JACOB T. LARSEN

Alle mann klar? RO!

Norges Roforbund 1900 - 2000

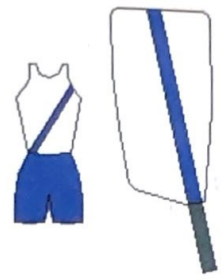

Alvøen Roklubb

Arendals Roklubb

Askøy Roklubb

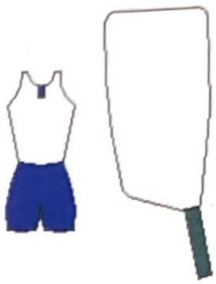

Bergens Roklubb

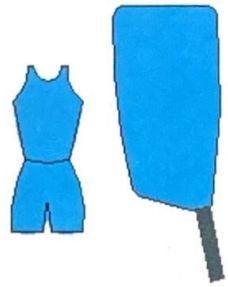

Fredrikstad Roklubb

Haldens Roklubb

Hamar I.L. Rogruppen

Horten Roklubb

Larvik Roklubb

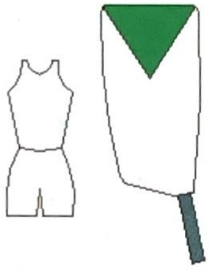

Lillehammer Ro- og Kajakk-klubb

Moss Roklubb

Namsos Roklubb

Os Roklubb

Oslo Kv. Roklubb

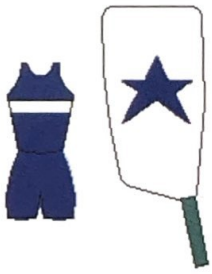

Porsgrunn Roklubb

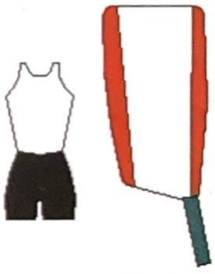

Ringsaker Roklubb

Stavanger Roklub

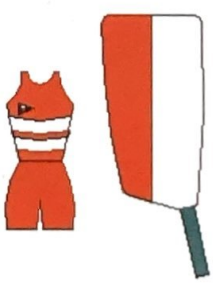

Trondhjems Roklub

Tønsberg Roklub

Jacob T. Larsen

Alle mann klar? RO!

Norges Roforbund 1900-2000

Alle mann klar? RO!

NORGES ROFORBUND 1900-2000

Forsiden:
Stemningsbilde fra regattabanen i Aiguebelette i Frankrike under VM 1997.
(R. Odiin)

Baksiden:
Langtur i Knut Hamsuns rike.
(N.R.)

Den spennende innspurten i dobbeltfirerløpet under OL i Seoul 1988.
(N.R.)

Forsats:
Klubbdrakter og årer er hentet fra Horten Roklubbs internettside.

Innbrett foran:
Gullmedaljen i Jr. VM 1999 ved Marianne Skåden og Martha K. Helgeland lover godt for fremtiden.
(K. A. Lierhagen)

Innbrett bak:
Fredriksstads Roklubs mannskap poserer etter å ha deltatt i den første norske kapproingsregatta 1877.
(N.R.)

Alle mann klar? RO!

Norges Roforbund
1900-2000

Utgiver: Norges Roforbund
Forfatter: Jacob T. Larsen
Produksjon: Grafisk Hus a.s, Bergen
Skrift: Goudy
Papir: Galerisilk 130 g

Bergen 2000

ISBN 82-91064-17-2

Forord

At Norges Roforbund kan feire sitt 100 års jubileum som ett av de eldste særforbund, er en naturlig konsekvens av at vår idrett har tradisjoner langt tilbake. Gjennom århundrene har kapproing vært en populær konkurranseform blant ungdommer. Robåten var det sentrale fremkomstmiddel, så vel langs vår langstrakte kyst som ved sjøene inne i landet. Disse tradisjonene videreføres i våre roklubber organisert gjennom Norges Roforbund.

Norges Roforbund fremstår ved sitt jubileum som det fremste olympiske sommeridrettsforbundet. Samtidig er roing en livslang idrett med tilbud til så vel «kapproere» i alle aldre, som til de som bruker robåten til naturopplevelser og trim.

Norges Roforbunds styre har sett det som en viktig oppgave å ta vare på forbundets historie gjennom disse første hundre år, og i den anledning anmodet vi Jacob T. Larsen om å påta seg oppgaven med å skrive vår jubileumsbok. Jacob har lagt ned et stort arbeid i å lage en bok som gjenspeiler forbundets ulike aktivitetsområder og knyttet disse opp mot viktige sider ved samfunnsutviklingen på 1900-tallet. Forbundsstyret vil takke Jacob for innsatsen – «vel rodd».

For å kunne realisere bokprosjektet har vi vært avhengige av økonomisk støtte. Her har vi fått god hjelp av Kulturdepartementet, Norges Idrettsforbund og våre øvrige samarbeidspartnere som alltid stiller opp for oss. Takk for at dere muliggjorde bokdrømmen!

Stavanger 3. mars 2000

Arild Marvik
formann

Forfatterens forord

Da jeg påtok meg oppdraget å forfatte et jubileumsskrift til Norges Roforbunds 100-årsjubileum, var det ut fra en klar forutsetning at dette skulle være et historisk verk om Roforbundets virksomhet fra starten i 1900 og frem til i dag. Det ble tidlig klart at en slik fremstilling også måtte omfatte utviklingen av rosporten i Norge før særforbundet vårt ble etablert. Selv om perspektivet i hovedsak har vært å belyse jubilantens historie, har det også vært nødvendig å fokusere på aktiviteten i ulike klubber gjennom hele perioden

For forfatteren har det vært viktig gå nærmere inn på noen av de sentrale utfordringene som rosporten og Roforbundet har vært stilt overfor til ulike tider. Fra 1870-årene og like frem til 1960-årene var forholdet til roing i bruksbåter en vanskelig sak. Spørsmål knyttet til amatørideal og «profesjonelle» utøvere ble også i stor grad et spørsmål om klassetilhørighet, og frem til ca. 1920 var den moderne rosport i stor grad knyttet til de mer velstående i samfunnet. Fra 1920-årene og fram til slutten på 30-tallet ble det eksklusive preget utfordret, først og fremst gjennom arbeiderroklubbene, men også av noen klubber som hadde en lavere sosial terskel enn det som var vanlig. Kvinnenes kamp for å få ta del i rosporten og bli akseptert har vært lang, og først det siste tiåret kan en si at kvinner er fullt akseptert, ikke bare på regattabanen, men også i styret og utvalg. Til ulike tider kan en øyne en sentrum/periferi-motsetning som noen ganger slo ut i full blomst. De siste tiårene har i stor grad vært preget av spørsmål knyttet til økonomi, støtte fra offentlige organ, sponsormidler, klubbandeler og ikke minst spørsmål knyttet til breddeaktiviteter eller elitesatsing. Men samtidig har det vært et mål å gi et bredt bilde av den sportslige utviklingen slik den kom til uttrykk på regattabanen.

Fremstillingen i boken er i hovedsak basert på Roforbundets eget arkiv, klubbhistorier som er stilt til disposisjon for forfatteren, og andre relevante kilder og litteratur. Dessverre er arkivet til Roforbundet nokså mangelfullt for tidsrommet før 1945, og jubileumsboken til 50-årsjubileet i 1950 har derfor vært flittig brukt. I tillegg har jeg fått en rekke opplysninger fra sentrale personer innenfor norsk rosport.

Billedmaterialet som er brukt, er i hovedsak hentet fra jubileumsbøker, fra Roforbundets egne utgivelser og eget arkiv, og fra klubber og rointeresserte som har lånt ut sine bilder. Forfatteren har hatt ansvaret for utvalget av bilder og bildetekstene.

I en bok som dette er det alltid vanskelig å vurdere hva og hvem som skal omtales. Noen klubber er utvilsomt mer omtalt enn andre. Til mitt forsvar får jeg si at en del klubber har vært flinke å bidra med stoff, mens andre har vist mindre interesse. Når det gjelder omtale av personer, har jeg konsentrert meg om dem som i kildematerialet fremstår som sentrale innenfor Norges Roforbund. Skulle noen være glemt, kan jeg bare beklage.

Skrivemåten av klubbnavn har i noen tilfeller voldt problemer fordi enkelte klubber har skiftet navn opp gjennom tidene. Jeg har da valgt å bruke det navnet som klubben selv brukte i det aktuelle tidsrommet.

I utgangspunktet var det meningen at jubileumsskriftet skulle være på ca. 120 sider, og at om lag 2/3 skulle omhandle de siste 50 årene. Den siste forutsetningen er i hovedsak innfridd. At boken likevel er blitt vesentlig mer omfangsrik, får forfatteren ta på sin kappe. Eneste unnskyldning jeg har er at Roforbundets historie viste seg å være så mangfoldig og interessant, og at den derfor hadde krav på et vesentlig større omfang.

Til alle som har bidratt med materiale og opplysninger – tusen takk for hjelpen! En spesiell takk går til Kjell Emblem og Per Gustav Winsnes som har vært til uvurderlig hjelp under hele arbeidet med boken. Medlemmene i Jubileumskomiteen fortjener takk for godt samarbeid, og spesielt Leif Ljungqvist som har lest manus og kommet med forslag til endringer og utdyping.

Grafisk Hus fortjener stor takk for god hjelp med tilrettelegging og lay-out.

Til slutt gjenstår det å takke Norges Roforbund for at jeg fikk oppdraget med å skrive historien til ett av landets eldste særforbund, og uttrykke håp om at boken kan være til nytte og glede for leseren.

Fjøsanger i mars 2000

Jacob T. Larsen

NR

Innhold

Rosporten i Norge før 1900 13
Norske forutsetninger 13
Impulser fra utlandet 17
De første roklubbene 18
En idrett for «Gentlemen» og amatører 21
Ulike kulturer innenfor romiljøet 24
Kvinner og roing 29
Norsk rosport ved inngangen til et nytt århundre 32

Fellesskapet etableres og prøves (1900–1910) 33
«Norsk Forening for Roidræt» blir til 33
Foreningens første tiår – optimisme og skuffelser 36

Fremgangsrike år (1910–1920) 43
Økt oppslutning 43
Bedre samarbeid og klarere linjer 49
Nordisk samarbeid 52
Sportslig fremgang og Olympiske medaljer 54

Stagnasjon og vanskelige år (1921–1928) 59
Utmeldinger, oppløste klubber og medlemssvikt 59
Noen vender tilbake 61
Lokale regattaer, norgesmesterskap og internasjonal deltakelse 64
Likhet for alle? 68

Ny fremgang og nye utfordringer (1929–1940) 71
Kvinnene tar årene i egne hender 71
Arbeiderklassens inntog på roarenaen 75
Roing i bruksbåter 77
Nye klubber kommer til – ingen faller fra 78
Nye krefter 82
Skjerpet konkurranse og internasjonal fremgang 84
I skyggen av 2. verdenskrig 88

Krig og gjenreisning (1940–1950) 89
En felles front 90
Gjenreisning 95
Økonomiske vansker 97
Opprør og fornyelse 98
Rofamilien utvides 101
Internasjonal fremgang og OL-medalje 104

Motbør og nytenkning (1950–1965) 111
Medlemssvikt og rekrutteringsvansker 111
Nye klubber, sammenslåinger og nedleggelser 117
Årungen Rostadion 119
I skyggen av Årungen 124
Milde gaver og offentlige tilskudd 127
Roing og politikk 129
Rosporten i media 131
Kvinnene får plass i Hovedstyret 132
Forretningsførerens oppgaver 134
Sikkerhetsbestemmelser og amatørreglement 134
Tid for NM og Ro-ting 136
Treningsnemnda 138
Rikstrener 141
Sentrum og periferi 142
Endelig et Nordisk Mesterskap 143

På rett kurs (1966–80) 149
Medlemssvikt eller stagnasjon? 150
Forbundsstyret sentraliseres 158
Forbundets økonomi 161
Administrasjonen utbygges 164
Utvalgsstrukturen endres 166
Klubblag eller kombinasjonslag? 172
Treningsnemnda og støttespillerne 175
Amatørlisenser og konkurranseroere 183
Norske mesterskap 186
Internasjonal fremgang (1966–1970) 189
Nordiske og internasjonale topplasseringer (1971–1975) 192
Gullåret 1976 196
Konsolidering og OL-boikott (1977–1980) 200

Solidaritet og ny giv (1981–2000) 203
Medlemmer eller medaljer? 204
Hovedstyrets struktur og sammensetning 212
Endringer i utvalgsstrukturen 215
Andre utvalg 218
En stabil og effektiv administrasjon 221
Anleggsvirksomhet og utbygging av Årungen 222
Scandinavian Open og Junior VM 225
Krise og solidaritet 227
Offentlige tilskudd og andre inntektskilder 230
Hvordan ble inntektene forvaltet? 233
Nordisk samarbeid 234

Norges plass innenfor FISA 237
Norgesmesterskap 242
«Minst ett lag i verdenseliten» 245
Med Frank Hansen ved roret 249
«Takk Frank, det skal ikke bli lett å komme etter deg» 256
Gjennombruddet på Årungen 257
En ny generasjon med eliteroere 259
På vei mot Sidney 261
Tanker ved hundreårsskiftet 265

Vedlegg 267
Litteratur 267
Kilder 268
Noter 269
Forkortelser 275
Formenn 1900 – 2000 276
Styremedlemmer 1950 – 2000 277
Gullmerkeinnehavere 279
Finaleplasser EM/VM 280
Finaleplasser OL 281
Finaleplasser VM, Lettvekt 282
Finaleplasser Junior VM 283
Norske seire i Nordisk Mesterskap 284
Norske seire i Nordisk Jr. Mesterskap 287
Rotinget 1999 289
Hilsener til NR 290

Styret i Jubileumsåret

Øverst fra venstre: Frederik Steenbuch, Arne Aas, Tore Gulli.
Foran fra venstre: Rolf Thorsen, Marianne Lundh, Arild Marvik.
(*Fraværende:* Sissel Lothe og Grete Stokke).

Rosporten i Norge før 1900

Rosporten har i likhet med en rekke andre idretter utviklet seg fra ulike røtter, dels med bakgrunn i hjemlig tradisjon knyttet til særnorske båter og virksomheter, dels som et resultat av impulser fra utlandet. Disse ulike forutsetningene var viktige for utviklingen av rosporten i Norge i siste halvdel av 1800-tallet og etableringen av de første klubbene, men de la også grunnlaget for motsetninger som viste seg vanskelige å forene.

NORSKE FORUTSETNINGER

Den «norske» robåten og årene kan tidfestes til ca. 400 e.Kr. Før denne tid hadde man trolig bare kanolignende båter der årer ble brukt til å padle eller stake båten frem. Arkeologiske funn fra de følgende hundreår forteller om en utvikling frem mot vikingtidens klinkbygde skip med surrede spant og solide kjøl. Funnene viser også en bredde i størrelse fra de minste færingene som ble rodd med 2 par årer til de store langskipene som kunne ha 20 par årer.[1]

Fra middelalderen og frem til vår egen tid har den norske robåten endret seg lite, særlig i kystområdet fra Vestlandet til Nord-Norge. Fortsatt viser den nært slektskap med vikingskipene selv om båtene i ulike strøk av landet har fått en lokal utforming tilpasset tilgangen på trevirke, bruksmåte og bølge- og vindforhold.[2]

Kildene fra tiden før 1800 forteller omtrent intet om kapproing eller roing som en typisk form for idrett. I de norske sagaberetningene fra middelalderen hører vi om bueskyting, spydkasting, svømming, ski- og skøyteløping, bryting, løp, hopp, fekting, kappriding og hestekamper. I tidsrommet fra 1500-1800 var skytekonkurranser mot mål utbredt blant annet i Bergen.[3] På bygdene var det i stor grad de kraftkrevende prestasjonene som var viktige. Slåttekarene kappet om å bli først ferdig med teigene sine, i tømmerskogen gjaldt å kunne hogge mest og i arbeidssammenheng var det viktig å vise styrke ved å ta tunge løft.[4] Denne form for kappestrid ble utført i forbindelse med det daglige arbeidet og virket prestasjonsfremmende, men var samtidig viktig for anseelsen i bygda.

Men også på bygdene finner vi eksempler på idrettsaktiviteter som var knyttet til fritid. Skirenn og skøyteløp, styrkeløft, ryggtak, bryte handbak, dra krokfing, kapphopping i høyde og lengde synes å ha vært utbredt i mange bygder.

Fiskebåtene venter på utrorsignalet under lofotfisket. Signalet lød vanligvis kl. 6 og da gjaldt det om å sprengro for å sikre seg de beste garn- og lineplassene. I Nord-Norge, trolig mer enn i andre landsdeler, var roingen for svært mange forbundet med beinhardt slit, og kanskje er dette noe av forklaringen på at rosporten aldri fikk skikkelig feste i våre tre nordligste fylker.
Bildet er tatt ca. 1900.
(Kopi: Kanstad)

Det er verd å merke seg at idrettene som ble praktisert av konger og stormenn i sagatiden hadde et todelt mål. For det første hadde de fleste idrettslekene til hensikt å skape dyktige krigere. For den enkelte utøver var det likevel trolig langt viktigere at man gjennom sine prestasjoner kunne få ære og økt anseelse i samfunnet.

Hvilken plass hadde så kapproing i Norge i tiden frem til ca. 1800? I kongesagaene finnes det flere eks. på at roing var viktig under manøvrering og fremdrift av skip i forbindelse med sjøslag, men ingen eksempler på at roing var noe man konkurrerte i. Det nærmeste vi kommer er beretningen om Olav Tryggvasson som løp utenbords fra den ene åren til den neste mens båten var i bevegelse. Her er det tydelig balansekunsten som er det sentrale, ikke roingen. Kanskje er det nærliggende å anta at kapproing ikke nevnes fordi utøverne kom fra et annet sosialt lag enn stormennene og fordi roing ikke ga enkeltpersoner ære. Likevel må vi tro at det har vært innslag av konkurranseelement mellom ulike båter, gjerne med grunnlag i lokal tilknytning.

I sin bok, *Dagligliv i Norden i det 16. århundrede*, skriver Troels-Lund i forbindelse med kirkesøndag at »paa landet i Norge og Sverige var der et Liv og Røre den Dag som aldrig ellers med Baadfart ad Elve eller over Søer.»[5]

I lokalhistorisk litteratur fra kystområdene hører vi om kapproing til kirke, fiskeplasser, markeder og byen. Når de store sesongfiskeriene etter sild eller skrei tok til, kunne en oppleve nærmest regattalignende tilstander da det gjaldt å sikre seg de beste fiskeplassene. Vi finner også beretninger om enkeltpersoner som eksempelvis en

kraftkar fra Finnøy som alene i en færing rodde fra fire menn i en annen båt på en tur fra hjembygda til Stavanger.[6]

Mest kjent er nok beretningen om helteskikkelsen Terje Vigen som under den engelske blokaden i 1807 rodde fra Sørlandet til Danmark og tilbake for å skaffe sårt tiltrengt korn til kone og barn. Selv om Terje Vigen er et produkt av Henrik Ibsens fantasi, kan historien gjerne ha grunnlag i faktiske hendelser.

Et visst sportslig element har således nok vært til stede, men det sentrale synes likevel å være knyttet til nytteverdien. Kapproing til fiskeplasser eller markeder skjedde i stor grad ut fra næringsøkonomiske motiv. På samme måte var målet for kirkeroingen først og fremst å få dekket et åndelig behov, men konkurransen med kirkebåter fra nabobygdene om å komme først frem ga nok både roerne og kirkefølget spenning og underholdning. Fortsatt skulle det gå flere tiår før selve konkurransen ble det sentrale i Norge.

Den første regattalignende kapproing vi vet om overhodet, fant sted i Venezia i år 1274, og konkurransen var knyttet til en festdag for jomfru Maria.[7] Til sammenligning ble den første kjente regatta i «rosportens hjemland», England, avholdt i 1715. Som et ledd i feiringen av den engelske kronens overgang til fyrsten av Hannover, ble kapproing da arrangert på Themsen. Denne regattaen har senere vært avholdt årlig og går under navnet «Doggett's Coat and Badge».[8]

Også i Norge ble de første kapproingskonkurranser knyttet til feiring og markering av en viktig begivenhet – 17. mai. I 1830-årene fant de første offisielle markeringene av dagen sted i enkelte byer, og fra ca. 1850 var feiring av nasjonaldagen vanlig over store deler av landet. I løpet av få år ble rokonkurranser et fast innslag i feiringen i mange byer. Den til nå eldste kjente roregatta i Norge ble holdt på Arendal havn om kvelden 17. mai 1842.[9] Likevel er det grunn til å tro at lignende rokonkurranser også fant sted i andre byer på denne tiden. Således tar en innsender i Bergens Stifttiende fra 4. mai 1845 til orde for at kapproing bør inngå som ett av innslagene i feiringen, noe som «i Christiania flere Aars 17de Mai har moret Publicum». Den bergenske innsender var tydeligvis svært patriotisk for han la til: «Et saadant Skuespil vilde paa Lungegaardsvandet tage sig gandske anderledes ud end paa den brede Bjørvig».[10]

I tiårene fra ca. 1850 ser det ut til at kapproing var ett av de viktigste og mest populære innslagene ved 17. maifeiringen i de fleste kystbyene. At kapproing så raskt ble en viktig del av nasjonaldagfeiringen langs hele kysten, kan bare skyldes at dette var en aktivitet som hadde røtter langt tilbake og som ble oppfattet som typisk norsk. Det nye var at kapproingen nå ble satt inn i en helt ny sammenheng. Nyttepreget ble erstattet av et konkurransepreg, der selve konkurransen var Alfa og

Omega. Mens kapproing før i stor grad hadde vært knyttet til hverdagens slit, var rammene nå totalt endret. Kraftprestasjonene foregikk nå på en bane med merker og bøyer. Publikum – ofte i tusentall – med flagg og faner kranset banen. Dommere avgjorde rekkefølgen i mål, og svært ofte ble det tatt tider på lagene.

Fortsatt var heder og ære viktig for utøverne, men i tillegg ble det satt opp betydelige pengepremier til de tre beste lagene. I Bergen var førstepremien omkring 1850 fem spesidaler, noe som tilsvarte omlag to ukelønner for arbeidsfolk flest. De tre neste lagene fikk fire, tre og to spesidaler. Men selv om rammene hadde endret seg, var båten fortsatt den gamle, trauste færingen.[11]

Et lite glimt fra Bergens Stiftstidende 20. mai 1849 kan stå som eksempel på den enestående interessen som 17.-maikapproingen var omfattet med på denne tiden:

> «Under Roningen musicerede Musikcorpset fra Skonnerten «Laxevaag», som Kommitteen særdeles smagfuldt havde ladet udstyre med en stor Mængde forskjellige Flag og hvorfra der, saavel da disse tonedes som under Kaproningen blev saluteret. Da Kaproningen, der havde samlet Menneskemasser paa hvert af de mangfoldige Steder, hvorfra den kunde be-skues, var tilende, droge de Kæmpende, modtagne af Musikcorpset, med Committeen ombord i Skonnerten, hvor de Vindende modtoge deres Præmier.»

Ellers forteller resultatlistene fra de første tiårene med slike regattaer at det først og fremst ble rodd i færing med to menn i hver båt. Utøverne synes for det meste å ha vært fiskere, sjøfolk, flyttmenn, håndverkere og svenner som var vant med å ferdes i småbåter, og som delvis kan karakteriseres som profesjonelle.[12] Det var sjelden at noen fra de såkalte «bedrestilte» klasser deltok, men det gikk ikke mange år før også disse fikk interesse for rosporten.

Kapproing i færing, og etterhvert også med større båter som gigg og seksæring, synes i siste halvdel av 1800-tallet å ha vært et fast og populært innslag i 17.-maifeiringen og da særlig i byene. Samtidig merker vi en økende interesse ved at stadig flere båter deltok.

Mens det i 1849 bare hadde vært 11 båter med i Bergen, var tallet i 1876 ca. 30 båter og 3 år senere var det påmeldt 50 båter til regattaen 17. mai. Med det store antall båter var det tvingende nødvendig å foreta klasseinndeling etter båttype, og heat-inndeling i de mest populære båtklassene[13]. Kapproingen krevde i tillegg startere, tidtakere, en mer nøyaktig oppmåling og markering av banen enn tidligere og et lokalt reglement som skulle håndheves av dommere. Særlig viktig ble det å sørge for likhet under konkurransen, blant annet fordi hovedpremien tilfalt den heatvinner som hadde best tid.[14] Lignende former for lokal organisering tvang seg etterhvert frem også andre steder, men først da konkurransene fikk et mer nasjonalt preg, oppsto et behov for et felles reglement.

IMPULSER FRA UTLANDET

Frem til begynnelsen av 1870-årene hadde rosporten i Norge i all hovedsak utviklet seg på et lokalt og nasjonalt grunnlag med utgangspunkt i særegne norske båter og feiring av nasjonaldagen. I de siste årene på 70-tallet skulle andre impulser, særlig fra England, bidra til at rosporten i Norge kom til å utvikle seg etter to hovedlinjer: Roing i nasjonale bruksbåter og roing i engelske båttyper som var spesialbygde for konkurranse og fart. Det er denne siste formen som gjerne blir omtalt som «den moderne rosport».

Men impulsene fra England og til dels Skottland inneholdt også en rekke andre element som kom til å sette sitt preg på og forandre rosporten. Det britiske sportsidealet kan kort sammenfattes i følgende stikkord: prestasjoner, målbarhet og rekorder, fair play, trening, amatørisme og gentlemanspreg. Disse faktorene fikk stor innflytelse på utviklingen i Norge. Men møtet mellom det britiske sportsideal og den hjemlige roingen førte også til konflikter mellom to ulike ideal. Finn Olstad har i sin bok om «Norsk idretts historie» pekt på at nettopp innenfor rosporten «ble skillet mellom det hjemlige og det importerte skarpere fra første stund».[15] Dette skyldtes trolig at rosporten i motsetning til typiske engelske idretter som tennis, sykling og fotball, langt på vei var etablert på et hjemlig grunnlag der nasjonale verdier var det sentrale.

Olstad understreker særlig at de første roklubbene som ble stiftet «var nærmest for engelske filialer å regne».[16] Påstanden underbygges med at initiativtakerne hadde lært roing i England, at båtene var av engelsk type og at materialet ble fornyet etter engelske forbilder. Denne nære tilknytning til Storbritannia kan også spores i opplysninger om noen våre eldste klubber som Fredriksstad Roklub, Christiania Roklub og Drammens Roklub som ble stiftet av unge menn «som under studie- eller forretningsopphold i England i begynnelsen av syttiårene» hadde hatt kontakt med engelsk romiljø.[17] Vi kan likevel ikke utelukke at flere av initiativtakerne kan ha fått kjennskap til denne nye formen for rosport gjennom Den Skandinaviske Roforening «Skandia» som holdt til i Hamburg. Her hadde den engelske rosporten fått innpass allerede i 1830-årene.[18] «Skandia» ble stiftet i 1874,[19] og medlemmene var trolig nordiske studenter og forretningsfolk som oppholdt seg her for kortere eller lengre tid. Da Bergens Roklub ble stiftet i 1879, var det nettopp lovene til «Skandia» som ble brukt som mønster for den nye klubbens vedtekter. I bergensklubben ble det også diskutert om man skulle kjøpe båt i England eller Hamburg.[20]

Også andre skandinaviske roklubber som var knyttet til universitet og høyskoler i utlandet har utvilsomt bidratt med impulser til rosporten i Norge. Nordiska Roddföreningen Zürich ble stiftet i 1878,

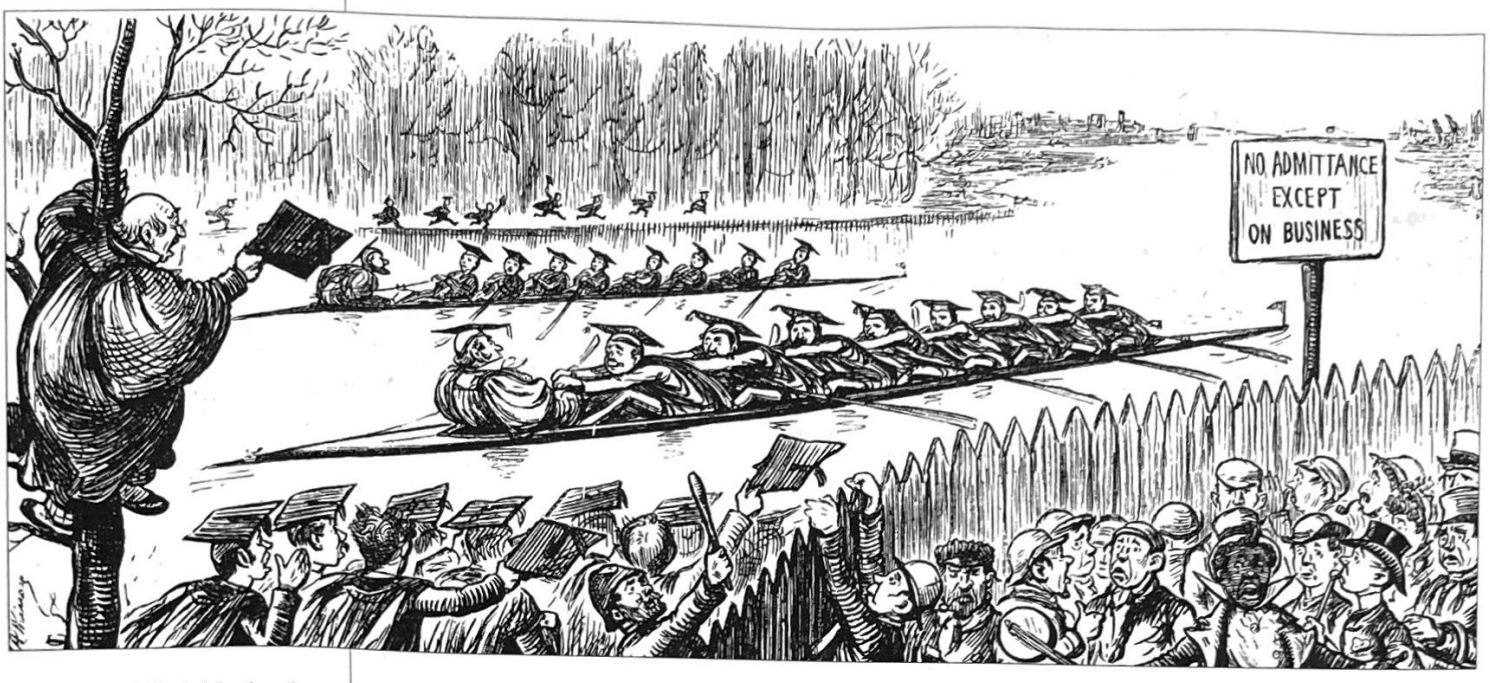

Et fantasifullt bilde fra den tradisjonsrike kapproingen på Themsen mellom universitetslagene fra Oxford og Cambrigde. Bildet, som er fra 1883, forteller sitt tydelige språk om rosportens eksklusivitet og utestengning av uønskete grupper. (Punch 1883)

og noen år senere *Skandinavisk Roklub i Berlin*. Etter unionsoppløsningen mellom Norge og Sverige i 1905, dannet norske studenter sin egen roklubb – *Norsk Roklub i Berlin* (stiftet 27/1-1907).[21]

Når den nye, engelske formen for rosport i løpet av få år skulle bli populær i mange byer, har det kanskje sammenheng med at konkurranseidealet hadde en så fremtredende plass. Men vi skal heller ikke undervurdere betydningen av at den engelske roingen hadde et overklasse- og gentlemanspreg som tiltalte noen, og som bidro til å markere klassetilhørighet og status.

DE FØRSTE ROKLUBBENE

Fra slutten av 1870-årene merker vi en sterkere organisering av rosporten, og dette kommer særlig til uttrykk gjennom opprettelse av roklubber – både etter engelsk mønster og på nasjonal grunn.

Den moderne rosporten fikk sitt gjennombrudd i England i første halvdel av 1800-tallet, og den første regatta mellom Cambridge og Oxford Universitet ble avviklet i 1829. I Tyskland ble den første moderne roklubb etablert i 1836. Først ute av de skandinaviske land var Danmark da roforeningen Kvik ble stiftet i København i 1866. Sveriges eldste roklubb «Gøteborgs Roddklubb» ble derimot stiftet noen år senere enn de eldste norske.[22]

I Norge fikk den moderne kapproingssport innpass i 1877, nærmere bestemt 9. mai da *Fredriksstad Roklub* ble stiftet. Mindre enn 3 måneder senere avholdt klubben sin første regatta i firer utrigger mot et lag av «nogle unge Christianiamænd». Båtene som ble benyttet var utriggere med faste seter, innkjøpt fra England. Regattaen foregikk i Hankøsundet over en distanse på vel 5000 alen (tilsvarer ca. 3100 meter). Laget fra hovedstaden fikk notert tiden 11, 30, 0 mens

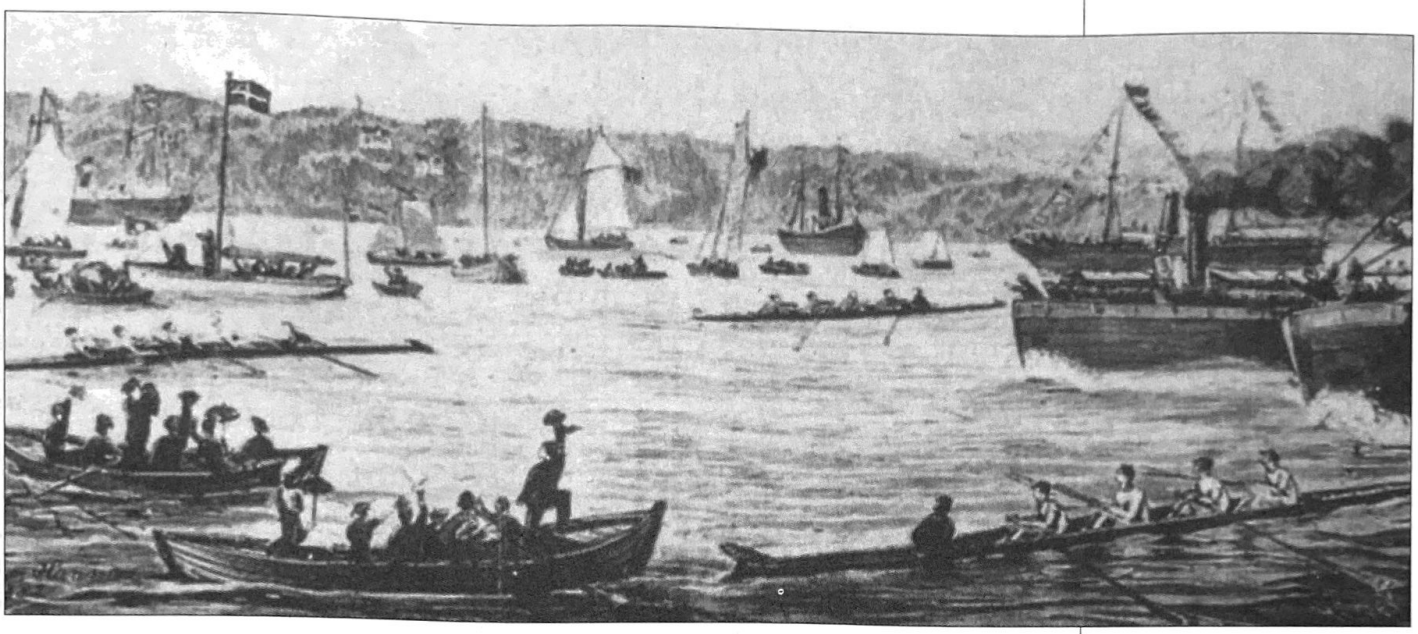

Fra regatta i Mossesundet 1882. I Norsk Idrætsblad ble begivenheten omtalt slik: «Allerede om Morgenen kunde man se at der var en Festdag i Moss. I Gaderne var der en livlig Færdsel, og overalt flagedes det. Snart kom ogsaa Dampskib fra alle Kanter. Med Tilskuere fra Christiania ikke mindre end seks Dampere». Etter å ha beskrevet folkelivet har referenten følgende kommentar til selve regattaen: «Da begge Baade kom ind til Maalet, modtoges de med ustandselig Jubel og forbausede alle ved den store Hurtighed der præsteredes». Referenten var åpenbart mer opptatt av å beskrive folkelivet og festivitasen enn rekkefølgen, trolig fordi dette ble oppfattet som langt viktigere enn hvem som seiret. Sett med våre øyne må selve regattaen ha vært nokså stusselig med ett løp og to lag (Christiania Roklub og Hamar Roklub). (Moss Roklubb)

arrangørklubbens lag tilbakela distansen på 11, 56, 0. Denne begivenhet ble behørig omtalt i Norsk Idrætsblad på denne måten:[23]

> «Den 5. august kan noteres som Sportens Hædersdag hos os, thi da afholdtes den første Kaproning i engelske Baade.»

Året etter ble tre nye klubber stiftet: *Drammens Roklub*, *Christiania Roklub* og *Moss Roklub*, men av disse er det bare Christiania som har vært kontinuerlig i drift like frem til i dag. Årene omkring 1880 markerer det definitive gjennombruddet for den moderne rosporten i Norge, og i 1883 var det i alt etablert 10 klubber i Norge. Foruten de fire roklubbene nevnt ovenfor var følgende kommet til: *Bergens Roklub* (1879), *Fredrikshald Roklub* (1879), *Njørd* (1880), *Hamar Roklub* (1881), *Arendals Roklub* (1882), og *Ormsund Roklub* (1883).[24] I tillegg til disse vet vi at det flere steder eksisterte klubber av mer privat karakter, eksempelvis i Arendal og Bergen.[25]

Med den raske etableringen som den engelske rosport fikk i Norge, skulle en tro at interessen bare ville øke i årene som kom. Slik gikk det ikke. Omkring midten av 1880-årene fikk flere klubber vansker, og noen, som Moss Roklub og Fredrikshald Roklub, ble oppløst i 1885.[26] Arendals Roklub «sovnet for en tid stille og blidelig inn» og eiendeler og aktiviteter ble for noen år ivaretatt av byens turnforening.[27] Omtrent samme skjebne rammet Bergens Roklub. Fra midten av 1880-tallet sank medlemstallet dramatisk, og etter å ha kjempet i motbakke i en årrekke, overtok Bergens Turnforening klubbens aktiva og passiva mot å opprette en avdeling for roing. Mens problemene i Arendal ble sett i sammenheng med kjempekrakket som rammet seglskutebyen i 1886, var årsakene mer komplekse i Bergen. I klubbens egne arkiver anføres generasjonsmotsetninger og konkurranse fra andre idretter, særlig sykling, som årsak til problemene.[28] I Oslo synes imidlertid interessen å ha holdt seg, og i

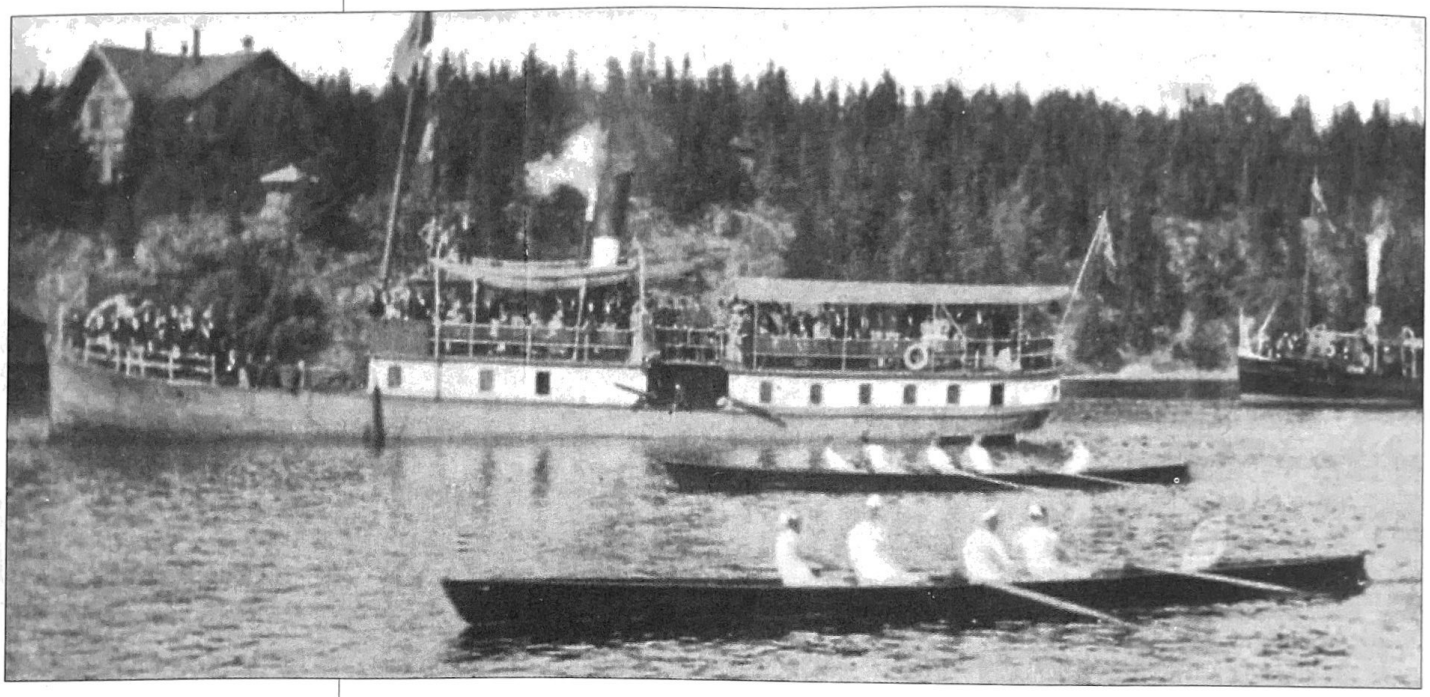

Første innriggerløp i Norge ble arrangert i Holtekilen 27/8-1893. Nærmest båten fra Christiana RK som var to lengder foran Ormsund RK. Legg merke til dampskipet i bakgrunnen som nettopp signaliserer målpassering. (Norges Roforbund)

1887 ble *Bygdø Roklub* stiftet. Klubben forsvant riktignok etter noen få år, men hadde i 1890 ca. 80 medlemmer.[29]

En teori om årsakene til kriser i mange idretter på slutten av 1800-tallet går ut på at de aktive ønsket å konkurrere, mens lederne som gjerne var eldre, holdt igjen og prioriterte øvelser.[30] I en bok om idretten i Bergen på 1800-tallet antyder idrettshistorikeren Matti Goksøyr en annen teori som synes å ha mye for seg. Referatene fra styre- og årsmøter er preget av at styret ønsket å konkurrere, og de la forholdene til rette for dette gjennom innkjøp av topp moderne engelske konkurransebåter. Goksøyrs konklusjon er at medlemmenes rointeresse hovedsakelig var mer knyttet til et ønske om «å markere sosial tilhørighet og eksklusivitet» enn å delta i konkurranser.[31] Et annet moment som kan ha hatt betydning både i Arendal og Bergen, var at de roerne som ønsket konkurranse, fant et tilbud i lokale foreninger som rodde bruksbåter.

I 1890-årene merker vi på ny økt interesse for rosporten. Riktignok ble Hamar Roklub oppløst i 1897 og Bygdø Roklub forsvant, men ellers ble rokartet i Norge utvidet med fem nye klubber: *Malmøens Roklub* (1890), *Stavanger Roklub* (1894), *Norske Studenters Roklub* (1897), *Trondhjems Roklub* (1897) og *Aalesunds Roklub* (1898). I tillegg registreres en ny giv i Turnforeningens roavdeling i Bergen.[32] Mens det tidligere bare hadde vært to romiljøer utenfor Østlandsområdet (Arendal og Bergen), var det nå i alt 6 klubber på strekningen fra Arendal til Trondheim. Medregnet klubbene på Østlandet, Christiania Roklub, Ormsund Roklub, Norske Studenters Roklub (i det følgende vil vi bruke forkortelsen NSR), Drammens Roklub, Malmøens Roklub og Fredrikstads Roklub, var det dermed 12 klubber i Norge ved utgangen av 1800-tallet.

Landskapproingen i 1898 er kanskje det beste uttrykk for at den moderne rosport ikke lenger bare var et østlandsfenomen. Regattaen foregikk på Nordåsvannet i Fana, og foruten lag fra Christiania Roklub, Drammens Roklub og NSR, var Bergens Turnforening og Aalesunds Roklub med. Resultatlisten viste også at Bergens Turnforening hevdet seg med glans ved å vinne seniorklassen og bli nr. 2 i juniorklassen.

EN IDRETT FOR «GENTLEMEN» OG AMATØRER

Vi har allerede pekt på at impulsene utenfra ble formidlet av studenter og forretningsdrivende som synes å tilhøre det vi vil kalle for høyere sosiale lag. Det samme inntrykket får vi når vi tar for oss medlemsfortegnelser fra denne første tiden. En grundig undersøkelse av sosial tilhørighet blant utriggerroerne i Bergen på 1890-tallet viste at nesten samtlige arbeidet i såkalte hvitsnippyrker, først og fremst innenfor handelsnæringer, og at de tilhørte den øvre middelklasse.[33] Et lignende bilde gir den sosiale sammensetningen i roklubben Njørd som utelukkende rodde i bruksbåter selv om overklassepreget her var mindre fremtredende. En annen forskjell synes å være at en del av Njørd-medlemmene kan karakteriseres som skoleungdom og yngre kontorfolk som var på vei oppover i sin yrkeskarriere.[34] Inntrykket er det samme ellers i landet og. Utøverne synes i det vesentlige å være rekruttert fra den øvre middelklasse.

Det eksklusive preget i mange roklubber kom også til uttrykk gjennom en form for «siling» av nye medlemmer. Som oftest måtte et nytt medlem anbefales av to eller flere medlemmer, og styret avgjorde til slutt saken. I tillegg var årskontingenten relativt høy, gjerne 15-20 kroner, en sum som tilsvarte omlag en ukelønning for folk flest. I Christiania Roklub var årskontingenten for aktive roere svimlende 50 kroner. Dessuten kjenner vi tilfeller der nye medlemmer måtte betale såkalte «Indtrædelsespenge», for eksempel i Christiania Roklub der denne sum var 10 kroner.[35]

Et annet uttrykk for denne eksklusivitet er knyttet til de to begrepene *gentleman* og *amatør*. I England var begrepet gentleman uttrykk for en sosial tilhørighet og dannelse som blant annet innebar at en slik person ikke trengte livberge seg ved kroppsarbeid. Samtidig var det nærmest en naturlov at en genleman var amatør og ikke hadde noen yrkesmessig tilknytning til den sport han utøvde. Særlig innenfor rosporten kom slike synspunkt tidlig til uttrykk, og skyldtes klart et ønske om å markere en avstand til yrkesroere. Det engelske amatørroforbundet vedtok således i 1884 regler som utelukket arbeidere, håndverkere eller lavere bestillingsmenn, samt alle som hadde

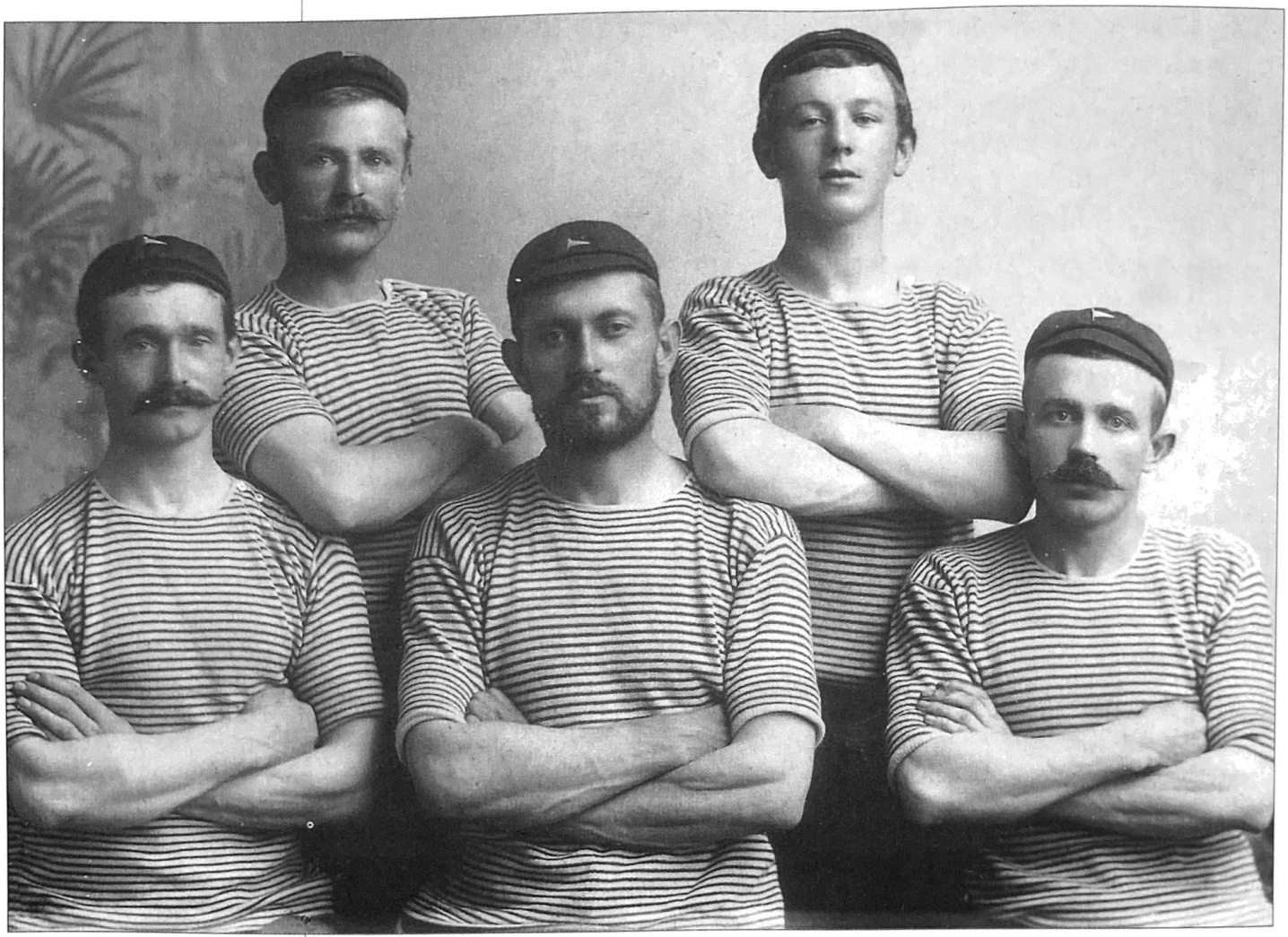

Stavanger Roklub ble stiftet i 1894, og i likhet med andre roklubber var de svært opptatt av at antrekket skulle være i orden. Såvel luen med den smale skyggen og klubbmerket, som rotrøyen, er laget etter mønster fra England. Uniformeringen og antrekket skulle blant annet markere en viss eksklusivitet. I jubileumsbøker for mange roklubber dominerer nettopp denne typen bilder i tiden omkring 1900, og viser oss at uniformering og roluer var vanlig. Disse såkalte poseringsbildene var viktige element i markeringen av rosportens

konkurrert med profesjonelle eller som hadde tjent penger på rosporten.[36] Idrettshistorikere har tolket dette som et uttrykk for å opprettholde sosiale klasseforskjeller, men vegringen for å delta i konkurranse med folk fra arbeiderklassen blir også sett i sammenheng med overklassens ubehag over å måtte konkurrere med mennesker som ikke kunne regnes som likemenn. For en gentleman ville en seier over en arbeider være totalt verdiløs, mens et tap nærmest representerte en sosial katastrofe da det ville rokke ved forestillingen om gentlemannens naturgitte overlegenhet. Innføring av amatørreglement ble overklassens løsning på problemet.[37]

Lignende holdninger finner en også eksempler på i Norge. Blant annet heter det i årsberetningen til Ormsund Roklub fra 1888 at styret ekskluderte 18 medlemmer for ikke å ha betalt kontingent og «For Fremtiden vil Bestyrelsen gøre alt muligt for at kun Gentlemen optages som Medlemmer.»[38] Ellers hadde Ormsund Roklub relativt lav årskontingent med kr. 5,00 noe som kan tyde på at den sosiale terskelen var lavere her enn i Christiania Roklub. Amatøridealet var likevel viktig, og i vedtektenes § 11 het det blant annet: «Kaproning om Penge er forbudt».[39] Rekrutteringen til Ormsund Roklub var likevel noe spesiell i motsetning til mange andre klub-

ber. Av medlemslistene fra 1894 kan vi se at 28 bodde på Bekkelaget, 29 på Ormøya og naboøyene, 33 i hovedstaden, 1 i Bergen og 3 i utlandet. Det spesielle var likevel at svært få av disse var fastboende. I et lite sitat som omtalte en nedgang i medlemstallet het det at »Antallet af unge landliggende Herrer, af hvilke Klubben især rekrutteres, i Sommer har været mindre.»[40] En betydelig del av medlemmene var med andre ord tilreisende unge menn som ferierte i sommerhus eller på badestedene ved fjorden.

Særlig sterk synes den sosiale kløften å ha vært i byer der roklubbenes medlemmer konkurrerte med yrkesroere i de tradisjonelle bruksbåtene. Dette negative synet på de såkalte profesjonelle og idyllisering av amatørene preget i stor grad rosporten i Bergen i 1890-årene. På denne tiden var det en rekke idrettsforeninger og klubber som drev med rosport i færinger. Foruten Bergens Roklub (som var en underavdeling av Bergens Turnforening fra 1895) og Njørd hadde byen roklubben *Neptun* samt en rekke idrettslag som også drev med roing i bruksbåter. Særlig i forbindelse med regattaene 17. mai måtte byens idrettsutøvere ofte gi tapt for fiskere og sjøfolk med tilknytning til Strilelandet, og disse nederlagene var ikke lette å akseptere.[41]

Ved å gjøre 17.mairegattaene mindre attraktive for yrkesroere og innføre amatørkriterier, håpet man å utelukke strilefiskerne og andre yrkesroere. Allerede i 1890 ble pengepremiene ved 17.mairegattaen i Bergen erstattet med medaljer. Da Njørd i 1896 arrangerte regatta 16.mai (som erstatning for 17.mairegattaen som utgikk da dagen falt på en søndag), ble det tatt til orde for at deltagerne måtte tilhøre en klubb eller forening. To år senere, i forbindelse med Landsregattaen som skulle avholdes på Nordåsvannet, ønsket roavdelingen i Bergens Turnforening å innføre et entydig amatørreglement med en øvre grense på 25 år for deltakere i bruksbåter. Eldre roere i bruksbåtklassene ble regnet som profesjonister og skulle dermed utestenges. Striden toppet seg kort tid før selve regattaen da arrangøren, Bergens Turnforening, ønsket å gjennomføre amatørreglementet sitt for bruksbåtklassene. Landskapproingen dette året var i realiteten et arrangement som var en del av den store Landsutstillingen som ble holdt i Bergen, og utstillingskomitéen forlangte at det skulle være åpne klasser for bruksbåter. Bergens Turnforening ga etter for presset «af Hensyn til de Roere der ifølge Foreningens Vedtegter negtes Adgang til vore Amatørroninger». I tillegg markerte turnforeningen sin motstand ved å la være å sette opp premier i de åpne bruksbåtklassene.[42]

Selv om vi tydelig ser et eksklusivt preg og en markering av amatøridealet, var disse tendensene innenfor norsk rosport neppe like tydelige som i England.

Medlemskort i Ormsund Roklub. Medlemskontingenten for aktive var kr. 6,00 pr. år, og dermed langt rimeligere enn i Christiania Roklub der de aktive betalte kr. 50,00. (Ormsund Roklub)

Christiania Roklub var både med hensyn til medlemstall og sportslige resultat den dominerende klubb på Østlandet. Da dette bildet ble tatt i 1885 utenfor klubbens båthus på Indre Brandskjær, hadde klubben 226 medlemmer. (Christiania Roklub)

ULIKE KULTURER INNENFOR ROMILJØET

Å gi en samlet og dekkende karakteristikk av det norske romiljøet og rosporten på slutten av 1800-tallet er nærmest ugjørlig. Vi kan likevel med utgangspunkt i enkeltklubber peke på noen trekk som tyder på at rosporten utviklet seg etter ulike hovedlinjer, og at disse delvis synes å ha en geografisk tilknytning. Samtidig merker vi overalt en sterkere betoning av konkurransemomentet og de sportslige sider.

En oversikt over norske og skandinaviske kapproinger i tidsrommet 1877-1897[43] viser at det utelukkende var klubber fra Østlandsområdet som deltok i disse regattaene. Christiania Roklub deltok med i alt 38 lag, deretter fulgte Ormsund Roklub (16),Drammens Roklub (16), Fredrikstad Roklub (8) og Hamar Roklub (3). Moss Roklub, Fredrikshald Roklub og Malmøen deltok en gang. I de fem skandinaviske kapproingene som ble avholdt var det alltid Christiania Roklub som representerte Norge. Til sammen nevnes 32 regattaer – av disse ble to arrangert i Danmark, to på den svenske vestkyst og resten på Østlandet. Bortsett fra regattaen i Hankøsundet 1877 og en regatta på havnen i Fredrikshald, ble konkurransene avholdt i Mossesundet, Holtekilen, Drammenselva, Ormsundet og Frognerkilen. Båtklassene var utelukkende firere og som regel utriggere. Den mestvinnende

klubben var Christiania Roklub med 19 seirer, deretter fulgte Ormsund Roklub med 5 og Drammens Roklub med 3.

Særlig i Christiania Roklub synes konkurransen å ha vært høyt prioritert, noe som blant annet kom til uttrykk gjennom ansettelse av engelsk trener i 1884.[44] Roklubbene i Østlandsområdet var også blant de første idrettslag som drev med systematisk trening for å øke prestasjonsevne og teknikk. I Norsk Idrætsblad som i hovedsak formidlet inntrykk fra idrettsaktiviteter på Østlandet, kunne en i 1892 lese:

> «De, som først fik øinene op for træning, var vore velocipedryttere og roere, thi di idrætter var med alt tilbehør importerede fra Udlandet, og selvfølgelig søgte man at lære methodene af udlændingene ogsaa og man var snart paa det rene med, at træning var nøglene til alt».[45]

Sitatet ovenfor og deltakerfrekvensen i regattaer forteller oss at den moderne rosporten etter engelsk mønster og med et sterkt konkurransepreg var særlig fremtredende i klubbene i Østfold og Oslo-området. Forklaringen på fenomenet må i alle fall for en del skyldes geografisk nærhet som muliggjorde konkurranser mellom flere klubber uten for store kostnader og reisedistanser. Vi kan heller ikke utelukke at det nettopp var i hovedstaden og de store trelastbyene at det var et solid økonomisk grunnlag som gjorde det mulig for roklubbene her å anskaffe kostbart engelsk materiell.

Likevel skal vi være forsiktige med å understreke for sterkt at østlandsklubbene var ensidig opptatt av konkurranse og i liten grad vektla andre sider ved rosporten. I jubileumsboken fra 1928 for Christiania Roklub fremgår det tydelig at mer mosjonspreget roing, særlig til Nakholmen, med etterfølgende bading og soling, var den mest populære aktiviteten blant klubbens medlemmer, og slik hadde det vært fra klubben ble stiftet. Denne aktiviteten ble gjerne omtalt som «baderoing». På den annen side forteller også jubileumsboken at det som har opptatt klubben og forfatterne mest, er regattakonkurransene.[46] Et lignende inntrykk får vi av virksomheten i Norske Studenters Roklub (NSR) som ble stiftet i 1897. Konkurranseroingen og resultatene blir priset høyt i en jubileumsbok fra 1922, men også her var det «baderoing» til den tidligere omtalte Nakholmen som engasjerte de fleste medlemmene.[47] En jubileumsbok for Ormsund Roklub bekrefter at regattavirksomheten ble oppfattet som det vesentlige, men at turroingen hadde bred oppslutning.[48]

I Arendals Roklub møter vi helt andre forhold. Jubileumsboken fra 1952 beretter at klubben allerede i stiftelsesåret bestilte en moderne utrigget firer, klinkbygd og med bevegelige sleider. Men selv om klubben hadde en båt som muliggjorde moderne konkurranse, ser vi at aktivitetene var knyttet til turroing. For året 1890

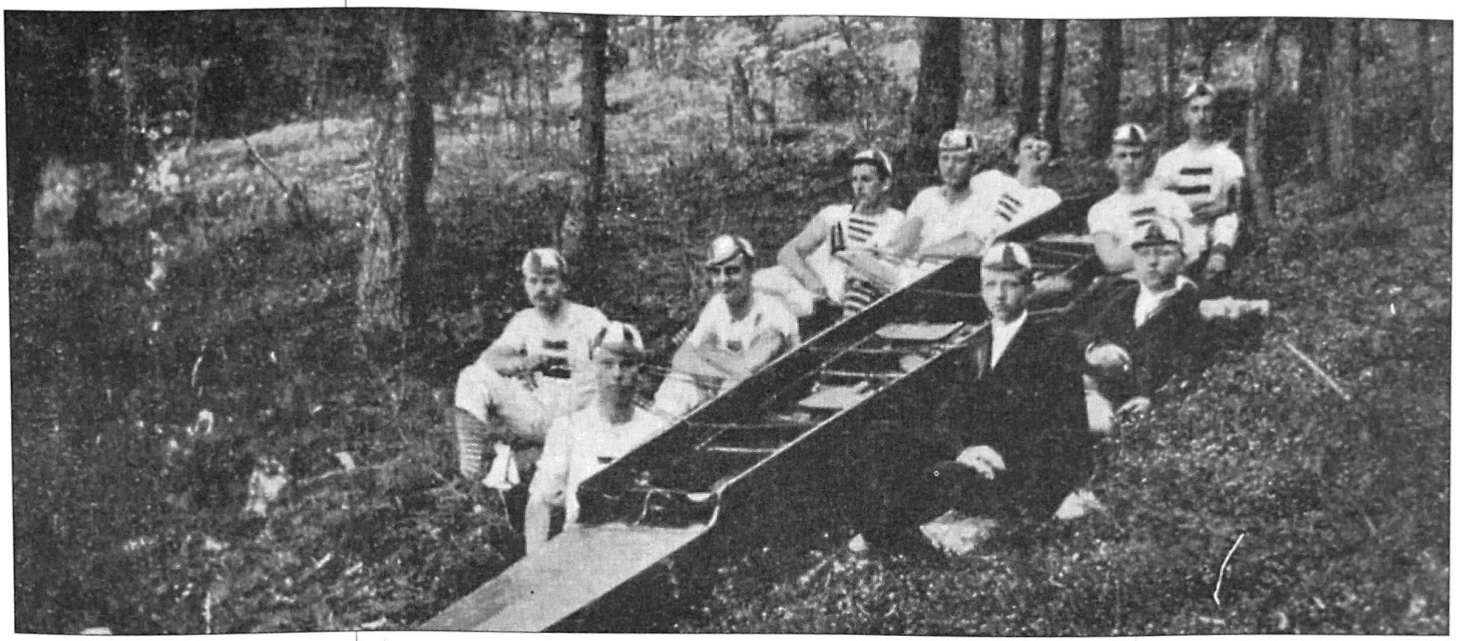

Roere fra Ormsund Roklub på langtur omkring 1890. Om båten gikk like godt til lands som til vanns, skal være usagt. (Ormsund Roklub)

heter det blant annet at klubbens medlemmer var «henvist til turroing, og det holdt da også klubbens medlemmer ufortrødent på med i det stille håp at kanskje en eller annen kapproing vinket i det fjerne». Eneste form for kapproing var de årlige 17.mairegattaene på havna i Arendal, og her deltok noen av klubbens roere i bruksbåter. Først i 1909, etter 27 år, arrangerer klubben sin første klubbkapproing som foregikk både i utriggere, innriggere og sjekter. I lokalavisen «Vestlandske Tidende» kommenteres kapproingen og roklubbens noe mangslungne tilværelse. Det siste omtales slik:

> «Det skulde ogsaa være underligt om der ikke i disse Tragter skulde kunde rekrutteres Mandskab og Interesse nok til at sikre en Roklubs stadige Bestaaen – men det er kanskje saa at det som ligger en nær som Livsyrke, har man vanskeligt for at faa Sportens ideelle Skjær over.»[49]

Denne siste bemerkningen gir kanskje noe av forklaringen på roklubbers vansker i områder der bruksbåtroing var dypt forankret.

Manglende muligheter for kapproing mot lag fra andre klubber preget også virksomheten til Stavanger Roklub på slutten av 1800-tallet. Riktignok kapprodde medlemmene mot hverandre på havnen i Stavanger, men det var likevel turroing til øyene i Ryfylke som samlet flest medlemmer.[50]

I Bergen var rosporten i disse årene særlig knyttet til to klubber – Njørd og Bergens Roklub. Som tidligere nevnt var Njørd en klubb for de som rodde i bruksbåter, mens Bergens Roklub representerte den nye engelske rosporten. Dermed var også grunnlaget til stede for motsetninger og utvikling av kulturer som for en del sto langt fra hverandre. Roklubben Njørd hadde som formål å «utdanne medlemmerne i roning, både med hensyn til hurtighed og elegance, samt at give dem den fornødne motion».[51] Som vi ser skulle klubben ivareta såvel konkurranseelementet som den mer estetiske siden

Roerne i Njord var et fast innslag i 17.-maiprosesjonen og kapproingen på Vågen samme dag. Banneret med innskriften «Leve den nationale Rosport» forteller ikke bare at man foretrakk bruksbåter framfor de engelske kapproingsbåtene, men markerte samtidig at klubben var tilhenger av et mer selvstendig Norge. (Billedsamlingen ved UB i Bergen)

ved roingen. Samtidig aner vi et visst helseaspekt ved virksomheten. I 1885 ble den «fornødne motion» endret til «sund motion» noe som ytterligere viser at roingens helsefunksjon var viktig i klubben. Den estetiske siden skulle blant annet ivaretas gjennom stilfull roing og klubbuniformer da disse gjorde «et langt behageligere, elegantere og mere sportsmæssigt Indtryk».[52] Kontrasten til dette skjønner vi var strilenes roing og ikke minst antrekket. Til rosesongen i 1883 kjøpte klubben «engelske rotrøier og huer mage til dem studenterne i Oxford bruge».[53] Selv om roantrekket i noen grad ble brukt under roing, synes motivet først og fremst å ha vært knyttet til et ønske om å markere seg i bybildet under 17.maiprosesjonen og skape et inntrykk av eksklusivitet. Derimot var kapproing i de første årene av klubbens historie lavt verdsatt. I stedet prioriterte man roøvelser,turroing til landlige mål der man overnattet i telt, friluftsliv og manøvreroing. Samtidig synes kappgang, selskapelighet og sosial kontakt knyttet til lesering, kortspill og møter på en lokal kafé å ha vært vel så viktig som rosporten.

I siste halvdel av 1880-årene merker vi en ny tendens i Njørd. Rosporten får nå et ideologisk innhold da klubbens formål også blir «fremme av national rosport». Denne ideologiske forankring ble markert ved at klubben nå deltok i prosesjonen 17.mai med banneret innskriften «Leve den nationale Rosport». Med dette omslaget ble

også kapproingen 17. mai langt viktigere, og i løpet av 1890-årene merker vi en langt sterkere sportslig aktivitet. Klubbens medlemmer startet treningen allerede tidlig i april med tanke på å hevde seg og forbedre prestasjonene under kapproingene 17. mai. Samtidig ble også konkurransebåtene lettere og raskere, og selv om de fortsatt lignet de tradisjonelle bruksbåtene, ble de nå ofte omtalt som «Kaproningsbaater». Spesialbygde båter og en mer systematisk trening forteller at det overordnete målet for klubben nå var mer i pakt med målet for den moderne rosporten: konkurranse og best mulige resultater.

Et annet trekk ved kulturen i Njørd var en sterkt nedlatende holdning til den britiske form for roing som blir karakterisert slik:

> «Outrigger-Roningen har sine Tilhængere, og (...) vil maaske blive den mest fashionable, men det vover jeg trygt at paastaa, at denne importerede Idræt, her paa Vestlandet, ikke vil vinde noget fast Fodfæste, dertil er vore Færinger altfor meget indrettede etter Folkets og Naturens praktiske Behov.»[54]

Langt på vei skulle spådommen ovenfor gå i oppfyllelse. Roregattaene i Bergen i første del av 1890-årene var fullstendig dominert av bruksbåter, og dette medvirket til at Bergens Roklub ble oppløst i 1895 og utriggerroingen ble overtatt av Bergens Turnforening. Som vi alt har sett var kulturen i Bergens Roklub preget av eksklusivitet, borgerlighet, et visst gentlemanspreg og manglende lyst til å delta i regattaer. Paradoksalt nok var det først etter at Turnforeningen, som ellers hadde lite til overs for prestasjonsidrett, overtok roklubben, at konkurransekulturen vant frem.

Et annet trekk ved kulturen i Bergens Roklub var at medlemmene så ned på roerne i Njørd fordi færingene gjerne kostet mindre enn 1/10 av en engelsk utrigger, og fordi kontingenten i Njørd var noe lavere. Et utsagn som «Synes De 20 kr. (kontingenten) er for mange penge, saa faar De holde Dem til Deres kjæledegge «Niørds lette færinger», der er ikke andet for»[55], vitner om en svært nedlatende holdning.

En av grunnene til at vi har valgt å dvele såpass mye ved Njørd er at denne klubben på mange måter kan stå som representant for bruksbåtroingen i Norge på slutten av 1800-tallet. Til tross for en viss eksklusivitet hadde denne og lignende klubber et sterkt folkelig preg og stor fremgang disse årene. De nasjonale verdier ble sterkt vektlagt, og det ble satset på et bredt tilbud av aktiviteter – gjerne knyttet til et samarbeid med turnforeninger slik som i Arendal. Turroing og sosiale aktiviteter hadde bred plass . Samtidig ser vi at helseaspektet ble tillagt betydning. Disse særtrekkene som for en stor del representerte en kontrast til «den engelske rosporten», skulle også i tiden som kom, være en utfordring for de som ønsket å samle norsk rosport under en felles organisasjon.

Søndag 7de September 1884
gives
En Forestilling paa Ormøen af Ormsund
Roklubs Theaterpersonale.
Bestaaende af:

1 Orchesternummer.
2 Et Uhyre
3 Orchesternummer.
4 Optræden af Brödrene Gray i Entre turnique og musical excentric intermezzo.
5 Kavalerischoe

Forestillingen, der begynder kl. 5½ afholdes i Ormsund Roklubs Baadhus ved Malmösundet.
Billetpris Kr. 0,50 pro Persona.
Billetter erholdes hver Dag i Baadhuset fra 5–6 og på Forestillingsdagen ved Indgangen der aabnes Kl.5 Eftm.
Program erholdes i Billetudsalget for 5 Øre.

Mr. Outrigger
Directeur.

I Ormsund Roklub var det ikke bare roing som sto på programmet. Teaterforestillinger, revyer og kabareter var faste innslag i mange av våre eldste klubber, til fornøyelse for publikum og glede for kasseren som fikk litt ekstra til en slunken klubbkasse. (Ormsund Roklub)

KVINNER OG ROING

Både i nasjonal og internasjonal sammenheng har roing i stor grad vært dominert av menn, og fortsatt er det slik i mange land. Kvinner som ønsket å ro, ble møtt av negative holdninger, og særlig hvis de ønsket å delta i konkurranseroing på lik linje med menn. Christopher Dodd sier det slik: «*But old attitudes die hard, and in most places it has been a struggle for women to be taken seriously.*»[56] De to siste tiårene av 1800-tallet gir likevel tallrike eksempler på at kvinner i mange land tok årene fatt, og bega seg ut på elver og innsjøer, særlig for å drive turroing. Ved siden av turroing ble kvinner opp-

muntret til å konsentrere seg om stilroing og det mer sosiale innholdet.

Når kvinner til tross for negative holdninger fant rosporten attraktiv, skyldes dette flere forhold. Ønske om likestilling, også når det gjaldt fritidsakiviteter og sport, har sikkert betydd en del. Ved pikeskoler i England og USA fikk unge kvinner opplæring i roing og svømming, trolig ut fra et nyttehensyn. Enkelte steder i Tyskland ble kvinnene oppmuntret til å ro ut fra en kjønnsrolloppfatning der kvinner skulle fremstå som sunne og stilige.[57] Den viktigste grunnen var nok likevel at rosporten og ikke minst turroingen ga kvinner en helt ny mulighet til å oppleve frihet og natur uten kontroll av foreldre, ektefelle og andre som ønsket å legge bånd på kvinnenes gjøremål.

Såvel innenfor den moderne rosporten i Norge som den nasjonale hadde kvinner liten plass på 1800-tallet. Den engelske rosporten var knyttet til gentlemannsidealet og kvinner var dermed i prinsippet utelukket. Roing i bruksbåter synes også omtrent utelukkende å være en mannsaktivitet. I den grad kvinner nevnes i klubbreferater og omtales, er det som regel i sosiale sammenhenger der de har ansvar for mat, drikke og underholdning. Med tanke på det rådende kvinnesyn i denne tiden var det trolig ikke så merkelig at de sportslige aktiviteter i stor grad var forbeholdt menn. Likevel markerer tiden omkring 1870 en endring der kvinner gradvis ble akseptert innenfor skyting, skøyting, langrenn og turn. I 1880-årene oppfordret kvinnesakskvinner sine medsøstre til mer fysisk aktivitet, og foreslo svømming, fekting og roing [58] Om oppfordringen hjalp, skal være usagt, men det er nettopp i slutten av 1880-årene at kvinner forsøker å etablere seg som roere i Norge. I Bergen prøvde noen kvinner å danne «Damernes Roklub» i 1887, og de søkte da hjelp hos Njørd som lovet å bidra med utlån av båter. Først to år senere ble roklubben etablert, og de fikk da låne 3-4 båter to kvelder pr. uke om sommeren. Tre ugifte kvinner fra byens bedrestilte familier sto bak initiativet, men dessverre opphørte aktiviteten etter den første sommeren. Omtrent samtidig ble kapproingene 17. mai åpnet for kvinner. Av ukjente grunner skulle disse forsøkene ikke bli noe annet enn et kortvarige blaff.[59]

Omtrent samme skjebne led *«Roclubben Anna»* i hovedstaden. Klubben var stiftet av en banksjef, antakelig på slutten av 1880-tallet, men vi vet ikke noe om roerne. Her rodde damer i bruksbåt, men de måtte ha med mannlig styrmann.[60] Den siste opplysningen er kanskje nettopp et uttrykk for rådende oppfatninger om at det var upassende for kvinner å opptre uten menn. Bygdø Roklub hadde adgang for kvinner,[61] men vi vet ikke sikkert om noen var med. Et nytt initiativ ble tatt i 1890 da frøken Agnes Thorsen fra Nordstrand sendte en forespørsel til Ormsund Roklub om de var vil-

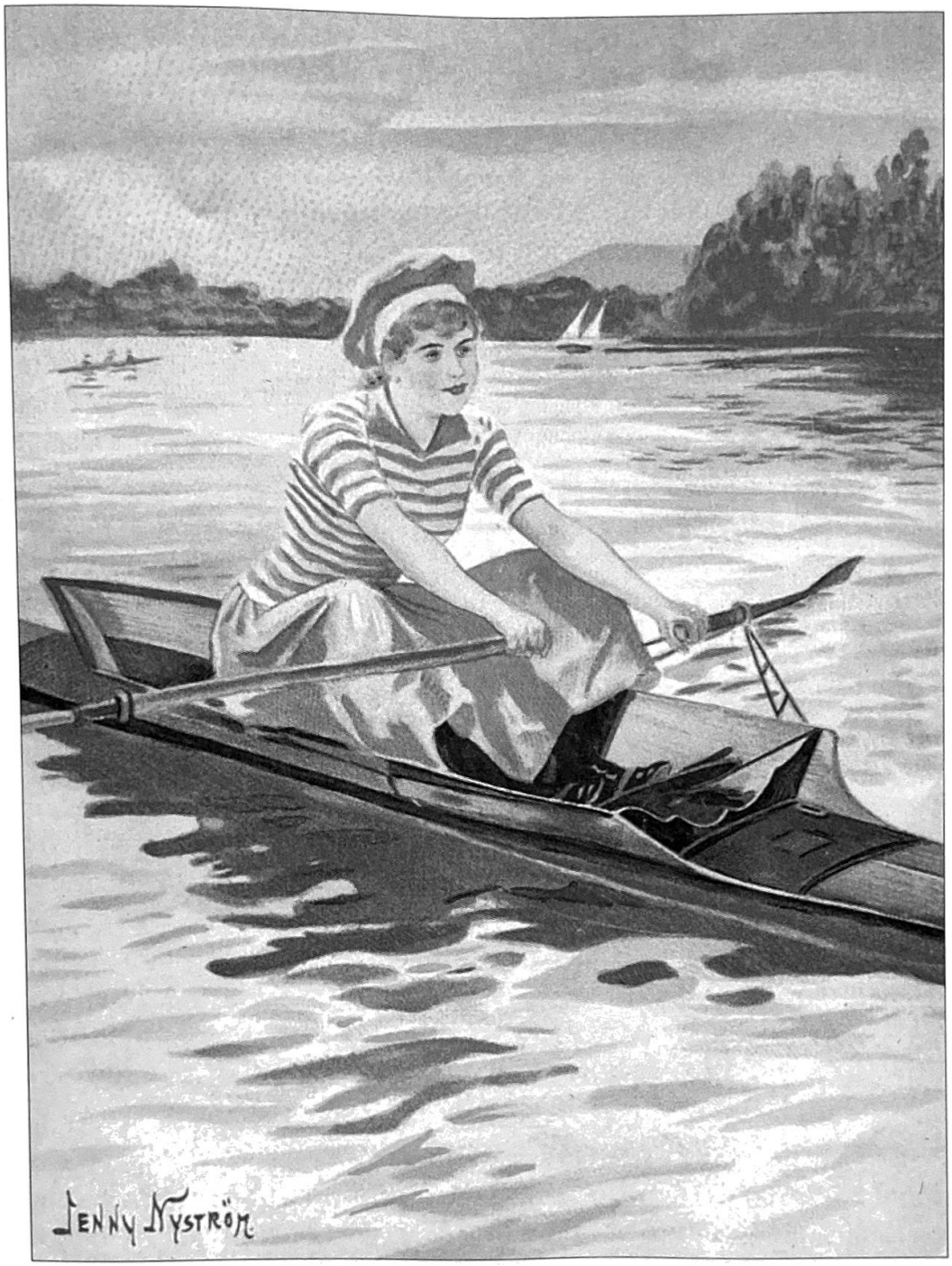

Dette kortet fra tiden omkring 1900 viser at enkelte kvinner også rodde singlesculler, selv om dette neppe var vanlig. Kvinnens roantrekk tyder på uniformering og klubbtilhørighet. Særlig har hatten klare fellestrekk med hodeplagget som ble brukt av kvinner i Stavanger Roklub (smlg. s. 48). (Prospektkort – tilhører forfatteren)

lige til å starte en dameavdeling i klubben. Søknaden ble behandlet på generalforsamlingen, og mot to stemmer vedtok man at »Damer for Tiden ikke kan optages som aktive Medlemmer af Roklubben».[62]

Disse korte og ufullstendige glimtene om kvinner og roing i tiden før 1900 antyder at den spede aktiviteten var knyttet til bruksbåter og turroing. Kvinnene som forsøkte å starte opp klubber eller roavdelinger i Norge, synes i likhet med sine utenlandske medsøstre å ha tilknytning til høyere sosiale lag. Inntrykket ellers er at det nok var en viss skepsis mot kvinner som ønsket å drive rosport, men eksemplene fra Bergen viser en noe mer åpen holdning når det gjaldt kvinner som ønsket å ro bruksbåter.

NORSK ROSPORT VED INNGANGEN TIL ET NYTT ÅRHUNDRE

Til tross for enkelte tilbakeslag hadde rosporten i løpet av en tyveårperiode vist sterk vekst og god spredning i Sør-Norge. Sporten hadde også markert seg som attraktiv for publikum, særlig i forbindelse med landskapproinger og ikke minst regattaene 17. mai. Men samtidig har vi sett at sporten og klubbene i mange sammenhenger sto for svært ulike holdninger og kulturer. Den mest åpenbare konflikten var mellom bruksbåt-klubber og klubber som var knyttet til «den moderne kapproingssporten». I nær sammenheng med dette spørsmålet ser vi en motsetning mellom konkurranseroing og mer mosjonspreget roing knyttet til «baderoing» og turroing. Den mest åpenbare konflikten var likevel mellom en nasjonalt tilknyttet sport og en sport som søkte kontakt over landegrensene. Denne motsetningen gjenspeiler nærmest en sentrum/periferi-konflikt der klubbene på Østlandet og særlig Oslo, i sterkere grad enn ellers i landet, vektla konkurranseroingen i de nye engelske båtene og kontakt utad. På Sørlandet og Vestlandet var derimot roing i norske bruksbåter langt viktigere. Kvinners plass innenfor rosporten var også et vanskelig tema der meningene var delte. Turroingens betydning innenfor rosporten ble nok også i noen grad vektlagt forskjellig i ulike klubber. Spørsmålet mange stilte seg var om disse nokså grunnleggende forskjellene på noen måte kunne forenes.

Disse motsetningene fant på mange måter en parallell i den idrettspolitiske striden som pågikk omkring århundreskiftet, der idrettens nytteverdi knyttet til militær forsvarsevne og sunnhet ble satt opp mot de olympiske ideal der konkurransen i seg selv var målet.

Landskapproingen i Bergen i 1898, den første utenfor østlandsområdet, der tre østlandsklubber og to vestlandsklubber deltok, var på mange måter et forvarsel om at tiden var moden for et nærmere samarbeid mellom klubber fra ulike landsdeler, og at det til tross for motsetninger kanskje var mulig å bygge bro mellom disse.

Fellesskapet etableres og prøves (1900-1910)

«NORSK FORENING FOR ROIDRÆT» BLIR TIL

Tirsdag 10. april år 1900 kunne man lese følgende notis i hovedstadsavisen, Morgenbladet: «Norsk Forening for Ro-idræt blev stiftet paa et igaarsaftes afholdt Møde.». Deretter fulgte en kort omtale av møtet og de vedtak som ble fattet. Fra vårt ståsted i dag er det grunn til å slå fast at Norges Roforbunds åremålsdag er 9. april, men det er ikke minst viktig å klargjøre hva som lå til grunn for denne begivenheten, og hvilke drivkrefter som kan ha medvirke til at rosporten organiserte seg som ett av de første norske særforbundene. Ettersom de viktigste primærkildene som kunne ha fortalt noe om dette, er borte, må vi i stor grad støtte oss til versjonene i ulike jubileumsbøker og avisomtaler.[1]

Spørsmålet om en egen sentralforening for norsk rosport ble første gang fremmet i februar 1899 under et fellesmøte for roklubbene i hovedstaden. Hvem initiativet kom fra, skal være usagt, men klubbene ble enige om å nedsette en komité som skulle utrede saken og trolig legge frem en innstilling som de enkelte hovedstadsklubber skulle uttale seg om på sine respektive årsmøter høsten 1899. Da det ble klart at komiteen hadde gjort svært lite, tok NSR-styret selv initiativet til å utarbeide lovforslag til en sentralforening. Særlig skal nestformannen i NSR, juristen John Aune, ha vært drivkraften bak arbeidet. Forslaget ble så presentert på hovedstadklubbenes fellesmøte 14. februar, og her må det ha vært enighet om å gå videre med arbeidet under ledelse av Aune. Omlag tre uker senere, den 8. mars, sendes innbydelse til landets roklubber om konstituerende møte i «Norsk Forening for Roidræt» 9. april i Studentersamfundets lokaler. Innkallingen var undertegnet av representanter for de fire klubbene i Oslo, NSR, Christiania Roklub, Malmøens Roklub og Ormsunds Roklub, samt Drammens Roklub og Fredrikstads Roklub.[2]

På møtet 9. april var i alt 7 klubber representert, for i tillegg til innbyderne møtte også representant for Trondhjems Roklub. Møtet ble ledet av John Aune, og formannen i NSR, kaptein Johan Sverre, ønsket velkommen. Deretter ble lovforslagene vedtatt, og Foreningen avholdt sitt første valg. Videre ble det vedtatt å melde

Sverre-laget fra Christiania Roklub var en fryktet motstander på regattabanen omkring 1890. Laget besto av fem brødre – fra venstre: Erik Sverre, Johan Sverre, Ole Sverre, Ingemann Sverre og foran coxen, Severin Th. Sverre. Da Norsk Forening for Roidræt ble stiftet våren 1900, var Johan Sverre formann i NSR og trolig den fremste pådriveren for opprettelsen av forbundet. Ole Sverre ble forbundets første formann.
(Christiania Roklub)

Foreningen inn i «Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Idræt», og overlate arrangementet av årets landskapproing til NSR. Dermed var Foreningens første årsmøte over, og rosporten hadde fått et overordnet organ. Noen uker senere, nærmere bestemt 15. mai, ble Foreningen innmeldt i *Centralforeningen*.[3]

Omtalen av disse begivenheter viser tydelig at NSR i stor grad sto bak selve etableringen og det praktiske arbeidet som var nødvendig. NSRs engasjement kan også i noen grad ha sammenheng med at klubben gjennom kontakt med studentroere i andre land var mer innstilt på internasjonale regattaer enn mange andre klubber. Men det kan heller ikke være tvil om at de øvrige klubbene som deltok på det konstituerende møtet, også var positive. Samtidig kan det være på sin plass å peke på andre krefter og motiver som bidro til fremveksten av de første norske særforbundene omkring århundreskiftet.

Frem til 1890 hadde norsk idrett vært organisert innenfor en hovedforening: «Centralforeningen for udbredelse af legemsøvelser og vaabenbrug» som ble stiftet i 1861.Her kunne de ulike idrettsklubbene melde seg inn. Foreningen mottok statsstøtte, og disse midlene ble blant annet brukt til ulike stimuleringstiltak for å utbre idrett og da særlig skytterlagsvirksomhet, skiidrett og mer gymnastikkpreget virksomhet. Målet for organisasjonen var å øke forsvarsberedskapen og stimulere til fysisk fostring, disiplin og bedre helse. I 1893 skiftet riktignok foreningen navn til «Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Idræt», men målene var fortsatt de samme og knyttet til nytteverdien idretten hadde for samfunnet. Mot dette synet sto trolig flertallet av idrettsutøvere som drev idrett ut fra et mål knyttet til prestasjoner, resultater og konkurranse. Dette mål blir gjerne omtalt som «det olympiske», og det var først og fremst gjennom særforbundene at idrettsutøverne fikk muligheter til å realisere dette idealet.[4]

I 1890-årene ble flere særforbund stiftet. Først ut var Turnforbundet (1890), deretter fulgte Norsk Skøiteforbund (1893), og så Norsk Idrætsforbund (1896) som drev med friidrett. Som det fjerde av landets særforbund kom «Norsk Forening for Roidræt». De neste årene kom flere til, og i 1913 var det i alt 11 særforbund. Etablering av et eget roforbund kan således betraktes som en naturlig utvikling i pakt med en tendens som var felles for flere idrettsgrener.

Årene omkring århundreskiftet var ellers en tid da det var viktig å markere nasjonal tilhørighet som et ledd i kampen for et selvstendig Norge. Bruken av ordet «norsk» i forbundsnavnene gjenspeiler derfor at det var viktig å markere det nasjonale.

Idrettshistorikeren, Finn Olstad, omtaler etableringen av særforbundene slik:

> «Bak særforbundene sto idrettsmenn som ville spesialisere seg og dyrke en enkelt idrettsgren. De trengte egne forbund som kunne arrangere norske mesterskap og sørge for deltakelse utenlands. I motsetning til nyttetilhengerne ønsket de å bli en del av det internasjonale sportslivet».[5]

Gjennombruddet for særforbundene på denne tiden er også et internasjonalt fenomen, og en viss smitteeffekt fant nok sted. Særlig viktig i denne sammenheng var starten på Den olympiske bevegelse, IOC, i 1894 og den første moderne olympiade i Aten to år senere. Innenfor rosporten var det etablert særforbund i flere europeiske land før 1890, og i 1892 stiftet særforbundene i Frankrike, Belgia, Sveits og Italia Det internasjonale Roforbund (FISA). Bakgrunnen for etableringen av et internasjonalt roforbund var ønsket om å arrangere Europa-mesterskap, og allerede året etter ble det første mesterskapet avholdt i Italia.[6] I Norden var Danmark foregangsland, og Dansk Forening for Rosport så dagens lys i 1887. Svenska Roddförbundet kom til i 1904 og Finlands Roddförbund i 1911. Som vi skal se senere, var det danske særforbundet på enkelte områder et forbilde for det norske, og har trolig hatt en viss betydning for etableringen av et tilsvarende forbund i Norge (s. 45).

Stiftelsen av «Norsk Forening for Roidræt», kan derfor i noen grad også forståes ut fra at rosporten relativt tidlig organiserte seg gjennom særforbund internasjonalt. Nå skal vi kanskje ikke legge for stor vekt på den internasjonale smitteeffekt, og ønske om internasjonal tilhørighet, for det skulle gå mange år før norsk rosport sluttet seg til FISA.

Pressemeldingen som lederne av det nye forbundet sendte ut umiddelbart etter møtet, bekrefter for en del Olstads påstand om at særforbundene var nødvendige for at konkurranseelementet skulle prioriteres. «At afholde den aarlige Landskaproning» og «at arbeide for norsk Repræsentation ved større udenlandske Rostævner» samt hjelpe klubber med representasjonsutgifter ved regattaer, synes å ha vært sentrale mål for arbeidet. Men samtidig nevnes at Foreningens «Virksomhed bestaar i at arbeide for Oprettelsen af Roklubber rundt om i Landet efter en ensartet Plan» og bidra til at «Klubberne faar mest mulig Instruktion».[7] Ut fra disse spinkle opplysningene aner vi at rekrutteringsarbeid og instruksjon ble poengtert for å sikre foreningen en bredere oppslutning. Det er likevel verd å merke seg uttrykket «efter en ensartet Plan» som antyder at det neppe var et mål å samle alle former for rosport i Foreningen. I en innkalling til representantskapsmøte under årets landskapproing fremgår det klart at begrepet *ensartet plan* dreide seg om »hvilken stilling foreningen skal indtage overfor brugsbaadroning.»[8]

I løpet av våren og forsommeren sendte Foreningen ut flere rundskriv til medlemmene der dels fokuserte på hva man kunne bistå

Ole Sverre (1865-1952) ledet Roforbundet gjennom det første vanskelige tiåret og fram til sommeren 1912. I 1910 var han med og stiftet Nordisk Roforbund og utarbeidet kapproingsreglementet for Nordisk Mesterskap. Ole Sverre er også kjent som en av landets fremste arkitekter med ansvaret for en rekke monumentalbygg i og omkring Oslo – blant andre Holmenhollen Turisthotell, Norges Landbrukshøgskole på Ås, Grand Hotel, Skimuseet og Christiania Roklubs klubbhus. (Christiania Roklub)

klubbene med, dels hva Foreningen ønsket av opplysninger. Når det gjaldt hjelp til klubbene, nevnes særlig innkjøp av materiell, støtte i økonomiske saker, anskaffelse av pokaler, praktiske råd og vink i forbindelse med regattaer og etablering av nye klubber. Samtidig ønsket Foreningen å få en oversikt over antall medlemmer og båter i de ulike klubbene for å utarbeide statistikker.[9]

FORENINGENS FØRSTE TIÅR – OPTIMISME OG SKUFFELSER

Det nyvalgte styret med formannen, Ole Sverre fra Christiania Roklubb i spissen, startet arbeidet for den nye foreningen i optimismens og pågangsmotets tegn. Men samtidig aner vi problemer og vansker som i de følgende årene skulle sette den nystartede foreningen på alvorlige prøver.

Starten var likevel lovende. Foreningens første landskapproing ble avviklet i Holtekilen 24. juni med NSR som arrangør. Fra den nystartede foreningen mottok arrangøren kr. 200. Da arrangøren likevel ønsket å redusere premiene på grunn av svak økonomi, ble dette avslått. Selv om deltakelsen var meget beskjeden, med bare to juniorløp i firer innrigger og utrigger, og deltakere fra kun fire klubber, var rammene omkring grandiose. NSR hadde sørget for to dampskip som fulgte løpene, og ombord på det ene skipet som var forbeholdt klubbens egne medlemmer, hadde man til og med orkester. Umiddelbart etter kapproingen ble Foreningens første representantskapsmøte avholdt. Sakslisten inneholdt blant annet forslag til kapproingsreglement, spørsmål om hvilke lag som skulle delta i en regatta i Danmark, forslag om medaljer, premier, emblem og flagg, drøfting om bruksbåtroing, bestemmelse om neste års Landskapproing og valg. Representantskapsmøtet var Foreningens høyeste myndighet, og forløper for det som i dag omtales som Roting. Praksisen med å avholde dette møtet i forbindelse med Landskapproingen eller Norgesmesterskapet som det senere ble kalt, skulle vedvare til langt ut på 1960-tallet. Etter at alle formaliteter var unnagjort, dro delegatene til Grand Hotel der premieutdelingen foregikk om aften «ved en stilfuld soupé med efterfølgende bal».[10]

Året etter debuterte så Roforeningen som arrangør av Landskapproingen, og markerte dette ved blant annet ved å sette opp en flott vandrepokal i senior innriggerløp. Pokalen var skjenket av fabrikkeier Rasmus Langaard. I statuttene for pokalen får vi blant annet vite at den var oppsatt i »4-aaret klinkbygget udrigget Baad med Styrmand», og at løpet var »kun aabent for norske Amatørroklubber, der staar indtegnet i Norsk Forening for Roidræt.» Av statuttene forstår vi at pokalen skulle bidra til at klubber meldte seg inn i

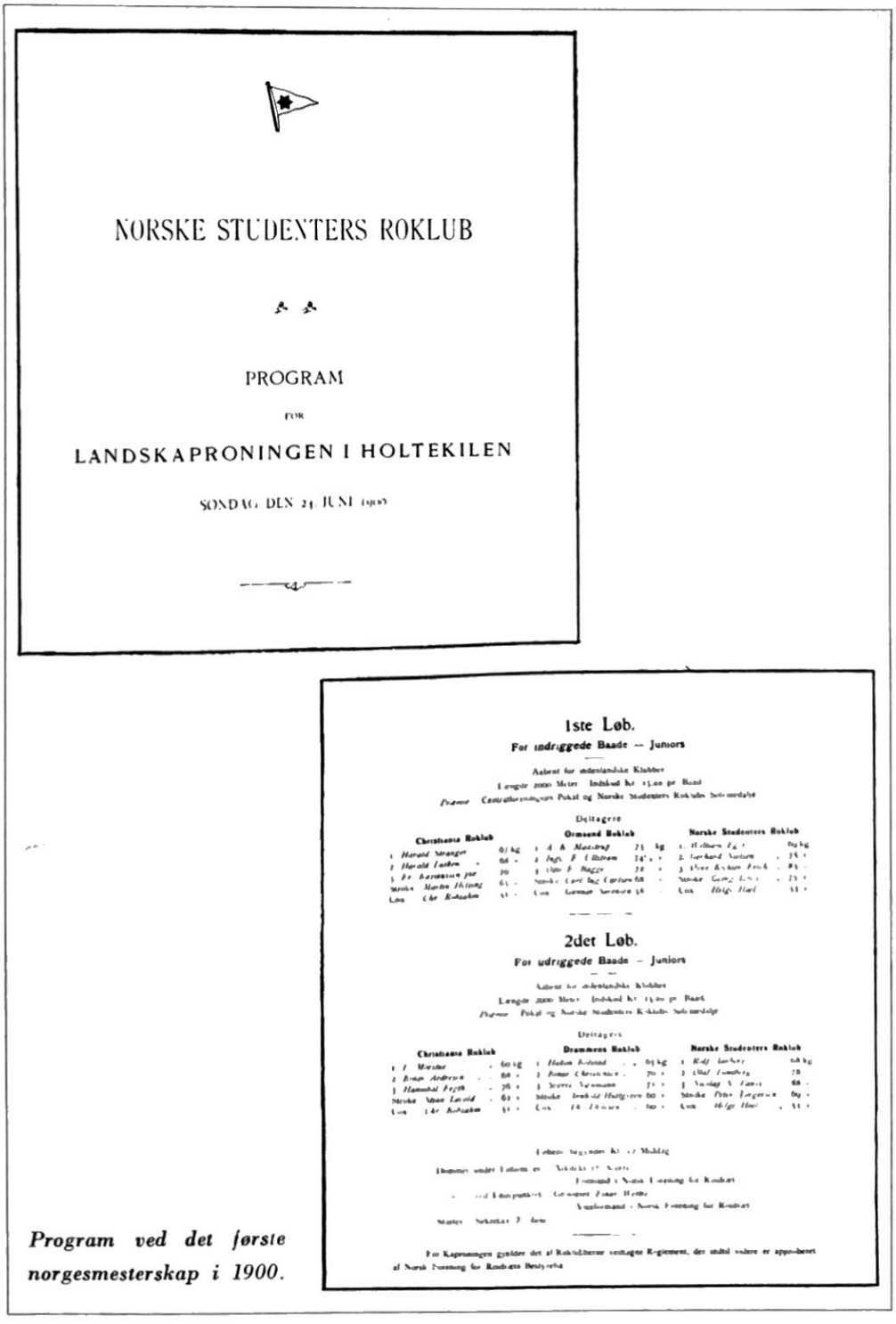

NORSKE STUDENTERS ROKLUB

PROGRAM

FOR

LANDSKAPRONINGEN I HOLTEKILEN

SØNDAG DEN 24. JUNI 1900

1ste Løb.

For udriggede Baade — Juniors

2det Løb.

For udriggede Baade — Juniors

Program for rosportens første NM.
(Norges Roforbund)

Program ved det første norgesmesterskap i 1900.

Foreningen, men samtidig markerte man klart at fiskere, sjømenn og andre med yrkesmessig tilknytning til robåter, ikke var ønsket.[11]

Kanskje var det erfaringene fra fjorårets manglende senioroppslutning som var forklaringen på at man satset på en slik gedigen pokal. Regattaen ble avholdt i Hankøsundet. I likhet med året forut var deltakelsen beskjeden – fire klubber og totalt 6 lag deltok i Landskapproingen. Av disse var det to seniorlag som kjempet om Roforeningens vandrepokal, og NSR sikret seg første nappet i vandrepokalen. I tillegg ble det avholdt en studentkapproing mellom

Akademisk Roklub fra København og NSR. Men selv om det sportslige innhold var begrenset, var festivitasen knyttet til arrangementet imponerende. I Hankøsundet vrimlet det av ro- og seilbåter, marinen markerte seg ved å sende 4 motortorpedobåter til arrangementet, og i tillegg lå dampskipet «Arendal» der med tilreisende gjester fra Oslo, Drøbak og Horten. Etter regattaen var det stor festmiddag på Hankø Bad med etterfølgende dans. Roforeningens styremedlemmer var tydeligvis meget opptatt av det selskapelige, for den berammete generalforsamling ble utsatt til høsten.[12]

Under festmiddagen vedtok man å sende følgende telegram til den svensk-norske kongen:[13]

> Hans Majestæt Kongen. Stockholm.
> Norsk Forening For Roidræt samlet ved Hankø Bad til Skandinavisk Væddekamp ved sit første aarsstevne, frembærer i underdanighed sit
> Gud bevare Kongen.
>
> O. Sverre formand.

Ingen var vel klar over at dette telegrammet til kongen med årene skulle bli en fast tradisjon ved de årlige tingsamlinger, og som rosporten har holdt fast ved i snart hundre år.

Både i 1901 og året etter utgav Roforeningen årbøker, noe som bekrefter inntrykket av glød og optimisme. Foreningen ønsket også å markere seg med eget emblem og splittflagg etter mønster av det danske særforbundet, og våren 1901 søkte den Forsvarsdepartementet om tillatelse til å nytte et slikt flagg med *N.F.f.R.* i øvre venstre felt. Departementet avslo søknaden med begrunnelsen at splittflagg var forbeholdt statens eiendommer. Spørsmålet om eget flagg ble trolig aktualisert på grunn av Landskapproingen og besøket av rovenner fra Danmark. Også på andre felter var Foreningen aktiv. Blant annet ble regattadistansen fastsatt til 2000 meter i 1902, og året etter vedtok Foreningen et nytt kapproingsreglement. Samtidig satte Roforeningen opp premier for stilfull roing.[14] I reglementet fra 1903 står blant annet at roerne «maa have fyldt 18 aar», om loddtrekning av bane, og startordren som var »Alle Mand klar?» med et påfølgende »Ro». Deretter følger en rekke bestemmelser om lagenes og banedommernes ansvar. I nest siste paragraf står følgende: «Kaproning om Penge eller økonomisk Fordel i hvilkensomhelst Form er forbudt».[15] På ny ser vi at rosporten var forbeholdt amatører.

Mens styret i Foreningen var optimistisk de første årene, merker vi fra høsten 1903 tegn til resignasjon. Flere av medlemsklubbene hadde vansker med å betale inn kontingenten, og året etter var man i tvil om det var mulig å avholde Landskapproingen. I et rundskriv til klubbene om årets Landskapproing kan vi blant annet lese følgende:[16]

«Paa grund af at de faa Klubber, der dannede N.F.f.R. i det foreløbne Aar yderligere er svundet ind, troede man i Bestyrelsen af nødvændige budgetmæssige som andre Hensyn, foreløpig for iaar at maate afstaa fra den aarlige Landsregattas Afholdelse.»

Av fortsettelsen fremgår det at Christiania Roklub og NSR har tatt initiativ til at regattaen likevel skal holdes, noe Foreningen uttrykker glede over »under disse nedadgaaende Tider for Rosporten».

Ifølge Gunnar Schjøll var det tidlig bred kontakt mellom Foreningen og de mange småklubbene utover i landet, som søkte foreningen om råd og veiledning ved bygging av klubbhus, innkjøp av materiell, regattalover, trening og instruksjon. Dette viser ifølge Schjøll at klubbene aksepterte Roforeningen «som den norske rosports sentrale organisasjon», selv om de unnlot å melde seg inn.[17] Trenings- og instruksjonsarbeidet ble også ofret mye oppmerksomhet, og allerede i 1905 ansatte Foreningen i samarbeid med NSR og Ormsund Roklub engelsk trener i noen måneder.[18]

Med tanke på Foreningens målsetting kan man trygt si at arrangementene av Landskapproingen og bidragene til disse hadde vært positivt, men samtidig må den beskjedne deltakelsen ha gitt styret grunn til uro. Særlig bedre skulle det ikke bli i de nærmeste årene heller, og fra 1906 til 1909 stilte verken seniorer eller juniorer lag i innriggerklassen. I utriggerklassene var det noe bedre disse årene, og gjennomsnittlig var det 3 lag med i hver av de to roerklassene, senior og junior. Et annet trekk ved deltakelsen er at det utelukkende var klubber fra Oslo, Drammen og Fredrikstad som deltok. Roklubbene ellers i landet var ikke med, noe som kan tyde på at Roforeningen og Landskapproingen nærmest ble oppfattet som et østlandsfenomen.

Dette østlandspreget, og kanskje først og fremst hovedstadspreget, kom også til uttrykk i antallet klubber i denne perioden som var med i Roforeningen. Ved starten i 1900 hadde 7 klubber vært med, men Trondhjems Roklub regnes ikke blant medlemsklubbene. To måneder etter stiftelsen sendte Foreningen brev til klubber og idrettslag som man visste drev med roaktiviteter, med oppfordring om å melde seg inn i foreningen. Brevet var adressert til følgende: [19]

«Tønsberg Roklub, Idrætsforeningen Odd i Skien, Arendal Roklub, Stavanger Roklub, Bergens Turnforenings Roafdeling, Aalesund Roklub, Trondhjem Roklub, Idrætslaget Norrøna i Bergen, Idrætslaget ? (uleselig) i Bergen, Roklub Njørd i Bergen, Roklub Viking i Bergen, Roklub Nornen i Bergen, Kristiania Ro- og Seilforening, Terje Viken i Kristiania, Uræd i Porsgrunn, Fredrikshald Turnforening, Horten Skiklub, Kristiansand Ski- og Skøiteklub og Mandals Turnforening.» I tillegg ble det sendt brev til apoteker Hansen i Holmestrand.

Resultatet var nedslående. Riktignok ønsket enkelte mer informasjon, men bare Trondhjems Roklub ønsket medlemsskap. Klubben

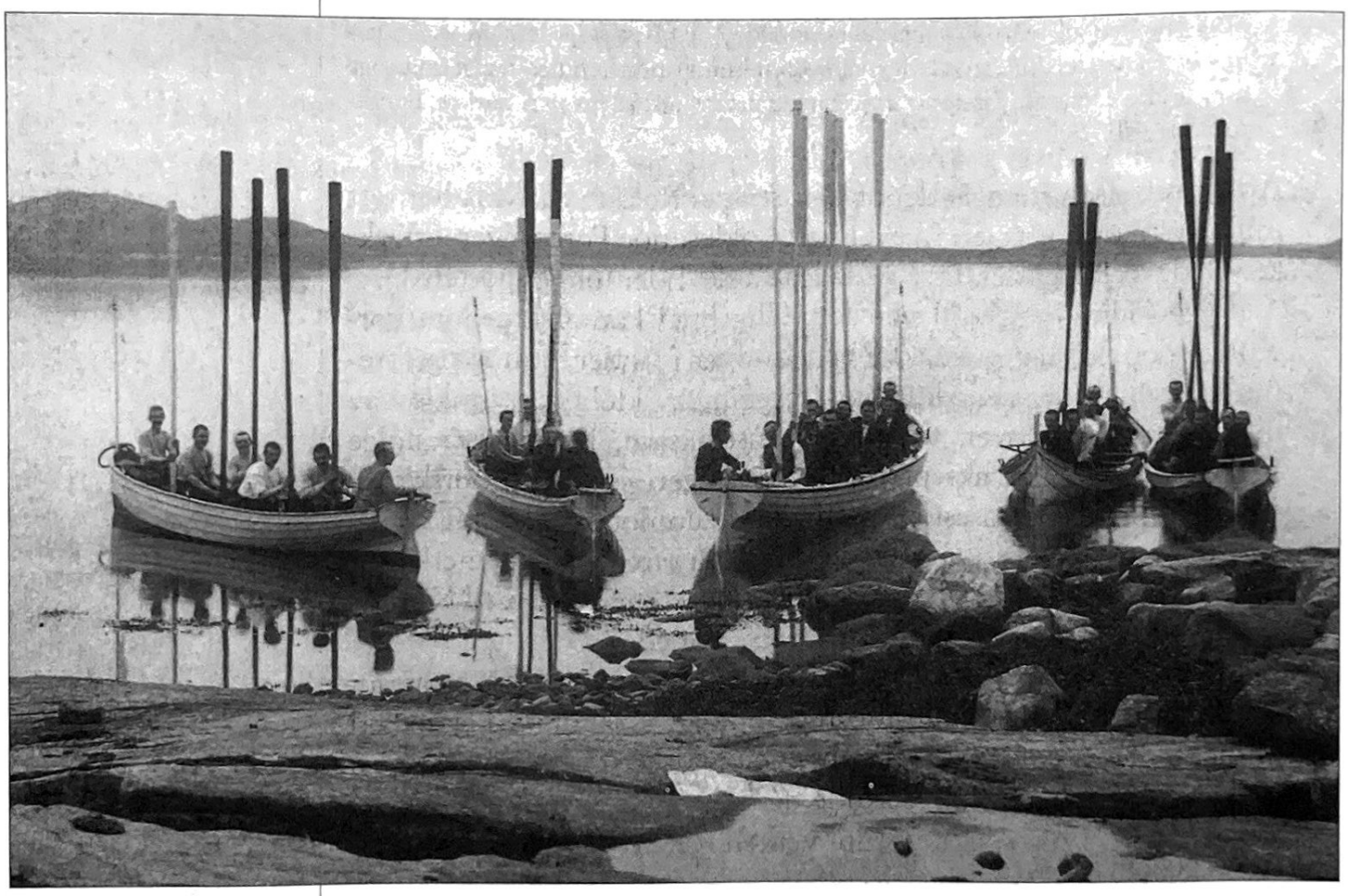

Roing i bruksbåter var omkring 1900 det sentrale i en rekke roklubber utover i landet. Her ser vi halvparten av medlemmene i Stavanger Roklub på en søndagstur til Rennesøy i gigger og færing. (Stavanger Roklub)

var fra 1902 medlem, men ble trolig utmeldt året etter. I stedet for å få nye medlemmer, gikk noen av stifterne ut. I 1903 meldte Drammens Roklub og Malmøens Roklub seg ut, og tre år senere trakk landets eldste klubb, Fredrikstads Roklub, seg ut. Årsakene synes å være at klubbene ikke maktet eller ønsket å betale den fastsatte kontingent til Foreningen.[20] Fra 1906 til 1909 var det bare NSR, Christiania Roklub og Ormsund Roklub som var tilsluttet Roforeningen. Gunnar Schjøll skriver at årene omkring 1905 var meget vanskelige for Roforeningen, og det virker som han ser dette i sammenheng med en økonomisk krise, «Kristiania-krakket», som la en klam hånd om østlandsklubbenes økonomi disse årene.[21] Likevel er denne forklaringen bare delvis riktig. Roforeningens verste år var utvilsomt fra 1906-1908, og da var økonomien i ferd med å rette seg.

En annen og kanskje mer nærliggende forklaring kan være at hovedstadstilknytningen med tre store roklubber som i realiteten utgjorde Roforeningen, og en ensidig vektlegging av den engelske rosporten, gjorde det vanskelig for små klubber utover i landet å ta spranget opp i «de stores rekker». Indirekte peker Schjøll på det som trolig var selve problemet der han sier: «Den overveiende roing som finner sted i småklubbene er dog roing i bruksbåter». Vi aner tydelig en noe nedlatende holdning til bruksbåtroing, og trolig var det nett-

opp denne holdningen som skapte vansker mellom sentrum og periferi. Men samtidig gir også Schjøll uttrykk for en viss undring og kanskje misunnelse når han tilføyer at mens landskapproingen bare omfattet noen få lag «holdes således en kapproing for bruksbåter i Bergen, hvor 47 båtlag er med».[22] Småklubbenes satsing på bruksbåter, hadde som før nevnt, også en økonomisk forklaring da disse båtene var langt rimeligere enn de nye kapproingsbåtene. Jubileumsbøkene til to av klubbene som sto utenfor Foreningen på denne tiden, Stavanger Roklub og Bergens Roklub (som ble stiftet på ny i 1906), bekrefter Schjølls inntrykk av at det var bruksbåtroing og i noen grad interne regattaer som dominerte.[23]

Vanskelighetene hadde nok også en viss sammenheng med Roforeningens samarbeid med de tre Oslo-klubbene. Inntrykket man har etter å ha lest NSRs og Christiania Roklubs eldste jubileumsbøker, er at NSR frem til 1907 hadde et nært og fruktbart samarbeid med Roforeningen, mens Christiania av ukjente grunner befant seg mer på sidelinjen. På generalforsamlingen i Christiania høsten 1907 hadde en rekke medlemmer fremsatt forslag om at styret «anmodes om at utmelde klubben av N.F.f.R.». Grunnen var at samarbeidet haltet, og på generalforsamlingen ble det rettet «meget hvass kritik over N.F.f.R.s virke». Forslaget ble nedstemt, og man innskrenket seg til å sende en uttalelse til Roforeningen der «man haabedes paa bedre samarbeide».[24]

Om 1907 hadde vært et vanskelig år for Roforeningen, så skulle ikke det følgende bli særlig bedre. Det hele startet på en positiv måte da Foreningen i februar innkalte styrene i de tre Oslo-klubbene til møte for å drøfte mulighetene for å sende et kombinert åtterlag til OL i London, da roing for første gang var med på programmet. NSR var meget betenkt til forslaget og mente at et firerlag ville ha større muligheter til å hevde seg. De andre klubbene synes derimot å ha vært positive. I månedene som fulgte oppsto intern strid i NSR mellom styret og de aktuelle roerne, og resultatet av striden ble at klubbens mangeårige formann, kaptein Johan Sverre, som også var styremedlem i Roforeningen, ble kastet på en ekstraordinær generalforsamling i mai. Etter dette ble forholdet både til Roforeningen og Christiania Roklub for en tid nokså anstrengt. At denne striden også må ha skapt problemer innad i Roforeningen, kan vi blant annet forstå av følgende kommentar i NSRs jubileumsbok: I Roforeningens protokoll «er hele tidsrommet fra februar 1907 til juni 1909 repræsentert av 5 blanke sider».[25]

Roforeningen fortsatte imidlertid samarbeidet med Christiania Roklub og Ormsund Roklub, og i mai ansatte Foreningen en engelsk trener som skulle ha ansvaret for åtterlaget. Til laget ble seks roere fra »Christiania» og to fra »Ormsund» tatt ut. En av Christiania Ro-

Johan Sverre var på mange måter prototypen på en idrettsleder tidlig på 1900-tallet. Han var utdannet offiser og steg i gradene til major. Var aktiv innenfor flere idretter, blant annet roing og turn. Mangeårig formann i NSR, styremedlem i Norsk Forening for Roidræt, president i Norges Riksforbund for Idræt 1914-1918. Valget av Johan Sverre i 1914 var også et valg for det olympiske grunnsyn, som heretter ble ett av Riksforbundets grunnpillarer.
(NSR)

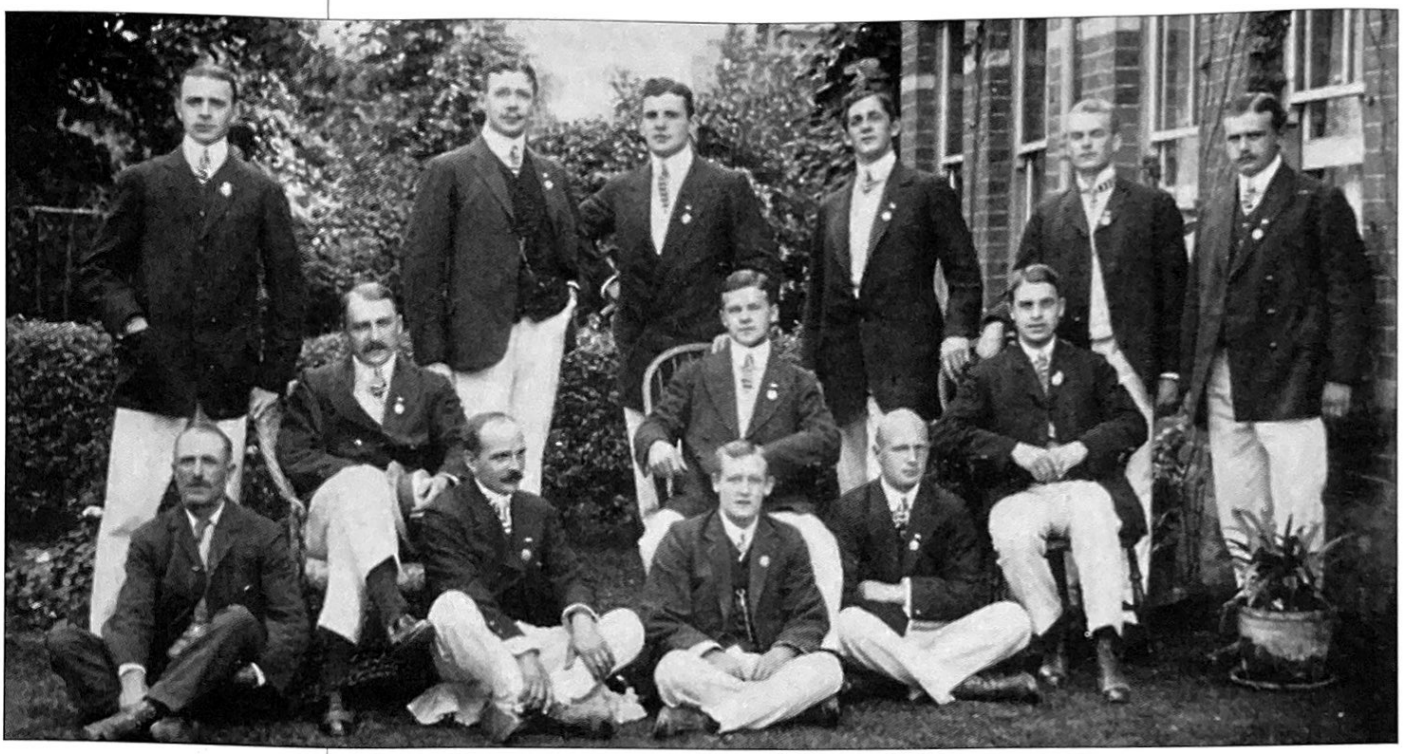

Den norske rotroppen ved OL i London 1908. Fra venstre, bakerst: Ambrosius Høyer (Ormsund), Gustav Hæhre (Christiania), Knut Langgaard (Christiania), Erik O. Bye (Christiania), Wilhelm Hansen (Ormsund), Emil Irgens (Christiania). I midten: Hannibal Feght (Christiania), Annan Knudsen (stroke Christiania), O.T. Krogh (Christiania). Forrest: Mr. Follet (lagets engelske trener), Ludvig Moestue (Christiania), Ejnar Tønsager (cox Christiania) og Jac. Jacobsen (Christiania). Laget ble utslått i forsøksløpet. (Norges Roforbund)

klubs mesener, generalkonsul Rasmus Langaard, skjenket i sakens anledning en topp moderne åtter til klubben. Selv om laget ble slått ut av Canada i første runde i Henley der regattaen fant sted, hadde trening i et internasjonalt miljø gitt norsk rosport nyttige erfaringer.[26]

På den positive siden må det også nevnes at kongepokalen for første gang ble satt opp i 1908 i Christiania Roklubs jubileumsregatta. Pokalen skulle tilfalle vinneren i juniorklassen for firer utrigger, og Fredrikstad Roklub vant tett fulgt av de tre hovedstadsklubbene.[27] Selv om 1908 på mange måter hadde vært et opprivende år for norsk rosport og for Roforeningen, synes olympiadeltakelsen og jubileumsregattaen med bred presseomtale å ha gitt rosporten mer vind i seglene. Både Christiania Roklub og NSR øker medlemstallet på aktive roere året etter, og samtidig merker vi et sterkt engasjement for å utvide rosamarbeidet i Norden. Omslaget kom utvilsomt i årene 1908 og 1909, og i fortsettelsen skulle norsk rosport oppleve en betydelig vekst.

Fremgangsrike år (1910-1920)

Tiåret fra 1910 til 1920 er preget av økt oppslutning om den moderne rosporten og en betydelig tilvekst i klubber som melder seg inn i Foreningen, som nettopp i 1910 skifter navn til Norges Roforbund. Flere klubber og lag stiller til start i de nasjonale regattaene, og konkurransen skjerpes. Nordisk mesterskap blir et fast innslag i regattabildet, og norske lag deltar med langt større suksess i olympiadene i Stockholm og Amsterdam enn tilfellet hadde vært i London i 1908. I krigsårene fra 1914 til 1918 er den internasjonale deltakelsen naturlig nok begrenset til Norden, men samtidig gir krigsårene med jobbetid og økonomisk oppsving norsk rosport og mange klubber et langt mer solid økonomisk fundament. I det følgende vil vi beskrive noe av det som skjedde, og samtidig forsøke å finne forklaringer på fremgangen.

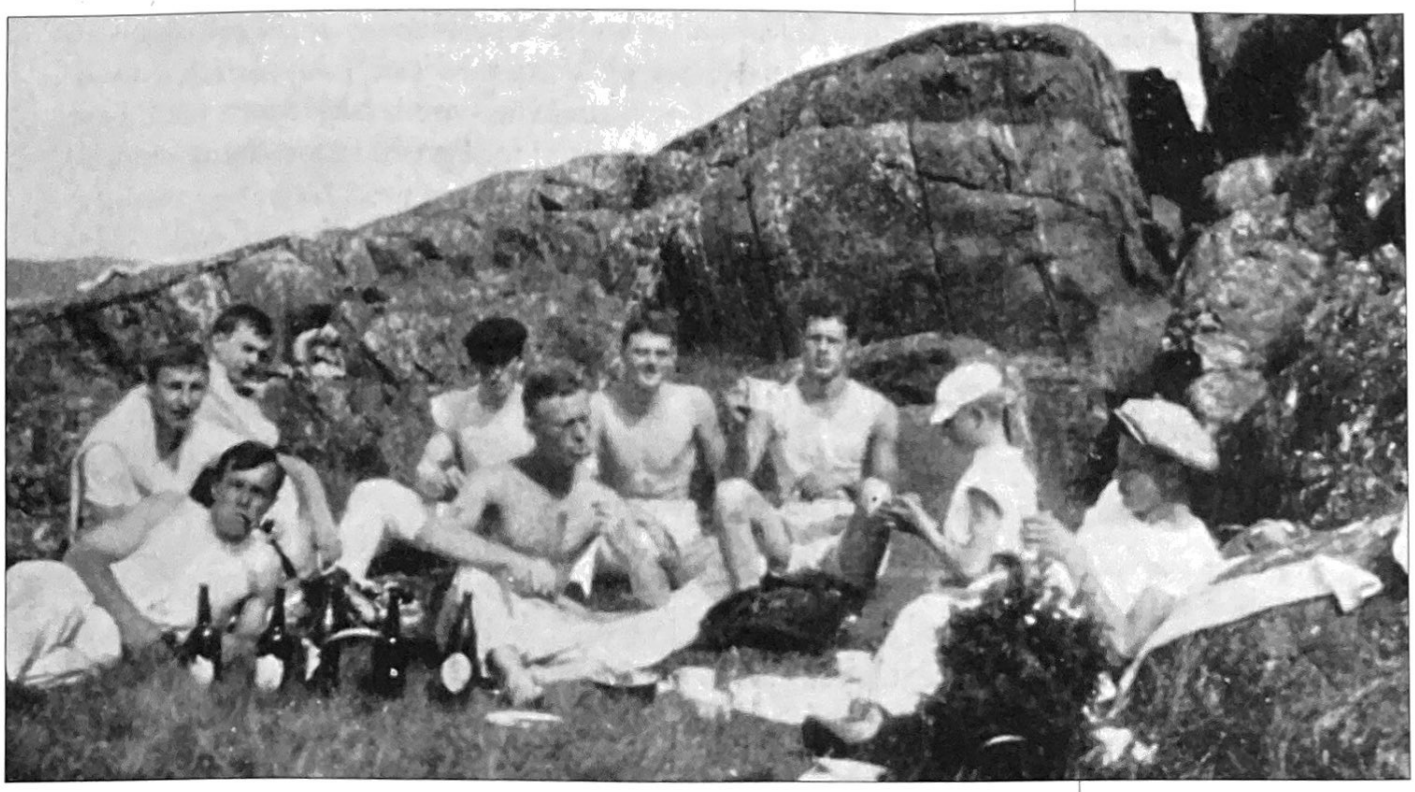

Arendals Roklub ble stiftet så tidlig som i 1882, men først i 1916 meldte klubben seg inn i Norges Roforbund. Turroing har alltid vært viktig i klubben – her illustrert med et sjarmerende bilde fra en dagstur til Skjebergholmene.
(Arendals Roklub)

ØKT OPPSLUTNING

Vi har tidligere antydet at omslaget for Roforeningen kom i 1909, og dette bekreftes i noen grad av at Foreningen denne høsten fikk sin første henvendelse om opptak fra en «ny» klubb, Bergens Roklub.

Klubben ble etter eget ønske tatt opp som medlem fra 1/1-1910, og dermed hadde Norges Roforbund fått sitt første nye medlem etter en rekke år med utmeldelser. Samme år meldte en av de «frafalne», Fredriksstad Roklub, seg inn på nytt. I årene som fulgte kom en rekke roklubber til slik at Forbundet i 1920 besto av totalt 18 klubber. I tillegg var noen få klubber innmeldt noen år, men meldte seg senere ut. Nedenfor følger en liste over medlemsklubbene fra 1900-1920:[1]

Christiania Roklub	1900-	Norske Studenters Roklub	1900-
Ormsund Roklub	1900-1912,1915-	Fredriksstad Roklub	1900-1906,1910-1915,1917
Drammens Roklub	1900-1904.	Malmøens Roklub	1900-1904
Trondhjems Roklub	1902-1903	Bergens Roklub	1910-
Haldens Roklub	1911-1914,1916-	Roklubben Terje Viken	1913-
Odda Roklub	1914-1921	Stavanger Roklub	1915-
Hydrofunktionærernes Roklub	1915-1922	Arendals Roklub	1916-1925,1928-
Larvik Roklubb	1916-18,1935-	Porsgrunn Roklubb	1916-
Fana Roklub	1917-	Roklubben av 1915	1918-
Sandefjord Roklubb	1918-	Tønsberg Roklub	1918-
Haugesunds Roklubb	1918-1921,1925-	Bærum Roklubb	1920-
Moss Roklub	1915-1919,1927-		

Oversikten viser at fra å være ensidig knyttet til hovedstaden, hadde Norges Roforbund nå solid oppslutning på begge sider av Oslofjorden, og ikke minst på Vestlandet der 7 klubber var med. Samtidig ser vi at Agderfylkene var tynt representert med bare Arendals Roklub, og i området nord for Bergen fantes det ikke medlemsklubber.

Spredningen til Vestfold og Telemark kan nok i noen grad forklares ut fra kontakt med romiljøet i hovedstaden, men er kanskje først og fremst et eksempel på «knoppskyting». Først ute var *Hydrofunktionærernes Roklub* i Notodden. Navnet forteller sitt tydelige språk om klassetilhørighet, og at klubben var forbeholdt de kontoransatte. Kort etter fikk nabobyen Porsgrunn sin første roklubb. I Vestfold ble det dannet tre klubber i løpet av en toårsperiode. *Larvik Roklubb* ble dannet i 1916, så kom *Sandefjord Roklubb* året etter, og til slutt *Tønsberg Roklub*. Den sistnevnte vet vi hadde nær kontakt med klubben i Sandefjord og med Christiania Roklub. Fra disse to klubbene ble det innkjøpt båter og routstyr, og vedtektene til Christiania Roklub ble brukt som mønster i den nye klubben.[2]

Bærum Roklubb ble stiftet i 1917 av Peter Torgersen fra NSR, med tanke på at dette skulle være en klubb for dem som ønsket å ro bruksbåter. Målet hans var at roing skulle bli en folkesport for hele familien.[3] Også her var det med andre ord tale om nær kontakt med en veletablert klubb og en form for avskalling. I løpet av 1918 skulle Bærum Roklubb bli landets største roklubb med ca. 800 medlemmer.[4] Grunnen til den store oppslutningen skyldtes utvilsomt sat-

singen på kjente båttyper, og lav kontingent. Klubbens første regattaer ble også en formidabel suksess med 31 båter til start og 65 deltakere. Da klubben etter få år solgte bruksbåtene og ble en ren kapproingsklubb, ble antallet medlemmer raskt redusert til ca. 100.[5] I jubileumsboken til Bærum Roklubb nevner klubbens første formann en annen interessant grunn. Da man satset på bruksbåtene, fant mange fiskere og fiskersønner veien til roklubben. Dette skapte store problemer fordi mange betraktet disse som profesjonelle. Noen av disse fant seg også til rette i kapproingsbåtene, noe mange roere i hovedstaden reagerte sterkt på.[6]

I de tre medlemsklubbene i Østfold hadde roing hatt lang tradisjon, og i noen grad kan nok dette ha bidratt til ny aktivitet, men impulser fra innflyttede roere var trolig viktigere. I Moss var det to roere som tidligere hadde vært aktive i NSR som dro klubben igang igjen, og fra 1919 var Christiania-roeren H. Becker-Eriksen den sentrale drivkraften.[7] Et felles trekk for de tre klubbene er at alle våkner til nytt liv omtrent samtidig, noe som tyder på smitteeffekt.

Rekrutteringen til Forbundet fra de «gamle» klubbene på Vestlandet og de mange nye klubbene var nok delvis et resultat av en smitteeffekt, men her hadde også oppslutningen direkte sammenheng med en stor internasjonal utstilling som fant sted i Bergen i 1910. Etter mønster fra Landsutstillingen i 1898 ble Bergens Roklub spurt av utstillingskomitéen om å arrangere en kapproing i tilknytning til utstillingen. Forespørselen var nettopp det sparket roklubben trengte, og på årsmøtet i 1909 vedtok man å innføre kapproing i klubben og søke medlemsskap i Norges Roforbund. I samarbeid med utstillingskomiteen anmodet så klubben om å få arrangere den årlige Landskapproingen. Norges Roforbund hadde trolig allerede vedtatt at Landskapproingen skulle skje på Holtekilen i Oslo, men fant å kunne la Bergens Roklub arrangere innriggerløpet i firer for senior som fikk status som offisielt norgesmesterskap. Dessuten skulle regattaen inneholde firerløp for både senior og junior i utrigger, og to løp for færinger.

Forbundet mente tydelig at her hadde man fått en god anledning til å fremme rosporten på Vestlandet, og regattaen skulle derfor utskrives internasjonalt. I tillegg skulle løpet i innrigger gjelde som uttaking til Nordisk mesterskap i København. Centralforeningens årlige pokal ble satt opp i firer (utrigger) junior, og i seniorklassens firerløp ble kongepokalen (som bare hadde vært utdelt en gang før) satt opp som en engangspremie.[8]

Regattaen ble en formidabel suksess selv om antallet lag var beskjedent i de internasjonale båtklassene. I alt 1500 tilskuere betalte inngangspenger til de beste tilskuerplassene, mens flere tusen bivånet løpet fra ulike utkikkssteder på begge sider av Puddefjorden. I

Peter Torgersen (1875-1919) var en av de mest markante og betydningsfulle innenfor norsk rosport fra slutten på 1800-tallet og til han døde under spanskesyken. På slutten av 1880-tallet rodde han i Ormsund Roklub. Som ung medisinerstudent var han med og stiftet NSR i 1897, og fra omtrent samme tid ivrig opptatt av nordisk rosamarbeid. Hans innsats for nordiske studentkapproinger la grunnlaget for det senere nordiske samarbeidet og Nordisk Roforbund. I 1917 stiftet han Bærum Roklubb etter at han hadde flyttet til Nesøya. Hans store betydning for NSR blir karakterisert slik av forfatteren Øvre Richter Frich: »Han var i sandhed en flamme og bautaen over hans grav er samtidig et mindesmerke over norsk akademisk rosport. For han var dens sjæl i mange, mange aar.» (Bærum Roklubb)

innriggerløpet tok Christiania Roklub en overlegen seier, men ellers ble regattaen i firer utrigger, både i junior- og seniorklassen vunnet av bergenslagets juniorer. Særlig det siste løpet var helt åpent like fra start til mål, men da juniorlaget fra Bergen ble dømt foran med to håndsbredder, ville jubelen ingen ende ta. Det som er av betydning i denne sammenheng, er at løpene i firer hadde vist at klubber fra andre kanter av landet kunne konkurrere med de antatt fremste fra hovedstaden. Bergenslagets seier og kongepokal ble dermed en viktig inspirasjonskilde for rosporten på Vestlandet. Regattaen ble behørig omtalt i flere vestlandsaviser, men særlig Stavanger Aftenblad roste sporten i høye ordelag. Om roingen i færinger nøyer avisen seg med: «Færingernes kamp interesserte mindre. Det gaar for smaat med den Slags Baade.» Selv om det var et lag fra Stavangers Roklub som vant den ene færingklassen, ble dette bare omtalt med noen få setninger. I fortsettelsen heter det: «Det var Kampen mellom Kristianias og Bergens ud- og indriggede Baade som var Regattaens store Nummer». Deretter følger en lang og dramatisk beskrivelse av disse løpene.[9] Omtalen av regattaen i stavangeravisen hadde trolig betydning for at både Stavanger Roklub og Terje Viken i årene som kom, orienterte seg mot roing i internasjonale båttyper.

Også på Vestlandet hadde både smitteeffekt og avskalling fra en klubb til en annen betydning. *Fane Roklub* ble stiftet i 1916 av en roer fra Bergens Roklub som fortsatte å være medlem i begge klubbene.[10] I Stavanger ble en ny roklubb stiftet i 1915, og betegnende nok tok den navnet *Roklubben av 1915*. Medlemmene her var delvis havnearbeidere, og muligens var klubben et resultat av sosiale motsetninger innenfor de etablerte klubbene i byen.

Fremgangen for rosporten og klubbene hadde også sammenheng med det økonomiske oppsvinget som mange opplevde i disse hektiske årene under og like etter første verdenskrig. Særlig handelsstanden med skipsredere i spissen tjente eventyrlige summer, og heldigvis for rosporten var det noen av disse som støttet klubber og sporten med betydelige gaver. Vi skal nøye oss med to eksempler. I 1917 mottok Christiania Roklub en sjekk på kr. 100.000 til nytt klubbhus. Gaven var fra Christoffer Hannevig – en av hovedstadens rikeste skipsredere. En annen skipsreder som i en årrekke støttet norsk rosport og forskjellige klubber var Haakon J. Wallem fra Bergen. Mange kostbare sølvpokaler som pryder en rekke klubbers pokalskap, skriver seg fra ham. Flere klubber som Bergens Roklub, Fana Roklub, Christiania Roklub og Norske Studenters Roklub fikk store lagbåter og annet utstyr fra Wallem. Han var æresmedlem både i Fana Roklubb og Bergens Roklub, og innehadde hederstegn fra både Christiania Roklubb og NSR. Den høyeste utmerkelse mottok han i 1949 da han ble overrakt Norges Roforbunds gullmedalje som et

velfortjent uttrykk for den betydning han hadde hatt for norsk rosport.[11]

De mange gavene og bedre økonomi ga også roklubbene mulighet til å investere i nye og brukte båter, og båtparken til medlemsklubbene i forbundet ble nesten tredoblet fra 65 i 1910 til 190 i 1920.[12]

Den økte oppslutningen om rosporten og Roforbundet gjenspeiler seg også i en sterk vekst i antallet roere og passive medlemmer som var tilsluttet Forbundet. Fra 1909 til 1920 ble medlemsmassen firedoblet: fra 575 medlemmer i 1909 til 2351 i 1920.[13] Noe over 2/3 av medlemmene var aktive roere. Men skal vi dømme ut fra ulike jubileumsbøker, var de aller fleste av disse mosjonsroere og turroere. NSR hadde eksempelvis i 1916 fire lag som drev med «raceroing», tre firerlag og ett åtterlag. I praksis skulle dette bety at av en medlemsmasse på 270 var det mindre enn 10 % som drev med kapproing. I Christiania Roklub var tendensen den samme. Her var det dette året to firerlag og ett åtterlag. Medlemstallet var totalt 392, og av disse var 225 aktive. De såkalte «raceroerne» utgjorde dermed i underkant av 5 % av total medlemsmasse, og godt under 10% av de aktive.[14] De årvisse beretningene i bøkene viser samtidig at begge klubber ofte hadde vansker med å fylle båtene, blant annet på grunn av sykdom, noe som bekrefter at det knapt var noen reserver å sette inn.

I realiteten innebar dette at mosjonsroere og turroerne utgjorde omtrent 90 % av de aktive i disse klubbene. Riktignok var ikke alle like aktive, men rostatistikken for Christiania Roklub for 1916 viser at 186 medlemmer i gjennomsnitt hadde 28 turer hver.[15] De aller fleste av disse turene, såvel i Christiania Roklub som NSR, gikk til Nakholmen. En av Nakholmens beundrere har omtalt turene hit slik:[16]

> «Når solen skinner en varm sommerkveld – da legger de ut lag efter lag av kjekke ungdommer. Kursen diskuteres aldri. Den er konstant – «for Nakholmen». Som et lite fuglebjerg tar den seg ut på avstand med alle de brune kroppene og alle de hvite og røde trøiene spredt utover og med sjøen utenfor boblende full av svømmere. Båtene kommer hit med taktfaste åreslag – solen spiller i blank mahogny og brune kropper. Røde årer følges av blå.»

Verdens Gang omtaler disse roerne som «baderoere» og karakteriserer dem slik:

> «En baderoer gaar ombord i sin indrigger, bare naar det er pent veir, har med seg – øl, snadde, tobak, en avis og ror saa i langsom takt til Nakholmen. Her ligger han paa svabergene mot syd, tar seg en dukkert naar det blir ham for varmt, drikker øl av flasken og røker sin pipe. Avisen glemmer han gjerne i baaten. Om søndagen ror han langtur.»[17]

Lignende beskrivelser som viser mosjonsroingens og turroingens omfang, finner vi blant annet i jubileumsskrift for Arendals Roklubb, Stavanger Roklub og Bergens Roklub.

Skipsreder Haakon J. Wallem fra Bergen var en av norsk rosports store mesener. Var æresmedlem både i Bergens Roklub og Fana Roklubb, og innehadde hederstegn fra NSR og Christiania Roklub. I 1949 ble han behørig belønnet med Norges Roforbunds høyeste utmerkelse – gullmerket. (Bergens Roklub)

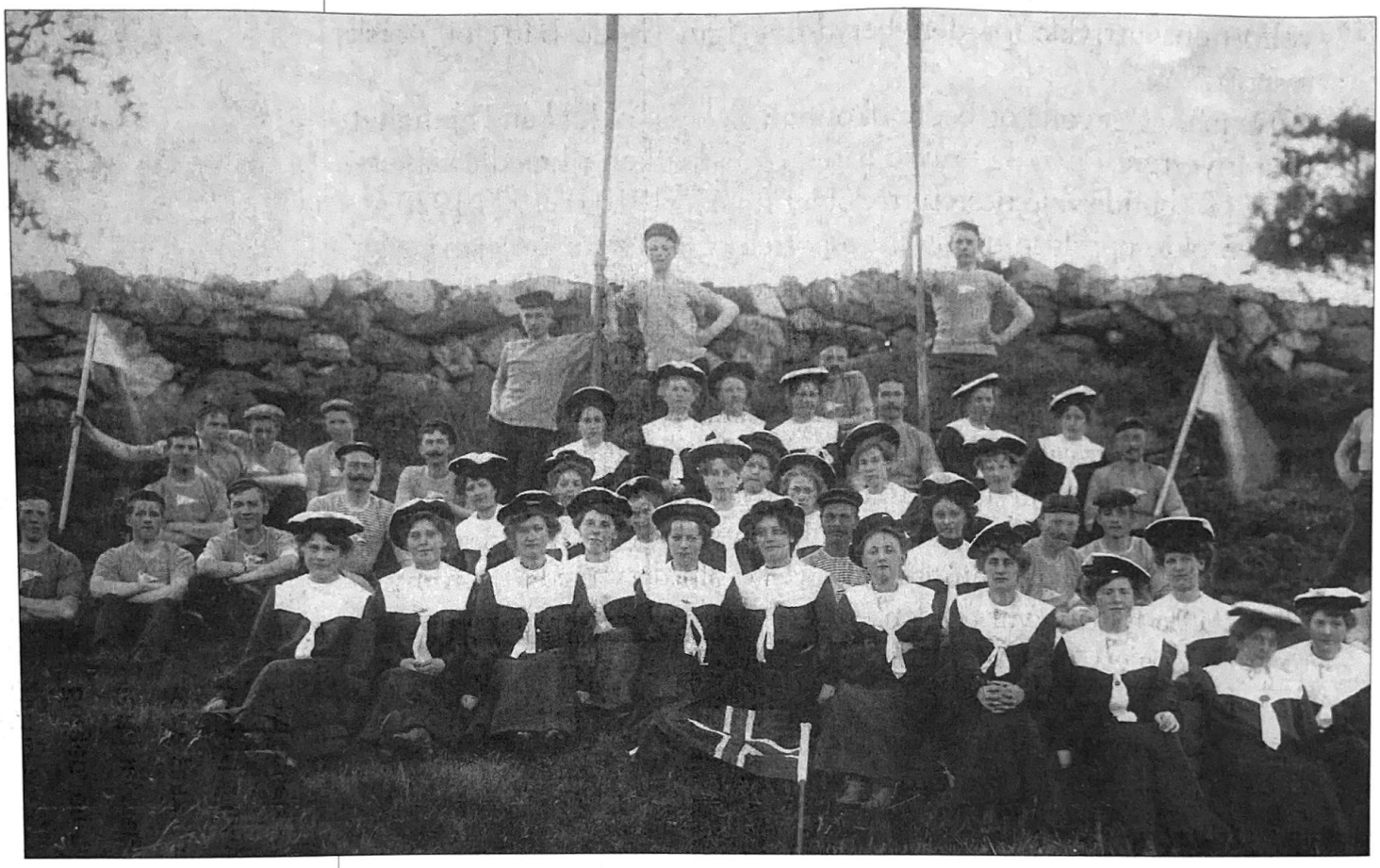

Stavanger Roklub var landets første roklubb med egen damegruppe etablert i 1905. På det meste var 30-40 damer med. Dessverre ble gruppen lagt ned etter knapt 10 år. (Stavanger Roklub)

Oversikten over Forbundets aktive og passive medlemmer forteller ikke om noen av disse medlemmene var kvinner, men om så var tilfelle så utgjorde de neppe mer enn en håndfull. I et brev til Centralforeningen i 1905 drøfter formannen, Ole Sverre, spørsmålet om kvinners adgang til rosporten, og peker på at »det ikke bør være noget til Hinder for Damenes aktive Deltagelse i Roidræt». Han er noe usikker på om fellestrening med menn bør forekomme, men ellers ser han bare ett problem, rodrakten. Ifølge Sverre må denne være »praktisk og behagelig og samtidig tilfredstille de nødvendige Fordringer til Blufærdighed og Estetik:»[18] Om sistnevnte var et problem i Stavanger skal være usagt, men Stavanger Roklub hadde en egen kvinnegruppe fra 1905 som gikk under navnet «Dameavdelingen». På det meste var omkring 40 kvinner med her, og noen av disse deltok blant annet i lokale regattaer 17. mai. Ukjent av hvilken grunn ble damavdelingen oppløst og på årsmøtet i 1913 ansett «som indgaaet». Den offisielle begrunnelse var at høsten 1912 «dabbet interessen for roing helt av». Dette var neppe den viktigste grunnen, for da rosesongen 1912 startet, meldte 23 damer seg som nye medlemmer i klubben. Hvorfor interessen dabbet av, vet vi ikke, men det kan synes som klubben hadde store vansker nettopp i årene 1912-13. Trolig hadde problemene sammenheng med byggingen av nytt båthus, for da båthuset sto ferdig sommeren 1913 var det omtrent ingen igjen som var interessert i å ro.[19]

I hovedstaden forsøkte kvinnelige studenter i 1903 å få dannet en egen avdeling i Norske Studenters Roklub, men på årsmøtet ble søknaden avslått mot 9 stemmer (sannsynligvis var det 23 som avgav stemme). Likevel vet vi at kvinner drev med rosport, for flere ganger fikk NSR spørsmål fra kvinner som rodde om leie av båtplass, men «atter fandt bestyrelsen ikke at kunne gaa med paa dette kanske noget farlige arrangement».[20] Utsagnet kan nærmest tyde på at styret var engstelig for de mannlige studenters moral.

Først med opprettelsen av Bærum Roklubb i 1917 fikk kvinner adgang til en roklubb, omtrent på lik linje med menn. Begge kjønn kunne delta i kapproing, men kvinnene først fra voksen alder. Peter Torgersen, som startet klubben, hadde i motsetning til mange andre idrettsledere et positivt syn på kvinner og idrett. Men også han understreket primært sunnhetens betydning, og at idretten skulle bidra til å utvikle kvinners smidighet og balanse mer enn muskelkraft.[21] Likevel skulle også dette bare bli et blaff. I klubbens første regatta høsten 1917 ble det bare rodd i norske bruksbåter, og her var det egen dameklasse med tre lag. Men etter noen år ble bruksbåtene solgt, og klubben satset ensidig på kapproingsbåter. Dermed forsvant også damene.[22]

Fortsatt var roing en sport som totalt var dominert av menn, og slik skulle det forbli i lang tid.

BEDRE SAMARBEID OG KLARERE LINJER

Oppslutningen om Norges Roforbund og veksten for rosporten hadde nok også sammenheng med at klubbene i ulike deler av landet gikk sammen om å etablere rokretser. Initiativet kom fra Roforbundet som overfor klubbene pekte på fordelene ved kretsvise sammenslutninger.[23] I juni 1916 ble *Smaalenenes Kreds av Norges Roforbund* stiftet for roklubbene i Østfold, og samme år ble *Vestlandske Rokreds* startet for klubbene i Bergen, Hordaland og Rogaland. Året etter kommer *Kristiania og Omegns Kreds*. Høsten 1918 ble *Sørlandske Rokreds* etablert. To år senere ble navnet endret til *Vestfold Rokrets*. Samme året opprettet klubbene i Stavanger og Haugesund *Rogaland Rokreds*, og Vestlandske Rokreds endret navn til *Vestlandske Konkurransekrets*.[24]

At hovedstadsklubbene ikke lenger i samme grad dominerte Roforbundet, kom også klart til uttrykk ved valget av nytt forbundsstyre i 1917. Resultatet av valget var at samtlige styremedlemmer kom fra de to klubbene i Bergen, og forbundskontoret ble dermed i tråd med lovene flyttet dit. Fra 1918 til og med 1921 ble således Roforbundet ledet fra Bergen.

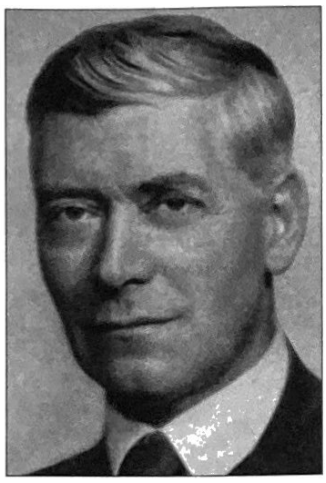

Leif S. Rode (1885-1967) var ikke bare en forgrunnsfigur innenfor rosporten, Norges Roforbund og NSR. Han var også leder i Norges Riksforbund for Idrett i 1918-1919, og kanskje den som fremfor noen bidro til at Idrettstinget i 1919 samlet seg om de olympiske ideal. Dette innebar blant annet at all større konkurransevirksomhet i praksis skulle skje i tilknytning til særkretser og særforbund, og dermed kan en trygt si at »det olympiske ideal» hadde seiret over Centralforeningens nyttemål. Fra 1925-1930 var han formann i Norges Landsforbund for Idrett. (Norges Roforbund)

Den økte interessen for rosporten må også tilskrives Norges Roforbunds engasjement for å rydde opp i de vansker som hadde vært, blant annet ved å erstatte tidligere lover og reglement med mer presise bestemmelser slik at misforståelser og uenighet kunne reduseres. I denne sammenheng kjennes det riktig å fremheve en person, Leif S. Rode fra NSR. I 1913 ble han innvalgt som styremedlem i Norges Roforbund, og fra 1914-17 var han Forbundets formann. Med sin bakgrunn som jurist var det naturlig at han så det som særlig viktig å gi forbundet et lovverk som kunne samle rosporten og som var klart og presist. På Forbundets årsmøte i 1914 ble såvel nye lover som kapproingsreglement vedtatt. Året etter utarbeidet han «Veiledning i roning», et lite hefte som fikk stor betydning, særlig i de nye klubbene. I 1916 ble seniorreglementet endret slik at en roer som var senior (begrepet var knyttet til et visst antall seirer i regatta – ikke alder) for ettertiden var senior uansett om han rodde innrigger eller utrigger. Tidligere kunne en roer eksempelvis opptre som senior i innrigger, mens han var junior i utrigger. Da Leif S. Rode gikk av i 1917, la han grunnlaget for Roforbundets fond, ved selv å gi en gave på kr. 10.000 til forbundet.[25] Omregnet til dagens penger tilsvarer dette et beløp på ca. 227.000 kroner.[26]

Som vi har sett tidligere, hadde det i lang tid vært et motsetningsforhold mellom roklubber som satset på roing i nasjonale bruksbåter, og de klubbene som foretrakk de moderne importerte kapproingsbåtene. Forbundet hadde i mange år vært lite opptatt av den rosport som ble drevet i nasjonale bruksbåter, men samtidig hadde det heller ikke stilt seg helt avvisende. Flere av klubbene som var med i Forbundet, drev med roing i slike båter, i noen grad også i regattasammenheng, men kanskje først og fremst til turroing.

Spørsmålet om bruksbåters plass innenfor Roforbundets rammer ble aktualisert i 1917 da en av norsk rosports mest markante profiler, lege Peter Torgersen, som i en årrekke hadde trent roerne i NSR, gikk inn for at løp i «disse norske baater maa indføres ved de norske mesterskapsløp i roning». I tillegg fremholdt han at disse løpene «maa være fuldt likeværdige med løpene for utenlandske baater.» Torgersen mente at rosporten på denne måten ville få større utbredelse, og dessuten fremhevet han nytteverdien dette kunne ha for sjøfolk som forliste[27]. Samme år medvirket han til å stifte Bærum Roklubb der hovedvekten noen år ble lagt på roing i bruksbåter .[28] Utspillet fra Torgersen førte til at Norges Roforbund ble nødt til å ta stilling til om roing i bruksbåter var en aktivitet som hørte inn under Forbundets område. Roforbundets styre, under ledelse av Jens Knudsen fra Bergens Roklub, behandlet saken på styremøte i 1918, og avviste forslaget fra Torgersen og enhver befatning med slik roing. Begrunnelsen var blant annet at en sammenblanding av roing

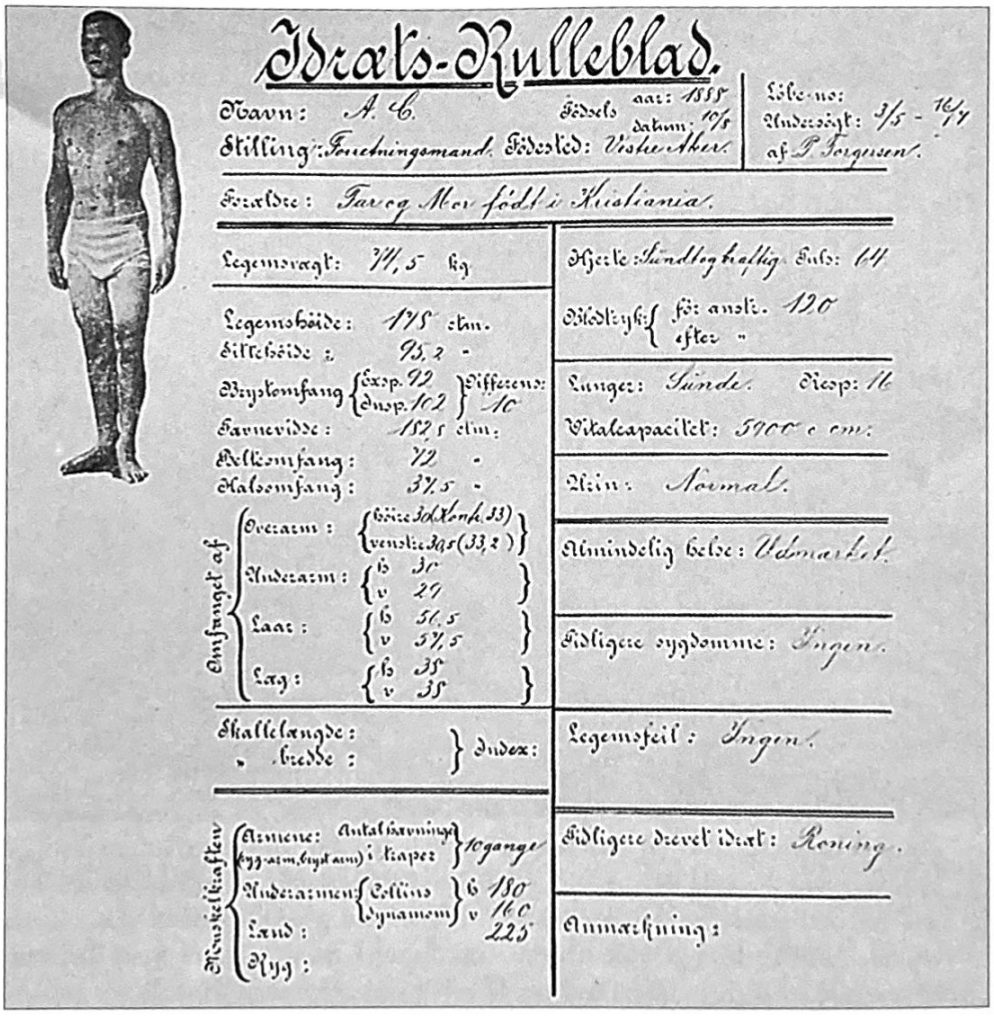

Idræts-Rulleblad.

Navn: A. C. Fødsels aar: 1888 datum: 10/8 | Løbe-no: Undersøgt: 3/5 - 16/7 af P. Torgersen.

Stilling: Forretningsmand. Fødested: Vestre Aker.

Forældre: Far og Mor født i Kristiania.

Legemsvægt: 74,5 kg | Hjerte: Sundt og kraftig. Puls: 64

Legemshøide: 178 ctm. | Blodtryk: før anstr. 120, efter "

Sittehøide: 95,2 "

Brystomfang: Exsp. 92, Insp. 102, Differens: 10 | Lunger: Sunde. Resp: 16

Favnevidde: 182,5 ctm. | Vitalcapacitet: 5900 c cm.

Beltesomfang: 72 "

Halsomfang: 37,5 " | Urin: Normal.

Omfanget af: Overarm: høire 30 (Kontr. 33), venstre 30,5 (33,2); Underarm: h 30, v 29; Laar: h 56,5, v 57,5; Læg: h 38, v 38 | Almindelig helse: Udmærket.

Skallelængde: " bredde: } Index: | Tidligere sygdomme: Ingen.

Legemsfeil: Ingen.

Muskelkraften: Armene: Antal hævninger (syg-arm, bryst-arm) i traper 10 gange; Underarmen: Collins dynamom h 180, v 160; Lænd: 225; Ryg: | Tidligere drevet idræt: Roning.

Anmærkning:

Peter Torgersen var også en banebryter på det idrettsmedisinske området, og den første her i landet som foretok systematiske anatomisk-fysiologiske undersøkelser av idrettsutøvere, både før og under trening. Hans arbeid har på mange måter dannet grunnlaget for senere forskning på surstoffopptak og arbeidskapasitet. I dag ser vi blant annet en rekke idretttsutøvere som har plaster over nesen for å bedre surstoffopptaket. Dette anvendte Torgersen allerede omkring 1910 på et lag som trente til Nordisk Mesterskap. I tillegg var han opptatt av den psykiske siden og la mye vekt på å gi utøverne selvtillit.
(Norsk Idrætsblad)

i så ulike typer ville bidra til at konkurranseroingen i inn- og utrigger ville «forkvakles». Særlig polemiserte Roforbundet, blant annet i *Norsk Idrætsblad og Sport*, mot Torgersens argumenter knyttet til den praktiske nytten. I en utgave fra 1919 heter det således:[29]

> «Roidrætten har selvfølgelig intet med fremkomstmidlet roning at giøre (.....). Det er ikke sjømandsdyktighet vi har sat os som maal.»

Styrets mening var at bruksbåtroingen eventuelt burde organiseres i et eget forbund om denne virksomheten skulle kunne få større oppslutning.[30] Vedtaket i 1918 skulle likevel ikke bety et endelig farvel fra Roforbundet når det gjaldt kontakt og samarbeid med bruksbåtklubbene.

To andre viktige saker for rosporten ble også avklart i disse årene. I 1918 vedtok Forbundsstyret at alle regattabaner for norgesmesterskap, kretsmesterskap og idrettsmerkeprøver måtte være godkjent av forbundet. Dermed hadde Roforbundet sikret at regattabanene ble utformet etter visse felles retningslinjer. I 1921 reiste noen av kretsene spørsmål om det var mulig å ha egne konkurranseregler innenfor kretsene, men spørsmålet ble avvist med at alle konkurranser skulle foregå etter Roforbundets reglement.

De sakene som er nevnt ovenfor, illustrerer på mange måter at Roforbundet nå var akseptert som den naturlige leder av rosporten i Norge, og som det organ klubber og kretser fant det naturlig å samarbeide med. Vedtak som ble fattet synes i det vesentligste å ha blitt etterlevd og respektert.

Rosportens og Roforbundets ledere fremsto også som lederskikkelser innenfor de nye idrettsorganisasjonene som særforbundene sto bak i dette tidsrommet. Johan C. Martens som var formann i Bergens Roklub fra 1886-1994, var den første leder av Norges Riksforbund for Idrett (1910-14). Han ble etterfulgt av Johan Sverre (1914-18) og den siste leder av Riksforbundet var Leif S. Rode (1919). Sistnevnte hadde også en sentral plass i Landsforbundet for Idrett som erstattet Riksforbundet i 1919, og fungerte som formann her fra 1925 til 1930. Særlig hans innsats ved idrettstinget i 1919 der han bidro til Centralforeningens begravelse og samlingen av idretten i en organisasjon, vitner om hans fremstående evner som idrettsleder. Hans velformulerte og samtidig skarpe ordbruk i viktige debatter skapte klarhet om såvel midler som mål, noe som best kan illustreres med et utdrag fra ett av hans innlegg i 1919:[31]

> «Hvis Centralforeningen skal fortsætte, vil den bli idrettsverdenens urolige hjørne. og et saadant Balkan vil vi ikke ha. I det private liv regnes det altid til ære for den mand, at han kjender sin begrænsning og gaar, naar hans tid er omme, og ikke stænger for de nye strømninger, som trænger paa. Centralforeningen staar nu i samme stilling. Den har nu anledning til frivillig at trække seg tilbake, og gjør den det, saa , saa vil det for alle dem som har kjæmpet imot Centralforeningen, være et forsonende solstreif over dens virke, og for alle dem – og det er mange flere – som har set opp til Centralforeningen, det overveiende antal idrettsmænd, som erkjender at vi skylder Centralforeningen overordentlig tak og erkjendlighet for det arbeide den har nedlagt i alle disse aar, for alle dem vil det være et av de vakreste blade til Centralforeningens laurbærkrans, om denne nu erkjender, at dens rolle er utspillet og gaar.»

NORDISK SAMARBEID

Norsk rosport hadde allerede fra 1884 hatt et visst samarbeid med rosporten i Danmark og Sverige. Dette samarbeidet hadde frem til 1910 i det vesentligste foregått på klubbnivå. I årene frem til 1900 var det særlig Christiania Roklub som hadde nær kontakt med klubber i nabolandene, først og fremst fordi det var denne klubben som representerte Norge i de skandinaviske kapproingene som ble holdt disse årene. Etter århundreskiftet fortsatte Christiania Roklub samarbeidet med svenske roklubber, og da først og fremst Stockholms Roddförening og Göteborgs Roddklubb.[32] Kontakten med dansk rosport og roklubbene ved universitetene i Norden ble i stor grad ivaretatt av NSR. Etter initiativ fra den mangfoldige Peter

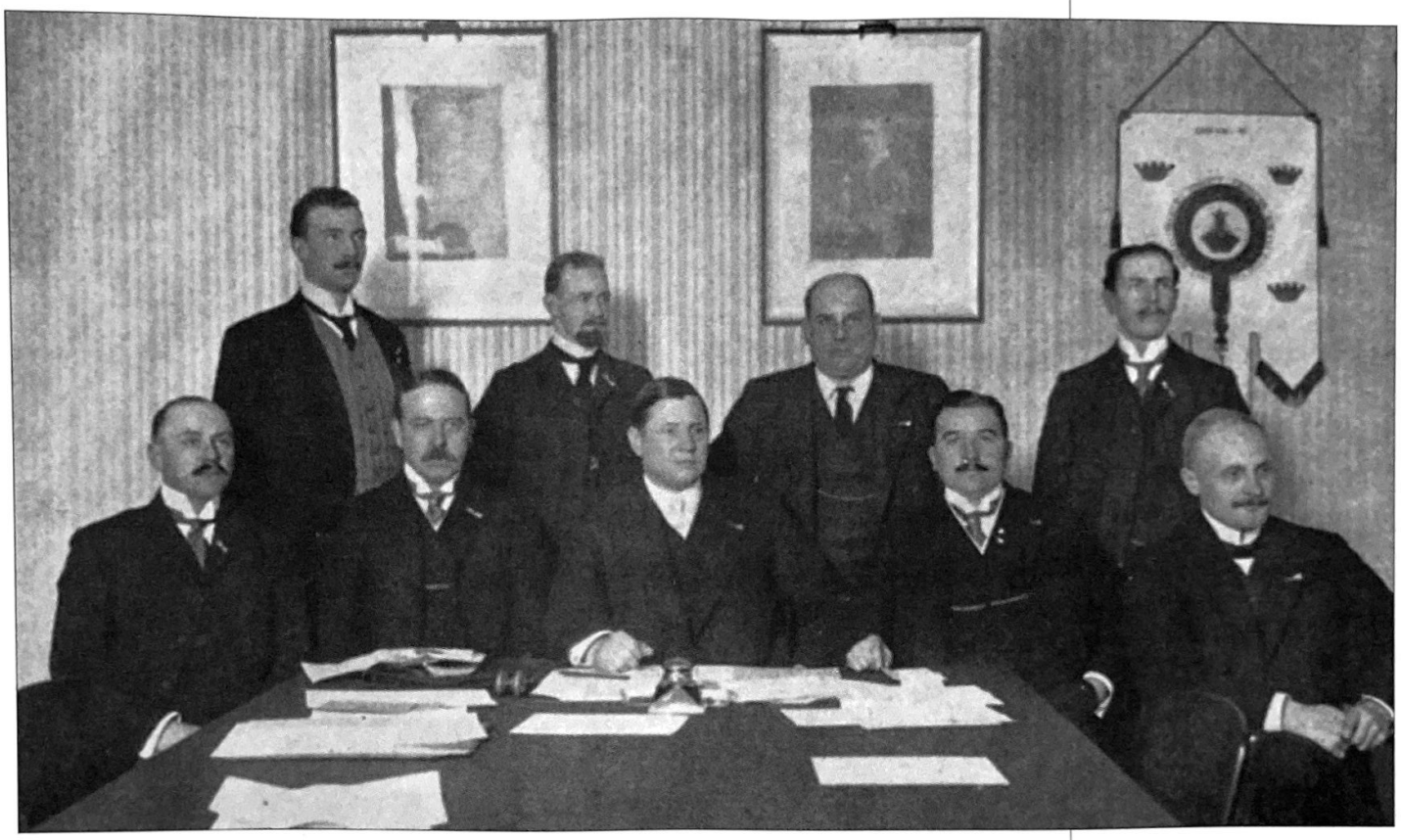

Bilde fra de avsluttende forhandlingene i februar 1910 om stiftelsen av Nordisk Roforbund. Formannen i Norges Roforbund, Ole Sverre, sitter som nr. 2 fra venstre. (Nordisk Roforbund)

Torgersen tok NSR i 1900 kontakt med universitetene i København og Stockholm for å få arrangert årlige studentkapproinger. Ideen ble særlig godt mottatt i København, og året etter ble den første studentkapproing arrangert mellom Akademisk Roklub fra København og NSR. I årene som fulgte ble nordiske studentkapproing en årviss begivenhet, samtidig som NSR ved flere anledninger deltok i andre regattaer i Danmark. Studenter fra universitetet i Helsingfors kom med fra 1904, men det skulle gå flere tiår før svenske studenter deltok.[33]

Disse studentkapproingene er antagelig ett av de første eksempler på et organisasjonsmessig idrettssamarbeid i Norden, og har utvilsomt hatt betydning for den kontakten som senere ble etablert mellom disse landene innenfor en rekke idretter. Det er også all grunn til å anta at studentsamarbeidet og klubbkontakten over landegrensene var en forutsetning for at Nordisk Roforbund ble stiftet så tidlig som i 1910, som ett av de første nordiske særforbund. Studentkapproingens betydning for det nordiske samarbeidet blir ytterligere bekreftet i et jubileumsskrift for Nordisk Roforbund fra 1935 der det innledningsvis heter: «Dessa studentmöten få anses som en förelöpare til de stora nordiska mästerskapen.»[34]

Et viktig skritt mot dannelsen av et nordisk roforbund ble tatt i 1909 da Stockholms Roddförening inviterte til regatta for «nordiska fyror». Invitasjonen ble sendt til fire utvalgte klubber i de nordiske hovedstedene. Representantene for de fire klubbene må trolig ha

drøftet mulighetene for å få et nordisk samarbeid inn i fastere former, for noen måneder senere innkalte formannen i Svenska Roddförbundet, Nils Ljunggren, som også var formann i Stockholms Roddförening, til et konstituerende møte for å danne et felles særforbund for de fire nordiske land. Fra Norges Roforbund møtte formannen Ole Sverre.[35] På møtet vedtok man blant annet å avholde nordisk mesterskap hvert år, og at landene skulle veksle om arrangementene. Videre ble det fastsatt at bare de respektive særforbund var medlemmer. Styret skulle bestå av formennene i de fire særforbundene, og formannen i det land som skulle arrangere mesterskapet fungerte som leder. I tillegg skulle arrangementslandet velge en president. Selve regattaen skulle avholdes andre søndag i juli måned, og det skulle konkurreres i firer innrigger og utrigger, åtter og singlesculler. Vinneren skulle motta et diplom.[36]

En oversikt over arrangementene det første tiåret viser at disse gikk på omgang, men ikke helt regelmessig. Det Finska Roddförbundet fikk store problem på grunn av borgerkrig etter den russiske revolusjon i 1917, og frem til slutten av 1920-årene lå virksomheten her nærmest helt nede. Etter 1913 foregikk regattaene i Norge, Sverige og Danmark, mens Finland kom først tilbake som arrangør i 1948. Bestemmelsen om andre søndagen i juli ble i liten grad overholdt, men frem til tidlig på 50-tallet ble nordisk mesterskap alltid avholdt i juli. Etter at regattaen var over, hadde så styret årsmøte der nødvendige vedtak, først og fremst knyttet til neste års arrangement, ble fattet.[37]

SPORTSLIG FREMGANG OG OLYMPISKE MEDALJER

Allerede samme år som Nordisk Roforbund ble stiftet, ble det første nordiske mesterskap avholdt i København med løp i firer innrigger, firer utrigger (med styrmann) og singlesculler. I firer utrigger gikk det norske laget med roere fra Christiania Roklub til topps etter en hard kamp med det danske laget. Fra 1923 ble løpene utvidet med firer uten styrmann. Frem til 1920 var det i alt avviklet 10 mesterskap med til sammen 35 løp. Av disse hadde Danmark vunnet 15, Sverige 13, Norge 6 og Finland 1. De norske titlene fordelte seg med 2 på hver av klubbene Christiania Roklub, Norske Studenters Roklub og Stavanger Roklub.[38] Fordelingen mellom de nordiske landene forteller sitt tydelige språk om et dansk/svensk hegemoni. Likevel er det tydelige tegn til at avstanden frem til de beste har skrumpet inn. Basert på poengutregning for plasseringer totalt hadde Sverige 393 poeng, Danmark 344 og Norge 316, noe som viser at avstanden var relativt liten.

Fra OL i Stockholm 1912. I innriggerklassen var Norge representert ved Ormsund Roklub. Laget besto av Claus Høyer, R. Durrie Holter, Magnus Herseth, Frithjof Olstad /stroke) og Olaf Bjørnstad (cox). Laget ble utslått i semifinalen i likhet med Christiania Roklubs lag i firer. Bronsefinale ble den gang ikke avholdt. (Norges Roforbund)

I norgesmesterskapene økte antallet lag betydelig dette tiåret og gjennomsnittlig var det 13 lag med hvert år. I hvert løp var det vanligvis 3-4 lag med og noen ganger 5 og 6, og åtterløp ble årvisse fra 1914. I tillegg ble firer lettvekt NM-øvelse fra 1915 og singlesculler fra 1920. Mens lagene tidligere som regel var fra hovedstaden, dukket nå flere nye klubber opp på NM-arenaen. Noen av disse markerte seg sterkt og viste at de store hovedstadsklubbene ikke lenger hadde enerett på mesterskapene, noe de omtrent hadde hatt frem til 1913. I perioden fra 1914 -1920 ble det rodd 29 NM-løp og fortsatt dominerte «de tre store», NSR (12), Christiania Roklub (8) og Ormsund Roklub (7) med i alt 27 titler. Men lagene fra de to klubbene i Stavanger, Terje Viken (3) og Stavanger Roklub (6) viste at tyngdepunktet i norsk rosport ikke bare var i hovedstaden. De resterende titlene ble fordelt mellom Bergens Roklub, Halden Roklub og Bærums Roklubb med ett mesterskap hver.[39] Særlig imponerende er innsatsen til Stavanger Roklub disse årene. Mens klubben i 1913 hadde ligget omtrent helt nede, hadde den to år senere et innriggerlag, det berømte «Lakselaget» som ble både norske og nordiske mestre i 1915.[40]

I motsetning til tidligere ble mesterskapene nå langt oftere arrangert utenfor hovedstaden, og i de 7 NM fra 1914 til 1920 foregikk 3 i Bergen, 3 i Oslo og ett i Sandefjord. Denne spredningen var utvilsomt viktig for utbredelsen av sporten, og gjorde det også lettere og rimeligere for lag utenfor Oslo å delta i regattaene. Mens Norges Roforbund tidligere som regel hadde stått som arrangør av norgesmesterskapene, ble dette fra 1914 overlatt til klubber.

Som vi alt har sett var flere av de norske lagene nå omtrent fullt på høyde med topplagene i våre naboland, og da Stockholm skulle

Åtterlaget fra Stavanger Roklub som i ettertid ble tilkjent bronsemedaljen i Antwerpen 1920. OL-laget besto av (fra venstre): Thore Michelsen, Theodor Nag, Arne Mortensen, Karl Nag, Christian Andreassen, Adolf Nilsen, Tollef Tollefsen, Conrad B. Olsen, Håkon Ellingsen. (Stavanger Roklub)

arrangere OL i 1912 var det naturlig at flere klubber satset på å delta. Denne gangen synes det ikke å ha vært noen motsetninger mellom klubber og forbund, kanskje nettopp fordi man valgte å satse på rene klubblag. Norge stilte med en fyldig roertropp med to lag i innrigger (Ormsund Roklub og Christiania Roklub), to lag i firer (NSR og Christiania Roklub) og ett lag i åtter (Christiania Roklub). Selv om det ikke ble finaleplass, hevdet de norske lagene seg bra og best plassering fikk Christiania Roklubs firerlag som hårfint ble utslått av det engelske laget i semifinalen.[41] Den gang rodde man bare to lag om gangen, og det ble bare utdelt medaljer til finalelagene. Dermed ble det ikke medaljer på Christiania-roerne. I finalen seiret det engelske laget. I åtter var Norge uheldig og møtte vinneren, England, alt i første forsøksløp og ble slått med 2 båtlengder. I innriggerklassen viste Ormsund-laget seg å være best av de norske, og ble utslått i andre forsøksløp av Sverige. På grunn av beskjeden deltakelse, var dette i realiteten semifinale, og i likhet med firerlaget fra Christiania Roklub hadde laget dermed fått en tredjeplass.[42] Totalt sett hadde innsatsen vist at norsk rosport nå var kommet opp på et høyt internasjonalt nivå, og at avstanden til de beste nasjonene var minimal.

OL i Antwerpen åtte år senere bekreftet Norges posisjon som utfordrer til de beste nasjonene, men denne gangen gikk ikke forberedelsene så smertefritt som i 1912. Forbundet vedtok høsten

1919 at Norge skulle delta i firer utrigger og åtter, og sendte brev til klubbene om eventuell deltakelse dersom de hadde lag som var aktuelle. Christiania Roklub meldte på et lag i firer, og i tillegg et lag i åtter sammen med de to andre hovedstadsklubbene. Stavanger Roklub, som for alvor hadde markert seg de siste årene, meldte på lag både i firer og åtter. Men på samme måte som i 1908 klarte ikke de tre Oslo-klubbene å samarbeide, og av disse var det bare Christiania som til slutt stilte lag i åtter senior. Det endelige uttaket skulle skje i Landskapproingen og under Nordisk Mesterskap. Resultatet ble at Christiania skulle representere Norge i firer, mens Stavanger Roklub som seiret i begge uttakningsregattaene ble vårt åtterlag.[43] Så langt var alt vel. Uttaket hadde vært rettferdig, og begge lag hadde vist at de holdt olympisk klasse.

Det som derimot skapte vansker og en del bitterhet var Roforbundets håndtering av midler til trening og reisestøtte for aktuelle lag. Roforbundet hadde søkt OL-komiteen om trenerstøtte på 8.000 kroner, hvorav en del skulle brukes på å sende en engelsk trener, som forbundet hadde engasjert, til klubber utenfor Oslo. Fra komitéen fikk Forbundet 5.000 kroner, med forbehold om at pengene ikke skulle brukes på Vestlandet da landsdelen bare hadde gitt minimale bidrag til årets OL. Roforbundet synes å ha akseptert dette. Dermed måtte Stavanger Roklub, som slet tungt økonomisk, trene under sin egen trener mens forberedelsene pågikk. Verre var det at Stavanger Roklub heller ikke fikk tilstrekkelig støtte fra forbundet til å dekke reisen til Antwerpen. Forbundet beklaget at det ikke hadde penger nok, og mente at klubben og Stavanger by måtte klare å samle inn minst 5.000 kroner. Da avisene i Stavanger fikk kjennskap til at OL-deltakelsen sto i fare, sørget de for en innsamling som sikret at klubben både fikk forberede seg de siste dagene under den engelske treneren, og dekning av reise og opphold.[44]

Noe av bakgrunnen for det anstrengte forholdet mellom Stavanger Roklub og Roforbundet skyldtes også at Stavanger Roklub fikk avslag på sin søknad om å arrangere NM i 1919 da klubben var 25 år. I stedet ble NM avholdt i Bergen der Forbundsstyret da holdt til. I Stavanger Roklubs jubileumsbok blir dette omtalt som «det rene magtmisbruk.»[45]

OL ble likevel en suksess for de to klubbene. I firer ble det norske laget nr. 3 i finalen etter Sveits og USA, og Christiania-roerne fikk sine velfortjente bronsemedaljer. I åtter deltok 8 land, men banens bredde tillot bare at to lag kunne ro samtidig. Stavanger-laget ble utslått i semifinalen, men hadde bedre tid enn Frankrike som ble utslått i den andre semifinalen. Alle antok derfor at åtteren fra Stavanger hadde sikret Norge en bronsemedalje. Under premieutdelingen fikk til alles overraskelse Sveits, som var blitt utslått i

Hannibal Feght fra Christiania Roklub var en fremtredende skikkelse i rosporten – både på banen og som leder for klubben sin fra 1908 og fram til 1938.
(Christiania Roklub)

forsøket dagen før, bronsemedalje, med begrunnelse at laget hadde bedre tid enn Norge i forsøket. Først etter at Norges Olympiakomité hadde innsendt protest senere på året, ble det norske laget tilkjent tredjeplassen, men roerne fikk dessverre aldri de medaljene de hadde fortjent.[46]

Vi har ovenfor berørt noen av faktorene som kan forklare den sportslige fremgangen: Økt oppslutning om rosporten, flere klubber, betydelige gaver og dermed bedre utstyr, nordisk samarbeid og forbundets satsing på konkurranseroing. Likevel må vi ikke glemme enkeltpersoners innsats for klubb og rosport. I Stavanger Roklub synes fremgangen å være knyttet til Lakselagets fire medlemmer. I Christiania Roklub var Hannibal Fegth den sentrale drivkraften både som roer og som formann i 30 år – fra 1908 til 1938. I Ormsund Roklub hadde Olaf Bjørnstad en tilsvarende posisjon. NSR hadde flere sentrale lederskikkelser, og vi har tidligere berømmet både Leif S. Rode og Peter Torgersen for deres innsats. Uten disse og andre ildsjeler hadde norsk rosport trolig i mange sammenhenger stått på stedet hvil.

Årene fra 1910 og frem til 1920 vitner om stor fremgang for norsk rosport og for Norges Roforbund som hadde fått en solid tilvekst av klubber og medlemmer i disse årene. Resultatene i nordisk mesterskap og internasjonal sammenheng viser at norsk rosport hadde hevet seg betraktelig, og det skulle dermed være grunnlag for å se lyst på fremtiden. Men som kjent er det mange skjær i sjøen, og det skulle norsk rosport og Norges Roforbund få erfare i årene som fulgte.

Stagnasjon og vanskelige år (1921-1928)

Mens tiåret fra 1910 og frem til 1920 hadde vært preget av betydelig fremgang, merket Norges Roforbund allerede i 1921 tegn til stagnasjon. Etter elleve år med økt oppslutning opplevde man nå at såvel medlemstallet som antallet klubber gikk tilbake. Riktignok var ikke tilbakegangen stor, men frem til og med 1922 var det en jevn nedgang. Etter to år med omtrent stillstand kom en mer positiv utvikling fra 1925, men den svake veksten som kan registreres de følgende år, er ujevn og vitner om at rosporten i Norge på noen områder hadde stått stille. De sportslige resultatene viser at fortsatt hevdet vi oss bra i nordisk sammenheng, men bortsett fra at Christiania Roklub markerte seg i Henley-regattene fra 1921-23, er det lite å glede seg over i større internasjonal sammenheng. I OL stilte vi ikke engang lag i 1924 og 1928 . I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvordan denne stagnasjonen artet seg, og undersøke hva som lå til grunn for at den tidligere fremgangen delvis stanset opp. Selv om disse årene på mange måter var preget av motgang, kunne styret i Roforbundet, som fra 1922 igjen holdt til i Oslo, likevel notere seg for økt oppslutning om norgesmesterskapene og større interesse for lokale regattaer.

UTMELDINGER, OPPLØSTE KLUBBER OG MEDLEMSSVIKT

I årene fra 1920 var det flere klubber som slet tungt, og enkelte av disse meldte seg ut av Forbundet og innstilte virksomheten – noen for alltid. Moss Roklub trakk seg ut i 1920, og la ned alle aktivitetene i 1924 etter flere år i «oppløsningens tegn».[1] Sommeren 1921 ble Odda Roklub oppløst. Enkelte spede forsøk på å blåse liv i klubben har til nå vært forgjeves. Hydrofunktionærernes Roklub som hadde drevet med turroing på Heddalsvatnet, la inn årene i 1922 og meldte seg ut av Forbundet. Grunnen skal ha vært at bedriften trengte tomten der båthuset var. Samme år ble også Haugesunds Roklub oppløst og utmeldt, men ble året etter rekonstruert og innmeldt på ny fra 1925.[2] Antallet klubber i 1924 var dermed nede i 15. Året etter sto Arendals Roklub for fall. En bitter og økonomisk ødeleggende strid med Arendal kommune resulterte i at klubbhuset måtte fraflyttes, og at klubben nok en gang sovnet inn.

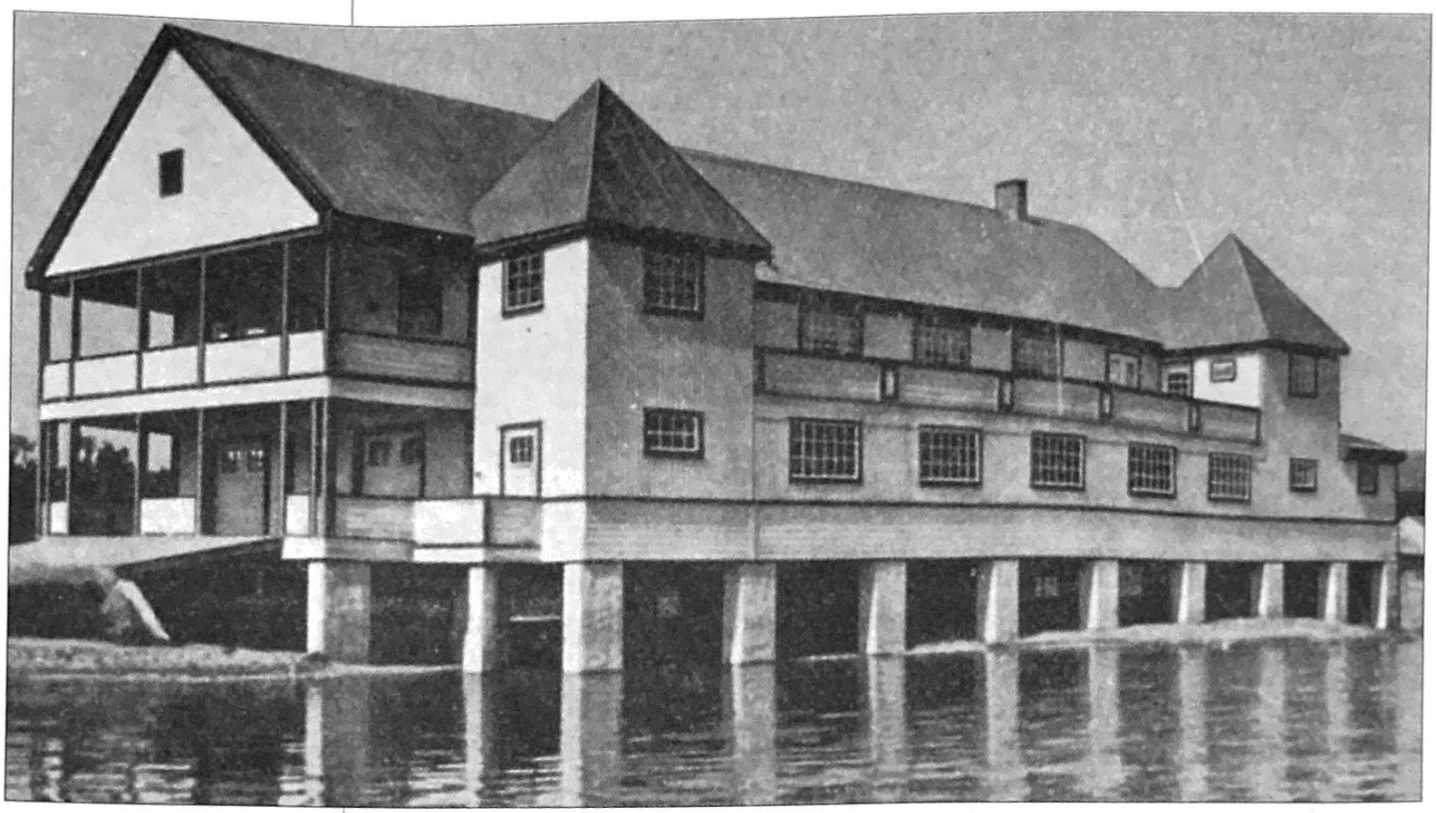

Den økonomiske oppgangen under første verdenskrig førte til at flere klubber satset på storslagne og kostbare klubbhus. Bærum Roklubb innviet sitt nye hus på Kalvøya sommeren 1919, og huset var til da det største i sitt slag i Norden. Sommeren 1925 ble huset flyttet til Kadettangen der adkomsten var langt bedre. Med de vanskelige økonomiske tider som satte inn tidlig på 20-tallet, fikk klubben vansker med å klare å betjene lån og samtidig ha midler til å drive klubben. I 1936 ble huset solgt på tvangsauksjon til Bærum Kommune for 5000 kroner. (Bærum Roklubb)

En nærmere undersøkelse av årsakene til at noen klubber måtte legge ned virksomheten, må for en del basere seg på hypoteser da det er skrevet lite om disse klubbene, og enda mindre om problemene. Den offisielle årsak til nedleggelsen av funksjonærklubben til Norsk Hydro, virker i alle fall noe tvilsom dersom funksjonærene virkelig fortsatt var interessert i å drive klubben. Når det gjelder Arendals Roklub, så var konflikten med kommunen utløsende årsak, men det er grunn til å tro at klubbens svake økonomiske stilling gjennom mange år, og et lavt medlemstall, også er en del av forklaringen. Ellers er det grunn til å vektlegge noen interessante fellestrekk. Klubbene hadde alle, med unntak av Arendals Roklub, bare eksistert noen få år, og medlemstallet var nokså begrenset. Et annet fellestrekk var at ingen av klubbene hadde deltatt i norgesmesterskap før de ble oppløst. Kort levetid, få medlemmer, svak økonomi og liten deltakelse i konkurranseroing kan dermed være noe av forklaringen på at disse klubbene fikk problemer.

Medlemstallet som hadde blitt mer enn tredoblet fra 1910 til 1920, sank de kommende årene fra 2351 til 2009 i 1922 som er bunnåret. Flere klubber registrerte en nedgang de første årene etter 1920, blant annet NSR. I Christiania Roklub var det også en markert tilbakegang blant aktive roere tidlig i 1920-årene, men denne reduksjonen ble mer enn oppveid av sterk vekst i antallet passive medlemmer. Også i Bergens Roklub var det en merkbar nedgang disse årene. I 1920 hadde klubben 166 medlemmer hvorav 124 var aktive. De tilsvarende tall for bunnåret 1927 var 73 aktive og 115

medlemmer totalt. En annen klubb som også fikk medlemstallet sterkt redusert var Bærum Roklubb, og her sank medlemstallet fra ca. 800 i 1918 til 64 i bunnåret 1928.

Noe av forklaringen kan ha sammenheng med rent demografiske forhold, og det kan ikke være tvil om at Spanskesyken i 1919, som i stor grad rammet unge mennesker, tok bort noe av rekrutteringsgrunnlaget for såvel roing som andre idretter i 1920-årene. En annen demografisk faktor var utvandring. Blant annet i Fana Roklubb reiste en hel del medlemmer utenlands «efter at verdenskrigen var slutt».[3] I Christiania Roklub var det nesten en fordobling av utmeldinger i 1920, noe som tyder på en lignende tendens her.[4] Krigsårene hadde utvilsomt bidratt til at mange unge menn som ønsket å dra utenlands, hadde utsatt dette til forholdene ute i verden igjen hadde stabilisert seg.

De økonomiske forholdene endret seg også ganske dramatisk fra 1920. Arbeidsledighet og gjeldsproblemer kan nok hatt en viss betydning, og dette rammet i noen grad også rosporten. Forbundet hadde i disse årene ofte vansker med å få inn nødvendige oppgaver og kontingenter fra klubbene,[5] noe som bekrefter at mange klubber slet tungt. En rekke jubileumsbøker for ulike roklubber forteller at de fleste slet med økonomiske problemer disse årene. I Bærum Roklubb ble mange medlemmer strøket på grunn av manglende kontingentbetaling. Men noen medlemmer forsvant også da klubbens bruksbåter ble solgt tidlig på 20-tallet.[6]

NOEN VENDER TILBAKE

Problemene som norsk rosport opplevde, satte også sitt preg på Roforbundets arbeid disse årene. Et hovedmål var å snu den negative utviklingen. Organisasjonsarbeidet ble derfor tillagt stor betydning, og innsatsen for å danne særkretser og konkurransekretser ble intensivert. Vestfold og Østfold rokrets gikk sammen om å danne *Ytre Kristianiafjordens* (senere Foldenfjordens) *Konkurransekreds*. Kristiania Kreds og Bærum Roklubb dannet *Kristiania og Omegns Konkurransekreds*. Ved å legge forholdene mer til rette for lokale konkurranser, håpet man å skape ny vekst for rosporten. På Rotinget i 1921 ble det vedtatt at utenlandske klubber kunne innbys til norgesmesterskap (medaljene og titlene var selvsagt forbeholdt norske lag). Hensikten var utvilsomt å skape større interesse for mesterskapet og bredere deltakelse. Norgesmesterskapene ble samtidig også åpnet for norske klubber som sto utenfor NR. Disse kunne starte mot å betale dobbel startkontingent. For å skape en bredere geografisk basis for rosporten vedtok Tinget i 1922, etter forslag fra Bergens Roklub og Rogaland kreds, at ved tildeling av norgesmesterskap

Christiania Roklubs nye hus sto ferdig i 1925 og ble offisielt innviet i juni med Kong Haakon som hedersgjest. Klubbhuset er tegnet av arkitekt Ole Sverre og oppført under hans ledelse. Arkitektonisk fremstår huset som ett av hovedstadens monumentalbygg og utgjør et iøynefallende og vakkert trekk ved hovedstadens strandlinje. Med sin solide, nesten gedigne utforming og borglignende kvadratiske preg, står huset nærmest som et symbol på byens mektige handelsborgerskap. (Utlånt av J. Mobråten)

skulle man ta hensyn til de ulike landsdelers interesser. Ellers ble forbundets lover, kapproingsreglement og bestemmelser om idrettsmerkeprøve samtidig revidert. Blant annet ble grensen for lettvektsroere økt fra 60 til 65 kg, noe som trolig var motivert ut fra ønske om større deltakelse i denne klassen. Dette året var også spørsmålet om tilslutning til FISA oppe for første gang, men saken ble utsatt av økonomiske grunner.[7]

Om Forbundets tiltak alene var årsak til at den negative utviklingen stanset opp, skal være usagt, men i alle fall kan vi fra 1924 registrere en noe mer positiv utvikling. Enkelte utmeldte og tidligere oppløste klubber som Haugesunds Roklub og Drammens Roklub gjenoppsto i 1924, og begge sluttet seg til Forbundet fra 1925. Trondhjems Roklub som hadde sovnet inn tidlig på 1900-tallet, ble stiftet på ny høsten 1925 og innmeldt like etter. Omtrent samtidig kom Hamar Roklub igjen med etter å ha ligget fullstendig nede fra 1897-1921. I 1927 og 1928 meldte Moss Roklub og Arendals Roklub seg inn på ny. Vi ser også eksempler på at Roforbundet bidro med økonomisk støtte for å stimulere klubber. Blant annet fikk Tønsberg Roklub et rentefritt lån på 600 kroner og 200 kroner i gave i 1924.[8]

Ved utgangen av 1928 hadde Roforbundet fått tilbake flertallet av klubbene, og i alt 20 klubber var nå med. Men samtidig er det verd å merke seg at det i denne perioden ikke hadde foregått noen spredning til nye områder i Norge. Likevel måtte det oppleves som positivt at tidligere tapte områder som Trondhjems- og Mjøsområdet igjen hadde fått sin plass på rokartet etter mange års fravær.

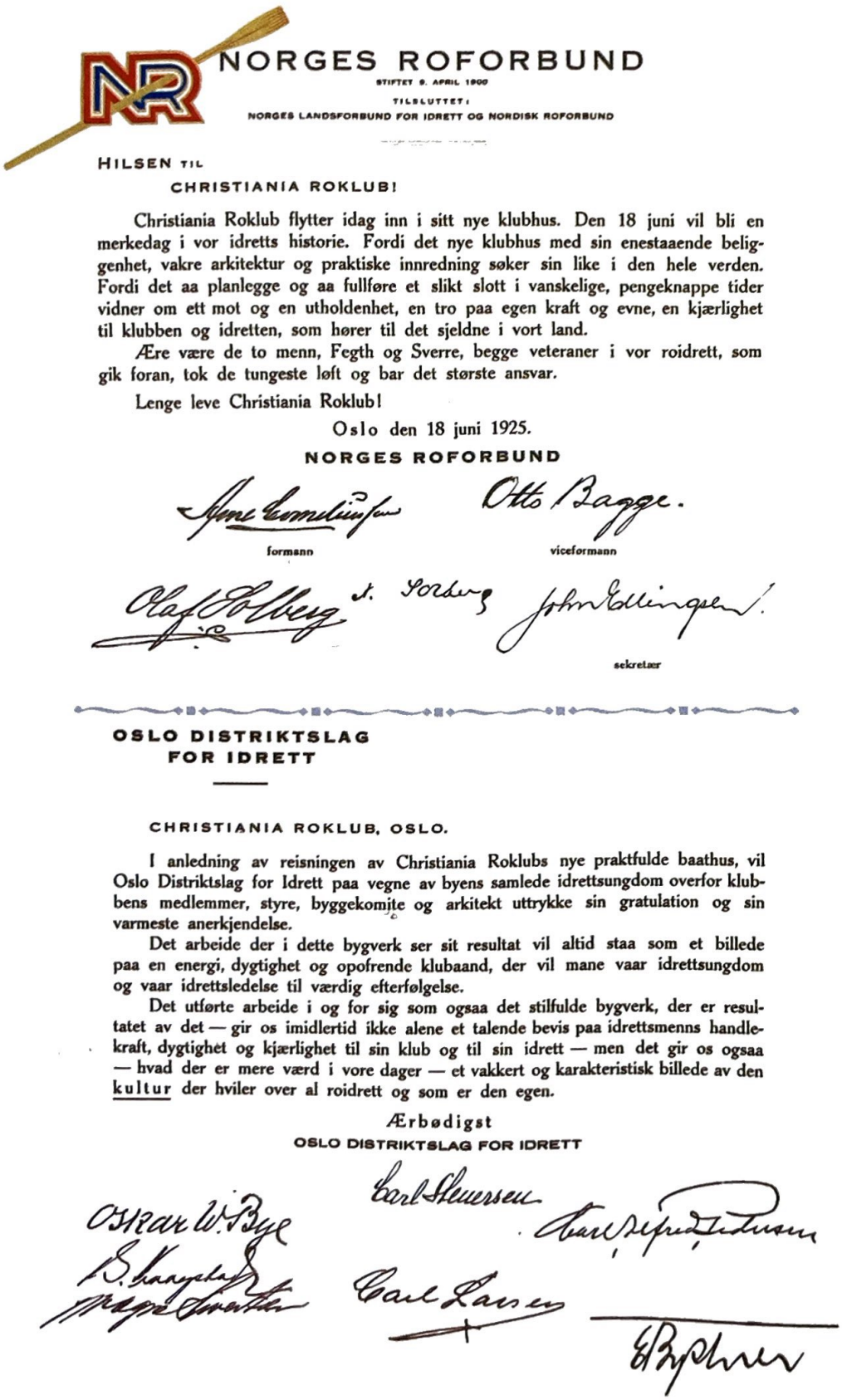

NORGES ROFORBUND

STIFTET 9. APRIL 1900

TILSLUTTET:

NORGES LANDSFORBUND FOR IDRETT OG NORDISK ROFORBUND

HILSEN TIL

CHRISTIANIA ROKLUB!

Christiania Roklub flytter idag inn i sitt nye klubhus. Den 18 juni vil bli en merkedag i vor idretts historie. Fordi det nye klubhus med sin enestaaende beliggenhet, vakre arkitektur og praktiske innredning søker sin like i den hele verden. Fordi det aa planlegge og aa fullføre et slikt slott i vanskelige, pengeknappe tider vidner om ett mot og en utholdenhet, en tro paa egen kraft og evne, en kjærlighet til klubben og idretten, som hører til det sjeldne i vort land.

Ære være de to menn, Fegth og Sverre, begge veteraner i vor roidrett, som gik foran, tok de tungeste løft og bar det største ansvar.

Lenge leve Christiania Roklub!

Oslo den 18 juni 1925.

NORGES ROFORBUND

formann — viceformann

sekretær

OSLO DISTRIKTSLAG FOR IDRETT

CHRISTIANIA ROKLUB, OSLO.

I anledning av reisningen av Christiania Roklubs nye praktfulde baathus, vil Oslo Distriktslag for Idrett paa vegne av byens samlede idrettsungdom overfor klubbens medlemmer, styre, byggekomite og arkitekt uttrykke sin gratulation og sin varmeste anerkjendelse.

Det arbeide der i dette bygverk ser sit resultat vil altid staa som et billede paa en energi, dygtighet og opofrende klubaand, der vil mane vaar idrettsungdom og vaar idrettsledelse til værdig efterfølgelse.

Det utførte arbeide i og for sig som ogsaa det stilfulde bygverk, der er resultatet av det — gir os imidlertid ikke alene et talende bevis paa idrettsmenns handlekraft, dygtighet og kjærlighet til sin klub og til sin idrett — men det gir os ogsaa — hvad der er mere værd i vore dager — et vakkert og karakteristisk billede av den kultur der hviler over al roidrett og som er den egen.

Ærbødigst

OSLO DISTRIKTSLAG FOR IDRETT

Hilsningstelegram fra Norges Roforbund til Christiania Roklub i anledning nybygget. (Utlånt av J. Mobråten)

Medlemsutviklingen i klubbene som var tilsluttet forbundet, viste de fleste årene etter 1924 en gradvis vekst slik at det i 1928 var nesten 2700 registrerte medlemmer. En nærmere granskning av medlemstallet i en rekke klubber avslører likevel at antallet medlemmer nærmest hadde stått stille etter nedgangen tidlig i 20-årene.

Utsnitt fra festsalen til NSR. Veggmaleriene som kranser salen er malt av arkitekt Ole Lind Schistad (1891 – 1971) og ble utført i 1927. Som modeller brukte han medlemmer i klubben. Motivene har en enorm spennvidde: Fra gondolromantikk i Venezia, eksotiske afrikabilder og østens mystikk til unge solbadere som slapper av på «Solodden» (NSRs eiendom på Kalvøya). Bildene uttrykker noe av den såkalte «vitalismen» – en kunstretning som fremhevet det vitale og handlekraftige menneske. I billedkunsten ble dette særlig markert med motiver av atletiske, nakne menn. (NSR)

En klubb skiller seg markert ut og det er Christiania Roklub som totalt økte medlemstallet fra 494 i 1920 til 762 i 1926. Medlemsmassen her utgjorde med andre ord mer enn 1/4 av samlet medlemstall i Norges Roforbund. Det er likevel verd å merke seg at veksten her i all hovedsak besto av passive medlemmer.[9]

På ett område var det likevel en betydelig vekst i klubber og lag, og det var på regattabanen.

LOKALE REGATTAER, NORGESMESTERSKAP OG INTERNASJONAL DELTAKELSE

Innføringen av særkretser og konkurransekretser bidro de fleste steder, kanskje særlig i distrikt med nye klubber, til økt regattadeltakelse og spennende konkurranser. Flere jubileumsbøker viser at kretsregattaer og konkurranse med naboklubber fikk større oppmerksomhet. Samtidig ser vi at aktivitetsnivået i klubbene fortsatt i stor grad var avhengig av en eller flere ildsjeler.

Tønsberg Roklub er på mange måter en typisk representant som illustrerer disse tendensene. Denne relativt ferske klubben opplevde i likhet med andre klubber en markert nedgang tidlig på 1920-tallet. Klubben deltok ikke i en eneste konkurranse, og aktiviteten begrenset seg til «baderoing». Omslaget her kom i 1923, og kan i stor grad tilskrives Christiania-roeren Henry Larsen som nettopp hadde flyttet til Tønsberg. Larsen hadde vært en av landets fremste roere med bronsemedalje fra OL både i 1912 og 1920, og i tillegg amerikansk mester i sculler. Han påtok seg å instruere roerne i klubben, og alle-

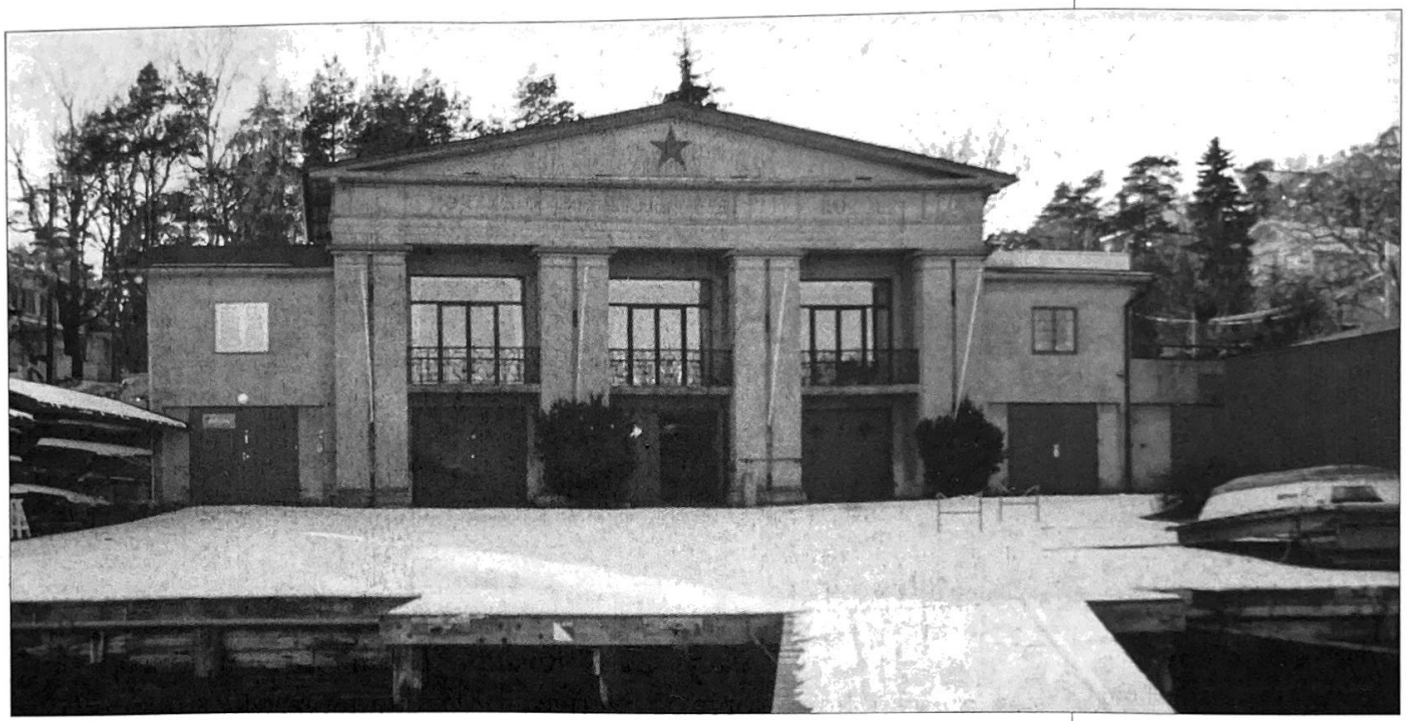

Norske Studenters Roklub innviet sitt nye hus på Bygdøy i 1923. Huset er tegnet av arkitekt Essendrop, og stilen er preget av nyklassisisme og empire. Slektskapet med antikke greske byggverk og fasader ved Universitetet i Oslo er neppe tilfeldig, og trolig et uttrykk for tilknytningen til det akademiske miljøet. (NSR)

rede i slutten av mai måtte roerne konkurrere i uttakningsløp om hvem som skulle representere klubben i senere konkurranser. I kretskapproingen var det også klasse for begynnerlag, noe som var nytt. Her seiret Tønsberg Roklub og hadde dermed fått sitt første kretsmesterskap. Senere samme året deltok klubben i et pokalløp mot Sandefjord Roklub hvor de også seiret. Året etter sto klubben som arrangør av kretskapproingen hvor lag fra Halden, Fredrikstad, Sandefjord og Tønsberg var med. I NM samme år ble klubben såvidt slått av Bergens Roklub i firer, og i årene som fulgte markerte klubben seg sterkt på regattabanen også utenfor landets grenser.[10] I dette tilfellet synes det klart at de lokale regattaene stimulerte interessen for å delta i nasjonale regattaer, og dermed bidro til klubbens sportslige fremgang.

Antallet lag som deltok i norgesmesterskapene disse år bekrefter også i noen grad at særlig de første årene på 20-tallet var vanskelige. I tabellen nedenfor kommer denne tendensen klart til syne.

NM-deltakelse 1920-28			
År	Antall lag totalt	Løp med deltakere	Lag pr. løp
1920	18	6	3,0
1921	23	7	3,3
1922	19	7	2,7
1923	15	6	2,5
1924	26	9	2,9
1925	29	9	3,2
1926	31	8	3,9
1927	35	10	3,5
1928	41	10	4,1

Henry Larsen blåste nytt liv i Tønsberg Roklub da han flyttet til Tønsberg i 1923. Hans betydning for roklubben var enorm, og han framstår som en verdig representant for de mange ildsjelene rundt om i landets roklubber. (Tønsberg Roklub)

Samtidig kan vi registrere en gledelig økning i antall lag de siste årene, og fra 1924 deltok det vanligvis lag i alle løpene. Av oversikten ser vi også at antallet klasser økte. Roing i singlesculler sto første gang på programmet i 1920, og fra samme år finner vi deltakere både i junior og senior åtter. I 1927 ble så en ny båttype, firer uten styrmann, satt opp som fast løp i NM. Et positivt trekk ved deltakelsen var at flertallet av de nye klubbene stilte i NM. Blant disse var Bærum Roklubb og Fredrikstad Roklubb som sikret seg flere NM-titler disse årene. De mer etablerte klubbene som hovedstadsklubbene og Bergens Roklub deltok som regel med fra 2-3 lag og opp til 5-6 lag. Fortsatt var det Christiania Roklub som toppet deltakerlisten. I 1927 stilte de eksempelvis lag i ni av ti løp. Et annet gledelig trekk ved disse mesterskapene var at enkelte lag fra Sverige og Danmark oftest deltok, noe som ganske sikkert bidro til skjerpet konkurranse og nyttige kontakter.

Tidligere hadde norgesmesterskapene vanligvis foregått i Oslo og enkelte år i Bergen. I 1920-årene spres aktivitetene noe, og Granholmsundet ved Sandefjord, Hommersåkbanen ved Stavanger og Hankøsundet ble autorisert og brukt som NM-baner. Mens landskapproingen de første årene nærmest hadde vært et kretsmesterskap for klubbene i Oslo, deltok nå klubber fra hele landet. I 1927 stilte 10 klubber lag, og året etter 11 klubber.[11] For de fleste klubbene var NM blitt den sentrale konkurransen slik Norges Roforbund hadde håpet og arbeidet for helt fra starten. I en reportasje i «Sportsmanden» fra 1928 blir disse tendensene som vi har omtalt ovenfor, kommentert slik:[12]

> «I de par siste år har imidlertid de nye klubber på begge sider av fjorden vist, at Osloklubbernes hegemoni ikke er uovervindelig, og om man enn må fastslå, at Oslo iethvertfald fra ifjor er i avgjort tilbakegang, så er disse klubber i sterk fremgang. Det later også til at interessen i klubberne i småbyerne er langt større end her inde». Årsakene til hovedstadsklubbenes problem blir blant annet forklart med at roerne her «i mange henseender går sine egne veie», mens de utenbys klubbene i langt større grad «tar hensyn til den instruksjon, som de mere kyndige kan gi dem».

Også i de nordiske mesterskapene deltok lag fra klubber som Bærum, Sandefjord, Bergens, og Fana ved siden av NSR, Ormsund og Christiania. Fortsatt var Danmark den ledende ronasjon i Norden, men både i 1921 og 1925 seiret Norge i nasjonskampen.[13] Særlig seieren i 1925 var viktig ettersom mesterskapet dette året ble arrangert av Norges Roforbund i anledning forbundets 25-årsjubileum. Samtidig med mesterskapet ble det også avviklet en jubileumsregatta med fyldig deltakelse av svenske, danske og norske lag. I «Sportsmanden» ble stevnet omtalt som «Norske «Henley-dage» i Frognerkilen».[14]

Fra Nordisk mesterskap på Frognerkilen 1925. Christiania Roklubs lag i firer uten beseirer Danmark. Mesterskapet inngikk som et ledd i feiringen av Norges Roforbunds 25-års-jubileum, og den norske seieren i nasjonskampen var kjærkommen for jubilanten.
(Norges Roforbund)

Gjennom en storslått satsing håpet Roforbundet «at slaa et stort slag for denne saa altfor lite kjendte sport i Norge», og skape god reklame for «rosporten i særdeleshet». Valget av Frognerkilen som regattasted var utvilsomt bestemt ut fra nettopp et ønske om at et stort publikum kunne følge løpene fra land, noe som ikke hadde vært mulig på Holtekilen. Dagen etter mesterskapet kunne sportsinteresserte lese om «En straalende jubilæumsregatta» med godt vær, og «god konkurranse, hvor Norges repræsentanter hevdet seg med glans overfor saa frygtede motstandere som svensker og dansker». Arrangementet omtales ellers som «saa vel tilrettelagt at det maatte bli success». Likevel synes det som publikum i noen grad sviktet, for «Sportsmanden beklaget at «ikke hele byens sportspublikum kunde faa se de gode races» noe som hadde sammenheng med at det var «midt i ferietiden».[15]

Selv om stevnet rent sportslig var en suksess og hadde vært god PR for rosporten, ble det hele en meget kostbar fornøyelse for Roforbundet og noen av klubbene i Oslo som var med på arrangementet. Utbygging av tribuner og forsøk på å gjøre regattaen så «omfangsrik og festlig som vel mulig» førte til at arrangørene i flere år måtte «arbeide med å dekke et stort underskudd og et restbeløp måtte til slutt avskrives».[16]

I internasjonal sammenheng er det først og fremst Christiania Roklub som markerer seg med å gå helt til topps i åtter i den prestisjetunge Henley-regattaen. Året var 1921, og Christiania Roklub deltok for første gang. Også de to neste årene var klubben med og gjorde en hederlig innsats.[17]

Vi har allerede nevnt at de økonomiske vanskene i mange klubber, førte til at Roforbundet strevde med å få inn kontingentene. Begrensede økonomiske ressurser kan være noe av forklaringen på

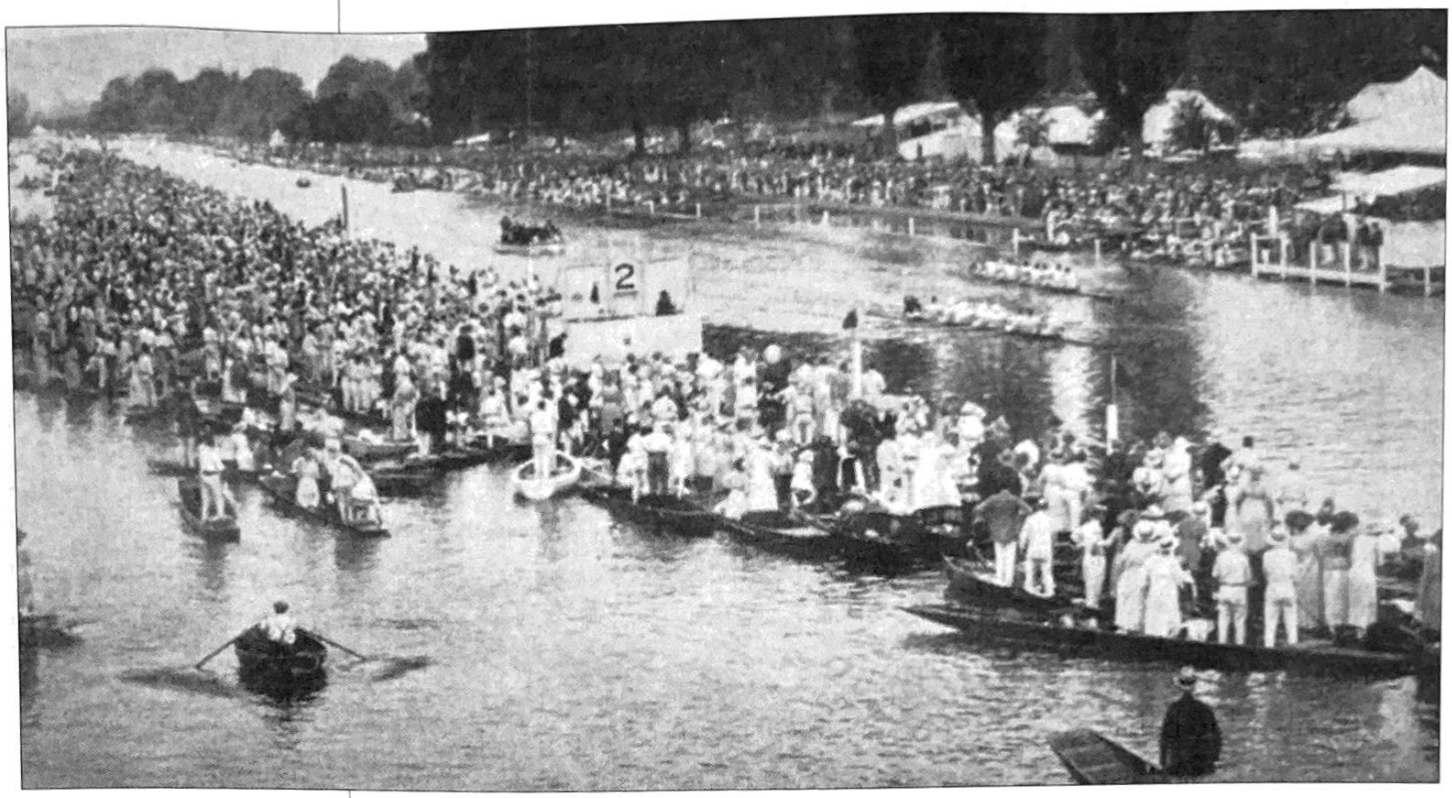

Christiania Roklub vinner finalen om Thames Challenge Cup i Henley 1921. (Norges Roforbund)

at NR disse årene satset langt mindre på å støtte klubber og lag som ønsket å delta i OL. Både i 1912 og 1920 hadde man deltatt aktivt i prosessen med å få frem lag til OL, blant annet med trener og en viss økonomisk bistand. Hverken i 1924 eller 1928 synes dette å ha vært tilfelle. I 1924 ble «Konsalaget» i Bærum Roklubb anmeldt til OL i Paris, men forberedelsene synes i sin helhet å ha vært overlatt til klubben. Resultatet i uttakningsregattaen overbeviste Forbundsstyret om at laget ikke var godt nok til å ta medalje, og man besluttet «at trække lagets anmeldelse til olympiaden tilbake». Skuffelsen i Bærum Roklubb var selvsagt stor, og Roforbundets formann måtte redegjøre for avgjørelsen på høstens årsmøte i klubben. Her understreket han at det utelukkende var sportslige hensyn som lå til grunn for avgjørelsen.[18] I 1928 synes det ikke å ha vært aktuelt å sende noe lag til olympiaden som denne gang foregikk i Amsterdam. Innsatsen dette året i Nordisk mesterskap var «en skuffelse» og beste resultat var en 2. plass i åtter.[19]

LIKHET FOR ALLE?

I forbindelse med deltakelse i viktige stevner foregikk en heftig debatt innenfor særforbundene tidlig i 1920-årene. Diskusjonen gjaldt spørsmålet om idrettsutøvere skulle få dekket tapt arbeidsfortjeneste dersom de deltok i stevner som medførte at de måtte være borte fra arbeidet. I realiteten var spørsmålet om kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste et spørsmål om amtøridealets ukrenkelighet. Mange mente at dekning av tapt arbeidsfortjeneste var et skritt på veien

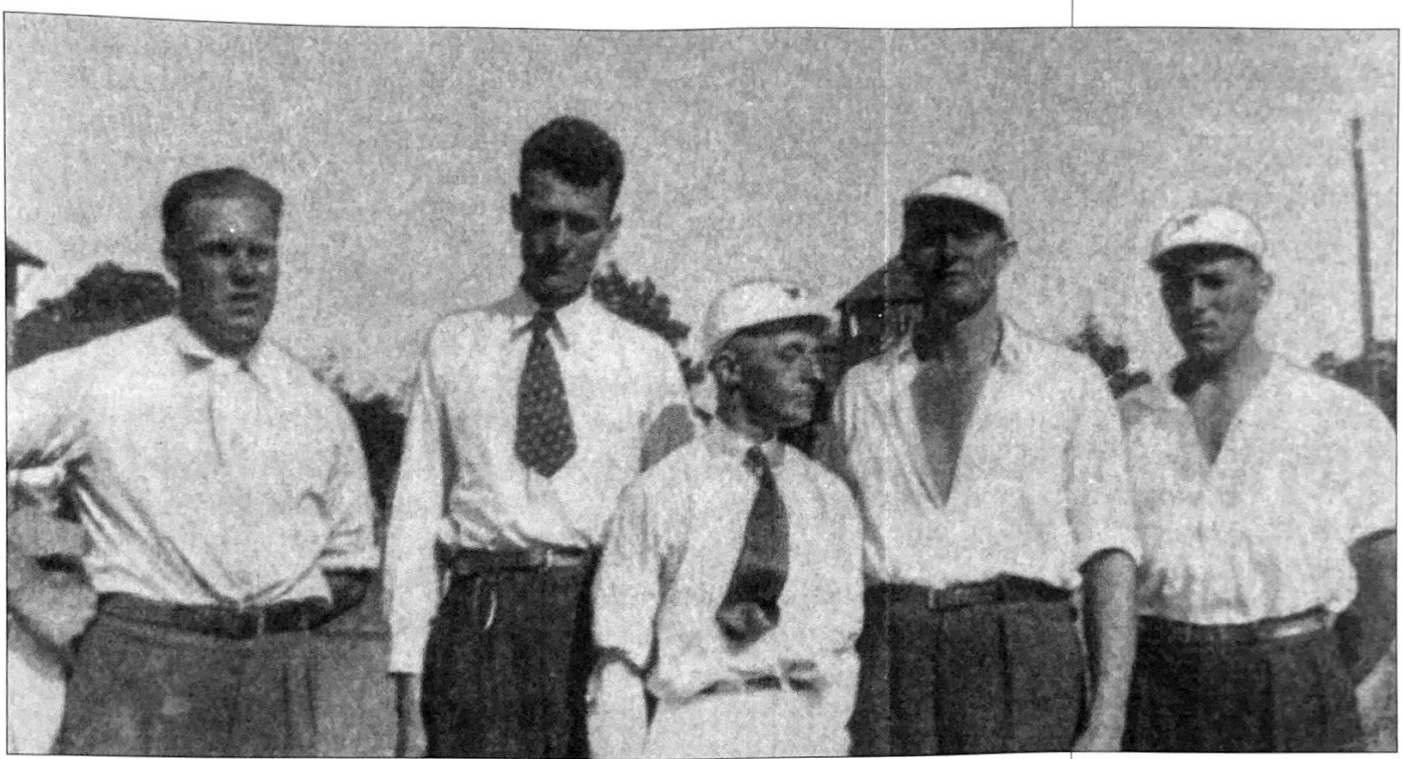

«Konsalaget» i Bærum Roklubb var aktuelle for OL i 1924, men Forbundsstyret vendte tommelen ned. Uroen etterpå kan tyde på at Bærum Roklubb mente at det ikke utelukkende var sportslige grunner for avslaget. Bildet er fra 1934 da laget ble nordisk mester i innrigger.
Fra venstre: Franklin Olsen (Konsa), Erling Fridtjofsen, Alfred Eckel (cox), Aksel Amundsen og Victor Hansen.
(Bærum Roklubb)

mot profesjonell idrett, og var dermed imot. Men i praksis var det først og fremst et spørsmål om å gi alle idrettsutøvere, også de med beskjedne inntekter, muligheter for å delta i større stevner. Da Idrettstinget drøftet saken i 1922, var det en gruppe med Leif S. Rode som talsmann, som formulerte forslaget som til slutt fikk flertall. Gruppens hovedargument var at rent idrettslige hensyn burde tilsi utvidet adgang til å betale for tapt arbeidsfortjeneste, for hvordan kunne en ellers vite at den beste vant dersom noen ikke hadde råd til å være med? Idrettstinget vedtok deretter at tapt arbeidsfortjeneste skulle betales ved stevner av «spesiell idrettslig eller nasjonal betydning». Klubb, krets eller særforbund kunne utbetale en slik kompensasjon under forutsetning av Idrettsstyrets samtykke. Vedtaket ble imidlertid først gjort gjeldende fra 1925.[20]

Men denne saken dreide seg ikke bare om amatørideal og kroner og øre. Den var like meget en sak om arbeiderklassens og arbeidernes plass innenfor idretten og dens organisasjoner. De etablerte idrettsorganisasjonene, fra Norges Landsforbund for idrett og særforbundene til lokale idrettskretser, så med uro på den radikale arbeiderklasse og særlig lederne som ønsket å bruke idretten til å fremme arbeiderklassens sak. I mange tilfeller ble idrettslag med tilknytning til arbeiderstrøk regelrett utestengt fra idrettsstevner og kamper, og resultatet ble at disse i samarbeid med arbeiderbevegelsens politiske partier dannet Arbeidernes Idrettsforbund (AIF) i 1924. Dermed var idrettsbevegelsen i Norge på ny splittet i to.

De første årene fikk denne splittelsen liten betydning for rosporten ettersom arbeiderklassen i liten grad hadde vist interesse for

roing. Likevel har vi allerede sett noen eksempler på at roere med tilknytning til arbeiderklassen, blant annet i Bærum Roklubb, hadde problem. I forbindelse med Christiania Roklubs jubileumsregatta i 1928 het det i invitasjonen at regattaen «foregår etter Norges Roforbunds kaproningsreglement, hvorav særlig bemerkes: Kaproningen er bare åpen for amatører».[21] Denne markeringen var neppe tilfeldig. Til tross for slike negative holdninger – eller kanskje nettopp på grunn av disse – skulle også rosporten snart bli et satsningsområde for arbeiderbevegelsen.

Uavhengig av sosial tilhørighet hadde rosporten i lang tid vært forbeholdt menn. Klubber, kretser og forbund hadde i liten grad vist vilje til å trekke inn kvinner. I likhet med rointeresserte i arbeiderklassen, måtte de etablere sine egne klubber for å bli akseptert, og gjennombruddet for disse skulle komme i årene som fulgte.

Ny fremgang og nye utfordringer (1929-1940)

Etter år med tilbakegang og stillstand på de fleste områder, ble 1929 på mange måter et vendepunkt. Landets første roklubb for kvinner, Oslo Kvinnelige Roklubb, ble stiftet i juni. To måneder senere fikk arbeiderklassen i Oslo sin første roklubb, Arbeidernes Roklubb, som i likhet med andre idrettslag fra arbeiderklassen ble innmeldt i Arbeidernes Idrettsforbund. Fra samme tid innledes en periode med betydelig vekst i antall klubber og større geografisk spredning. På regattabanene kunne arrangørene glede seg over fyldigere deltakelse enn noen gang før, og i internasjonal sammenheng hevdet norske lag seg på ny.

Også for Norges Roforbund var det grunn til å glede seg over fremgangen, men samtidig ble styret stilt overfor utfordringer og problem som måtte løses. Hvilken holdning skulle man innta til kvinner som ønsket å delta i kapproing? Hvordan skulle man stille seg til roklubber for arbeiderklassen? Hvordan kunne Roforbundet bidra med støtte til nye klubber, og hvordan kunne man utvikle talentfulle roere? Hvilke tiltak burde iverksettes for å sikre mer rettferdige konkurranseforhold?

I det følgende skal vi se hvordan denne fremgangen artet seg, og hvordan Norges Roforbund forsøkte å løse de utfordringene som organisasjonen måtte ta stilling til.

KVINNENE TAR ÅRENE I EGNE HENDER

Fra rosporten ble etablert i Norge på slutten av 1800-tallet hadde kvinner sporadisk forsøkt å få innpass i roklubbene uten at de helt lyktes. Stavanger Roklub hadde noen år en stor kvinneavdeling før den ble oppløst, og i Bærum Roklubb deltok noen få kvinner i bruksbåtregattaer i klubbens første leveår. Rosporten var i likhet med de fleste andre idretter totalt dominert av menn, og holdningene til kvinner som ønsket å drive konkurranser var gjennomgående svært negative. På slutten av 1920-tallet skjedde en viss endring i synet på kvinner som idrettsutøvere, og blant annet i «Sportsmanden» fokuseres det mer på «kvinneidrett» enn tidligere. Ved OL i Amsterdam i 1928 deltok kvinner for første gang i friidrett, og dette synes å ha gitt støtet til en mer positiv holdning til kvinner

Harriet Hafsøe (1892-1971), initiativtaker og stifter av Oslo Kvinnelige Roklubb. Var formann i klubben 1929-1932. (Oslo Kvinnelige Roklubb)

som ønsket å drive idretter der de tidligere ikke var akseptert. I Norge var det særlig innenfor arbeiderbevegelsen at kvinnene fikk muligheter til å utfolde seg på idrettsfronten i noen grad på lik linje med menn.[1] Borgerskapet hadde gjennomgående en mer negativ holdning til «kvinneidrett», og dette var muligens årsaken til at kvinnene her i større grad søkte til idretter som turn, svømming, tennis og kunstløp der kvinner i mange år hadde vært akseptert. Den kjente mangekjemperen, Helge Løvland, kan stå som representant for den rådende mannsholdning i 1930-årene. I sin bok «Helse ogTreningslære» fra 1940 uttaler han blant annet følgende:[2]

> «Det passer såleis ikke at hun tar fatt med mannens sammenbitte energi og målbevisste systematiske trening. *Kvinnen skal leke frem sin idrett.* For henne må konkurransen nærmest bli en bisak. Kvinneligheten må bevares, selv om det skal forringe seierschansene». I tillegg understreker han at øvelsesutvalget måtte begrenses og at mannen måtte avgjøre hvilke øvelser som passet.

Likevel finner vi eksempler på at kvinner fra borgerskapets rekker utfordret de tradisjonelle mannsholdningene, og dannet sine egne idrettsklubber. En av disse var Harriet Hafsøe.

Allerede i 1925 hadde Harriet Hafsøe lansert idéen om en roklubb for kvinner, men først i 1929 ble planene realisert. I en liten annonse i Aftenposten presenterte hun planene, og ba interesserte kvinner om å ta kontakt. Omtrent 40 kvinner meldte seg, og 12. juni ble *Oslo Kvinnelige Roklubb* (OKR) stiftet. Deretter fulgte en hektisk periode med beinhardt slit for å skaffe klubben båthus og romateriell, noe som førte til at de fleste interesserte falt fra. Da klubben hadde sin første generalforsamling året etter, var det bare 10 kvinner igjen, men så var også slitet kronet med hell. Klubben hadde fått leie en tomt på «Lille Herbern» og bestilt en firer innrigger. Bare to måneder etter generalforsamlingen sto båthuset ferdig, og Harriet Hafsøe holdt en åpningstale «og heiste under åndeløs stillhet klubbens vimpel på båthuset». Dermed var klubbens første rosesong åpnet. Klubbens første innrigger ble deretter døpt «Kronprinsesse Märtha», og i motsetning til vanlige dåpsseremonier som ble foretatt av kvinner, hadde styret fått en av rosportens fremste menn, Leif S. Rode, til å stå for den offisielle handlingen. Valget av en mann var neppe tilfeldig, og trolig diktert ut fra et likestillingsprinsipp.[3] I tillegg var Rode leder av Landsforbundet for Idrett frem til 1930, og nettopp Landsforbundet hadde i 20-årene tatt sterk avstand fra kvinner som ville drive konkurranseidrett. Dermed kunne valget av Rode som seremonimester på mange måter betraktes som et kvinnekupp.

Virksomheten i OKR var helt fra starten preget av mangesidighet. Her skulle være plass til alle kvinner som ønsket å dyrke rosporten, enten det nå var som «baderoer», turrorer eller konkurranseroer. Jubileumsboken fra 1979 forteller blant annet om langturer gjen-

nom Tyskland og Frankrike i lånte båter før 2. verdenskrig, og nettopp i turroing har OKR alltid vært langt fremme. Likevel er det konkurranseroingen som blir mest omtalt.[4] I august 1932 stilte to lag fra OKR opp i et rostevne på Hamar der de ga en «opvisning i stilroing». På grunn av manglende konkurransemuligheter i Norge deltok klubben både i 1934 og 1935 i regattaer i Danmark og Sverige med lag i firer innrigger. I 1934 ble det en seier og en 2. plass i Den internasjonale Københavnsregatta på Bagsværd Sø, og året etter seier i en internasjonal jubileumsregatta i Kungälv. Resultatene vakte berettiget oppsikt og bidro utvilsomt til større interesse for rosporten blant kvinner. I løpet av klubbens 8 første år økte således medlemstallet fra 10 til mer enn 100.[5]

Leif S. Rode døper OKRs første båt. Navnet «Kronprinsesse Märtha» gjenspeiler den enorme popularitet som var knyttet til kronprinsparet. Kronprinsessen ble gift med kronprins Olav samme år som OKR ble stiftet, og uken før dåpen hadde hun fått sitt første barn, prinsesse Ragnhild. (Oslo Kvinnelige Roklubb)

I sin første internasjonale regatta – på Bagsværd Sø 15/7-1934 – gikk roerne fra OKR helt til topps i konkurranse med lag fra Sverige og Danmark. (Oslo Kvinnelige Roklubb)

OKR søkte i 1931 om opptak i Norges Roforbund. Dessverre vet vi ikke noe om reaksjonene, men søknaden ble i alle fall innvilget samme år. Dermed var i realiteten kvinnene akseptert som en del av rofamilien, men heller ikke særlig mer. Fortsatt ble kvinnene møtt med nokså «blannede følelser»,[6] men OKR-kvinnenes målbevisste arbeid førte gradvis til større respekt og beundring for det som ble prestert – både på regattabanen og i det administrative arbeidet for rosporten.

Neste skritt på vei mot likestilling var deltakelse i norgesmesterskap. På forsommeren 1935 fikk Roforbundet to skriv fra styret i OKR der klubben søkte om at det ble avholdt ekstraordinære løp for damer under årets norgesmesterskap i Horten, både i firer utrigger og innrigger. Distansen skulle være 1000 meter i utrigger og 750 meter i innrigger. Et vesentlig argument i søknaden fra OKR var at tilsvarende distanser skulle roes i den internasjonale Københavnsregatta uken etter. Forbundsstyret vedtok at minst ett av de foreslåtte løpene skulle avholdes, og overlot ellers saken til regattakomiteen. Forbundsstyret tok likevel forbehold om at man ikke ønsket å binde seg til «hvorvidt man vilde tillate tilsvarende løp senere». Først ønsket man å se hvordan dette forsøket falt ut, og så ville man overlate spørsmålet om kvinnedeltakelse til «det forestående ting».[7] Samme år behandlet Forbundsstyret spørsmålet om eget kapproingsreglement for kvinner, men utsatte saken.[8] Tiden var likevel ikke moden for å gi kvinner full adgang til det offisielle norgesmesterskapet. I stedet måtte kvinnene i OKR, og etterhvert andre klubber, nøye seg med å delta i kretsmesterskap, og første gang i kretskapproingen på Kjørbobanen i 1937.[9]

Innsatsen til pionerene i OKR påvirket også kvinner andre steder til å gå i gang med rosport, og i 1935 fikk Fredriksstads Roklub egen dameavdeling. Året etter ble *Hamar Kvinnelige Roklubb* etablert, trolig etter mønster fra OKR. I 1937 startet kvinner med tilknytning til arbeiderbevegelsen en egen dameforening i Oslo Roklubb. Tre år senere tok damene skrittet fullt ut og stiftet *Hengstrand Kvinnelige Roklubb*. I Arendal Roklub omtales en dameavdeling i 1935 på følgende måte: «Utenom damelaget er det 26 aktive og 13 passive medlemmer».[10] Mer tydelig kunne det neppe sies at kvinnene ble sett på som et fremmedelement. Ellers vet vi at kvinner var aktive i Arbeidernes Roklubb (se s. 76), men de synes å ha vært i klart mindretall.[11]

I 1940 var det således 3 roklubber for kvinner, og i tillegg enkelte damelag i andre klubber. Selv om antallet kvinner totalt sett var beskjedent, er 1939 likevel et merkeår. På Rotinget dette året ble *Norges Roforbunds Utvalg for Dameroing* stiftet, og kvinnene hadde dermed fått et overordnet administrasjonsapparat knyttet til Roforbundet

som skulle ta seg av «dameroingen».[12] Dermed var grunnlaget lagt for et fruktbart samarbeid som i de første årene etter krigen skulle føre til det endelige gjennombruddet for kvinner innenfor rosporten.

Noen form for likestilling var det likevel ikke. Såvel i roing som i andre idretter fikk kvinner bare delta i et begrenset antall øvelser og fortrinnsvis over kortere distanser. Fortsatt var det mennene som bestemte hvilke øvelser som var akseptable for kvinnene, og målsettingen var at kvinnene skulle ta vare på og helst utvikle kvinnelighet. Samtidig var sunnheten særlig viktig fordi kvinnene fra naturens side hadde en spesiell oppgave – å være mødre. Disse holdningene skulle fortsatt i lang tid begrense kvinnenes muligheter i all idrett.

ARBEIDERKLASSENS INNTOG PÅ ROARENAEN

Den moderne rosport hadde i Norge i likhet med andre europeiske land vært forbeholdt de bedrestilte. Utstyret var kostbart og gjennom høye årskontingenter og anbefalingsordninger for medlemsskap hadde folk fra arbeiderklassen i liten grad hatt adgang til roklubbene. En streng håndhevelse av amatørreglementet kan nok også ha bidratt til at rointeresserte fra arbeiderklassen ikke fant veien til de etablerte klubbene. Som nevnt tidligere var det trolig bare i Bærum Roklubb at en fant roere med klar tilknytning til arbeiderklassen. Samtidig er det grunn til å understreke at det neppe var særlig stor interesse for rosporten innenfor arbeiderklassen i byene. Andre idretter som fotball, friidrett, skøyter, sykling og styrkeidretter hadde en langt større appell.

Lignende holdninger til roere fra arbeiderklassen finner vi også i andre land, og kanskje spesielt i England der amatøridealet lenge stengte roere fra arbeiderklassen ute. Det mest famøse eksempel er uten tvil far til prinsesse Grace Kelly av Monaco som ble nektet å starte i Henley fordi han i sin ungdom hadde vært murer.[13]

Bakgrunnen for arbeidernes massive inntog på idrettsarenaene utover i 1920-årene var blant annet nedsettelse av arbeidstiden til 8 timer og dermed mer fritid, en bedring av arbeids- og lønnsforhold, og sosiale tiltak i mange kommuner, blant annet Oslo, som ga arbeidsledige visse ytelser. Arbeiderbevegelsens økende politiske innflytelse i samfunnet ga seg utslag i sterkere selvhevdelse blant arbeiderne. Samtidig var samfunnet i større grad enn før innstilt på formell likhet, noe som skapte økt aksept for konkurranse på like vilkår uansett bakgrunn. Den viktigste drivkraften var likevel arbeiderungdommens ønske om å konkurrere og drive idrett i et sosialt miljø.

Politiseringen av den idrettsinteresserte arbeiderungdommen kom i stor grad ovenfra. Frem til 1927 var det særlig Norges kom-

AIF arrangerte egne kretsmesterskap i roing de første årene for arbeiderbevegelsens klubber og lag. Arbeidernes Roklubb ble som vi ser kretsmester i innriggerklassen over 2000 meter. I feltet nest nederst kan vi ane AIFs motto: «Frihet. Sunnhet. Kultur.» (Arbeidernes Roklubb)

munistiske parti som gjennom AIF så muligheter for å gjøre arbeiderklubbene og medlemmene til viktige redskaper i en revolusjon. Etter at Arbeiderpartiet fikk kontroll over AIF i slutten av 1920-årene, ble målsettingen for idretten dels knyttet til politisk og kulturell skolering av arbeiderungdommen, dels som et ledd i fremme av bedre folkehelse og masseidrett. Samtidig merker vi en negativ holdning til toppidrett. Arbeiderpartiets fremste talsmann i idrettspolitiske spørsmål, Rolf Hofmo, ordla disse tankene slik:[14]

«Det er i det lange løp uforsvarlig, for ikke å si umoralsk, å benytte titusener av kroner for at bare 5-6 mann skal få anledning til å utvikle seg til «overmennesker», mens de samme penger kunde muliggjort flere idrettsplasser og skibakker, til glede for hundrer av ungdommer som ved hjelp av disse kunde hente kraft og helse til produktivt og samfundsnyttig arbeid».

Frem til midten av 1930-årene var det ellers viktig å markere avstand til den «borgerlige idretten» og da særlig Landsforeningen for Idrett. Etter at DNA dannet regjering i 1935 merker vi en tydelig vilje til samarbeid og ønske om samling av de to idrettsforbund.

Den første roklubb som sprang ut fra arbeiderbevegelsen, var *Arbeidernes Roklubb* som ble stiftet 29/7-1929. I et nokså kortfattet 50-årsskrift fremgår det at sentrale politikere innenfor arbeiderbevegelsen, som Rolf Hofmo, Martin Tranmæl og Oskar Torp, var blant stifterne. I skriftet antydes at bakgrunnen var rent politisk i den hensikt å aktivisere idrettsungdom politisk, bygge ut solidaritetsfølelsen for arbeiderklassen og skape en motvekt til det etablerte borgerlige romiljøet. Romateriellet de første årene besto kun av sjekter som ble brukt til klubbkapproinger og til langturer. I starten holdt klubben til i et leid masteskur på vestsiden av Hovedøya, men fra 1938 har den hatt eget hus innerst i Hovedøybukta. Selv om det var menn som dominerte, var aktive dameroere med helt fra starten. Etter 1935 ser vi at klubben orienterte seg mer mot den moderne rosport, og fra slutten av 30-årene stilte roerne her lag i kretsmesterskapene. Såvel herrene som damene markerte seg med mesterskap i firer innrigger. Som et ledd i samlingsbestrebelsene for ett idrettsforbund, deltok klubben i såkalte «forlikskapproinger» som fant sted de siste årene før krigen.[15]

I 1934 fikk rosporten i AIF et nytt medlem, *Oslo Roklubb*, som ble stiftet av medlemmer i Norsk Sjømannsforbund. De første årene var klubben på mange måter et bedriftsidrettslag der medlemmene kapprodde i livbåter. Dette var en tradisjon som sjømennene hadde tatt med seg fra utenlandske havner, der kapproing i livbåter mot lag fra andre båter var en utbredt konkurranseform. Medlemmene ble de første årene rekruttert blant hjemmeværende sjømenn, men da behovet for sjømenn økte sterkt både i utenriks- og innenriksfart på slutten av 30-årene, fikk klubben en mer sammensatt medlemsmasse.

Bruksbåtroing var de første årene hoved-beskjeftigelsen i Arbeidernes Roklubb. Her ligger 4 av klubbens båter klar til start. (Arbeiderbevegelsens arkiv)

Opprinnelig hadde roingen her vært forbeholdt menn, men i 1937 opprettet klubben en egen damegruppe. Sommeren 1939 fikk Oslo Roklubb bygsle eiendommen Hengstrand som hadde vært en del av Bygdøy Kongsgård, og oppførte her klubbhus – for en stor del på dugnad. Under byggeperioden dannet som før nevnt damegruppen en egen forening: Hengstrand Kvinnelige Roklubb.

I likhet med Arbeidernes Roklubb ser vi også her en tilnærming til den etablerte rosporten i slutten av 1930-årene. Klubben gikk da til innkjøp av firer innrigger og utrigger, og sommeren 1938 stilte de for første gang lag i kretsmesterskap. Konkurransen ga mersmak. og året etter hadde Oslo Roklubb 35 starter i ulike regattaer, og roerne kunne innkassere kretsmesterskap både i dame- og herreklassen.[16]

I en fortegnelse fra AIF over foreningens lag og idrettsgrener fra 1937 fremgår det at hele 10 lag drev med rosport. Noen av disse lagene hadde trolig roing som en av flere idrettsgreiner, i motsetning til Arbeidernes Roklubb og Oslo Roklubb som hadde rosporten som hovedgren.[17] Muligens var også noen av lagene knyttet til bruksbåtroing.

Norges Roforbund synes å ha stilt seg nokså avventende til arbeiderroklubbene de første årene. Da samarbeidsforhandlinger kom i stand mellom Landsforbundet og AIF i 1936 og de to hovedorganisasjonene inngikk et forlik, ser det ut til at NR aksepterte at AIF-klubbene deltok i regattaer.

ROING I BRUKSBÅTER

I denne perioden kan vi også registrere en vekst i roingen i bruksbåter. Vi har alt vært inne på kapproing i livåter som synes å ha vært omfattet med stor interesse på norske skip i utenriksfart, og i mange norske

Både Alvøens Roklubb og Kamp fra Os hadde færingen med i klubbemblemet. Njørd hadde tradisjonelle årer og øsekar. Viking hadde naturlig nok et vikingskip. (Norges Roforbund)

havnebyer fikk kapproing i livbåter en fast plass i 17.mai-innslagene. På Vestlandet etableres flere klubber som utelukkende drev med roing i tradisjonelle bruksbåter. I Bergen og omegn var det i 1930-årene en rekke lag som særlig konkurrerte i færing – ikke bare som ledd i 17.-maifeiring, men også i egne regattaer for den vanligste båttypen – oselver. I Bergen hadde det i tillegg til Njørd dukket opp to klubber i 1920-årene: *Kamp* og *Noreg*. På Håkonshella like ved Alvøen ble *Rolaget «Viking»* stiftet i 1932. Få måneder senere ble *Alvøen Roklubb* stiftet, og klubbens emblem viser klart at den fra først av var en bruksbåtklubb. I Fana og Os var det flere bruksbåtklubber, blant andre *Fana Båtlag* og *«Sagenes»* som holdt til ved Fanafjorden, *Kamp* som holdt til på Hagavik og *Frem* som var knyttet til Lysefjorden. Noe lenger unna, i Odda, ble *Rolaget Harding* etablert i 1937.[18]

Vårt kjennskap til bruksbåtroingen er nokså begrenset da den har vært ofret liten oppmerksomhet, men omtalen av klubbene tyder på at de hadde en bredere sosial rekruttering enn arbeiderroklubbene i hovedstaden. Flere av dem var sosialt forankret i en bonde- og fiskerkultur med innslag av industriarbeidere og sjømenn. Et bilde av medlemmene i Fana Båtlag viser at kvinner var akseptert, men at de var i klart mindretall[19]. Et klubbnavn som Noreg viser klart til såvel nasjonale verdier som tilknytning til målsaken. Klubbnavnet Kamp som var brukt om to av klubbene, kan tyde på en tilknytning til arbeiderbevegelsen uten at vi kan si dette for sikkert. Ellers er det grunn til å tro at båtbyggermiljøet ved Lysefjorden der oselveren har sine røtter, virket stimulerende på interessen for bruksbåtroing nettopp i området sør for Bergen.

Den sterke interessen for roing i bruksbåter i dette området førte til at klubbene i 1933 dannet en egen krets *Vestlandske Krets for nasjonal Ro-idrett*. Kretsens arbeid de første årene besto i å utarbeide konkurranseregler, utdanne dommere og anskaffe spesielle båter til stevnebruk. I 1937 drøftet kretsen mulig tilslutning til landets idrettsorganisasjoner, men saken ble stilt i bero.[20] Kretsens kontakt med Norges Roforbund synes å ha vært minimal, noe som kanskje ikke var så rart ut fra Roforbundets kategoriske avvisning av bruksbåtroing i 1918.

Ellers kjenner vi til at det var bruksbåtmiljøer i Stavanger, Bærum, Drammen, Sandefjord og på Hamar, men aktiviteten her var langt mindre enn tilfellet var i Bergen og Hordaland.[21]

NYE KLUBBER KOMMER TIL – INGEN FALLER FRA

Foran har vi beskrevet en vekst innenfor rosporten som for en stor del skjedde utenfor Norges Roforbund. Men også for Roforbundet var 1929 et vendepunkt. Fra dette året meldte nye klubber seg inn,

og fra 1928 til 1939 økte antallet medlemsklubber fra 20 til 33. Det gledelige nå var at flere av klubbene ble etablert i områder der rosporten tidligere omtrent hadde vært fraværende. Denne nyetableringen startet i 1928 da følgende klubber ble stiftet: *Kristiansunds Roklubb*, *Aalesunds Roklubb* som ble gjenreist og *Holmestrands Roklub*. Året etter fikk forbundet den første nyinnmeldingen på flere år, og deretter økte medlemstallet jevnt og trutt. Nedenfor kan vi se hvordan denne veksten artet seg.

Horten Roklubb	1930-	Sarpsborg Roklubb	1932-
Kristiansunds Roklubb	1929-	Lillehammer Roklubb	1932-
Holmestrands Roklubb	1931-	Tromsø Roklubb	1934-
Oslo Kvinnelige Roklubb	1931-	Larvik Roklubb	1935-
Nordlandets Roklubb	1931-	Kristiansands Roklubb	1936-
Aalesunds Roklubb	1931-	Hamar Kvinnelige Roklubb	1936-
Kongsvinger Roklubb	1939-		

Geografisk hadde rosporten nå fått skikkelig feste på Nordvestlandet der det nå var tre klubber: *Nordlandets Roklubb* og *Kristiansunds Roklubb* i Kristiansund og *Aalesunds Roklubb* noe lengre sør. I samarbeid med Trondhjems Roklub stiftet de i 1932 *Møre og Trøndelag Rokrets*, og dermed hadde klubbene fått en lokal organisatorisk overbygning som blant annet skulle ha ansvar for lokale regattaer. Med etableringen av *Tromsø Roklubb* hadde rosporten for første gang fått fotfeste i vår nordlige landsdel. I det indre østlandsområde var tre nye klubber kommet til: *Lillehammer Roklubb*, *Kongsvinger Roklubb* og *Hamar Kvinnelige Roklubb*. En sammenligning med klubbene som sluttet seg til Roforbundet i perioden 1910-20, viser også en interessant forskjell. Ingen av de nye klubbene måtte gi opp etter noen få år slik tilfellet hadde vært for mange tidligere. Samtidig er det også viktig å understreke at alle klubbene som var blitt etablert i 1920-årene, eller gjenreist disse årene, synes å stå på sikker grunn i 30-årene. Dessuten var det rovirksomhet på mange nye steder, blant annet i Grimstad, Brevik, Narvik, Namsos, Kopervik, Tyssedal og Harstad.[22]

I motsetning til tidligere virker det som rosporten nå hadde fått et langt bredere og tryggere fundament. Stabiliteten kan blant annet ha sammenheng med at såvel initiativtakerne som medlemmene i disse nye klubbene hadde opplevd de vanskelige økonomiske tidene i 1920-årene, og dermed var mer innstilt på nøysomhet og dugnadsinnsats enn tilfellet hadde vært i de klubbene som så dagens lys i jobbetiden fra 1914 til 1920.

Etableringen av nye klubber og økende regattadeltakelse skapte også et behov for endring av regatta- og dommerreglement. I 1929 kom det opp spørsmål om klarere retningslinjer for klubbenes farger på årer og drakter da flere klubber fremsto så like at det var vanske-

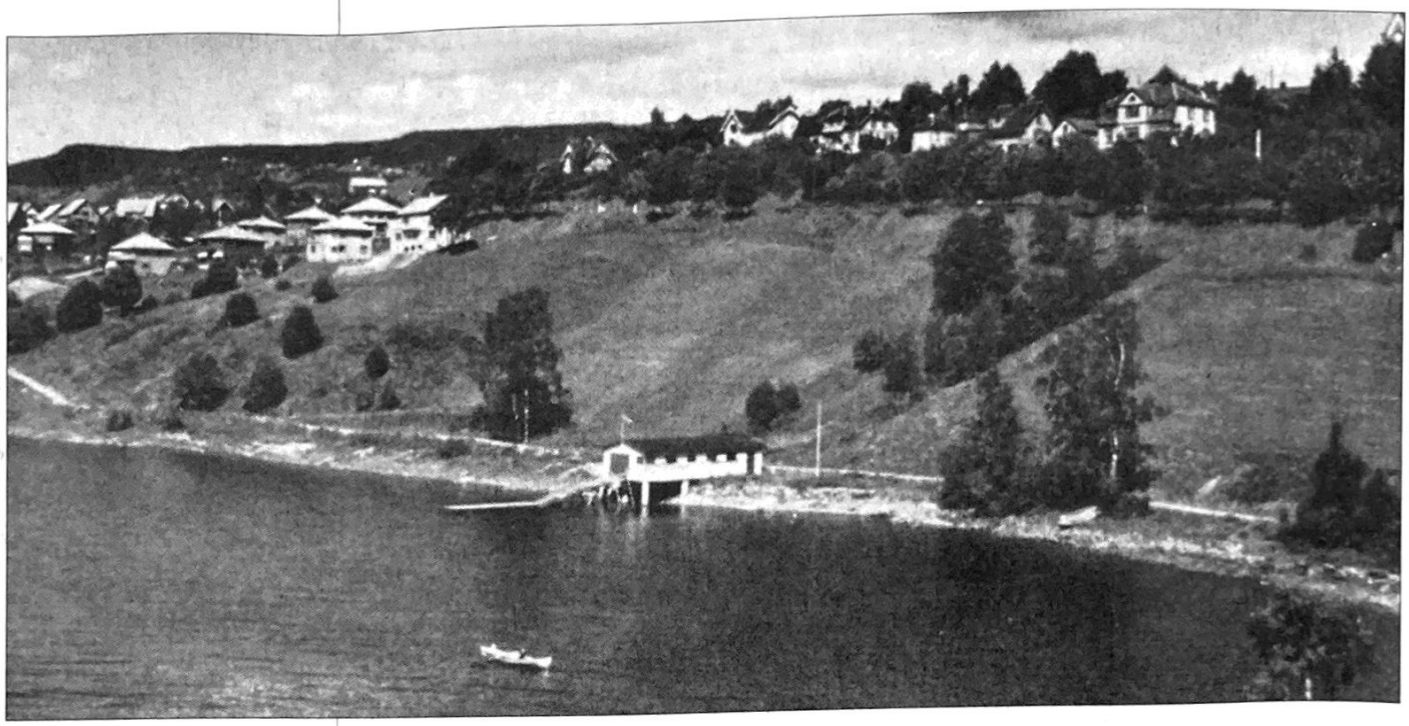

Lillehammer Roklubb var en av de mange nye roklubbene som ble opprettet i 1930-årene. Båthuset like ved Mjøsa sto ferdig i 1935. (Norges Roforbund)

lig å skille dem. Forbundsstyret fastsatte deretter nytt reglement slik at det ikke skulle være grunn til misforståelser og sammenblanding. Året etter ble det fastsatt regler for autorisasjon av banedommere, slik at man skulle få en mer objektiv dommerstand. For å stimulere rekrutteringen i lettvektsklassen ble vektgrensen i firer satt til 260 kg, og maksimalvekt for enkeltroere til 70 kg. Tre år senere ble lettvekt egen klasse i nordisk mesterskap.[23]

For å kunne gi støtte til nyetablerte klubber, vedtok Roforbundet i 1930 å gå til innkjøp av en eller to brukte innriggere som nye klubber kunne få låne. Ellers var styret sterkt opptatt av at ledere, trenere og klubber skulle bli oppdatert gjennom instruksjonsbøker og film.

I likhet med veksten i antall klubber, opplevde også Roforbundet en betydelig vekst i antall medlemmer. Mens medlemstallet i 1929 var 2522, hadde tallet økt til 4008 i 1939. Av disse var trolig litt over halvparten aktive roere.[24] Denne veksten hadde for en stor del sammenheng med veksten i antall klubber, et visst tilskudd av kvinner og etablering av avdelinger for yngre menn i mange klubber.

Men veksten i antall roere må også tilskrives en økende interesse for turroing. Mulighetene for kostbare feriereiser på turistskip eller hotellopphold var for mange en fjern drøm, og for noen av disse ble turroing et naturlig og spennende alternativ. Tidligere hadde weekend-turer vært vanlig i mange klubber, men i mellomkrigstiden med lovbestemt ferietid, ble turene gjerne av lengre varighet. I innriggerne var det god plass til både nistemat, telt og sovepose, og dermed lå alt til rette for en vellykket og rimelig ferie sammen med rovenner. For mange begrenset turene seg til skjærgården, mens andre foretrakk kanal-ferie i Telemark og Østfold. Etterhvert som turroingen

Sommeren 1935 var fem av roerne i OKR på langtur i Tyskland – fra Wendenschloss til Teupitz. Her ser vi roerne på vei gjennom Berlin. (Oslo Kvinnelige Roklubb)

grep om seg, ble også svenskekysten, danske elver og fjorder og kanaler i Tyskland og Frankrike mål for de mest ivrige.[25]

Turroing hadde i lang tid vært lavt prioritert i Roforbundet, men med den økte interessen i 30-årene, var det naturlig at styret engasjerte seg sterkere. Særlig var styret bekymret for sikkerheten til roerne, blant annet fordi mye av båtmateriellet var lite egnet til langturer, og direkte livsfarlig under vanskelige værforhold. I tillegg var mange av roerne lite erfarne, og heller dårlig trent. For å skape større sikkerhet vedtok Rotinget i 1937, etter forslag fra styret, et langturreglement etter mønster av tilsvarende i Dansk Forening for Rosport og NSRs vedtekter for turroing.[26]

I 1930 figurerer for første gang en ny gruppe medlemmer i statistikken: Yngste juniorer som tilsvarer dagens junior A. Det er tydelig at Roforbundet og mange klubber nå stilte seg mer positiv til yngre roere. Et godt eksempel på dette var innføringen av juniorlandskamper mot Danmark i åtter som ble avviklet første gang i 1937. For å knytte juniorene enda sterkere til rosporten vedtok Roforbundet i 1939 å ha klasser i NM for yngste juniorer, noe som stimulerte interessen ytterlige i de yngre klassene.[27] Dette var forløperen til den nåværende juniorklassen. Oppslutningen om den nye klassen var formidabel ved NM i 1939, og hele 19 lag stilte til start. I firer innrigger stilte 10 båter til start, og aldri tidligere i mesterskapets historie hadde så mange lag stilt i en klasse.[28]

Men det var ikke bare de unge som ble tilgodesett. Ved NM i 1929 ble det satt opp egen klasse i firer uten styrmann for såkalte eldre

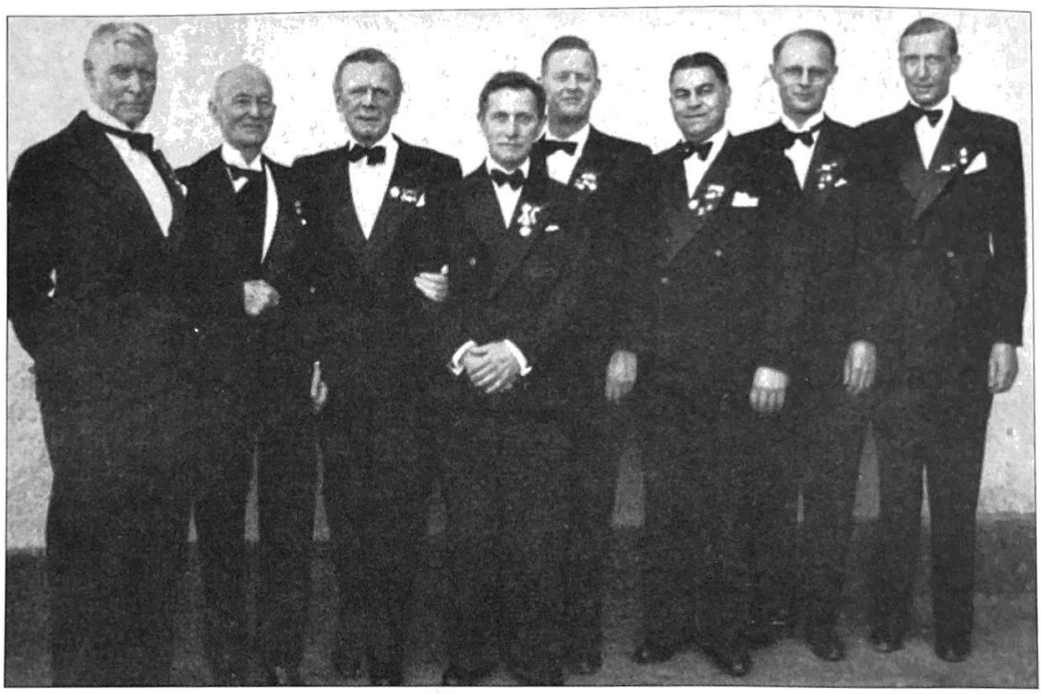

Et knippe av Forbundets formenn fra 1914 og til 1950. Fotografert i anledning 50-årsjubileet i 1950. Fra venstre: Leif S. Rode 1914-17, Jens Knudsen 1918-21, Arne Corneliussen 1922-25, Nils Solberg 1927-29, Hans Blom 1935-38, Rolf Manskow 1939-47, Ove Roll 1948-49, Knut Gråbø 1950-53. (Norges Roforbund)

roere, og aldersgrensen nedad var 32 år. To år senere ble grensen satt opp til 35 år for så å bli satt ned igjen til 32 år fra 1937. Deltagelsen i klassen var imidlertid svært beskjeden, og i perioden fra 1929 og frem til 1950 stilte eldre roere til start i bare 6 av mesterskapene. I fire av disse mesterskapene var det bare ett lag som deltok. Grunnen til den lave populariteten var trolig at de fleste eldre roere som deltok i mesterskapene foretrakk å ro i vanlig seniorklasse.[29]

NYE KREFTER

Tilbakeslagene, særlig i første halvdel av 1920-årene, hadde stilt Forbundsstyret overfor en rekke nye utfordringer som krevde såvel opprydning som nytenkning. Fra slutten av 1920-årene gjennomgikk styret på mange måter et generasjonsskifte. Pionerene takket etterhvert av, og yngre krefter, særlig fra Oslo-klubbene, inntok styrevervene. I tillegg kom enkelte styremedlemmer og varamenn fra andre østlandsklubber som Bærum, Drammen, Fredrikstad og Moss. Sentrale skikkelser i styret disse årene var formennene Nils Solberg (NSR), Rolf Neegaard (Ormsund), Hans Blom (Christiania) og Rolf Manskow (Christiania). I tillegg må varaformennene Gert Heiberg (Christiania) og H. Becker-Ericksen (Moss) nevnes. Som vi alt har sett, viste den nye generasjonen av ledere stor aktivitet og tilpasningsevne i forhold til nye grupper som ville ro.

Et stadig tilbakevendende problem i disse årene var Roforbundets økonomi. Jubileumsfeiringen i 1925 hadde tært hardt på kapitalen, og et sentralt mål i årene som kom var å sørge for nøysomhet, slik at man ikke forstrakk seg på nytt. Dette medførte blant annet at styret ikke fant tiden inne til å slutte seg til den internasjonale rofamilie,

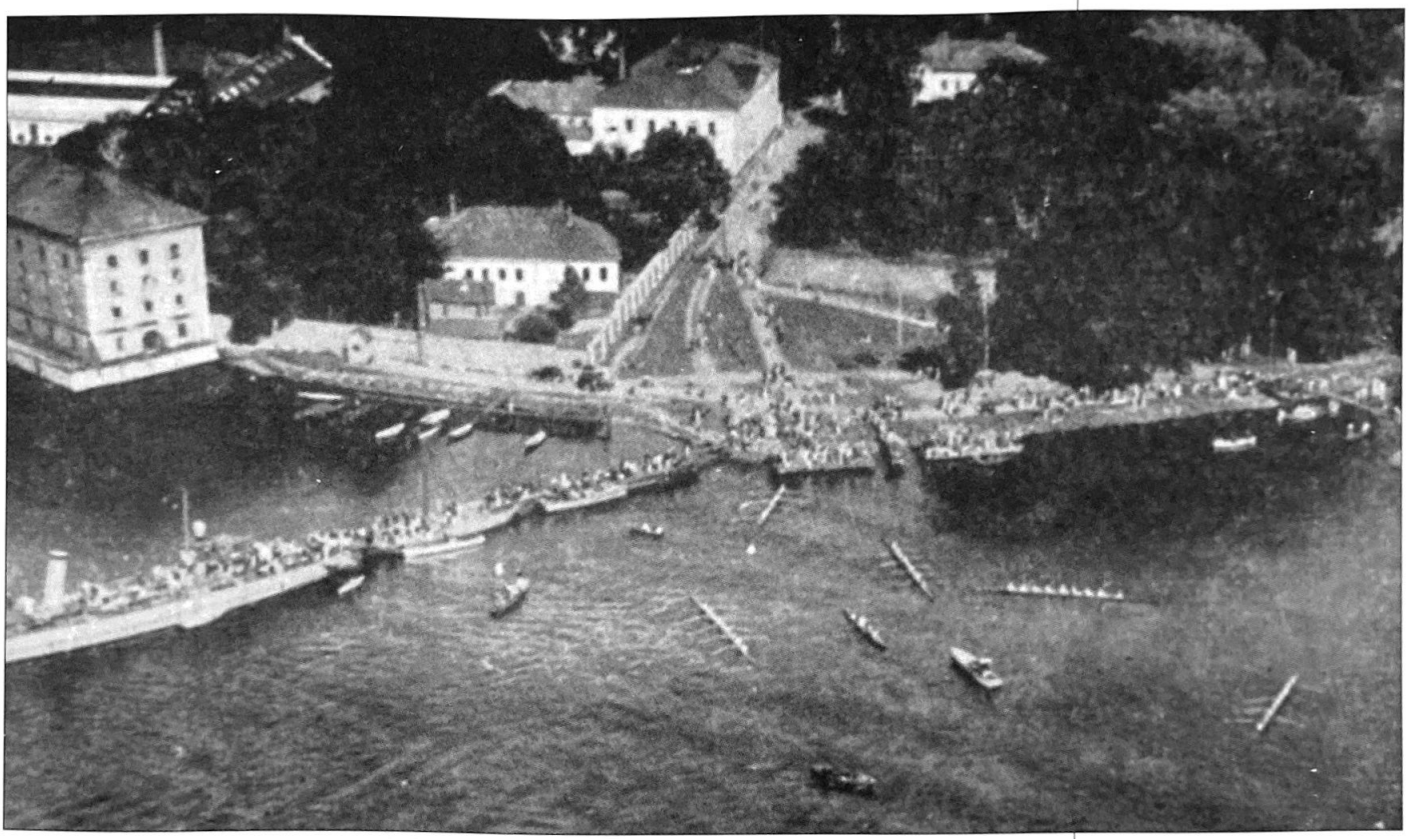

Fra målområdet i Horten indre havn. Marinen var vanligvis til stede med flere skip under de store regattaene.
(Norges Roforbund)

FISA, da dette trolig ville bli for kostbart. Av samme grunn kunne man bare i liten grad bidra med økonomisk støtte til klubber og lag som ønsket å delta i internasjonale regattaer. I disse årene hadde Roforbundet mer enn nok med å innfri sine forpliktelser i forhold til deltakelse i nordisk mesterskap.[30] Både for Forbundet og klubbene var det samtidig en stadig kilde til irritasjon at staten gjennom tolletaten tok inn betydelige beløp i toll på båter, årer og annet materiell. Etter iherdig innsats der styret blant annet påpekte at rosporten betalte mer i toll enn det man fikk i statsstøtte, opphevde departementet i 1937 tollen på kravellbygde båter og årer.[31]

Økonomien satte også grenser for Roforbundets muligheter til å utvikle talentfulle roere. Likevel satses det mye på informasjon til klubbene, blant annet gjennom bøker, instruksjonshefter, foredrag og film. Under mesterskapene forekom det også at styret arrangerte kurs for instruktører og coxer. I samarbeid med Bergens Roklub og Fana Roklubb utga styret i 1938/39 flere artikler og brosjyrer om «Fairbairn-metoden» som kom til å revolusjonere rosporten. Denne nye rometoden ble først introdusert i Fana Roklubb i 1936 av Archie Hamilton som hadde trent under Steve Fairbairn i *Jesus College* ved Universitetet i Cambrigde. Kort fortalt gikk den nye metoden ut på en mer naturlig kroppsbevegelse tilpasset den enkelte utøvers fysikk, og en vektlegging av presisjon i årebladets bevegelse gjennom vannet. Årebladets bevegelse ble viktigere enn kroppens, og resultatet ble en stil preget av et lettere og raskere vannarbeid. Videre ble det

Fairbairnemetoden ble introdusert i Bergen i 1936 av Archie Hamilton fra Jesus College der Steve Fairbairne var trener. (Fana Roklubb)

fokusert på at styrken i taket skulle hentes mest mulig fra beina. Samtidig hadde metoden et pedagogisk element der roeren selv måtte finne frem til en naturlig kroppsbevegelse.[32]

Men også på andre områder var det behov for nytenkning. Gjennom mange år hadde valg av NM-arrangør og regattabane vært et tema som skapte engasjement og diskusjoner, både i klubbene og under de årlige tingsamlingene. Erfaringene fra NM i 1920-årene hadde vist at flere av de tidligere NM-banene var lite egnet. Den økende båttrafikken og vanskelige vær- og strømforhold for eksempel i Frognerkilen, Holtekilen og Hankø-sundet medførte at klubbene på Østlandet satset på å få en mer permanent regattabane til de årlige mesterskapene. Etter at mesterskapet i 1930 for første gang ble arrangert på Horten indre havn, fremmet tingdelegater fra Østlandet i 1931 forslag om at Horten skulle være permanent bane for de mesterskap som ble arrangert på Østlandet. Debatten var livlig, og ved avstemningen vedtok Rotinget med 16 mot 13 stemmer at kommende mesterskap på Østlandet skulle arrangeres i Horten. Samtidig bestemte man at NM i løpet av 7- årsperioder skulle avholdes 2 ganger på Vestlandet. I realiteten innebar dette at det bare var to aktuelle baner på Vestlandet, Nordåsvannet og Hommersåkbanen i Stavanger. Da sistnevnte bane mistet autorisasjonen i 1938, var det bare to NM-arenaer igjen.[33] Når Forbundet nå reduserte antallet NM-baner var det først og fremst ut fra et ønske om rettferdighet og at tilfeldigheter som strøm, vind og banevalg ikke skulle avgjøre rekkefølgen i mål.

Valget av Horten som permanent mesterskapsbane både for norske og nordiske mesterskap var også delvis betinget av stedets sentrale beliggenhet med ferjeforbindelse til Østfold og gode veiforbindelser både til Sørlandet og sentrale deler av Østlandet. De første årene var det enkeltklubber fra Oslo som sto for arrangementet, men i 1934 vedtok Rotinget at NSR, Christiania Roklub og Ormsund Roklub skulle stå som arrangør av både nasjonale og internasjonale mesterskap i Horten. Deretter ble klubbene enige om at arrangørens navn var: *Regattaforeningen for Hortenskappроningene*. Samme år fikk Roforbundet tegnet og trykket NM-diplomer som skulle utdeles vinnerne i hver klasse. Ellers må det nevnes at ved NM i Horten i 1932 ble for første gang løpene kortbølgeoverført fra referent i motorbåt til høytalere på land og delvis kringkastet over radionettet.

SKJERPET KONKURRANSE OG INTERNASJONAL FREMGANG

Selv om perioden fra 1920-1928 hadde vært preget av stagnasjon på flere områder, hadde det likevel vært en markert økning i antall båter som startet i lokale regattaer og NM. Denne utviklingen for-

sterket seg i årene som fulgte, og i norgesmesterskapene fra 1929 til 1939 var det gjennomsnittlig 4,2 båter pr. løp. Særlig god oppslutning var det i firer, både innrigger og utrigger, og i flere av mesterskapene var det nødvendig med forsøksløp. I scullerløpene som disse årene bare omfattet singlesculler, var deltakelsen mer beskjeden og antall lag varierte fra 2-4.[34]

Tidsdifferansene i mesterskapsløpene forteller også at kampen om de fremste plassene ofte må ha vært ekstrem hard og spennende. Et annet gledelig trekk var at antallet klubber som deltok viste en fin stigning, og enkelte år var mellom 15 og 20 klubber med. Eneste skår i gleden var at klubbene fra Nordvestlandet og nordover bare rent unntaksvis stilte til start. Årsaken var nok først og fremst lang og kostbar reise, men det virker også som disse klubbene hadde liten kontakt med romiljøet ellers i landet.

Fordeling av NM-titler 1929-39

Christiania Roklub	37	Halden Roklubb	4
Bergens Roklub	11	Moss Roklubb	4
Norske Sudenters Roklub	10	Roklubben av 1915	2
Fana Roklubb	9	Horten Roklubb	2
Drammens Roklub	9	Fredrikstad Roklub	2
Tønsberg Roklubb	7	Haugesund Roklub	1
Ormsund	6	Hamar Roklub	1
Stavanger Roklub	5	Lillehammer Roklubb	1
Sandefjord Roklubb	5		

Fordelingen av mesterskapstitlene i årene 1929-1939 bekrefter også inntrykket av at mange var med i kampen om mesterskapene. Som tidligere var det Christiania Roklub som i særklasse forsynte seg av titlene, men den videre rekkefølge viser at gullmedaljene ble fordelt på en rekke klubber. Vanligvis deltok også enkelte lag fra Sverige og Danmark i disse mesterskapene. I tillegg var engelske lag med i 1930 og 1938 da mesterskapet ble arrangert på Nordåsvannet.

I Nordisk Mesterskap disse årene var det som tidligere Danmark som dominerte. Av i alt 38 løp seiret Danmark i 27, deretter fulgte Norge med 8 mesterskap og Sverige med 3. Poengmessig lå vi nå klart foran Sverige, men langt bak Danmark.

En betydelig del av Roforbundets inntekter gikk med til å dekke utgiftene ved deltakelse i Nordisk Mesterskap – en utgiftspost som hadde økt betraktelig etter at mesterskapene fra 1937 ble årvisse. Det var derfor gledelig at en rekke eldre roere sommeren 1938 bestemte seg for å danne en støtteforening som skulle hjelpe Forbundet med å dekke utgiftene til disse mesterskapene. Foreningen tok navnet *Nordisk Roforbunds venner*, og kontingenten ble fastsatt til kr. 10 pr. år.[35]

Johan C. Petersen – eller Fana-Petersen som han gjerne ble kalt – var vår første singlescullerroer som markerte seg i internasjonale regattaer. (Fana Roklubb)

Muligheter til å sende norske lag til andre internasjonale konkurranser var dessverre sterkt begrenset disse årene på grunn av dårlig økonomi. I stedet ble det klubbene som selv måtte ta initiativ og dekke mesteparten av utgiftene. I 1932 var det aktuelt å sende landets fremste scullerroer, Johan C. Petersen fra Fana, til OL i Los Angeles. Året før hadde han hatt en fremragende sesong der han blant annet hadde vunnet to internasjonale regattaer. For å bedre mulighetene kjøpte han ny sculler, og meldte seg på til to internasjonale regattaer i Tyskland for å overbevise idrettsmyndighetene om sine medaljesjanser i OL. Roforbundet mente «Fana-Petersen» var aktuell, men resultatene – en 3. og en 4. plass – var ikke tilstrekkelig til å overbevise OL-komiteen.[36] Fire år senere var det en annen scullerroers tur, C.A.Christiansen, med tilnavnet «Mascot», fra Christiania. Både i 1934 og 1935 var han blitt nordisk mester i singlesculler med klar margin, og Roforbundet fikk denne gangen gjennomslag for sin anbefaling. Dessverre ble han utslått i oppsamlingsløpet der han ble nr. 2, bare fem sekunder etter en østerriker som senere tok sølvmedalje. Året etter deltok «Mascot» i Henley-regattaen, og for første gang på 14 år var Norge med igjen i denne

Carl H. Frønsdal fra Bergens Roklub var landets fremste singlescullerroer fra 1938-1947. (Bergens Roklub)

tradisjonsrike regatta som nærmest var å regne som datidens VM. Riktignok ble «Mascot» utslått i første forsøksløp, og slik sett var deltakelsen lite vellykket. På den annen side var det nettopp de to singlescullerroerne, «Mascot» og «Fana-Petersen» som markerte at norsk rosport igjen var med i det internasjonale bildet.

Denne fremgangen ble tydeliggjort i 1939 da Fana Roklubb deltok med sin åtter i Henleyregattaen, som dette året feiret 100 år. Deltakelsen var av den grunn større enn vanlig, og i alt deltok 57 åtterlag fordelt på ulike klasser. Den norske båten stilte i Thames Challenge Cup der 16 lag var med, og Fana-åtteren ble først utslått i semifinalen med vel en lengde av Tabor Academy fra USA. Tabor vant senere med letthet finalen, og uttalte etterpå at det eneste laget som hadde gitt dem konkurranse var Fana Roklubb. For reservene ble det samtidig arrangert løp i single- og dobbeltsculler, og her gikk Fana Roklubb helt til topps i begge klassene.[37]

I disse årene er det en annen singlescullerroer fra Bergen som bekrefter inntrykket av at noe stort var på gang. En ung roer fra Bergens Roklub, Carl H. Frønsdal, ble i 1938 norgesmester i singlesculler både i junior- og seniorklassen. Det bemerkelsesverdige var at Frønsdal som egentlig var lettvektsroer, distanserte «Mascot» med 16 sekunder i seniorløpet. I Nordisk Mesterskap ble han nr. to både i 1938 og 1939, og det var åpenbart for alle at her hadde norsk rosport et talent som man kunne ha de største forhåpninger til. I 1939 tapte han med to lengder for en av Europas fremste roere, dan-

C. A. Christiansen («Mascot») fra Christiania Roklub, fotografert i Henley i 1946. «Mascot» var eneste norske roer som ble uttatt til OL i Berlin 1936. (Norges Roforbund)

sken Viggo Skjold. Etter løpet uttalte formannen i Norsk Roforbund at Frønsdal med dette løpet rodde seg inn i Europa-eliten.[38]

Også på Østlandet merker vi stor fremgang de siste årene før krigen, og særlig var det Christiania Roklubs, og NSRs firerlag som markerte seg i utrigger, samt Drammens Roklubb som hadde et utmerket firerlag i innrigger. Såvel Christiania Roklub som NSR deltok i 1939 i internasjonale regattaer med tanke på OL som skulle arrangeres i Helsingfors året etter.[39]

I SKYGGEN AV 2. VERDENSKRIG

Denne fremgangen på bred front var trolig årsaken til at Forbundsstyret i 1939 viste langt større vilje enn tidligere til å satse internasjonalt. På ny drøftes innmelding i FISA. Med forbehold om at klubbene selv betalte for deltakelsen ved europamesterskapet i Amsterdam høsten 1939, ville man nå slutte seg til den europeiske rofamilien. På grunn av krigsutbruddet 1. september ble mesterskapet avlyst, og i jubileumsboken fra 1950 omtales eventuell deltakelse slik:[40]

> «Dette bortfalt heldigvis, fordi EM det året måtte innstilles på grunn av krigsutbruddet.»

Ordet *heldigvis* kan virke noe kryptisk, men meningen var trolig at Roforbundet i det lengste hadde utsatt eventuell innbetaling av medlemsavgift til FISA, og da regattaen ble avlyst, var det ikke lenger noen grunn til å melde seg inn. Dermed hadde man spart noen kroner.

Mer alvorlig var det at krigsutbruddet høsten 1939 satte en brutal stopper for mange unge roeres drøm om internasjonal deltakelse og fremgang, og fra høsten 1940 opphørte all normal roaktivitet i nesten fem lange år.

Ved årsskiftet 1939/40 intervjuet «Sportsmanden» lederne for særforbundene, og Roforbundets leder, Rolf Manskow, tvilte sterkt på at det ville bli noen form for internasjonal konkurranse kommende år, og la deretter til: «Norges Roforbunds oppgave blir nå å styrke den indre front på best mulig måte og med de midler en rår over.»[41] Med tanke på det som skulle komme til å skje i løpet av 1940, må en si at formannen på mange måter foregrep den holdningskampen som idrettsbevegelsen skulle bli en del av.

Forbundsstyret hadde innkalt til festmøte 9. april for å markere at Roforbundet var førti år, og drøfte den forestående sammenslutning av AIF og Landsforbundet til ett forbund. Men dagen skulle bli helt annerledes enn man hadde tenkt. I morgentimene 9. april ble landet overfalt av den tyske krigsmaskin, og naturlig nok ble møtet utsatt.

Krig og gjenreisning (1940-1950)

Krigsårene kom til å snu opp-ned på alle tilvante forestillinger om idrett og konkurransevirksomhet. I de første månedene etter det tyske overfallet på Norge håpet mange at forholdene kunne normaliseres såpass at det skulle være mulig å drive idrett på nasjonalt nivå omtrent som tidligere. Disse forhåpningene ble snart gjort til skamme. Fra november 1940 var det tydelig at de tyske okkupasjonsmyndighetene og NS-regjeringen ønsket å bruke idrettsorganisasjonene og idretten til å fremme sine egne mål. Svaret fra det nyetablerte Norges Idrettsforbund og særforbundene var et unisont nei til samarbeid. I løpet av kort tid la samtlige lovlig valgte idrettsstyrer ned virksomheten og sluttet opp om en boikott av alle former for offisielle idrettsarrangement. Parolen til idrettsutøverne og det norske folk var at ingen gode nordmenn deltok i offentlige stevner – hverken som utøvere eller tilskuere. Streiken som var nærmest 100% effektiv, varte gjennom hele krigen. De få idrettsstevner som ble arrangert av NS-myndighetene ble nærmest en parodi med noen få tyskere og NS-medlemmer som deltakere, samt noen titalls tilskuere.

Fredssommeren 1945 ble så endelig samlingen med arbeiderroklubbene gjennomført. I årene som fulgte frem til 1950 opplevde rosporten i likhet med annen idrett en betydelig vekst, både i antall klubber og medlemmer. I disse årene merker vi også større vilje til samarbeid med bruksbåtklubbene og større aksept av kvinneroklubbene. Mens antallet klubber i Roforbundet hadde vært 33 da krigen brøt ut, økte tallet til 47 i løpet av de første årene etter krigen.

Sportslig sett fortsatte fremgangen fra slutten av 30-årene. Selv om mange av våre etablerte roere fra denne tiden trappet ned, sto nye klar til å overta. Særlig var det de yngste juniorene som dukket opp like før krigen som nå markerte seg. Fremgangen medførte også at styret og de årlige tingene engasjerte seg sterkere enn før i spørsmål om internasjonal deltakelse.

I det følgende vil vi gjøre nærmere rede for den betydning krigen hadde for norsk rosport, forsøke å forklare den økte oppslutningen om rosporten og vise hvordan og hvorfor norsk rosport fikk et bredere fundament i de første fredsårene.

EN FELLES FRONT

Forhandlinger mellom AIF og Landsforbundet om en samling av norsk idrett hadde pågått fra sommeren 1939, og initiativet denne gangen kom fra AIF. Trolig var det den tilspissede internasjonale situasjonen som utløste ønsket om forhandlinger. I mars 1940 forelå et utkast til samling, men særlig Fotballforbundet var lite stemt for forslaget, blant annet fordi en viss andel av stevneinntekter skulle tilfalle det nye forbundet.[1] Roforbundets formann var i likhet med lederne av mange mindre særforbund «principielt enig i samlingen».[2]

Til tross for krigshandlinger og okkupasjon fortsatte forhandlingene, og natten mellom 13. og 14. september ble samlingen underskrevet av Landsforbundets og AIFs styremedlemmer. Bakgrunnen for den nye enigheten var utvilsomt diktert ut fra et sterkt ønske hos begge parter om å ha en samlet idrettsbevegelse som kunne møte utfordringene fra den tyske okkupasjonsmakt og deres norske støttespillere. Navnet på det nye forbundet ble *Norges Idrettsforbund*.[3] Samtidig valgte man et interimsstyre som skulle lede idrettsvirksomheten i landet inntil videre.

Under krigshandlingene våren 1940 deltok mange av landets roere, og noen kom dessverre aldri tilbake. Den tidligere idrettsleder og formann i NSR, Leif S. Rode, skrev i den anledning et dikt, *I dag har vi intet orkester*, som han nyttet i en tale ved sesongslutt i NSR, september 1940. Noen av strofene forteller om innsatsen, andre om tapet av nære venner og rokamerater. Nedenfor er noen av strofene gjengitt:[6]

Allerede i mai 1940 besluttet Roforbundets styre at det ikke skulle avholdes regattaer, heller ikke NM, denne sommeren. Vedtaket bunnet neppe i noen protestholdning, men skyldtes bensinrasjonering. Uten bensin var det umulig for dommerne å følge løpene med båt og ivareta roernes sikkerhet, og da man ikke fikk dispensasjon fra rasjoneringsmyndighetene, var man tvunget til å avlyse regattaene.[4] Forbundsstyret synes den første tiden å ha inntatt en «vente- og seholdning» til hvordan man skulle reagere på okkupasjonen, og enkelte stevner, blant annet Kjørbo-regattaen ble avholdt i august med fast stasjonerte banedommere. Men samtidig var det flere klubber som allerede hadde innstilt all virksomhet.[5]

Da vårnatten bød skaresne
i Nordmarksløypen, gjaldt det
å komme skjult og fort av sted,
og NSR gikk mannsterk med
da Nordmarksløypen kalte.

Ved Stryken, Haugsbygd, Bråstad bro,
ja, nedi Romsdalsskyggen,
ble håndslag vekslet mellom to,
som sist traff sammen for å ro
her utpå båthusbryggen.
Vår røde farge har de møtt
så mange fine vårer,

Under krigen forfattet Leif. S. Rode en rekke dikt med tilknytning til hendelser under krigen. Særlig sterkt inntrykk gjør noen av diktene om dødsdømte krigsfanger – fanger som Rode var forsvarsadvokat for. (Leif S. Rode: Men det steg en grotid.)

men også blodet skyllet rødt
i deres egne årer.
Nå var det hele Norges sak
og ikke lek på vannet,
og ikke «ti» og «tyve tak»,
men alt satt inn for landet.

Det ble ikke søtkosts rosin og korinter,
det ble smalhans med bomberegns gru,
det var 80 mann i «beredskap» i vinter,
det var sikkert det dobbelte nu.-

Men ikke alle mann kom hjem!
Et par fant djerve veier *frem*,
men ingen sti *tilbake*.
Og ved vårt tilrop: «Alle klar?»
vi savnet en og annen kar
i år ved åretaket.

Og vi gjør i aften en enkel salutt
som venner og ikke soldater
og vier et stille minnets minutt
til de falne kamerater.

Allerede om sommeren merket enkelte klubber som Hamar Roklubb pågang fra tyske soldater og offiserer som ønsket å bli medlem eller få låne båter. Da en tysk offiser truet styret i klubben med

for nordmenn | Årg. I- 1940.

ORD

hevne.
t.
evne,
n stål.
NILSEN
t nye Nor
får vi se
irden på
Da ler vi
e Herrens
ger på ut
ig bland-
nehjem...
ete knær
..panne-
ardkuler.
en bare
av Hird-
terens
er ....

Vår inderlig kjære
hobby
IDRETTEN I NORGE
sovnet stille hen
ved et ulykkestil-
felle den 22.f.m.

A.I.F. - Landsfor.
Rolf Hofmo O.Helset

Begravelsen foregår
over hele landet hver
dag. - - -

- - -

Minneord: Av sund ungdom
er du kommet,- av sund

NYORDNING i norsk idrett.

En øverste idrettsfører - en leder for hver idrettsgren.

De nuværende forbunds eiendom overtas

DET BLEV IGAR sendt ut følgende offisielle meddelelse om nyordningen i norsk idrett:

Det opretter et Norges Idrettsforbund som fellesorganisasjon for norsk idrett.

Departementet for Arbeidstjeneste og Idrett fastsetter forbundslov for idrettsforbundet.

Norges Landsforbund for Idrett og Arbeidernes Idrettsforbund opløses. Idrettsforbundet overtar de nevnte forbunds arbeide og opgaver og deres eiendom efter at gjelden er betalt.

Alle norske idrettslag og alle sammenslutninger med idrettslige formål, som ikke går inn under de nevnte forbund, blir herved tilsluttet Norges Idrettsforbund med plikt til å følge forbundslovene. Lagene beholder sin organisasjonsform og fortsetter sin virksomhet som før, og kan ikke opløses uten samtykke fra departementet.

Fortsatt side 8, spalte 3.
(Nyordningen.—)

SOTEX *ypperlig!*
Arkitekt Bratt, Oslo.

En offisiell (Aftenposten) og en illegal (motstandsavis) versjon av nazistenes såkalte «Nyordning» av idrettslivet i Norge høsten 1941. (Kopi fra Norges idrettshistorie 2)

beslagleggelse av lokale og materiell, reagerte Roforbundet skarpt. Formannen tok saken opp direkte med det tyske rikskommissariat, der han fikk forsikringer om at norske klubber ikke skulle røres, og at nevnte offiser ville få en reprimande.[7]

I månedsskiftet august/september ble Roforbundets årlige ting avholdt, og en rekke saker ble avgjort. Blant annet ble vektgrensen i firer lettvekt hevet fra 260 til 270 kg, og dobbeltsculler ble vedtatt innført i fra neste NM. Neste års NM skulle arrangeres på Nordåsvannet med Fana Roklubb og Bergens Roklub som arrangør. Vedtaket om NM og reglementsendringene kan tyde på at man ventet at forholdene etterhvert skulle normaliseres. Ellers ble vanlige årsmøtesaker gjennomgått og vedtatt. Tingrepresentantene markerte en sterk oppslutning om styret, og alle styreforslag ble enstemmig vedtatt. Det var også betegnende at møtet ble innledet med at formannen «minnet de falne roere.»[8] Dessuten sørget tingdelegatene og valgkomiteen for at man fikk «manøvrert ut» en person som sto på valg – trolig fordi man fryktet at han hadde NS-sympatier.[9]

Årsmøtet – det siste offisielle på 5 år – markerte på mange måter at man var i ferd med å etablere en indre front, slik formannen hadde etterlyst i sitt nyttårsønske. Enigheten, minnetalen over de falne og reaksjonen mot en av personene som sto på valg, forsterker

Illegalt styremøte i Fana Roklubb under krigen.
(Fana Roklubb)

inntrykket av at styret og delegatene forberedte seg på mulige aksjoner fra landets «nye» makthavere.

I november 1940 vedtok NS-regjeringen at idretten skulle «nyordnes» og ledes av en «idrettsfører». Interimsstyret i Norges Idrettsforbund sendte da ut et rundskriv til samtlige kretser og lag der det ble redegjort for diktatet fra regjeringen, og konklusjonen var at styret ikke ville bidra til idrettens «forkrøpling», og derfor la de ned virksomheten. Formennene i de ulike særforbund ble innkalt av statsråden til et orienteringsmøte 22/11 der de ble oppfordret om å fortsette i stillingen under NS sin idrettsfører. Samtlige formenn betakket seg, og neste dag sendte styret i Norges Roforbund følgende svar:[10]

> «Vår formann kan ikke påta seg et slikt verv, og heller ingen andre av styremedlemmene. Det har heller ikke vært mulig for styret å finne noen skikket utenom styret som er villig.»

Klarere kunne det neppe sies at man tok avstand fra NS og den såkalte nyordningen.

I vintermånedene 1941 ble presset fra NS-myndighetene forsterket med trusler om politiske reaksjoner, men samtlige særforbund vedtok i et felles brev at noen form for samarbeid ikke var aktuelt. [11] Dermed var idrettsfronten skapt. I praksis innebar dette at alle demokratisk valgte forbunds- og kretsstyrer i løpet av noen uker la ned virksomheten og at all form for samarbeid ble brutt. NS-myndighetenes svar på dette var å utnevne nye ledere for særforbundene, blant annet roleder og rosekretær. I april 1941 måtte så det gamle styret under tvang

I en rekke av våre roklubber finner vi minneplater over falne roere under annen verdenskrig – her fra Bergens Roklub. (Bergens Roklub)

utlevere arkiv og kapital til disse. Noen form for represalier mot styret ble ikke iverksatt, bortsett fra at formannen ble utskrevet til 14 dagers opprydningsarbeid etter alliert bombing av Oslo.[12]

Under krigen klarte likevel det gamle styret å holde kontakt, også i noen grad med klubbene, og i hemmelighet ble årlige ting avholdt der opptil 1/3 av klubbene var med. Gjennom kontakten med klubbene ble idrettsstreiken og fronten mot NS og okkupasjonsmakten fasttømret. I flere tilfeller overtok tyskerne klubblokaler og romateriell, blant annet i NSR, Stavanger Roklub, Bærum Roklubb, Moss Roklubb, Tønsberg Roklub, Fana Roklubb og Bergens Roklub. Om det var mulig ble tidligere roere innsatt som ledere. Ved slike tvangsovertakelser meldte omtrent samtlige gamle medlemmer seg ut av klubben for å vise sin avsky. I Bergens Roklub kunne således NS-lederen blant annet rapportere i 1943: «Medlemstallet er praktisk talt 2. Min hustru som passivt medlem og jeg selv..... Heil og Sæl!»[13] Mange klubber ble tvunget av lokale NS-myndigheter til å levere fra seg bankbøker, arkiv og nøkler til klubbhus, blant andre Tønsberg Roklubb,[14] men ellers synes de gamle styrene for en stor del å ha fortsatt virksomheten i det skjulte. Dermed hadde man en viss kontroll med klubbhus og eiendeler.

Særlig i de tvangsovertatte klubbene var ødeleggelsene store. Utstyr og eiendeler var ramponert og i en del tilfeller var verdigjenstander borte. Andre klubber slapp merkelig nok lett unna. Et godt eksempel på dette er Oslo Kvinnelige Roklubb som, til tross for mange griske blikk og forsøk på tvangsovertakelse, fikk være i fred. En liten episode fra krigsårene forteller kanskje noe om hvorfor

klubben og klubbens område ble respektert. Klubbens daværende formann, Ellen Iversen, gjengir et møte med tyske soldater slik:[15]

> «Sine komiske sider hadde det jo også. Som den gang jeg fant hele plenen vår full av tyske soldater. Jeg spurte om de virkelig hadde brutt seg inn på privat område. Deretter stilte jeg meg i positur og *skreik «HERAUS!!!»* Og til min usigelige overraskelse reiste de seg en og en og forsvant.»

En nærliggende forklaring på retretten må være tyske soldaters inngrodde respekt for ordrer, og kanskje også en positiv holdning til norske kvinner som turde å opptre slik.

Idrettsstreiken og idrettsorganisasjonenes holdning til NS og tyskerne var trolig «den viktigste enkeltbegivenhet som fremmet den militære motstand i tanke og handling» [16] under okkupasjonen, er det blitt hevdet. De mange minneplakettene i roklubbene over roere som falt for Norge, forteller sitt om roernes innsats i motstandsarbeidet – som soldater ute, som medlemmer av hjemmefronten og i annet illegalt arbeid.

GJENREISNING

Fredsvåren og sommeren 1945 skulle bli en hektisk tid både for Roforbundets styre og de mange klubbene rundt om i landet. Allerede 25. mai holdt styret som var valgt i 1940 sitt første styremøte, og denne gang i eget kontor i Torggata 2. Bygningen ble etter krigen overtatt av Norges Idrettsforbund, og her fikk Roforbundet sammen med et par andre særforbund et kontor i fellesskap.

I det første sirkulæret som ble sendt ut til klubber og kretser i slutten av mai redegjorde styret først kort for virksomhet under krigen og den økonomiske situasjonen. Heldigvis var såvel arkivet som kapitalen i god behold. I samsvar med skriv fra NIF ble klubbene og kretsene oppfordret om å få det aktive idrettsarbeidet i gang snarest råd. Samtidig ble klubbene bedt om å sende inn oversikter over ødeleggelser, tap av verdisaker, tilstanden til hus og båtmateriell og om klubben hadde vært tvangsovertatt. Det var viktig for Roforbundet å få en oversikt over skadeomfanget, slik at man hadde et grunnlag for erstatningskrav og et konkret utgangspunkt for det nødvendige gjenreisningsarbeid. Inntil videre ville ikke større regattaer bli avholdt, men klubbene ble oppfordret til å arrangere klubbkapproinger og konkurranser med andre klubber der dette var mulig. Ellers ba styret klubbene om å følge med i de beslutninger som ville bli kunngjort, «særlig hvad angår eksklusjonsbestemmelsene».[17] Tydeligvis rådet det en viss usikkerhet om hvilke reaksjoner som skulle iverksettes mot roere som hadde vært med i NS eller på annen måte ble sett på som svikere, og trolig ventet man på signaler fra NIF. I noen klubber

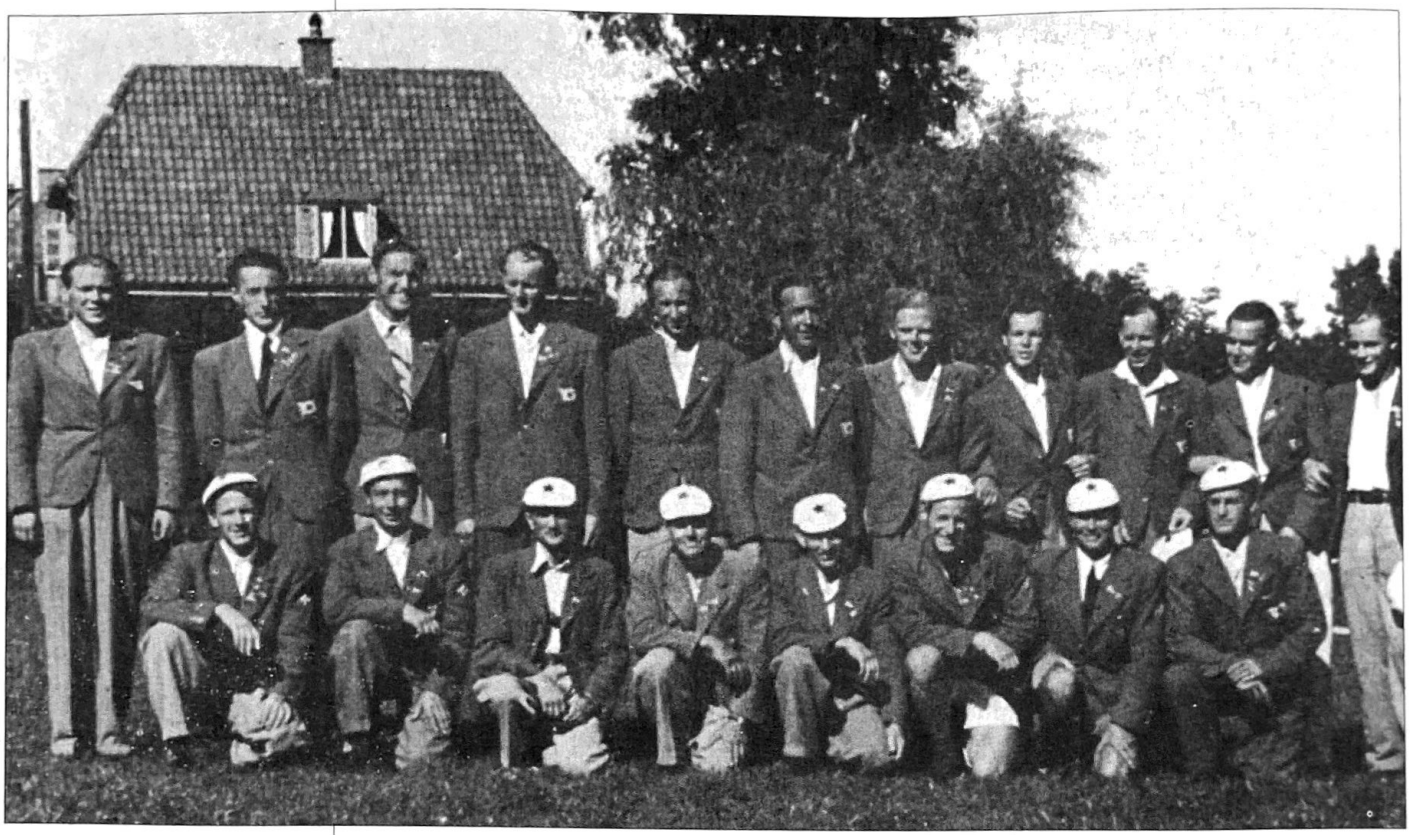

Roere fra flere norske klubber dro de første årene etter krigen på treningsleirer og langturer i Danmark etter invitasjon fra danske roklubber. På den måten kunne man blant annet få fatt i nødvendig reparasjonsmateriell uten å gå veien om offisielle kanaler. Her ser vi en gruppe på om lag 20 roere fra Bærum Roklubb som var invitert til Danmark sommeren 1945 av Aalborg Roklub.

ble likevel medlemmer ekskludert allerede i mai, og eksempelvis i Fana Roklubb ble 10 medlemmer utestengt allerede 10. mai.[18] Ellers vet vi lite om reaksjonene i de enkelte klubbene, men i stor grad ble nok parolene fra NIF fulgt med utestengning i opptil 10 år.

I løpet av kort tid fikk styret en rekke svar angående skader og ødeleggelser, og konklusjonen var at de fleste klubber manglet «de mest nødvendige ting». For å bøte på dette utviste Forbundsstyret en imponerende aktivitet for å skaffe båtlakk, kobbernagler, årer, treningsdrakter og nye båter gjennom søknader til Forsyningsdepartementet og brev til forbindelser i utlandet. I løpet av vinteren 1945/46 kunne styret notere at båtlakk, lær til årer og treningsdrakter var anskaffet, og at man hadde sørget for valutagodkjennelse for kjøp av nye båter og båtmateriell. Senere nevnes ikke vansker med å få fatt i nødvendig utstyr, men myndighetens strenge valutabestemmelser begrenset importmulighetene. I stedet opplevde rosporten at Staten gjennom toll og omsetningsavgift tok inn betydelige beløp fra klubber og forbund. Etter en rekke skriv til NIF og myndighetene ble tollbestemmelsene lempet noe slik at klinkbygde båter ble fritatt for toll.[19]

Gjenreisningsarbeidet ble ellers oftest utført på dugnad, og særlig entusiastiske var mange yngre som nå strømmet til klubbene. I Stavanger Roklubb ble til eksempel et dårlig vedlikeholdt klubbhus satt i topp stand de første årene etter krigen. Malingsarbeider, nye vinduer, innredning av kjøkken, utvidelse av klubbsal, installering

av elektrisk lys og varme og bygging av ny badstu ble på noen få år realisert gjennom utstrakt dugnadsinnsats.. I tillegg fikk klubben økonomisk støtte fra Statens Idrettskontor, som i de første årene etter krigen var en viktig kapitalkilde for mange klubber.[20]

ØKONOMISKE VANSKER

Forbundets vanskelige økonomiske stilling i mellomkrigstiden ble tilsynelatende noe forbedret etter krigen. Den årlige statsstøtten som i årene fra 1923 til 1940 hadde variert mellom 400 og 1100 kroner ble i 1945 satt til kr. 5000 og året etter til kr. 7.500. Senere ble beløpet redusert til 3000-4000 kroner årlig,[21] blant annet fordi Statens idrettskontor skulle tilføre idretten tippemidler. De betydelige summene de første etterkrigsårene skyldtes utvilsomt at myndighetene hadde forståelse for at gjenreisningen kostet, men vi skal også være klar over at pengeverdien hadde sunket en del under krigen. Positivt var det også at Nordisk Roforbund i 1947 mottok et legat på kr. 100.000 der avkastningen skulle brukes til å redusere utgiftene for de ulike forbundene ved Nordisk Mesterskap. Enkelte klubber som skyldte Roforbundet penger, gjorde nå opp sin gjeld. Men samtidig viser styreprotokollene gjentatte ganger at styret måtte overføre renter fra fond til den ordinære driften. Et budsjettforslag for 1947/48 bekrefter at økonomien fortsatt var meget anstrengt. Inntektene fra klubbene var stipulert kr. 1.700, og for å dekke utgiftene søkte styret om et statsbidrag på kr. 20.000. Det endelige bidraget var kr. 3.000. De økte tilskuddene var således i realiteten langt fra store nok til å møte forventede utgifter, noe som særlig gikk ut over planene om instruksjon, trenerkurs og forberedelser til internasjonale mesterskap.[22] I stedet ble det klubbene selv som i stor grad måtte dekke slike tiltak.

Forbundets økonomiske stilling ble av styret høsten 1947 karakterisert som «slett»[23], og en rekke tiltak ble igangsatt for å få skikk på økonomien. Søknader om støtte ble sendt til NIF og ulike særforbund der økonomien var bra, men som regel fikk man avslag. Unntaket fra dette var Fotballforbundet og Gangforbundet som begge i 1946 ga større beløp til Roforbundet. Derimot hadde Statens Idrettskontor liten forståelse for søknader om støtte til kjøp av romateriell. Begrunnelsen for avslaget var at romateriell ikke kunne betraktes som anleggsmidler, noe som var viktigste kriterium for tildeling av tippemidler. Søknader om fritak for avgift til Krigsskadetrygden og omsetningsavgift ble alltid avslått.

For å løse vanskelighetene gikk styret så til det alvorlige skritt å ta ut midler av Roforbundets fond. Dette skjedde på den måten at styret fastsatte den urørlige kapitalen til kr. 35.000 og resten ble da be-

Ove Roll fra Bergens Roklub var formann i «Bergensstyret». Bortsett fra Knut Gråbø fra Christiania Roklub var alle styremedlemmene fra Bergen. (Bergens Roklub)

traktet som «oppsamlede renter» og overført til driftsregnskapet.[24] Dermed var krisen over for denne gang. Likevel var økonomien temmelig anstrengt også de neste årene, og flere ganger måtte styret ty til fondets renter og overføre disse til driften. Begrunnelsen var da at midlene måtte brukes til å dekke noen av utgiftene ved deltakelse i Nordisk Mesterskap. Forbundet betalte reise, startkontingent og transport av båter, men resten måtte betales av klubbene eller deltakerne selv. Ved EM i Amsterdam i 1949 var Sandefjord Roklubb og Fana Roklubb uttatt under forutsetning av at «deltakelsen er uten utgifter for NR.»[25] Etter regattaen søkte begge klubbene om å få dekket utgiftene de var påført, men styret avslo søknadene med knappest mulig margin under henvisning til det tidligere vedtaket og «under hensyn til de store økonomiske krav som forbundets 50-årsjubileum stiller». Riktignok fant man det rimelig at Roforbundet dekket en regning fra arrangørene på transportutgifter for båtene i Holland og trikkebilletter for de aktive, men det var alt.[26]

Inntrykket er likevel at styret nettopp gjennom en slik streng økonomistyring klarte å få økonomien på fote igjen.

Sammen med Nordisk Roforbunds venner (se s. 85) var *Regattaforeningen for Hortenskappproningene* en viktig bidragsyter til norsk rosport disse årene var. Under Nordisk Mesterskap støttet foreningen Norges Roforbund med midler slik at forbundet overholdt sine forpliktelser overfor utenlandske roere og delegater. I tillegg innførte regattaforeningen reisebidrag under NM til lag som hadde lang og kostbar reise.[27]

OPPRØR OG FORNYELSE

Gjennom en årrekke hadde styret i Roforbundet i all hovedsak utgått fra klubbene på Østlandet. På tinget sommeren 1947 gjorde vestlandsklubbene nærmest et kupp, og Ove Roll fra Bergens Roklub ble valgt til formann. Bortsett fra Knut Gråbø fra Christiania Roklub var alle styremedlemmene fra Bergens Roklub og Fana Roklubb. I tråd med Roforbundets lover ble styrevirksomheten overført til Bergen slik som i 1918. Det nye styret var særlig innstilt på å styrke det sportslige grunnlaget og forsøke å bedre økonomien. På andre områder fortsatte «bergensstyret» i de spor som var trukket opp tidligere.

Hva som lå til grunn for dette «opprøret» forteller Roforbundets protokoller lite om, men vi aner en viss misnøye med den økonomiske styringen.[28] Til Rotinget forelå også et forslag fra Christiania Roklub som indirekte inneholdt alvorlig kritikk mot det gamle styret. Forslaget gikk ut på at styret for ettertiden måtte «oppnevne en høyt kvalifisert mann» som leder for de aktive ved Nordisk Mester-

skap og lignende konkurranser. Lederen måtte ha god kontakt med lagene, tilrettelegge transport, reiser og innkvartering. Under konkurransene skulle lederen være i nær kontakt med deltakerne. Styret var enig i forslaget, og «vil fremtidig sørge for at dette blir gjort».[29] Bakgrunnen for forslaget var utvilsomt misnøye blant de aktive med innsatsen til tre styrerepresentanter ved Nordisk Mesterskap i København sommeren året før.

Selv om økonomiske vansker nok la en viss demper på aktivitetsnivået, var det tydelig at Roforbundet og styrene disse årene viste stor evne til nytenkning. Dette kom blant annet til uttrykk gjennom bedre kontakt med klubbene, endringer av lover og reglement og sterk vilje til å engasjere seg mer internasjonalt.

Kontakten med klubber og kretser hadde tidligere stort sett skjedd gjennom sirkulærer, ved mer tilfeldig kontakt under regattaer og ikke minst under tingsamlingene som ble avholdt i tilknytning til NM. På styremøte i september 1946 besluttet man «å utgi et offisielt organ for Norges Roforbund under navn av «Roing». Bladet skal utkomme en gang pr. mnd». Kontrakt om utsending og trykking var ordnet, og styret hadde allerede oppnevnt Gunnar Schjøll som redaktør og en redaksjonskomité. I mange år skulle dette medlemsbladet bli det viktigste bindeleddet mellom Roforbundet og medlemmene. I starten var bladet også en økonomisk suksess, og første året ga «Roing» et overskudd på ca. kr. 1.500 som ble overført til driften. Det positive resultatet førte til at styret høsten 1947 vedtok å øke opplaget til 4000 og sidetallet skulle normalt være 20. Inntektene som skrev seg fra annonser og abonnementsbetaling ble samtidig stipulert til kr. 8.640 mens utgiftene ble anslått til kr. 6.360. Fra 1948 ble redaktørens lønn fastsatt til «inntil 35 % av annonseinntektene».[30]

Frem til 1950 hadde bladet fortsatt et lite overskudd som ble delt mellom Schjøll og Roforbundet. Noen annen form for lønn fikk ikke redaktøren.[31]

I de første etterkrigsårene ser vi også et sterkt engasjement for å gi klubbene og trenerne nødvendig instruksjon. Flere instruksjonsfilmer ble innkjøpt, og disse kunne mot en beskjeden leie utlånes til klubber og kretser. I tillegg arrangerte forbundet flere trenerkurs, blant annet med bistand fra danske trenere. Som regel var det flest mannlige trenere som deltok, men ved et kurs i Danmark i 1948 gjaldt innbydelsen to av hvert kjønn.[32]

Roforbundets lover og regattareglement ble nå gjenstand for omfattende revisjon, blant annet ble amatørbestemmelsene lempet noe. Regattareglene ble omarbeidet, blant annet fordi kvinnene nå deltok i NM. I tillegg arbeidet styret for å gi 17-åringer adgang til mesterskapsroingene, og fra 1949 kunne de som var fylt 17 år delta i

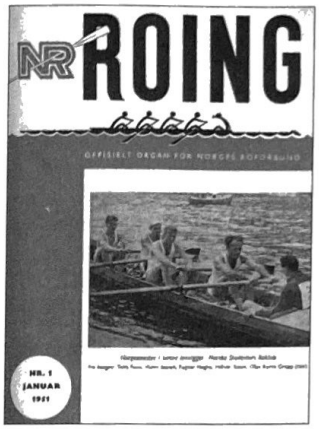

Første nummer av «Roing» kom ut i 1947, og i om lag 25 år skulle bladet bli det viktigste bindeleddet mellom Forbundet og kretser/klubber. Bladets forside forble omtrent uendret gjennom de om lag 25 år bladet utkom.
(Norges Roforbund)

løp inntil 2000 meter. Under kretsmesterskap og NM skulle det også være mulig å arrangere løp for nybegynnere.[33] Å sikre unge talentfulle roere muligheter for å trene og konkurrere lå sikkert også til grunn for en søknad til NIF i 1946 om at disse burde få mulighet til å avtjene verneplikten nær hjemstedet slik at de hadde muligheter for å trene i sitt vante miljø. NIF så imidlertid ingen grunn til å gå videre med forslaget.[34]

Etter mange år med diskusjon om medlemsskap i FISA besluttet styret våren 1946 å melde Norges Roforbund inn, riktignok bare som «ekstraordinært medlem». Dette innebar at norske lag kunne delta i EM, men at man måtte dekke reise, startkontingent og opphold for roerne. Samtidig var Roforbundet heller ikke forpliktet til å avholde regattaer og kongresser – noe som kunne bli temmelig kostbart.[35]

En annen viktig begivenhet var oppnevningen av en Olympiatreningsnevnd i desember 1947. I utgangspunktet skulle alle klubber som meldte sin interesse for deltakelse i OL, ha en representant med. Dessuten ville styret oppnevne 8 medlemmer i utvalget. Mandatet var blant annet:

1. Trekke opp retningslinjer for treningen.
2. Følge treningen og være rådgiver og veileder for instruktør.
3. Være behjelpelig med å gi lagene nødvendig konkurransetrening.
4. Innstille til NRs styre om hvilke lag som bør sendes til OL i London.

Erfaringene var tydeligvis positive, for etter OL ble en mer permanent treningsnemnd oppnevnt med 7 medlemmer. Mandatet var omtrent som før, bortsett fra at innstillingene nå gjaldt Nordisk og EM.[36]

I disse årene ble det for første gang stilt spørsmål ved om Horten indre havn for all ettertid skulle være bane for NM på Østlandet. Flere var kritiske, og til Rotinget sommeren 1946 foreslo NSR at Horten sløyfes som permanent bane for NM og Nordisk Mesterskap. Forslaget var først og fremst begrunnet med at banen var for kort, bare 1950 meter, og dermed ville man ikke kunne få internasjonal godkjennelse av banen. Styret var derimot av den mening at det «ikke foreløbig bør gjøres noen forandring, da man ikke ennu har noe annet alternativ».[37] Ordbruken vitner likevel om at styret var klar over at tiden kanskje snart var inne til å finne andre og eventuelt bedre muligheter.

Arbeidet med Roforbundets lover, arrangementet av Nordisk Mesterskap i 1947 og et nært forestående 50-årsjubileum utløste blant annet en diskusjon om et eget forbundsflagg. I 1901 hadde

man fått avslag på en søknad om splittflagg. Denne gang var forslaget langt enklere, og man trengte ikke søke om tillatelse hos myndighetene. Arrangementsflagget skulle være 180x275 cm, prydet med Roforbundets emblem i nasjonale farger slik det var fastsatt i paragraf 3 i de reviderte lover. I tillegg skulle man ha et «bordflagg» som var 15x21 cm.[38]

Forberedelsene til det forestående 50-årsjubileum krevde også mye arbeid og ekstraordinære utgifter. En jubileumsbok ble utført på dugnad der særlig den tidligere formannen, Rolf Manskow, som redaktør, og Gunnar Schjøll som hovedforfatter, gjorde et enormt arbeid. Utgiftene til trykking av boka var likevel et stort økonomisk løft for et lite forbund, men heldigvis var midler blitt avsatt gjennom flere år. Selve jubileet ble markert med festmiddag i Christiania Roklubs lokaler, og en vellykket jubileumsregatta i Horten der man samtidig også avviklet Nordisk Mesterskap.

Den økte aktiviteten i Roforbundet gjorde det etterhvert nødvendig for styret å ansette lønnet hjelp for å ta seg av de daglige gjøremålene, og våren 1946 tilsatte styret en fast sekretær som man delte med Bandyforbundet. Da styret flyttet til Bergen høsten 1947, ble sekretæren avløst av en forretningsfører. Månedslønnen ble fastsatt til kr. 200 og i tillegg fikk han 50 kroner måneden for bruk av kontor. Samme ordning ble også praktisert fra høsten 1949 da styret igjen fikk tilhold i Oslo. [39]

ROFAMILIEN UTVIDES

I Forbundets første sirkulære fra 1945 ble klubbene og kretsene informert om at de tidligere roklubbene innenfor AIF, Oslo Roklubb, Hengstrand Kvinnelige Roklubb og Arbeidernes Roklubb, nå offisielt var med i Norges Roforbund. Kort etter hadde representanter fra de tre klubbene møte med det gamle styret, og man opprettet deretter et interimsstyre bestående av det gamle styret og tre medlemmer fra de tidligere AIF-klubbene. Interimsstyret skulle fungere inntil nytt styre var valgt på tinget til høsten. Ved valget fikk Arbeidernes Roklubb ett styremedlem, men han var bare med i ett år.

Høsten 1947 søkte Bergens Idrettskrets, på vegne av klubbene som rodde i norske bruksbåter,om opptak for disse. Tidligere hadde Styret i Roforbundet vært svært avvisende til en liknende forespørsel, men nå var holdningen endret. Forbundet vedtok å undersøke saken, og året etter ble alle klubbene i Vestlandske Krets for Nasjonal Roidrett tatt opp. I alt var det 7 klubber: Alvøens Roklubb, Fana Båtlag, Harding i Odda, Kamp som hørte til i Os sør for Bergen, Noreg og Njørd fra Bergen og Viking som hørte til i

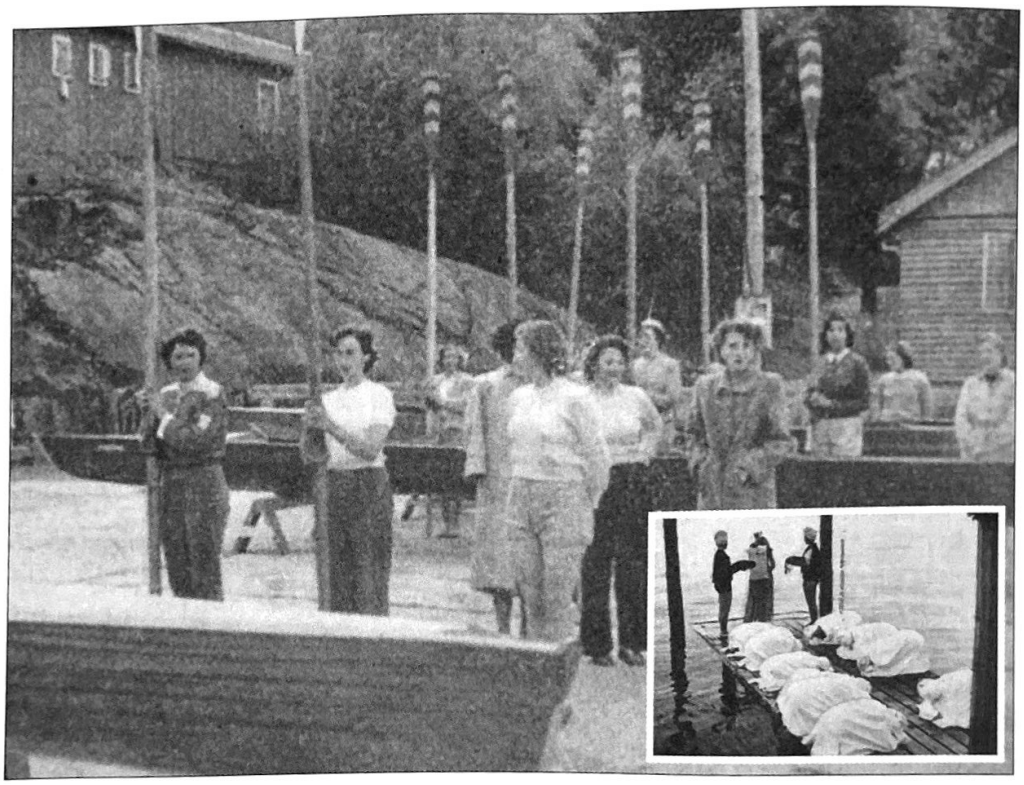

Sesongåpning i Damenes Roklubb i Trondheim. Nye medlemmer måtte gjennom en omfattende dåpsseremoni før de var fullverdige medlemmer av klubben. (Norges Roforbund)

Laksevåg. Tilknytningen ble i praksis løst på den måten at man opprettet et internt utvalg som skulle ha ansvaret for roing i nasjonale bruksbåter. Likevel kan vi registrere en viss skepsis som blant annet kom til uttrykk i en negativ holdning til bruksbåtklubbenes ønske om å innføre bruksbåtklasser ved NM i 1949.

De første årene etter krigen markerte også det endelige gjennombruddet for kvinner på den norske roarena. Flere nye klubber for damer ble etablert og søkte om opptak i forbundet. *Drammens Kvinnelige Roklubb* ble startet i 1945, og ble opptatt året etter. I 1948 kom to klubber fra Trondheim med, *Damenes Roklubb* og *Trondhjems Kvinnelige Roklubb*, og året etter *Hortens Kvinnelige Roklubb*. Dessuten fikk flere klubber som Stavanger, Sandefjord, Moss, Nordlandet og Halden egne dameavdelinger. Allerede i 1939 hadde Roforbundet opprettet et eget dameutvalg som hadde som ett av sine viktigste mål å ha egen dameklasse i NM. Før NM i 1946 foreslo Dameutvalget at i mesterskapsløpene burde det være fire løp for kvinner – firer innrigger og utrigger både for senior og junior. Styret svarte at det var enig i forslaget, men mente ellers at «løpene bør holdes i forbindelse med en annen større kapproing.»[40] Styrets holdning ble trolig imøtegått på Tinget som ble holdt i forbindelse med NM, for fra 1947 var de 4 dameløpene med i mesterskapet. I innrigger vant Fredrikstad Roklub begge klassene, mens Oslo Kvinnelige Roklubb ble mester i utrigger for junior som eneste deltaker. I seniorklassen var ingen lag påmeldte. De første årene varierte deltakelsen fra 8 til 12 lag – med andre ord gjennomsnittlig 2-3 båter i hvert løp. Normalt var deltakelsen størst i innrigger for junior.

Kvinnenes inntog i NM førte raskt til reaksjoner, og etter NM i 1948 kunne man lese følgende i «Sportsmanden»:[41]

> «Merkelig er det at Norges Roforbund fremdeles tolererer kvinnelig konkurranseroing og at våre ellers så påpasselige leger ikke har grepet inn med hård hånd». Referenten fant det likevel uheldig å utelukke kvinnene helt da kvinnene «setter en egen farge og kulør på konkurransene». Derfor foreslo Sportsmandens utsendte at kvinnene burde få delta i egen stilroingsklasse der en på grunnlag av poeng kunne kåre vinneren. Noen dager senere ble formannen i Roforbundet, Ove Roll, intervjuet om saken. Han kunne opplyse at man tidligere hadde forsøkt med stilroing, men dette hadde rokvinnene satt seg bestemt imot. «De ville på liv og død konkurrere som mannfolkene».

I 1948 opplyste Dameutvalget at det nå var 14 klubber der kvinner var med, og utvalget som hadde bestått av en representant fra hver klubb, fant det nødvendig å endre organisasjonsformen slik at utvalget for ettertiden besto av 4-5 medlemmer. Ellers kan det virke som Dameutvalget var fornøyd med det som var oppnådd, for i 1949 svarte utvalget negativt på et brev fra en roklubb i Ungarn om norske kvinner burde delta i EM og eventuelt OL. Begrunnelsen var at «dameroingen var for ny her i landet» og konkurransen for «krevende».[42]

Men det var ikke bare den økte tilslutning fra bruksbåtmiljøet og kvinneklubbene som sto for fremgangen. I tillegg ble to andre klubber stiftet like etter krigen og innmeldt: *Risør Roklubb* og *Bogstadvannets Roklubb*. I Namsos opprettet idrettslaget der en egen rogruppe som ble innmeldt i Roforbundet i 1948, men da virksomheten ikke kom skikkelig i gang, meldte gruppen seg ut året etter. Det synes ellers som langturroingen opplevde en markert vekst de første årene etter krigen, noe som trolig er grunnen til at NR opprettet et eget utvalg for langturroing i 1946. Et nytt utvalg med medlemmer fra Christiania Roklub ble oppnevnt i 1948, og fra da registrerer vi en ny giv. Opplysningsvirksomhet, film og lysbilder, langtur i tilknytning til NM og stor innsats for å bedre turbåtmateriellet ga gradvis resultater, og oppslutningen økte. Samtidig knyttet Langturutvalget kontakt med langturroere i Danmark, noe som ga inspirasjon og la grunnlaget for et nordisk samarbeid på dette området. Også Dameutvalget engasjerte seg sterkt i turroingen blant annet ved å arrangere langturer for kvinner.[43]

Kretsordningene ble også i noen tilfeller endret disse årene. Vestlandske Konkurransekrets ble i 1946 utvidet med Møre Rokrets og Trøndelag Rokrets. Tre år senere ble *Sørlandets Rokrets* gjenopprettet, og besto da av tre klubber: Arendals Roklub, Kristiansands Roklubb og nystiftete *Risør Roklubb*.[44] Oslo Rokrets fikk i 1947 en tilvekst da Lillehammer Roklubb, Hamar Roklubb og Hamar Kvinnelige Roklubb ble opptatt som medlemmer[45]

Selv om Roforbundet kunne registrere økt aktivitet og tilvekst, hadde noen klubber i Nord-Norge store problemer. Ofoten idretts-

krets meddelte høsten 1945 at Harstad Roklubb «eksisterer ikke mer», og klubbens materiell var «ødelagt av tyskerne».[46] Tromsø Roklubb skrev til styret i desember 1947 at klubben ikke var kommet i gang igjen etter krigen. Forbundsstyret svarte med å gi råd om hvordan båtmateriellet burde behandles og at klubben burde anskaffe seg et naust «slik at de kan komme igang med roingen igjen».[47] Ellers hadde Kongsvinger Roklubb problemer, og ble i 1948 strøket som medlem.[48]

Medlemstallet som i 1939 passerte 4000 fortsatte å øke etter krigen, og nådde en topp i 1950 med 5627 medlemmer. Av disse var 721 damer. Veksten både i klubber og medlemmer de første etterkrigsårene var et fenomen som rosporten delte med en rekke andre idretter. Mangel på idrettstilbud og idrettsaktiviteter under krigen hadde ført til et oppdemt behov som slo ut i full blomst umiddelbart etter krigen. Ellers er det en klar tendens innenfor all idrett at de gamle klassemotsetningene nedtones, noe som blant annet førte til at den sosiale sammensetningen i en del klubber ble bredere enn tidligere. Disse faktorene hadde utvilsomt betydning for at medlemstallet i 1950 er det høyest registrerte i Roforbundets historie.

INTERNASJONAL FREMGANG OG OL-MEDALJE

Manglende rotrening såvel under krigen som den første fredssommeren var trolig årsaken til at prestasjonene i NM sommeren 1946 ikke påkalte den store begeistringen. På styremøte umiddelbart etter NM var styret særlig skuffet over innsatsen til seniorlagene, og var bekymret over at lagene ikke holdt «tilfredsstillende nivå for Nordisk».[49] Innsatsen fjorten dager senere på Bagsværd Sø viste likevel at de norske lagene poengmessig var bedre enn både Sverige og Finland, mens Danmark fortsatt var overlegen med 5 seire av 6 mulige. Beste norske innsats sto Sandefjord Roklubb for som i 4 inn-rigger bare var vel ett sekund bak danskene.[50]

Styrets bekymring for nivået i norsk rosport skulle kraftig bli gjort til skamme i årene som fulgte. Det hele startet sommeren 1947 da Bergens Roklub, nærmest som en honnør til Carl H. Frønsdal, meldte han på til Henley-regattaen. I lånt båt, men med egne årer, kom han helt til finalen. Her måtte lettvektsroeren fra Bergen bare innse at amerikaneren, John B. Kelly, var et nummer for stor. Prestasjonen kommer kanskje i det rette lys når vi tilføyer at Kelly for sine prestasjoner i 1947 ble tildelt «Sullivan-trofeet» – den høyeste utmerkelse en amerikansk idrettsmann kan få.[51]

Frønsdals prestasjon synes å ha gitt troen på at det likevel var mulig for norsk rosport å hevde seg internasjonalt. Allerede høsten 1947 startet forberedelsene med tanke på å sende minst ett lag til

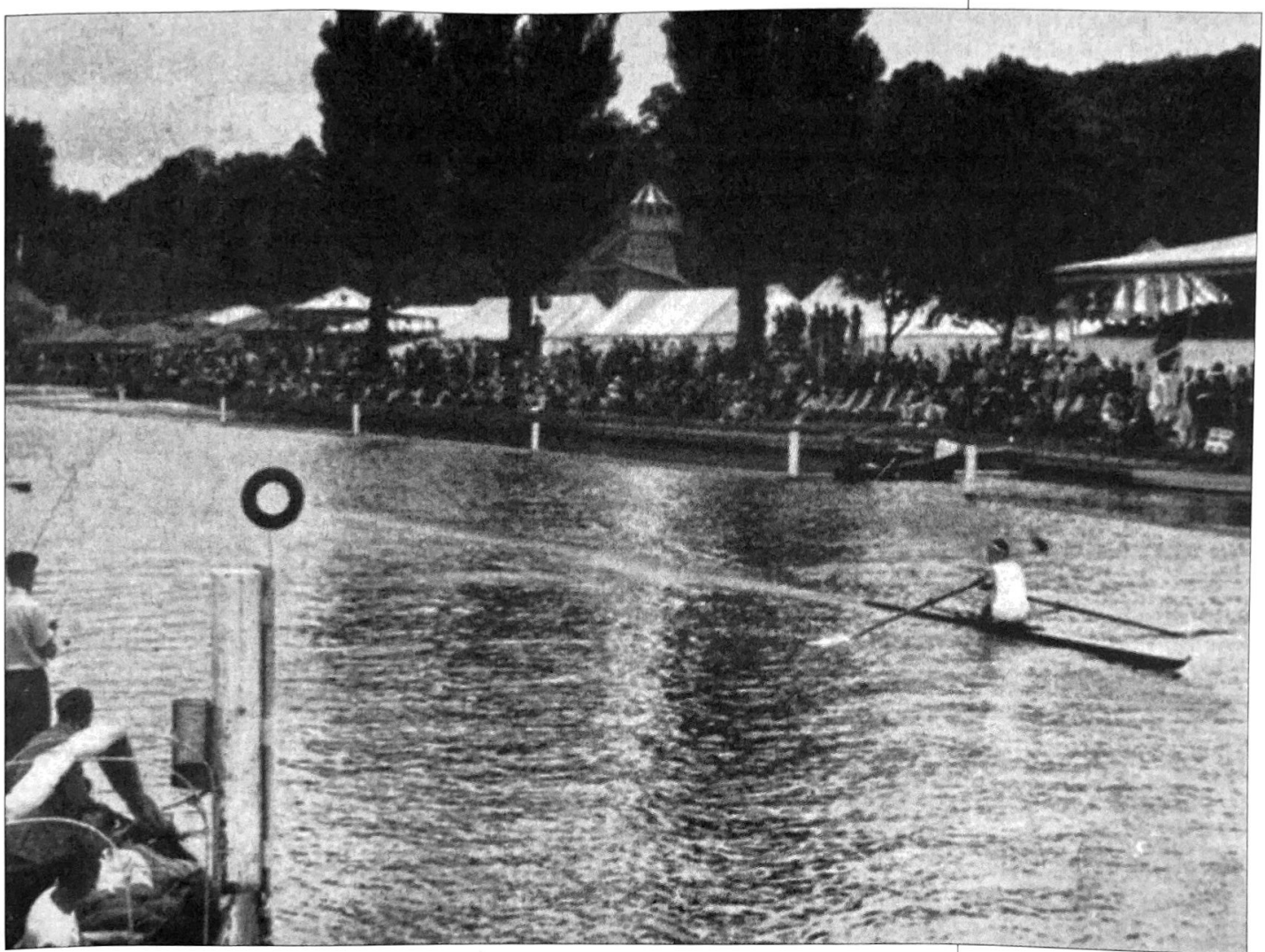

Carl H. Frønsdal passerer mållinjen i Henley klart foran sin kvartfinalemotstander fra Tsjekkoslovakia i Henley Royal Regatta 1947. (Bergens Roklub)

OL i London neste år. Opprettelsen av egen treningsnemnd (se s. 100) og brev til klubbene der de ble informert om OL-forberedelsene, viser at Forbundet satset. I sitt første skriv til OL-komiteen innstilte styret på at man ville delta i firer uten, men vintertreningen viste at interessen og forberedelsene var langt mer omfattende enn antatt. Seks klubber meddelte styret at de forberedte seg til OL, og i april informerte styret OL-komitéen om at fire lag var aktuelle: singlesculler, firer med og uten styrmann og åtter. I tillegg antok styret at seks reserver og tre ledere måtte være med. De avgjørende uttakningsregattaene viste at styret nok hadde vært vel optimistisk, men to lag slapp gjennom nåløyet: Christiania Roklubs firer med styrmann og Fana Roklubbs åtter.[52]

OL-regattaen foregikk på den tradisjonelle Henley-banen og resultatene viste så absolutt at norsk rosport var i fremgang. Fireren til Christiania ble utslått i kvartfinalen etter hard kamp med Italias lag. Enda bedre gikk det med Fana-åtteren som overrasket alle med å ro seg helt frem til finalen. I Nordisk Mesterskap hadde åtteren blitt klart slått av danskene, men tre uker senere var rollene byttet om, og den danske åtteren var nesten 10 sekunder bak nordmennene. I

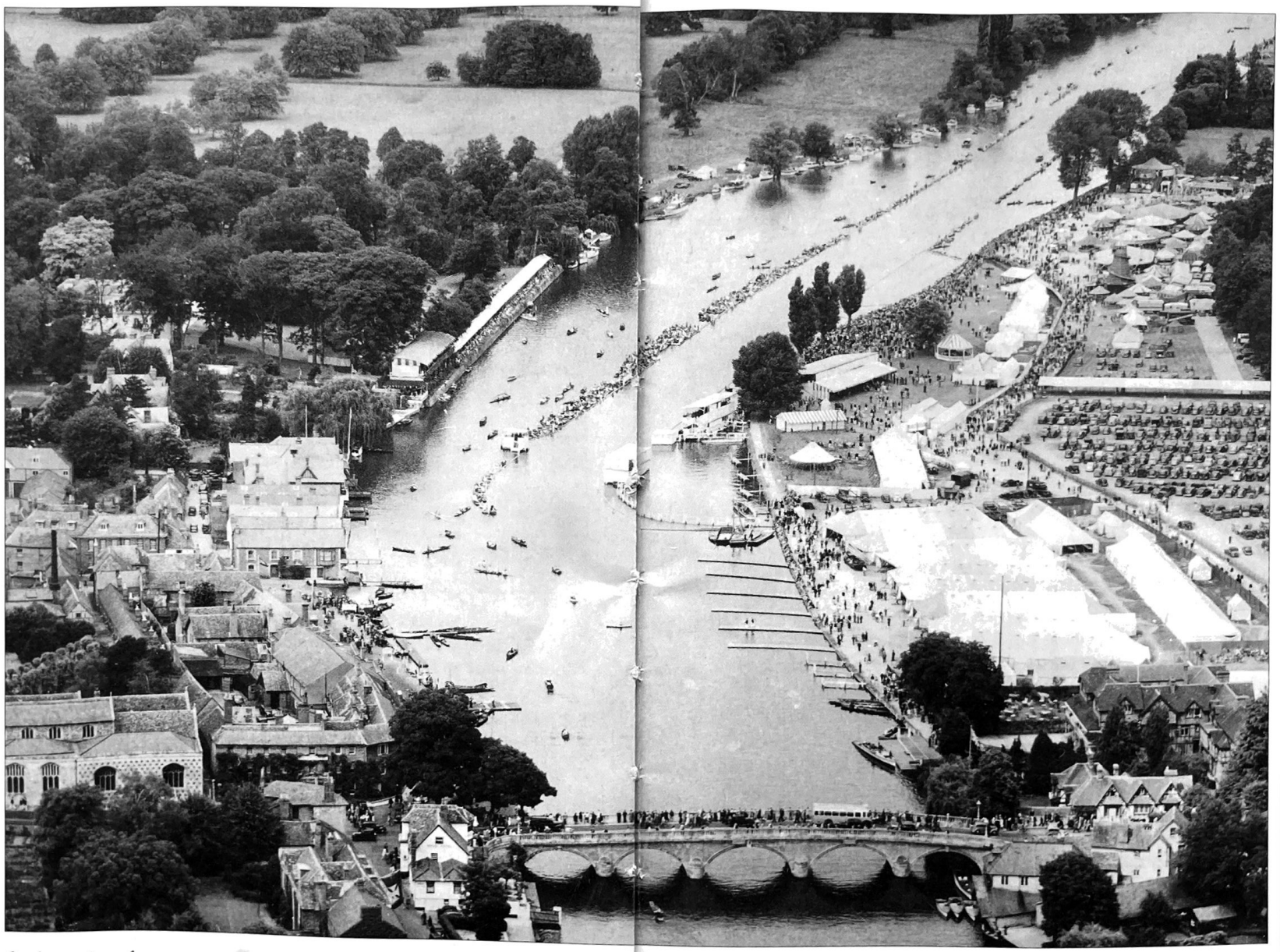

Regattabanen i Henley var et imponerende skue under OL i 1948 (Fana Roklubb)

finalen måtte fanaguttene se seg slått av USA og England, men bronsemedaljen var likevel ikke noe nederlag. Resultatet ble slått stort opp i norsk presse, og ble regnet som en av de store prestasjonene i norsk OL-historie. I engelsk presse ble det særlig pekt på det

bemerkelsesverdige at Fana-åtteren bare var en halv lengde bak det engelske laget som var sammensatt av landets beste roere.[53]

Fana Roklubbs prestasjon fortjener en nærmere analyse, dels fordi den var svært overraskende, dels fordi den kan fortelle oss noe om

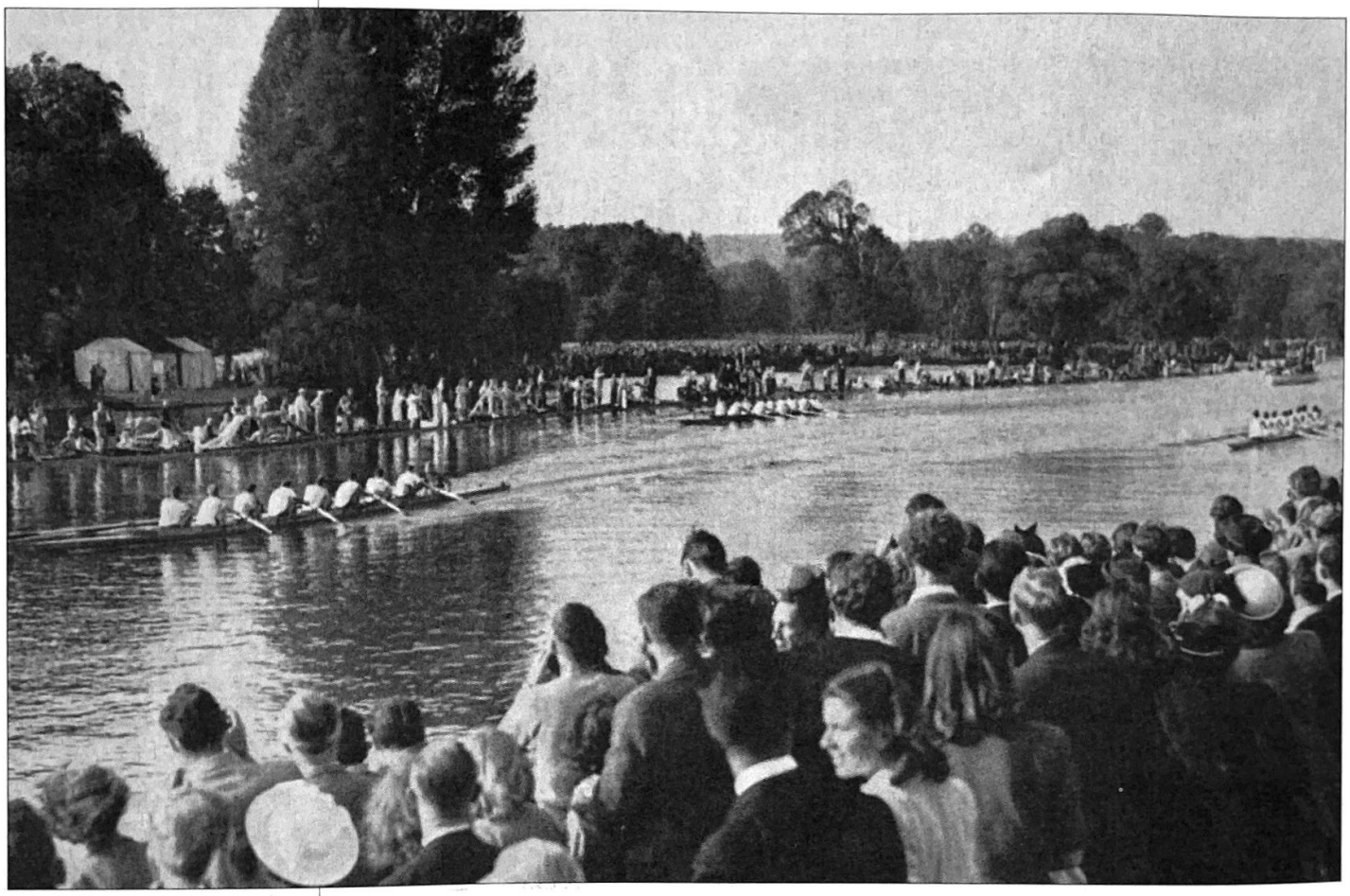

Fra innspurten i OL 1948. USA leder klart, mens Fana Roklubbs lag (bakgrunnen til venstre) utkjemper en hard kamp med britene om sølvmedaljen. I mål var britene 1/2 båtlengde foran. (Fana Roklubb).

hva som måtte til for å kunne hevde seg internasjonalt. I tillegg var resultatet i OL opptakten til en lang rekke triumfer for klubben både nasjonalt og i større sammenheng. Hvordan kunne en liten klubb med et tyvetalls aktive roere bli en dominerende kraft i norsk rosport? De ytre rammene med nytt klubbhus og gode treningsmuligheter på Nordåsvannet var viktige, men lignende forutsetninger var også til stede i mange andre klubber. Båtmateriellet var etter krigen i en sørgelig forfatning, og bare tre båter var noenlunde i brukbar stand – en åtter som var ny i 1938, en firer med styrmann og en uten. Da klubben under NM i 1947 viste at man hadde en åtter med potensiale, lovet nok en gang skipsreder Wallem ny båt. På trenersiden hadde klubben to fremragende kapasiteter. Birger Larsen som under krigen hadde samarbeidet med idrettsmedisineren, Birger Tvedt, og trent opp norske politisoldater i Sverige, hadde ansvaret for grunntreningen. Teoriene hans var blant annet basert på at bare ved systematisk og variert hardtrening gjennom vinterhalvåret var det mulig å hevde seg internasjonalt. I følge Harald Kraakenes innførte Birger Larsen, den moderne sirkeltrening i klubben. Sigurd Monssen var ansvarlig for treningen på vannet, og som aktiv roer før krigen hadde han gjennom klubbens engelske trener, Archie Hamilton, forstått Fairbairne-metodens prinsipper bedre enn kanskje noen andre, samtidig som han var dyktig til å formidle prinsip-

Diplomet fra Henley – ett av Fana Roklubbs viktigste klenodier.

pene til roerne. En annen viktig forutsetning var knyttet til klubbens utstrakte kontakt med engelsk rosport gjennom *Jesus College Boat Club*. En drivkraft i dette samarbeidet var klubbens formann, Conrad Pihl-Johannessen, som hadde stroket Fana-åtteren under Henley-regattaen i 1939. Sist, men ikke minst, hadde klubben et mannskap i 1948 som dels hadde erfaring fra Henley i 1939 og som dels besto av unge roere med ungdommelig pågangsmot. I den første gruppen var instruktøren, Sigurd Monssen som nå coxet åtteren, og to av «gamlekara». Til samme gruppe hørte også stroken, Kristoffer Lepsøe, som var junior og reserve i 1939. I «maskinrommet» på åtteren satt blant andre to ungdommer med kjempekrefter, brødrene Torstein og Harald Kraakenes.[54]

Kort sagt var suksessen et resultat av en rekke gunstige faktorer som inntraff samtidig. Et mannskap med krefter og erfaring, dyktige trenere, internasjonale kontakter og en glad giver.

Året etter satset Fana Roklubb på et lag i firer uten, og sammen med Sandefjords lag i firer med styrmann deltok Norge for første gang i Europamesterskapet. Begge lagene kom til finalen, der Sandefjord ble nr. 5 og Fana på ny fikk bronsemedalje.

Bronsemedaljen fra OL i 1948 som coxen og treneren, Sigurd Monssen, fikk.

De internasjonale resultatene sist på 40-tallet viste at norsk rosport var kommet et skritt videre, og jubileumsfeiringen våren 1950 var utvilsomt preget av en viss optimisme. Ikke bare de sportslige resultatene, men også den betydelige veksten i klubber og medlemmer og i tillegg at man synes å ha fått bedre skikk på økonomien, ga grunn til å se lyst på fremtiden.

Gunnar Schjøll uttrykte det slik: *«Norges Roforbund har passert 50-årsbøyen. Forbundet stevner nå med hele sin flåte av racelag, damelag, mosjons- og langturslag fremover for å passere nye merkebøyer.»*[55]

Motbør og nytenkning (1950-1965)

Den optimismen som hadde preget Roforbundet ved markeringen av 50-årsjubileet, ble snart endret ettersom medlemstall og internasjonale prestasjoner utover i 50-årene viste en tydelig negativ tendens. Økonomiske forhold var i tillegg en stadig kilde til bekymring både for forbundet og mange klubber. Denne utviklingen gjenspeiles klart i styreprotokoller, i spaltene i «Roing», i årsberetninger og referat fra tingsamlingene.

Men samtidig forteller kildene om mange lederes innsats for å snu trenden gjennom målbevisst arbeid for å øke oppslutningen og bedre de sportslige prestasjonene. Denne innsatsen, som i hovedsak skjedde på frivillig basis disse årene, ga gradvis resultater, men først omkring 1965 ser vi at ny fremgang er i emning. Det er likevel viktig å understreke at grunnlaget for denne fremgangen nettopp ble lagt under motgangsårene på femti-tallet.

Etter at Forbundsstyret igjen var vel etablert i Oslo fra høsten 1949, var det en tydelig tendens til at styrets medlemmer som regel ble rekruttert fra hovedstaden og nærområdene. Dette førte nok i noen grad til at egne interesser ble prioritert på bekostning av klubber fra andre landsdeler, og at styret ikke alltid hadde tilstrekkelig forståelse for disse klubbenes spesielle problemer. Særlig kom dette til uttrykk i forbindelse med en opprivende strid om tidsfastsettelsen for NM.

MEDLEMSSVIKT OG REKRUTTERINGSVANSKER

Allerede året etter femtiårsjubileet merket man tegn til nedgang i medlemsmassen, og fra 1953 er tendensen helt klar. Lavmålet var trolig i 1963 da medlemstallet nesten var redusert med 1/4 i forhold til 1950. Vi ser av tallene nedenfor at tilbakegangen for kvinner først startet etter 1954. I løpet av tiåret frem til 1963 var antallet kvinner redusert med omtrent 1/3. Også blant de yngre roerne var det en viss tilbakegang, særlig i perioden fra 1954 til 1957. Fra 1958 kan vi derimot se en tydelig fremgang for disse gruppene, såvel for jenter som gutter.

Disse medlemstallene baserte seg på oppgaver innsendt fra de enkelte klubbene, men i realiteten var trolig medlemstallene noe

Medlemsoversikt 1950-66

År	I alt	Kvinner i alt	Menn i alt	Æres-medl.	Kvinner aktive	Kvinner passive	Kvinner yngre	Menn aktive	Menn passive	Menn yngre
1950	5627	721	4905							
1951	5433									
1952	5454									
1953	5379									
1954	5109	753	4315	41	395	262	96	2358	1398	559
1955	4885	672	4170	43	348	241	83	2194	1471	505
1956	4860	671	4142	47	353	250	68	2311	1333	498
1957	4573	623	3903	47	356	233	34	2158	1335	410
1958	4520	581	3897	42	319	218	44	1976	1417	504
1959	4631	558	4032	41	307	181	70	1916	1450	666
1960	?									
1961	?									
1962	4583	549	3998	36	283	198	68	1988	1229	781
1963	4337	528	3744	35	273	202	53	1940	1203	631
1964	4511	613	3867	31	323	214	76	2065	1088	714
1965	4764	650	4078	36	355	200	95	2165	1158	755
1966	4851	741	4076	34	387	212	142	2274	1012	790

lavere. Dette kom blant annet til uttrykk i de årlige innbetalingene av kontingent til Roforbundet, der de innbetalte beløp skulle tilsi at medlemsmassen var ca. 10 % lavere enn de oppgitte tallene.[1] Denne differansen hadde trolig sammenheng med en viss treghet i selve systemet i klubbene, da mange klubber gjerne oppga de samme medlemstallene år etter år.

Tilbakegangen hadde utvilsomt sammenheng med flere forhold. Dels var den et resultat av en sviktende interesse for idrett, noe som rammet de fleste særforbund disse årene, dels må den tilskrives spesielle forhold innenfor rosporten.

Stein Tønnesson har i «Norsk idretts historie» analysert medlemssvikten innenfor NIF, og noen av hans konklusjoner gjelder også for rosporten. Blant annet trekker han frem *den store flyttesjauen* i 1950-årene der særlig flytting fra bystrøk mot villaområder nær byen brøt opp de gamle og tette klubbmiljøene.[2] Statistikkene fra NIF viser entydig at det var de unge voksne som sviktet idretten i 50-årene, både som aktive og som ledere. En naturlig forklaring på dette var at kullene fra slutten av 30-årene var relativt små. Idrettsstreiken under krigen bidro trolig også til mindre interesse for idrett. Forlenget militærtjeneste etter krigen virket også negativt inn. En annen forklaring som Tønnesson nevner er familiens og hjemmets sterke posisjon i 50-årene som førte til at idrett, foreningstilhørighet og foreningsarbeid ble nedprioritert både av menn og kvinner. Velstandsforbedringen disse årene førte til at flere gifte kvinner ble hjemmeværende, og «50-tallet ble ble husmoras tiår, ikke yrkeskvinnens eller idrettskvinnens».[3] I denne sammenheng kunne han gjerne ha trukket inn nedgang i giftemålsalder for begge

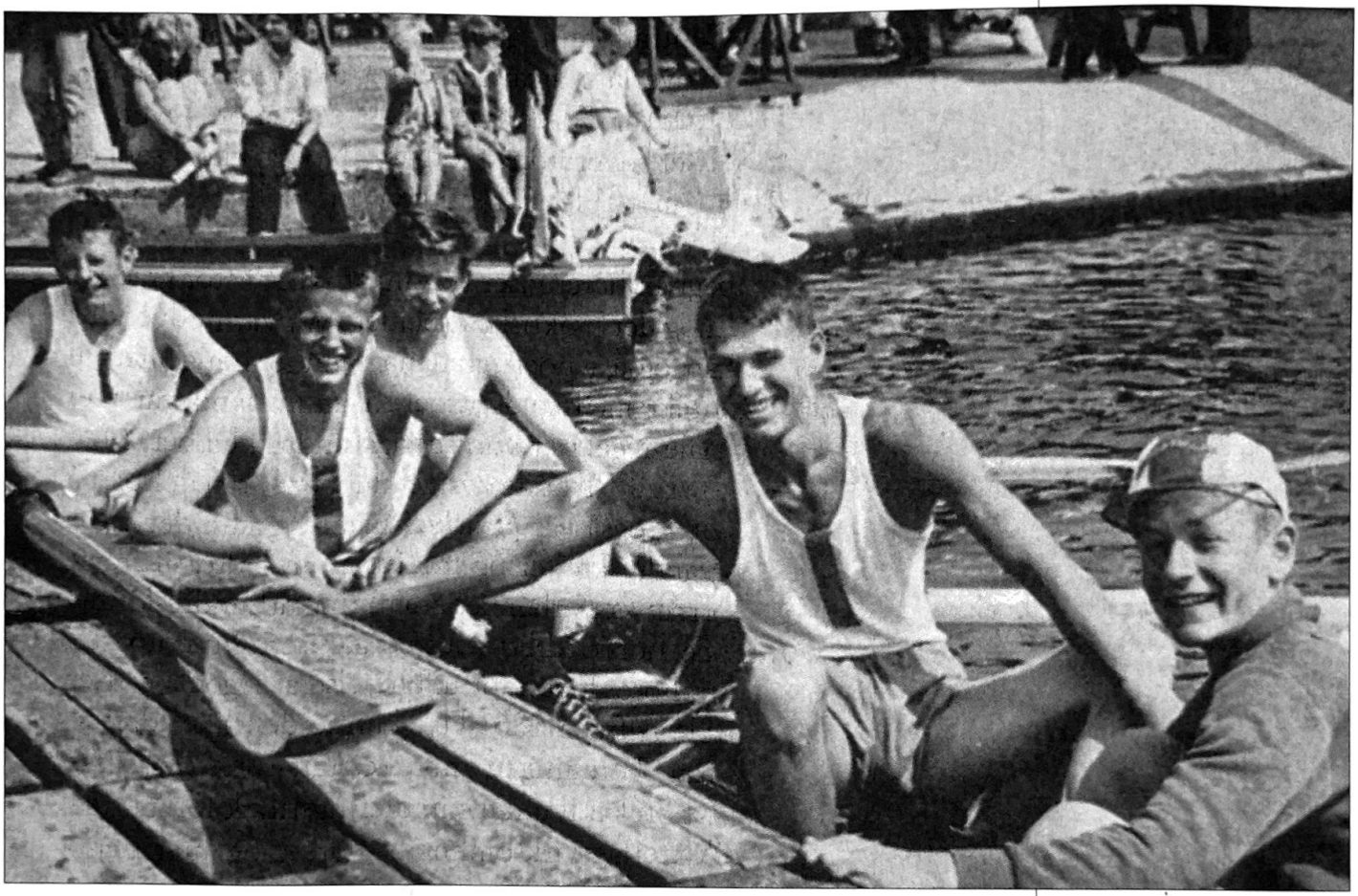

Fra slutten av 1950-tallet opplevde mange klubber et generasjonsskifte. Her representert med et firerlag fra Fana Roklubb som nettopp har seiret i et lokalt ungdoms-mesterskap.
(Fana Roklubb)

kjønn i dette tidsrommet, noe som førte til en tidligere etablering av hjem og familie, og dermed mindre tid til andre aktiviteter.

Men det er ikke bare endringer i samfunnet som må tillegges vekt. Tønnesson peker særlig på at NIF hverken hadde strategier eller midler til å løse 50-årenes utfordringer. I stedet var man mest opptatt av å stille diagnoser for hva som var galt. Noen mente at spesialisering og ensidig dyrking av topputøvere hadde skylda, andre pekte på kontingentøkning og sanering av medlemslister som årsak til nedgangen. Mange fokuserte på *lederkrisen*, mens noen var mest opptatt av «ungdommens giddesløshet». De fleste av særforbundene var enige om at en svak økonomi og STUIs negative innstilling til mange prosjekt og ensidige vektlegging av masseidretten, måtte ta mye av skylda for stagnasjonen. Det eneste forbundet som klarte seg bra gjennom krisen var Fotballforbundet, men så var også økonomien her langt bedre enn i andre forbund. Samtidig er det viktig å peke på at de to eneste forbundene som hadde en markert vekst i årene 1950-65, Fotballforbundet og Turn- og Gymnastikkforbundet, hadde en betydelig andel barn i sine rekker. Andre særforbund som ønsket å ha med yngre klasser, møtte derimot sterk motstand fra NIF disse årene.[4]

Innenfor norsk rosport ble man tidlig smertelig klar over at det skortet på rekrutter. I julinummeret 1952 av *Roing* stilte redaktøren,

August Kallevig (NSR) var redaktør i Roing 1951-1953 og styremedlem i NR 1951. I en rekke artikler i «Roing» belyser han rekrutteringsproblemet i norsk rosport. (Norges Roforbund)

August Kallevig, spørsmålet: *Hvor blir det av rekruttene?* Forbundsstyrets aktive linje for å få frem stjernelag berømmes, men samtidig pekes det på at satsingen ikke på noen måte har ført til større bredde. Det virker som «klubbenes konsentrasjon om sine stjernelag dreper tilgangen på etterfølgere». Kallevig belegger utviklingen med en rekke eksempler, blant andre Haldens Roklubb, Fana Roklubb, Christiania Roklub, NSR og Fredrikstads Roklub. Konklusjonen har kan hende samme gyldighet nå som den gang:

> «Dette må rolederne ta lærdom av. Vi vil så innstendig vi kan oppfordre til virksomhet til fordel for rekrutteringen og begynnerne. Det er en sunnere utvikling å skape de gode lagene ut fra en stor bredde enn å forsøke å skape kvalitet i bredden ut fra et enkelt stjernelag».

Etter en heller begredelig innsats i Nordisk Mesterskap 1953 konkluderte formannen, Bernh. Christiansen, med at økonomiske vansker både i klubber og Roforbundet førte til liten konkurranserutine. Dette skyldtes dels transport- og reiseomkostninger, men også at mange klubber vegret seg for å arrangere regattaer da de fryktet underskudd. Han etterlyste større tilskudd, og ut fra andre sammenhenger var det åpenbart tippemidler og statlige tilskudd han tenkte på. Ellers bebreidet han mange klubber for at de satset for lite på rekruttering.[5]

I et leserinnlegg i septembernummeret 1953 av *Roing* under overskriften «Hva kan gjøres for å redde vår kjære rosport» beskriver signaturen «Kruska'n» situasjonen for norsk rosport slik: «Rosporten er nede i en bølgedal, og den er ikke bare nede i bølgedalen, men den er nu helt på bunnen». Beskrivelsen hans gir et dystert bilde av situasjonen. Landets ledende klubber, Haldens Roklubb og Fana Roklubb, hadde 8 seniorroere hver som gikk igjen på premielistene. Ved en regatta dette året stilte landets største klubb, Christiania Roklub, med én seniorroer. Under NM i Bergen ble det ikke rodd ett eneste løp i dameklassen. Konklusjonen var at regattamiljøet på seniorsiden var ekstremt snevert, og etter innsenderens mening måtte man satse langt mer på bredde om det skulle være håp for rosporten. Videre etterlyste «Kruska'n» nye ledere som kunne avlaste de gamle sliterne. Veien ut av uføret var å legge grunnen for større bredde blant de unge roerne, og dette kunne blant annet skje gjennom lokale regattaer om hverdagen.

Mens langturer hadde vært svært populære de første årene etter krigen, merket såvel klubbene som Roforbundet at interessen også på dette området var sterkt nedadgående utover på 50-tallet. Riktignok hadde Forbundsstyret fra 1946 hatt et eget *Langturutvalg* som skulle arbeide for å fremme turroingen i Norge, men utover i 50-årene synes utvalget å ha hatt store vansker. Den manglende interessen kom blant annet til uttrykk ved at utvalget ikke maktet å

utarbeide en instruks for langturroing i 1956.[6] Heller ikke la utvalget frem beretning for Tinget samme år, men det lyktes i alle fall å få oppnevnt ny leder.[7] Resultatet var likevel nok en gang nedslående, og våren 1958 så styret seg derfor nødt til å be langtursjefen i OKR, Esther Hjertø, om å påta seg vervet «idet man håpet at hun selv ville kunne finne tilstrekkelig antall roere som er interessert i å være medlem av utvalget».[8] Hennes rapport til Tinget samme høst forteller i grunnen alt om situasjonen for langturroingen i Norge. Da hun forsøkte å få dannet et utvalg av langturlederne i Oslo, viste det seg at eneste klubben som hadde slik leder var OKR. Et forsøk på å få i stand en langturregatta om sommeren måtte avlyses da bare tre lag meldte seg på. Rapporten avsluttet hun slik:[9]

> «Så lenge ikke klubbene selv viser den nødvendige interesse for saken ved å velge sin langtursjef, kan det ikke bli noen fart i langturroingen, idet Langturutvalget må – for å kunne arbeide effektivt – ha kontaktmenn i de forskjellige klubber, og Utvalgets første bud er derfor: Sørg for at det blir valgt en langtursjef på generalforsamlingen i år !»

Den labre interessen for turroing kan blant annet ha sammenheng med at styret i NR gjorde lite for å stimulere denne virksomheten, og at man ofret for mye oppmerksomhet på Treningsnemnda og regattaroingen. Men dette er neppe hele sannheten. Vel så viktig var det nok at turroerne fra mellomkrigstiden og de første fredsårene i stor grad hadde lagt inn årene, og brukte sin fritid på hjem og familie. Tønnessons forklaring knyttet til generasjonsskifte og krigsårenes unge som i liten grad var opptatt av idrett, har trolig også mye for seg. Samtidig er det viktig å understreke at fritidsvanene for de som likte å ferdes på sjøen, endret seg mye i løpet av 50-årene. Sørlandssnekka og andre småbåter med motor fikk etterhvert stor utbredelse, og bidro utvilsomt til at noen foretrakk disse fremfor turroingsbåter.

Selv om Roforbundet i årene som fulgte forsøkte å stimulere rekrutteringsarbeidet gjennom gratis propagandanummer av «Roing» til klubber og militærforlegninger, instruksjonskurs, instruksjonsfilmer og øremerkete tilskudd til ungdomsarbeid, var resultatet nedslående. Medlemssvikten fortsatte, og frem til 1957 var det særlig i den yngre klassen at nedgangen var størst. Dette avstedkom en rekke innlegg i «Roing» der såvel årsaker som løsninger ble presentert. I en lederartikkel i medlemsbladet nr. 1 for 1957 skriver redaktøren at «lathet og for stor pengerikelighet blant ungdommen er vel viktigste årsaken til svikt i rekrutteringen». Samtidig fokuserer han på lederes ansvar og «dårlige menn som er til skade for vår sport».

Et annet og alvorlig problem var mangelen på instruktører. I et leserinnlegg våren 1956 heter det «at mangelen på instruktører er kommet inn i en kritisk fase hos oss».[10] Problemet var etter innsen-

Firerlaget fra Haldens Roklub som tok sølv i EM på Bagsværd Sø i 1953. Øverst fra venstre: Oddmund Magnussen og Svein Hansen. Nederst fra venstre: Kjell Gundersen og Odd Jørgensen. Om satsingen på «Stjernelag» virket negativt inn på rekrutteringen til norsk rosport, skal være usagt. Trolig var andre forhold viktigere.

Sørlandets skjærgård har alltid virket tiltrekkende på langturroere. Bildene er fra ca. 1950. (Norges Roforbund)

derens mening nøye knyttet sammen med mangel på bredde i rosporten. Større bredde ville gi klubbene bedre inntekter og dermed muligheter til å lønne instruktører. Løsningen på problemet var ifølge innsenderen at klubbene måtte aktivisere roerne slik at de også kunne fungere som instruktører. Forbundets og kretsenes ansvar måtte være å gi disse den nødvendige opplæring slik at de kunne fungere som klubbinstruktører.

Kritikken ble fulgt opp i påfølgende nummer der redaktøren under overskriften *Hvilke fremtidsmuligheter har norsk ro-sport?* etterlyste en fornyelse innenfor rosporten som kunne trekke folk til stevnene. Gjennom spektakulære innslag og samarbeid med andre grupper som drev med vannsport, håpet han at publikum og presse ville vende tilbake, og dermed ville også rekrutteringen øke. Redaktøren var klar over at forslagene var kontroversielle, men «alt er bedre enn å stå på stedet hvil.» Forbundsstyret syntes nok at redaktøren hadde gått noe langt i sin kritikk, og marsnummeret var i sin helhet redigert av styret. Her er det tydelig at styret tar en viss selvkritikk, blant annet heter det at «Norsk Rosport har planløst rodd sin egen båt gjennom regattabanen». Men ifølge formannen, Gunnar Schjøll, var det «paragrafene, lovene, prinsipprytteri, og kanskje mest av alt manglende forståelse av at tidene endrer seg» som var årsaken til problemene. Uten å komme direkte inn på rekrutteringsarbeidet, nevner han at de ytre betingelsene nå var bedre enn tidligere, blant annet hadde Roforbundet for første gang fått et betydelig tilskudd av tippemidler til romateriell. Dessuten fremhevet han instruktørkurs, roleir på Årungen i juli og et fastere nordisk samarbeid.

Lederen i oktobernummeret samme år var i sin helhet viet rekrutteringsarbeidet, og klubbene ble oppfordret til å sette igang med vervingskampanjer. Året etter kunne man for første gang på mange år registrere betydelig vekst i den yngre klassen, og da særlig blant gutter. I styrets årsberetning fra 1959/60 heter det innledningsvis at «det er særlig gledelig å kunne notere at deltagelsen av yngre roere i begynner- og juniorklassen har vært bedre i år enn de forutgående år.» Derimot var oppslutningen av rene seniorlag «fortsatt ytterst tynn». I noen grad kan nok vervingskampanjene hatt en viss betydning, men mest sannsynlig skyldtes fremgangen NIFs godkjennelse i 1958 av rokonkurranser i yngre aldersklasser enn 17 år – riktignok som en prøveordning.[11] Gjennom flere år hadde Forbundsstyret søkt om slik godkjennelse, men først nå fikk man gjennomslag. Den økte oppslutningen i de yngre klassene fra slutten av 50-årene kan også være noe av forklaringen på at gruppen av aktive seniorer av begge kjønn var i vekst fra 1964.

Et annet tiltak som skulle få stor betydning for rekrutteringen, var *Romesterskap for skoler*. Disse mesterskapene ble innledet i 1958 da

Ormsund Roklubb og Bærum Roklubb arrangerte et skolemesterskap på det lokale plan. I årene som fulgte kom flere lag med, og i årsberetningen fra 1965 heter det: «Det er ikke tvil om at dette tiltak har betydd meget for tilgangen på unge roere.....». Erfaringene fra de første lokale skolemesterskapene var såpass positive at forbundsstyret fra 1965 stilte seg i spissen for det første NM for skoler.

NYE KLUBBER, SAMMENSLÅINGER OG NEDLEGGELSER

Rekrutteringssvikten i 1950-årene førte også til at noen klubber fikk problemer med å fortsette virksomheten. Riktignok økte antallet medlemsklubber tidlig på 50-tallet, og blant de nye var *Havnearbeidernes Idrettslag – Stavanger* som ble opptatt i 1950 og *Hønefoss Roklubb* som kom med året etter. Dermed var i alt 49 klubber tilsluttet Roforbundet – det høyeste antallet noensinne. Roaktiviteten blant havnearbeiderne i Stavanger hadde sine røtter i Roklubben av 1915, men ble bare et lite blaff. Noen år senere prøvde man å gjenopplive Roklubben av 1915, men roerne her sluttet seg deretter til Stavanger Roklub og Terje Viken. Dessuten var det på 50-tallet flere steder spirer til nye klubber, blant annet på Stord, Sunndalsøra, Ørstavik, Steinkjær, Levanger, Narvik, Aremark, Flekkefjord, Kragerø, og Namsos. Bare i det siste tilfellet førte anstrengelsene umiddelbart til resultat. *Namsos Roklubb* ble stiftet i 1956 og opptatt i Forbundet året etter. Men flere av de gamle klubbene hadde store problemer tidlig på 50-tallet, og noen av disse ga opp. Bogstadvannets Roklubb fikk problem med grunneierne, og mulighetene for roing på vannet ble dermed innskrenket, og i 1952 ble klubben nedlagt. Haugesund Roklub ble slettet av Forbundet i 1953 etter at det eneste tegn til liv var «at rekommanderte brev ikke ble returnert til avsender». I 1955 ble Roklubben av 1915 innlemmet i Stavanger Roklub.[12] Tromsø Roklubb som hadde hatt store vansker etter krigen, opplevde en ny blomstring for noen år da klubben gikk inn i Tromsø Idrettslag i 1954.[13] Høsten 1956 fikk rogruppen her et nytt klubb- og båthus på Sydspissen, og Roforbundets forretningsfører, Lauritz Rode, konkluderte blant annet med at ingen andre steder i landet «lå så vel til rette for turroing som området omkring Tromsø.»[14]

En medlemsstatistikk fra 1957 viser at antallet klubber fra slutten av 1940-tallet ikke hadde endret seg. Totalt var 47 klubber med, men flere av klubbene hadde bare fra 10 til 20 medlemmer. Blant disse var tre av klubbene som rodde nasjonale bruksbåter – Alvøens Roklubb, Fana Båtlag og Roklubben Kamp. Også blant de øvrige klubbene som var knyttet til bruksbåtmiljøet kan vi merke svakere

Gunnar Schjøll (Christiania Roklub) var ansvarlig for «Roing» de første årene. Formann i NR fra 1956-1959. I Shjølls formannstid ble rekrutteringen oppprioritert og flere stimuleringstiltak ble iverksatt. (Norges Roforbund)

Bruksbåtregatta på Askøy sommeren 1965. (Norges Roforbund)

oppslutning og rolagene som Harding og Noreg hadde under 30 medlemmer. Det samme gjaldt Njørd. Av bruksbåtklubbene var det bare Viking som hadde flere medlemmer og her var medlemstallet 38. Det er verd å merke seg at noen av bruksbåtklubbene, først Njørd og senere Alvøens Roklubb, allerede fra tidlig på 50-tallet deltok i innriggerklassen i lokale regattaer. Nettopp disse to klubbene opplevde en betydelig vekst i medlemstallet tidlig i 1960-årene, mens de mer konservative klubbene som bare rodde nasjonale båter, i beste fall opprettholdt medlemstallet. Blant bruksbåtklubbene var det Viking som klarte seg best disse årene, og i 1964 sto klubben fadder for en ny klubb på Vestlandet, *Askøy Roklubb*.[15]

Hovedstyret var fortsatt tvil om bruksbåtklubbenes plass og berettigelse innenfor Roforbundet, og blant annet i 1957 diskuterte styret saken uten at noe ble gjort.[16] Ellers viser de årlige rapportene fra *Utvalget for roing i norske båttyper* at klubbene slet både økonomisk og med å holde båtmateriellet i forsvarlig stand. I årsrapporten for 1965 konkluderte formannen i utvalget med at «roing i *norske* båttyper alltid har ligget adskillig på siden av Roforbundets normale virksomhet». Enten måtte forbundet hjelpe til med å rekonstruere Bergen og Hordaland Rokrets som ikke lenger fungerte, eller bidra til at klubbene ble et eget særforbund. Utvalgsformannen mente at den siste løsning utvilsomt

Bruksbåtregatta på Askøy sommeren 1965. (Norges Roforbund)

oppslutning og rolagene som Harding og Noreg hadde under 30 medlemmer. Det samme gjaldt Njørd. Av bruksbåtklubbene var det bare Viking som hadde flere medlemmer og her var medlemstallet 38. Det er verd å merke seg at noen av bruksbåtklubbene, først Njørd og senere Alvøens Roklubb, allerede fra tidlig på 50-tallet deltok i innriggerklassen i lokale regattaer. Nettopp disse to klubbene opplevde en betydelig vekst i medlemstallet tidlig i 1960-årene, mens de mer konservative klubbene som bare rodde nasjonale båter, i beste fall opprettholdt medlemstallet. Blant bruksbåtklubbene var det Viking som klarte seg best disse årene, og i 1964 sto klubben fadder for en ny klubb på Vestlandet, *Askøy Roklubb*.[15]

Hovedstyret var fortsatt tvil om bruksbåtklubbenes plass og berettigelse innenfor Roforbundet, og blant annet i 1957 diskuterte styret saken uten at noe ble gjort.[16] Ellers viser de årlige rapportene fra *Utvalget for roing i norske båttyper* at klubbene slet både økonomisk og med å holde båtmateriellet i forsvarlig stand. I årsrapporten for 1965 konkluderte formannen i utvalget med at «roing i *norske* båttyper alltid har ligget adskillig på siden av Roforbundets normale virksomhet». Enten måtte forbundet hjelpe til med å rekonstruere Bergen og Hordaland Rokrets som ikke lenger fungerte, eller bidra til at klubbene ble et eget særforbund. Utvalgsformannen mente at den siste løsning utvilsomt

Færingene i forgrunnen er alle oselvere – spesialbygde for kapproing. Sammen med naustene i bakgrunnen illustrerer de en viktig side ved vår gamle kystkultur. Bildet er fra Askøy 1965.
(Norges Roforbund)

var den beste. Inntil videre ble det opprettet et interimsstyre for bruksbåtklubbene som skulle arbeide videre med saken.

Ved utgangen av 1965 var antallet klubber kommet ned i 44. To av bruksbåtklubbene, Fana båtlag og Harding var utmeldt, og i tillegg var klubbene i Kristiansund gått sammen i Roklubben av 1965. Hortens Kvinnelige Roklubb hadde sluttet seg til Hortens Roklubb i 1961, mens Risør Roklubb (nedlagt 1958), og Hønefoss Roklubb (nedlagt 1961) var borte. Selv om i alt 7 klubber var blitt borte etter 1957, var heldigvis noen nye kommet til: Askøy Roklubb (1964), *Kongsvinger Roklubb* (1961), *Norges Landbrukshøyskoles idrettslag* (1965) og *Roklubben av 1965*. Fra 1961 til 1964 var dessuten *Rjukan Roklubb* med i NR, men klubben fikk dessverre kort levetid. I 1964 var det også på tale å etablere roklubb i Notodden, men forsøket førte ikke frem.

ÅRUNGEN ROSTADION

Frem til ca. 1950 hadde det stort sett vært enighet om at NM i løpet av 7-årsperioder skulle avholdes på Østlandet fem år og på Vestlandet to år. Tidligere hadde Tinget vedtatt at Horten indre havn skulle være permanent bane for Østlandet, mens Nordås-

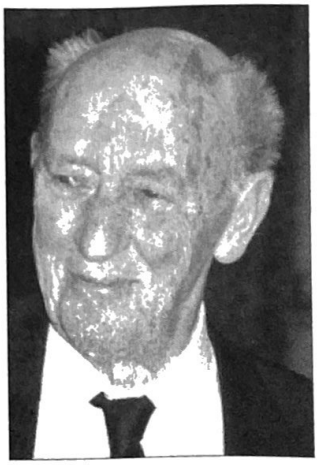

Georg Guttormsen (Geggen) bisto Sigurd Bang i arbeidet med å gjøre Årungen til vår viktigste regattabane.

vannet hadde tilsvarende status for Vestlandet. I 1946 ble ordningen drøftet etter initiativ fra NSR uten at noen endring fant sted.[17] Fire år etter søkte samme klubb om å få anlegge en bane på Oslo Havn mellom Sjursøen og Vippetangen, men henvendelsen ble avslått av forbundsstyret. Begrunnelsen var blant annet at banen lå utsatt til for vind, og kyst- og fjordtrafikken.[18] Fra 1950-årene økte motorbåtenes antall betydelig, samtidig med at trafikken av kystbåter og større skip tiltok. Særlig for klubbene i Oslo skapte dette etterhvert store problemer både i treningssammenheng og ikke minst for mulighetene til å avholde regattaer i havneområdet. Tidlig på 50-tallet finner vi flere innlegg i *Roing* der banespørsmålet for Oslo-området ble luftet. Hverken Kjørbo-banen, Sandvika, Frognerkilen eller Oslo Havn synes å være akseptable, og Oslo-klubbene vendte nå oppmerksomheten mot aktuelle ferskvann i nærområdet.

Særlig NSR hadde gjennom flere år vært opptatt av å finne alternativer til banen i Horten og Kjørbo-banen. Da klubbens planer om regattabane i havneområdet ble avslått, måtte nye muligheter prøves. Fra naturens side var det tre vann nær hovedstaden som var aktuelle: Bogstadvannet, Nøklevann og Gjersjøen. Bogstadvannets muligheter var imidlertid begrenset på grunn av tømmerfløting. Nøklevannet hadde kanskje de beste forutsetninger, men var drikkevannsreservoir for Oslo og dermed uaktuelt. Alt fra slutten av 30-tallet synes Gjersjøen å ha vært ønsket av mange som regattaanlegg, og blant annet NSRs vellykkete internasjonal jubileumsregatta her i 1937 tilsa at her hadde man muligheter for et godt anlegg for Oslo-området. Avstanden fra Oslo sentrum var ca. 15 km, langs vannet var muligheter for god båtplass og vannet var såpass stort at her var plass til to baner. Men da Gjersjøen tidlig på 50-tallet ble gjort til drikkevannsreservoir, var også dette prosjektet uaktuelt.[19]

Som vi har sett var det særlig NSR som aktivt gikk inn for å løse banespørsmålet for Oslo-området, og etter avslaget klubben fikk i 1950, ble søkelyset rettet mot Årungen. Klubbens utrettelige formann tidlig i 50-årene, Sigurd Bang, så mulighetene som Årungen hadde, og etablerte tidlig på 50-tallet kontakt med Norges Landbrukshøyskoles idrettslag (NLHI) for å få i stand et samarbeid om anlegg av regattabane. Gjennom Norske Studenters Idrettsforbund hadde man allerede et forum for samarbeid, og sammen med ildsjelen for idretten på Landbrukshøyskolen, Georg Guttormsen («Geggen»), ble grunnlaget lagt for det som senere skulle bli norsk rosports sentralanlegg.

Drivkraften i arbeidet var uten tvil Sigurd Bang, som for sin store innsats er blitt tildelt hedersnavnet *Årungens far*. Han var blant annet i besittelse av den nødvendige stahet til aldri å godta et nei som svar, av praktisk sans og stor arbeidskapasitet og entusiasme.

Årungen Rostadion fotografert omkring 1965. (NSR)

Banen ble nærmest ved et arbeidsuhell offisielt åpnet i månedsskiftet juli/august 1954 da Oslo Rokrets måtte ty til Årungen fordi Kjørbobanen var opptatt på den fastsatte dato. Arrangørene, Oslo Rokrets i samarbeid med rogruppen ved Lanbrukshøyskolen, ble etter regattaen blant annet møtt med følgende overskrift: *Sørgelig dårlig arrangement.*[20] Kritikken var nok i noen grad uberettiget, men er trolig et eksempel på at krefter motarbeidet forsøket på å etablere et roanlegg på Årungen .[21]

Heldigvis lot ikke ildsjelene, Sigurd Bang og Georg Guttormsen, seg knekke av motgangen, og på et styremøte i NR i oktober samme år ble styret orientert om NSRs og Norges Landbrukshøyskoles Idrettslags planer for utbygging av Årungen til et «Rostadion».[22] I et vedlagt brev redegjorde Sigurd Bang for opprettelsen av en rogruppe ved Landbrukshøyskolen og skolens arbeid for å skaffe midler til båthus. Hovedinteressen var «å få roingen igang ved skolen og om mulig få en god race-klubb der nede», og i tillegg *«lage et godt rostadion på Årungen»*. Deretter omtaler han grunneiernes og da særlig skolens positive holdning til et slikt anlegg. Fortsettelsen lyder slik:

> «Årungen skulle by på muligheter som rostadion som intet annet sted undertegnede har sett i Norge. Det skulle være mulig på høyskolens grunn å få utmerkede tilskuerplasser og plass for båter og omkledningsrom. Vi regner med å kunne legge faste startbrygger. Til dette kommer at høyskolen byr glimrende muligheter for innkvartering i sommermånedene».

Ellers nevnes muligheter for å søke om tippemidler og planer for en regattaforening for Årungen der Landbrukshøyskolen, Ås kommune og NSR var med. I styrereferatet fra møtet heter det at «styret ga uttrykk for sin store interesse for planene og den videre utvikling», men ytret også ønske om å bli oppnevnt i den påtenkte regattaforening, eller at representanter fra Oslo Rokrets ble med.[23] Dagen etter

Sigurd Bang, «Årungens far» kontrollerer at premiene er på plass. (NSR)

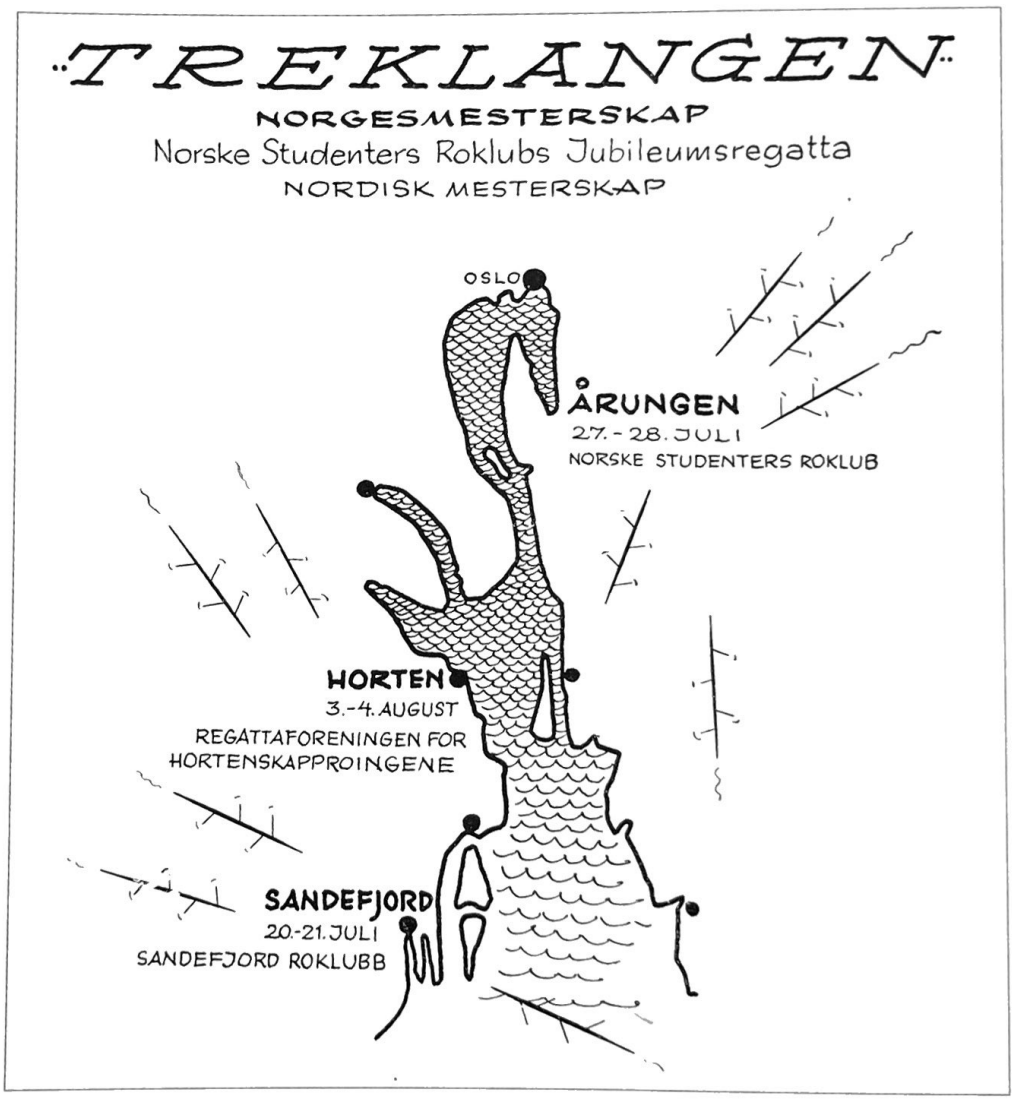

«Treklangen» var en betegnelse som ble brukt på de tre store regattaene sommeren 1957. Norgesmesterskapet i Sandefjord, NSRs jubileumsregatta på Årungen og til slutt Nordisk Mesterskap i Horten. (Norges Roforbund)

styremøtet sendte formannen i Roforbundet brev til NSR der han ønsket Sigurd Bang «alt mulig hell med arbeidet», og at «saken foreløpig kan behandles gunstigst ved hjelp av Deres klubbs initiativ.» Men formannen var likevel av den oppfatning at «på et visst punkt i utviklingen ganske sikkert vil være en fordel om Norges Roforbund er representert i den regattaforening det er tale om å danne.»

Året etter arrangerte Oslo-kretsen på ny sitt mesterskap på Årungen, og selv om bryggen var noe mangelfull og banen 170 meter for lang, skrev redaktøren i *Roing* om «mange og vesentlige forbedringer», og at NSR og Landbrukshøyskolen på Ås har «begynt å få tefften av det riktige».[24] Forbundsstyret synes imidlertid fortsatt å være noe reserverte i forhold til NSR og deres arbeid for roanlegget på Årungen, noe som kom til syne da NSR sommeren 1956 søkte om å arrangere Nordisk Mesterskap og en internasjonal regatta på Årungen året etter, blant annet som et ledd i klubbens 60-årsjubileum. I brevet fra NSRs formann, Sigurd Bang, ble det redegjort for nødvendige arbeider som NSR ville utføre, deriblant å bygge en permanent startbrygge ved Vassum. Bang konkluderte med at en endelig utbygging av

Årungen «vil kunne bety det samme for Norge som Bagsværd for Danmark». Etter Bangs mening ville et slikt arrangement på Årungen «bli en mektig løftestang for norsk roing».[25] Forbundstyret utrykte på ny at de var positive til NSRs arbeid, men styret fant det ikke «tilrådelig å henlegge Nordisk Mesterskap til en bane som ikke er godkjent som internasjonal og som heller ikke tidligere er prøvet i større kapproinger.» Samtidig virker det som styret alt hadde bestemt seg for at Nordisk Mesterskap skulle avholdes i Horten.[26] I den påfølgende korrespondanse mellom NR og NSR kommer sterke motsetninger til utrykk, og Bang avslutter et brev slik:

> «NSRs styre er av den oppfatning at forbundsstyrets beslutning er til skade for norsk rosport og vi kan ikke tro at forbundsstyrets oppfatning deles av flertallet av norske roklubber. Såfremt Forbundsstyret fastholder sin oppfatning akter NSR å legge saken frem for tinget i Bergen».[27]

I et engasjert innlegg på Tinget i Bergen samme sommer kom Bang med sterk kritikk av Forbundsstyrets holdning til NSRs søknad, men saken førte ikke til videre debatt. Alt tyder på at et flertall av tingdelegatene støttet styret i at Årungen måtte prøves først i en større sammenheng før man kunne arrangere Nordisk Mesterskap der. Vi merker likevel at Forbundsstyret var villig til å komme NSR i møte og diskutere «enhver plan om regatta på banen med klubben etter tinget».[28]

Etterpå bedret samarbeidet seg, og NR og NSR kom frem til enighet om at NSR skulle arrangere en stor internasjonal jubileumsregatta siste helgen i juli måned. Banen ble godkjent for internasjonale løp tidlig året etter[29], og terminlisten for de store regattaene i 1957 tok blant annet sikte på at NSRs regatta skulle få maksimal oppslutning. Regattaopplegget fikk navnet *Treklang*, og startet med NM i Sandefjord 20. og 21. juli, helgen etter var viet til NSRs arrangement på Årungen og ble avsluttet med Nordisk Mesterskap i Horten 3. og 4. august. I uken etter NM ville forbundet arrangere en større treningssamling på Årungen, der man gikk ut fra at deltakere fra hele Norden ville være med.[30]

Studentenes jubileumsregatta ble en formidabel suksess, og superlativene var mange etter regattaen.

Den vellykkete regattaen fjernet tydeligvis all rimelig tvil om Årungens potensiale, og i de følgende år ble Årungen gradvis utbygd av NSR i samarbeid med idrettslaget ved Landbrukshøyskolen. Grunnlaget for utbyggingen var en kontrakt mellom skolen og skolens idrettslag som ble inngått høsten 1958. Ifølge avtalen skulle utbyggingen blant annet omfatte konkurransebane og treningsanlegg for roing. Til å ta vare på anlegget og sørge for videre utbygging ble *Rådet for Årungen Rostadion* opprettet. Rådet skulle bestå av 4 representanter fra skolen, 4 fra skolens idrettslag, 4 fra NSR, 2 fra Ås

HM Kong Olav V (den gang kronprinsregent) som interessert hedersgjest ved NSRs jubileumsregatta på Årungen i 1957.

kommune og 1 fra Oslo Rokrets. I instruksen for rådet het det blant annet at «Årungen Rostadion bygges snarest mulig ut» og «Penger til utbyggingen skaffes i første rekke fra tippemidler, samt støtte fra Ås og Oslo kommuner.» I de første årene etter avtaleinngåelsen var det de to idrettslagene som bar de tyngste byrdene, men selve utbyggingen gikk relativt langsomt da man hadde begrensete midler til disposisjon. Rådet var de første årene lite innstilt på å trekke inn NR, blant annet fordi Roforbundet verken hadde økonomiske midler eller arbeidskrefter til direkte innsats.[31]

I NR var man tydeligvis nå fornøyd med tingenes tilstand, blant annet fordi man fikk muligheter til å arrangere lengre treningsleirer på Årungen der roerne ble innkvartert på Landbrukshøyskolen. I tillegg fikk man muligheter til å teste landets beste roere på NSRs internasjonale regattaer som ble en fast regatta på terminlisten etter suksessen i 1957. Den endelige aksepten av Årungen som landets regattabane nr. 1 kom i 1964 da styret i NR gikk inn for at Nordisk Mesterskap følgende år skulle legges til Årungen.[32] Samarbeidet mellom NR, idrettslaget ved Landbrukshøyskolen og NSR om Nordisk Mesterskap i 1965 var usedvanlig godt[33], og formannen i Roforbundet sendte etter avviklingen et brev til Sigurd Bang og arrangørene med takk «for udmerket arrangement».[34]

I SKYGGEN AV ÅRUNGEN

Utbyggingen av Årungen i tiåret fra 1955 til 1965 var, sett med ettertidens øyne, kanskje den viktigste begivenhet for norsk rosport i de første tiårene etter krigen, og den kom på mange måter til å stille andre anlegg i skyggen. I en oversikt over roanleggene i Norge i 1950 finner vi at det i alt var 25 autoriserte kapproingsbaner, men bare 10 av banene var godkjente for internasjonale regattaer. Av disse var det bare 6 som var autorisert for mesterskap: Nordåsvannet, Borgebunnbanen, Horten indre havn, Kjørbobanen, Gjersjøen og Granholmsundet. Oversikten viser at omlag halvparten av banene var plassert i havneområder med de problemer dette medførte.

Rogaland Rokrets fikk i 1952 godkjent et baneanlegg på Limavatnet i Gjesdal, men ellers var det frem til 1965 ingen andre nyanlegg enn Årungen. På 50-tallet ble i tillegg noen av de eldre anleggene forbedret, blant annet anleggene på Jonsvannet, Nordåsvannet og i Horten. Hovedinntrykket er likevel at interessen i dette tiåret særlig var knyttet til Årungen, og at aktiviteten ellers besto i forbedringer av eldre anlegg. Flere av regattaarrangørene var sterkt opptatt av å bedre kommunikasjonene mellom bane og land slik at tilskuerne lettere kunne følge utviklingen i løpene. Under større mes-

AUTORISERTE KAPPROINGSBANER

Sted	Baner	×) Autoriserte for følgende roinger:				
		Mesterskap	Internasjonale	Nasjonale	Krets	Idrettsmerket
Arendal	Arendals havn	—	×	×	×	×
Bergen	Laksevåg	—	—	—	—	×
Bergen	Nordåsvannet (Fjøsanger)	×	×	×	×	×
Drammen	Landfallbroen-Bybroen	—	—	×	×	—
Fredrikstad	Borgebunnbanen	×	×	×	×	×
Halden	Haldens Havn	—	—	—	—	×
Halden	Femsjøen	—	—	—	×	—
Hamar	Nordsveodden-Tyvholmen	—	—	×	×	×
Holmestrand	Mulviken	—	—	—	×	×
Horten	Indre Havn (1950 m)	×	×	×	×	×
Kristiansand	Fiskåbukten	—	—	×	×	×
Kristiansund	Gomatland-Skorpa	—	—	×	×	×
Larvik	Farrisvannet	—	—	×	×	×
Moss	Mossesundet	—	—	×	×	×
Oslo	Frognerkilen	—	—	—	—	×
Oslo	Ormsund Robane	—	—	—	—	× 1000 m
Oslo	Kjørbobanen	×	×	×	×	×
Oslo	Gjersjøen (bane A og B)	×	×	×	×	×
Sarpsborg	Tunevannet	—	×	×	×	×
Sandefjord	Granholmsundet	×	×	×	×	×
Stavanger	Kistesund	—	—	—	×	×
Trondheim	Trondheims havn (b. A)	—	—	×	×	×
Trondheim	Trondheims havn (b. B)	—	—	—	—	× 1000 m
Trondheim	Jonsvannet	—	×	×	×	×
Tønsberg	Bjerkøbanen	—	×	×	×	×

Oversikten over autoriserte kapproingsbaner i 1950 viser at om lag halvparten var knyttet til havneområder.
(Norges Roforbund)

Invitasjon til NM 1954. Ingen skulle være i tvil om Hortenbanens mange fordeler.
(Norges Roforbund)

terskap ble gjerne både telefon og kortebølgesender benyttet. Oppmerksomheten konsentrerte seg nå mer og mer om innsjøbaner, og Percy Armstrong i Haldens Roklub uttrykte det slik: [35]

> «Det må være en innsjøbane, så en slipper alle disse motorbåtene som roter opp sjøen og gjør løpene mer eller mindre sjanseartet.»

I en *enquete* i Roforbundets medlemsblad i 1957 ble flere sentrale tillitsmenn i østlandsklubbene spurt om baneforhold og banemuligheter på Østlandet, og de fleste foretrakk innlandsbaner, selv om noen fortsatt sverget til Kjørbobanen og Horten. Begrunnelsen hos de fleste var at innsjøene som regel var bedre skjermet, hadde strømfritt

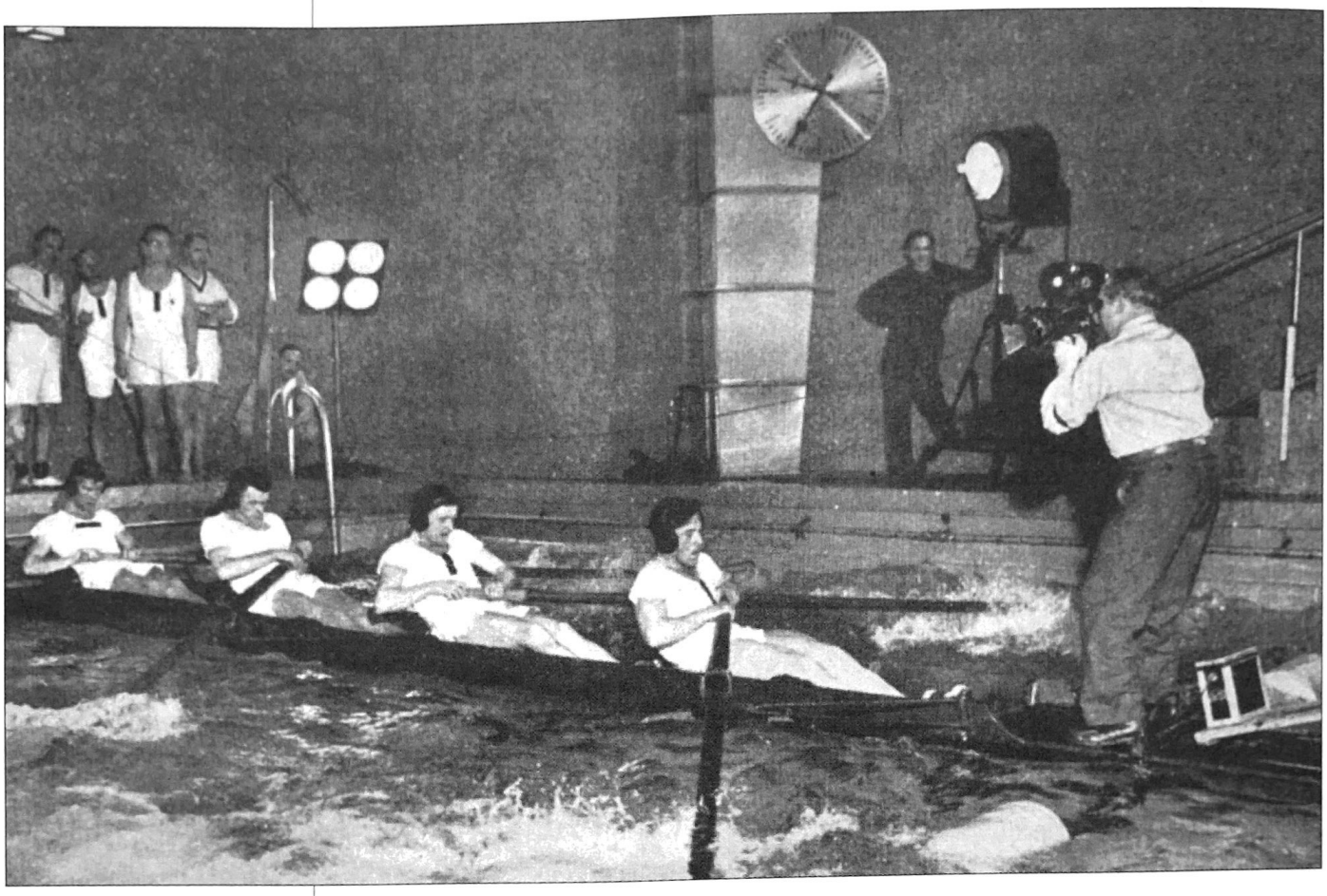

Filmopptak av roere fra Christiania Roklub under trening i Vestkantbadet. (Norges Roforbund)

vann og at man her kunne legge ut permanente banewirer langs hele banen, noe som var umulig i havneområder. Et flertall av de spurte holdt Borgebunnbanen til Fredrikstad Roklubb som den beste. Ellers viste svarene at de fleste mente at det var viktig at man hadde flere godt utbygde baner på Østlandet, og at man ikke burde satse alt på ett anlegg.[36]

NSRs engasjement for Årungen, kom også etterhvert til å redusere klubbens interesse for arbeidet i Regattaforeningen for Hortenskapproingene, og fra midten av 1950-årene var det tydelig at mange ønsket at Hortens enerett til NM-regattaene på Østlandet måtte opphøre. Det var neppe tilfeldig at Harald Rømcke fra NSR etter NM i Horten 1955 tok til orde for at NM i langt større grad burde gå på omgang da dette blant annet ville skape større interesse for rosporten. Etter Rømckes mening burde kapproingene i Horten være forbeholdt internasjonale regattaer inkludert Nordisk Mesterskap og så burde NM veksle mellom 4 regattabaner: Jonsvannet, Nordåsvannet, Limavannet og en bane i Østfold/Akershusregionen. I det siste tilfellet var tre baner aktuelle: Årungen, Gjersjøen og Borgebunnen. Hans omtale av NM i Horten var forsåvidt på mange måter positiv, men likevel merker vi en negativ undertone. Banens orientering i forhold til land skapte vansker, ettermiddagssolen ga reflekser som blendet roerne og publikum sluttet ikke opp om arran-

gementet.[37] Kritikken ble fulgt opp på Rotinget etter mesterskapet, blant annet fordi arrangementene de siste årene hadde gått med underskudd. En annen svakhet ved banen var lengden som var snaut 1950 meter.[38] Hortens posisjon som NM-arrangør på Østlandet svekkes særlig etter at Rotinget i 1960 gikk inn for at NM for senior og junior ble delt, og i årene frem til 1965 veksler NM mellom Horten, Sandefjord, Nordåsvannet og Årungen.

Et annet tiltak som også fortjener oppmerksomhet, var Christiania Roklubs satsing på vintertrening i robasseng. I mange land hadde dette vært prøvd i spesialkonstruerte bassenger hvor vannet sirkulerte, og stort sett med positive resultat. Christiania Roklubs løsning besto i å benytte svømmebassenget i Vestkantbadet der en forkortet firer ble spent fast på tvers av bassenget. I forbindelse med klubbens 75-årsjubileum våren 1953 ble løsningen presentert for presse og film.[39]

Henry Ragnar Becker-Ericksens navn vil for alltid være knyttet til fondet han opprettet i 1953 med kr. 25.000 i kapital. I forbindelse med sin 70-årsdag 26/12-1960 tilførte han fondet ytterligere kr. 25.000. (Norges Roforbund)

MILDE GAVER OG OFFENTLIGE TILSKUDD

Den økonomiske stillingen for Forbundet bedret seg noe de første årene etter 1950, men fortsatt var økonomien heller trang. Takket være gaver fra ulike fond som var forbeholdt idretten, blant andre *Conrad Langaards fond* og *Fearnleys fond*, kunne Forbundet årlig gi et bidrag på noen hundre kroner hver til ulike klubber. Av årsregnskapet for 1955/56 fremgår det at i tillegg mottok Forbundet gaver fra *Nordisk Roforbunds venner* på kr. 2.000, fra *Konsul Becker-Ericksens fond* kr. 1.000 og fra *Fotballforbundet* kr. 500. Til å dekke noen av utgiftene til Nordisk mesterskap mottok Forbundet ca. kr. 2000 fra *Victor Hjorts fond*. Ellers støttet *Den amerikanske ambassade* med kr. 1.050 til dekning av utgifter for en svensk/amerikansk rotrener som besøkte kretsene og klubbene i Norge. Dette beløpet ble fordelt mellom klubbene som hadde hatt besøk av treneren. Men samtidig tilførte klubbene Forbundet en krone per medlem, noe som i alt utgjorde kr. 4.170.

Fra NIF mottok Forbundet penger til administrasjon, samt øremerkete tilskudd til instruksjons- og ungdomsarbeid. I tillegg fikk man bidrag til Nordisk Mesterskap og et mindre bidrag til representasjon. Det interessante i denne sammenheng er at mens tilskuddet fra det offentlige som ble gitt gjennom Norges Idrettsforbund var ca. kr. 13.000, utgjorde kontingentinnbetaling og gavene noe i overkant av kr. 14.000. Når vi vet at Forbundet frem til 1957 ikke mottok noe fra Statens Ungdoms- og Idrettskontor (STUI), så må en undres over hvordan styret tross alt klarte å få endene til å møtes. Særlig i 1955 var Forbundet ille ute, og bare ved å utnytte eget fond maksimalt kom man gjennom krisen. Verdipapirene i fondet ble da

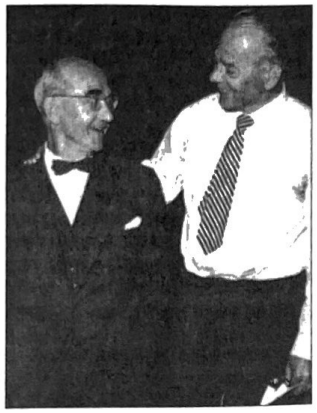

Rolf Hofmo (t.v.) sammen med formannen i NIF, Arthur Ruud, under Idrettstinget i 1957. Ruud var for økte statlige tilskudd til NIF og særforbundene, mens Hofmo mente at tippemidlene skulle gå til idrettsanlegg og samfunnshus. (Norges Idrettsforbund)

nedskrevet til pari kurs, og kursgevinsten kr. 2.900 ble overført til driftsregnskapet.[40] En annen årsak til økonomisk bekymring var *Roing*. I de første årene hadde bladet gitt et visst overskudd som for en del var satt inn i et reservefond. Fra midten av 50-tallet stagnerte annonseinntektene, og da trykkeomkostningene samtidig økte, måtte man tære på den oppsparte kapitalen. I 1964 var reservefondet tomt,[41] og senere ble det styret selv som måtte stå som utgivere.

Etter at Landsstyremøtet i NIF høsten 1949 hadde vedtatt at kapproingsbåter skulle betraktes som anleggsmateriell, forventet NR at såvel Forbundet som enkeltklubber kunne få bidrag fra tippemidlene til båter. Fra 1950 søkte derfor Forbundet hvert år STUI om tilskudd til innkjøp av båter, men svaret var i mange år negativt. Gjennom NIF og kontakt med politikere forsøkte Forbundet å påvirke STUI, men lederen, Rolf Hofmo, var nærmest urokkelig i sitt syn på at båter ikke kunne regnes som anleggsmidler, og derfor ble søknadene avslått. Først våren 1957 endret STUI regelverket slik at båtmateriell ble stønadsberetttiget, og Forbundet fikk da kr. 10.000 til kjøp av innriggere. Summen ble deretter fordelt på 5 klubber. I årene etter mottok Forbundet tippemidler blant annet til innkjøp av båter som ble brukt til trening og konkurranser av representasjonslagene. Slik fikk Forbundet gradvis bygget opp sin egen båtpark.

Selv om STUI i mange år var negativ til søknader om romateriell, var det en rekke klubber som mottok støtte til båthus, brygger, garderobeanlegg og klubbhus i disse årene. Fra starten og frem til 1965 mottok norsk rosport i alt kr. 528.000 av tippemidlene.[42]

Striden med STUI om tilskudd til båter føyer seg pent inn i rekken av motsetninger som var mellom særforbundene og STUI i årene frem til 1957. Særforbundene ønsket at mer av tippemidlene skulle gå direkte til idretten og da gjennom særforbundene. Rolf Hofmo var mest opptatt av å bedre betingelsene for masseidretten og dermed styrke folkehelsen. Hans viktigste støttespillere var naturlig nok idrettskretsene som tenkte mer på anlegg enn toppidrett. STUIs ensidige vektlegging av idrettsanlegg ble gradvis endret fra 1957 da regjeringen oppnevnte *Statens Idrettsråd* som skulle foreta den endelige innstilling om fordeling av tippemidler. Her hadde NIF 5 medlemmer mens de resterende fem var offentlig oppnevnt.[43] Trolig var det denne omleggingen som førte til at Roforbundet ble tildelt kr. 30.000 av tippemidlene for året 1958. Summen skulle deles på klubber og Forbundet, og Forbundets andel ble benyttet til innkjøp av konkurransebåter.[44] Båtmateriellet ble etter avtale med OKR plassert i en egen avdeling i klubbens nye båthall som Forbundet skulle disponere. Etterat NIF fikk større innflytelse på fordelingen av midlene, ser vi også økte tilskudd til instruksjonsarbeid og treningssamlinger.

NSRs åtterlag fikk etter en viss nøling tillatelse til å delta i Studentmesterskapet i Kiel sommeren 1954. Roerne sørget til gjengjeld for en klar seier. Lengst til høyre sitter stroken, Leif Ljungqvist. (NSR)

ROING OG POLITIKK

Selv om alle var enig i prinsippet at idrett og politikk ikke skulle blandes, var de fleste klar over at et slikt skille var umulig å overholde. I mellomkrigstiden kom dette klart til syne i striden mellom AIF og Norges Landsforbund for idrett. I årene etter krigen og frem til 1965 sto striden blant annet om masseidrett og helsemål på den ene side, og toppidrett på den andre. Sentralt i denne striden var som vi alt har sett, spørsmålet om hva de offentlige tilskuddene skulle brukes til.

Men årene etter krigen var også preget av at idretten hadde en internasjonal side som kunne være problematisk. I de første årene etter 1945 var forholdet til Sverige og svensk idrett vanskelig på grunn av Sveriges påståtte tyskvennlighet under krigen. Blant annet boikottet norske skiløpere internasjonale stevner vinteren 1945/46 fordi løperne ikke ville delta i stevner der Sverige var med. Dette «svenskehatet» fikk liten betydning for roerne. Sommeren 1945 var delegater fra alle nordiske roforbund samlet i Sverige, og stemningen var positiv. Landsdelskapproingen mellom Østfold og Göteborg/Båhuslän ble tatt opp igjen i 1946 og Strömstad Roddklub var en hyppig gjest i Norge på slutten av førtitallet. Fra 1951 ble landskamper og landsdelsregattaer mot Sverige nærmest årvisse.

Langt vanskeligere var forholdet til Tyskland og tyske idrettsutøvere. Frem til 1951 var holdningen i NIF at norske idrettsutøvere ikke skulle delta i stevner der tyskere, såvel fra Vest-Tyskland som Øst-Tyskland, var med. Bergens Roklub søkte høsten 1950 om å få delta i en regatta i Tyskland året etter, men svaret var «at en ikke ønsket å ta imot innbydelse fra tyskere eller innby tyskere til deltakelse i Norge».[45] Året etter beklaget styret i NR seg over at Sverige hadde invitert tyske lag til den internasjonale regattaen som ble

holdt dagen etter Nordisk Mesterskap, uten at NR var blitt informert. Selv om tyske lag deltok i vinterolympiaden i Oslo, var NR så sent som i 1954 usikker på om norske lag burde delta i Tyskland. NSR søkte dette året om å få delta i et studentmesterskap i Kiel, og Forbundsstyret ga sin tillatelse dersom NIF ikke hadde innvendinger.[46] NIF var nå positiv til søknaden, og resultatet ble at NSRs åtter seiret i studentmesterskapet.[47]

Fra slutten av 40-årene skapte også forholdet til land i Øst-Europa problemer. Den kommunistiske maktovertakelse i Tsjekkoslovakia i 1948, delingen av Tyskland året etter, Korea-krigen tidlig i 50-årene og ikke minst den sovjetiske innmarsjen i Ungarn høsten 1956 aktualiserte spørsmålet om idrettsboikott av land i Øst-Europa. Spørsmålet om ikke å delta i OL i Melbourne ble drøftet av Olympiakomiteen og særforbundene og formannen i NR gikk inn for at Norge ikke skulle delta. Fem andre representanter fulgte Roforbundets formann, mens 20 var imot. Gjenklang av denne negative holdning til russiske idrettsutøvere finner vi i en redaksjonell artikkel i februarnummeret 1957 av *Roing*. Under overskriften «Kald skulder» viser redaktøren til at styret i NR i et møte 1. februar vedtok full boikott av russiske roere. I artikkelen finner vi blant annet følgende:[48]

> «....og det eneste renslige standpunkt er at vi for tiden ikke finner det anstendig å ha noe idrettslig samkvem med en nasjon som spesialiserer seg på voldtekt på frihetselskende folk.»

Resultatet ble da også at norske roere ikke ble påmeldt til EM i 1957, men styret opphevet boikotten året etter.[49]

Under den kalde krigen vet vi at USA gjorde mye for å sikre seg støttespillere, også på idrettsfronten. Høsten 1955 fikk således NR et tilbud fra Den amerikanske ambassade om besøk av den kjente svensk-amerikanske rotrener, Gösta Eriksen, der ambassaden bekostet alle utgiftene ved besøket. Henvendelsen ble positivt mottatt av Forbundet, særlig fordi Eriksen hadde hatt stor suksess med svenske representasjonslag, og i februar/mars besøkte Eriksen så godt som alle klubbene og kretsene i landet.[50] Eriksen var tilhenger av den såkalte *Conibear-stilen* og inspirerte blant andre Thor Nilsen i Bærum Roklubb. NR hadde neppe noen betenkeligheter med et slikt besøk, men ambassadens rolle kan tyde på at dette var et ledd i en pro-amerikansk påvirkning. Om dette hadde noen virkning, er en annen sak, men vi kan i alle fall konstatere at NR var blant de skarpeste fordømmerne av Sovjets innmarsj i Ungarn sommeren 1956. Også senere finnes eksempler på at NR ønsket å markere en boikott i forhold til øst-europeiske land, blant annet i 1968, etter at øst-europeiske styrker hadde slått ned en oppstand i Tsjekkoslovakia.[51]

ROSPORTEN I MEDIA

Under overskriften *Roingen i norsk presse* i augustnummeret 1952 av medlemsbladet, gikk Sigurd Bang fra NSR til frontalangrep på norsk presses, og særlig hovedstadsavisenes neglisjering av norsk rosport. Bakgrunnen for artikkelen var en sammenligning av Aftenpostens og Gøteborg-avisenes forhåndsomtale og reportasjer fra landsdelskampen mellom Øst-Norge og Vest-Sverige. Selv om Norge gikk seirende ut av regattaen, var det fyldige og saklige reportasjer i de svenske avisene, mens Aftenposten hadde «15 linjer med misvisende tekst». Etter Bangs mening var denne manglende interessen en av årsakene til den sviktende rekrutteringen som norsk rosport opplevde. Innlegget ble ikke stående ubesvart. I det følgende nummeret kom et kraftig tilsvar fra en sportsjournalist i Bergen som pekte på det gode forhold som var mellom roere og sportsjournalister vestpå der rosporten fikk «fair behandling på linje med den andre idrettsgrener blir til del». Konklusjonen var at Bang burde være varsom med å kritisere norsk presse i generelle vendinger, og heller arbeide for «å skape et mer tillitsfullt forhold mellom presse og den idrett som står hans hjerte nærmest».

Da fjernsynet holdt sitt inntog i norske hjem omkring 1960 ble spørsmålet om idrettsoverføringer av stevner aktuelle. I idrettsmiljøene fikk fjernsynet en noe blandet mottakelse. Noen var positive til overføringer fra stevner, men mange fryktet at slik fjernsynsdekning ville bli konsentrert om de store idrettene. De små idrettene ville få liten mediaoppmerksomhet, og publikum ville utebli fra stevnene dersom det foregikk en idrettsoverføring samtidig.

I dansk fjernsyn var roing et populært innslag omkring 1960. Her ser vi dansk TV i aksjon på Bagsværd Sø. I Norge var derimot NRK nokså lunkne i forhold til overføringer fra norske regattaer.
(Noges Roforbund)

Roforbundets første kontakt med fjernsynet gjaldt NRKs dekning av regattaen Oxford-Cambrigde i mars 1963. I dette tilfellet tok Forbundsstyret kontakt med NRK og beklaget seg over dårlig reportasje og at Forbundet ikke var blitt forespurt før sendingen, slik televisjonsavtalen mellom NRK og NIF tilsa. Styret var ellers enig om å tilby NRK faglig assistanse ved fremtidige reportasjer.[52]

I forbindelse med Nordisk Mesterskap på Årungen i 1965 inngikk NR en avtale med NRK der sistnevnte skulle betale kr. 6.000 for retten til direkte fjernsynsoverføring fra stevnet. Omlag en måned etterpå fikk Roforbundets styre brev fra NRK der de beklaget at overføringen måtte avlyses på grunn av tekniske vansker og for få telefonlinjer ut fra området. I stedet ville NRK ha noen opptak i Sportsrevyen.[53] Noe senere mottok styret nok et brev fra NRK der sportsansvarlig beklaget at TV ikke hadde «tilstrekkelig utstyr til å lage en tilfredsstillende overføring».[54] Beklagelsene og unnskyldningene fra NRK avstedkom visse reaksjoner, blant annet i et påfølgende styremøte. Her ble det informert om at flere særforbund hadde fått lignende avslag, noe som tydet på at NRK hadde foretatt valg som utelukket flere forbund. Dette var trolig også en av grunnene til at NIF opprettet en TV-komité som sto «til særforbundenes disposisjon når de er i kontakt med TV».[55] Av årsberetningen for 1965 fremgår det at det hadde vært «enkelte spredte glimt i Sportsrevyen» fra rostevner, og at fjernsynet neste år planla en større direkte overføring fra Årungen.

KVINNENE FÅR PLASS I HOVEDSTYRET

Styret i NR og de fleste utvalg hadde fra starten i 1900 og frem til begynnelsen av 1950-årene vært totalt dominert av menn. Riktignok hadde NR allerede i 1939 opprettet et eget *Dameutvalg*, men uten at kvinnene dermed fikk noen særlig større innflytelse i Forbundet. Mange forslag fra utvalget ble trenert eller forkastet av styret, og kvinneutvalget måtte føre en seig kamp før de oppnådde reell innflytelse i hovedstyret. Allerede i 1945 fremmet Dameutvalget forslag om kvinne i hovedstyret, men tiden var tydeligvis ikke moden for slike radikale endringer.[56] Til Tinget sommeren 1951 fremmet Dameutvalget på ny forslaget, og det lød da slik:

> «Forbundsstyret består av formann, nestformann, sekretær og 2 styremedlemmer med 2 varamenn samt Dameutvalgets formann.»

Forslaget førte til en opphetet debatt der flere talere pekte på det betenkelige i at én utvalgsformann skulle få plass i styret, mens andre ikke fikk det. Representanten fra NSR gikk sterkt imot forslaget, blant annet fordi styret da ville «bli for tungrodd». Aksel Proet Høst som var nestleder i NIF og til stede på Tinget, var tydelig svært be-

Det tok lang tid før kvinnene fullt ut ble akseptert i norsk rosport. Teksten til forsidebildet i «Roing» nr. 1 fra 1956 av et lag fra Damenes Roklubb taler for seg selv: «Roing er de store og svette menns sport. Oppløftende er det da å se så yndige og sjarmerende representanter for vår sportsgren, denne gang under NM i Horten (1955).»

tenkt over forslaget og uttalte at en eventuell lovendring i NR måtte legges frem for NIF til godkjennelse. Det ville også være uheldig, fortsatte han, om det «ble reist krav om kvinnelige innslag i de forskjellige idrettsadministrasjoners ledelse på grunn av et eksempel fra en eventuell gjennomføring i Norges Roforbund». I denne sammenheng kan det være på sin plass å nevne at NIF fikk sin første kvinnelige vararepresentant i 1954. Andre talere var langt mer positive, og ved første prøveavstemning fikk forslaget 30 stemmer mens 22 var imot. I realiteten innebar dette at forslaget ikke var vedtatt da en trengte 2/3 flertall for å vedta den nødvendige lovendring.[57] Resultatet ble likevel til slutt at formannen i Dameutvalget, Ruth Dahl-Carlsen, fra Fredrikstad Roklub ble innvalgt i hovedstyret som vararepresentant, en funksjon hun hadde til 1954. Tinget vedtok enstemmig dette året å endre loven om styrets sammensetning til følgende: «Forbundsstyret består av: Formann, nestformann og 3 styremedlemmer med 2 varamenn». Dermed var det ingen preferanse for kvinner eller formannen i Dameutvalget, men valgkomiteens forslag om Cecilie Resch fra Drammens Kvinnelige Roklubb som 1. varamann ble enstemmig vedtatt. Tingets enstemmighet tyder på at motstanden mot kvinnelige medlemmer i styret var forstummet – i alle fall så lenge de bare var suppleanter.

Cecilie Resch oppnådde snart stor respekt innad i styret for sitt samvittighetsfulle arbeid for rosporten og særlige engasjement for å bedre instruksjonsarbeidet for kvinnene. Da valgkomiteen i 1957

Cecilie Resch (Drammens Kv. Roklubb) var første kvinne som ble fullverdig medlem i Forbundsstyret. Dette skjedde i 1957 etter kampvotering på Tinget.

Lauritz S. Rode (til høyre) mottar NSRs hederstegn av Harald Rømcke ved klubbens 70-årsjubileum i 1967. Rode var forretningsfører i NR 1959-1964 og deretter formann fram til 1970. (NSR)

foreslo en mann som nytt styremedlem i Forbundsstyret, fremsatte Dameutvalgets formann forslag på Cecilie Resch og samtidig at valget skulle være skriftlig. Opptellingen viste at et flertall foretrakk Cecilie Resch som dermed var blitt NRs første kvinnelige styremedlem.[58]

FORRETNINGSFØRERENS OPPGAVER

Det faste element i den daglige driften gjennom hele denne perioden var Lauritz Rode. Fra høsten 1949 var han ansatt som forretningsfører, men i praksis var det ham som tok seg av alle de daglige gjøremål. Dette kom klart til uttrykk i 1954 da Forbundsstyret foreslo for Tinget at valg av sekretær burde utgå da disse oppgavene ble utført av forretningsføreren.[59] Forslaget ble senere vedtatt, og Lauritz Rodes nøkkelposisjon i NR var dermed akseptert av alle. I tillegg hadde han også i kortere perioder det redaksjonelle ansvaret for *Roing* samtidig som han ivaretok den forretningsmessige siden. Stort sett synes samarbeidet mellom Rode og styret å ha vært godt, men det finnes likevel enkelte eksempler på at styret mente at Rode hadde opptrådd noe egenrådig. Høsten 1956 kritiserte styret Rode for at det ikke alltid forelå oversikt over inn- og utgående post. På neste styremøte fikk Rode på ny kritikk for at han ikke hadde reagert på en lederartikkel i *Roing* som styret fant upassende. Rode forsvarte seg blant annet med at «hovedstyret i årenes løp hadde avfunnet seg med at mer og mer av Forbundets administrasjon var glidd over på forretningsførerens hånd uten tilfredsstillende fast og jevn kontroll». Saken førte til en bred diskusjon om forretningsførerens rolle, og det ble innskjerpet at styrereferatene måtte foreligge snarest mulig etter styremøtene.[60] Trass i dette ble forretningsføreren neste år «pålagt å utarbeide hele årsberetningen»[61], noe som tyder på at styret kanskje var mer avhengig av Rode enn de kanskje ville innrømme. Etter at disse episodene var opp og avgjort, finnes det ikke eksempler på motsetninger mellom styret og Rode. At han nøt stor tillit for sitt arbeid for rosporten, ble bekreftet høsten 1965 da han ble valgt til formann.

SIKKERHETSBESTEMMELSER OG AMATØRREGLEMENT

En sak som hadde vært ofret liten oppmerksomhet i NR og mange klubber, var sikkerhetsreglement for roerne. På foråret 1959 rammet en tragisk ulykke *Bogense Roklub* i Danmark. Under klubbens sesongåpning dro 5 roere ut i en innrigger. På grunn av strøm og vindforhold kom de for langt fra land og samtlige omkom. Den tra-

giske ulykken var et varsko, også for norsk rosport, og Forbundsstyret besluttet å innskjerpe forsiktighetsreglene for norske langturroere.[62] Tre år senere holdt norsk rosport på å bli rammet av en liknende ulykke. En roer i singlesculler og mannskapet i en firer kantret midtfjords, men heldigvis ble roerne berget av en motorbåt som kom forbi. Forbundsstyrets reaksjon var å diskutere om man skulle sende ut et direktiv med sikkerhetsbestemmelser, men først ønsket styret å diskutere saken med klubbene.[63] I mars 1965 tok endelig styret initiativ til å få nedsatt en komite som skulle utarbeide sikkerhetsregler for den alminnelige roing i klubbene.[64] I løpet av sommeren ble det sendt ut forslag med generelle retningslinjer. Klubbene skulle så ha plikt til å utarbeide lokale sikkerhetsbestemmelser, og sende inn reglementet til godkjennelse. På Tinget høsten samme år, måtte likevel styret purre på enkelte klubber som ikke hadde sendt inn reglement.[65] Arbeidet med sikkerhetsbestemmelsene ble avsluttet våren 1966 da styret meddelte klubbene at Forbundets generelle sikkerhetsbestemmeelser skulle gjelde inntil klubbene hadde fått godkjent eget reglement.[66]

En annen viktig sak som styret måtte ta stilling til i denne perioden var amatørbestemmelsene. I mellomkrigstiden hadde amatørbestemmelsene blant annet bidratt til en form for sosial diskriminering. Etter 1945 ble amatørreglementet etterhvert oppmykt, men det skulle likevel gå lang tid før yrkesaktive roere fikk dekket tapt arbeidsfortjeneste. I NIFs amatørregler ble det i 1950 blant annet inntatt bestemmelser om øvre grense for premiers tillatte verdi, og at utøvere kunne fungere som instruktører og motta inntil kr. 1.200 i årslønn, men de kunne ikke instruere egne lag. I 1961 avskaffet NIF de felles bestemmelsene og overlot ansvaret til de enkelte særforbund.[67] I NR holdt man imidlertid fast på strenge amatørbestemmelser som var vedtatt i 1951. Da Ormsund Roklub ville ansette Viggo Winther som trener for kr. 5 per time, førte dette til en heftig debatt i Forbundsstyret. Et flertall mente at Winter burde miste amatørskapet. Ettersom saken var av stor prinsipiell betydning, burde den fremlegges for Tinget til endelig behandling. På et senere møte fant likevel styret ut at Winter skulle få beholde amatørskapet, trolig fordi de totale inntektene ville være under kr. 1000.[68] Så sent som i 1963 søkte Forbundsstyret om dispensasjon fra sitt eget amatørreglement da Lauritz Rode ønsket å få amatørskapet sitt tilbake.[69] Som forretningsfører i NR og med en lønn for dette på langt over de fastsatte 1200 kronene, ble Rode regnet som profesjonell.

Blant særforbundene virker det som Roforbundet førte en meget streng linje, noe som blant annet kan ha sammenheng med at formannen i Lovkomitéen, Harald Rømcke, var blant de få innenfor idrettsbevegelsen som fortsatt var tilhenger av det gamle ærverdige

Viggo Winther var en av flere som sto i fare for å miste amatørskapet i 50-årene. Var en av landets fremste rotrenere fra midten av 1950-årene og til han døde i 1974. Var trener i Ormsund Roklub og OKR, og hadde mye av æren for klubbenes fremgang disse årene.

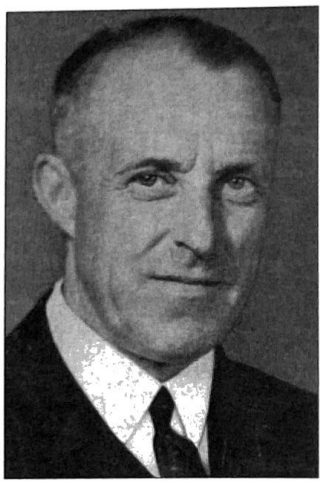

Harald Rømcke (NSR) var en sentral skikkelse innenfor både Roforbundet og Skiforbundet der han var president i 10 år. Som formann i Lovkomiteen skapte han orden og klarhet i Roforbundets lover og reglement. Samtidig var han sterkt opptatt av at lovene ble etterlevd. Regnes i idrettshistorien som en av de siste amatøridealister. (Norges Roforbund)

amatøridealet. Som landets skipresident i ti år, frem til 1948, hadde han på alle måter forsøkt å bekjempe en oppmykning av amatørreglene. Senere forsøkte han sammen med den dansk idrettslederen, Leo Fredriksen, å utforme felles nordiske bestemmelser som skulle motvirke uthulningen av amatøridealet, men dette arbeidet fikk liten betydning.[70]

TID FOR NM OG RO-TING

Et annet spørsmål som skapte mye strid på midten av 50-tallet, gjaldt tidspunktet for avholdelse av NM. Forbundets reglement tilsa at NM normalt skulle avholdes første eller andre helgen i juli, og slik hadde det vært med få unntak fra 1909. Datoen var i stor grad bestemt ut fra avviklingen av Nordisk Mesterskap som normalt fant sted tredje eller fjerde helgen i juli. Spørsmålet om å forskyve NM hadde sin bakgrunn i mange østlandsklubbers ønske om å arrangere NM på ettersommeren, helst i slutten av juli eller begynnelsen av august, slik at man holdt lagene sammen i ferietiden og fikk en mer sammenhengende treningsperiode før EM.

Klubbene utenfor Østlandet var derimot opptatt av at NM måtte avholdes tidlig i juli. Topplagene som ble funnet verdige til Nordisk Mesterskap og eventuelt EM kunne da fortsette formoppbygningen mens andre kunne ta en velfortjent ferie. Men i tillegg var det for klubbene utenfor Østlandet et spørsmål om penger. Dersom roklubbene på Vestlandet skulle få konkurranse i sin landsdel, var kostbare reiser med båt og ferger nødvendig. Med et tidlig NM i juli og eventuelt med Nordisk Mesterskap en uke senere, kunne roerne spandere noe av ferien. Et NM i månedsskiftet juli/august og senere internasjonale konkurranser ville medføre at man måtte ta fri fra arbeid, blant annet på grunn av reisetiden. I tillegg måtte man regne med mulige uttakningsløp etter NM, noe som ytterligere var en økonomisk belastning for roere som ikke kunne reise hjem. Kristoffer Lepsøe fra Fana Roklubb var blant dem som tok sterkest avstand fra en slik forskyvning. Da Rotinget sommeren 1956 skulle fastsette tid og sted for neste års NM, brøt rabalderet løs.

Forbundsstyret var sterkt opptatt av at man måtte bort fra *feriementaliteten* i norsk rosport og fremmet da forslag om at styret skulle få myndighet til å fastsette tid og sted, noe som i praksis innebar at NM ville komme senere. Ove Roll fra Bergens Roklub og Kristoffer Lepsøe fra Fana Roklubb var talsmenn for motstanden mot forslaget, og de vektla særlig ulempene vestlandsklubbene ville få om forslaget ble vedtatt. Roll fremholdt blant annet at forslaget «ville virke drepende på race-roing i Bergen og Stavanger», og at klubbene ikke ville makte å holde lagene samlet gjennom ferien. Kristoffer Lepsøe ut-

talte seg «i meget sterke vendinger» og hevdet at forslaget ville «være drepende for rosporten på Vestlandet». Forbundets forslag ble senere vedtatt med 22 mot 18 stemmer, noe som avstedkom sterke reaksjoner fra Roll og Lepsøe. Førstnevnte oppfordret motstanderne av forslaget til å markere sin misnøye ved å avholde seg fra å stemme over spørsmål knyttet til samme sak. Sistnevnte holdt deretter «et sterkt følelsesbetont innlegg» og forlot så salen «da han måtte ta seg av private gjøremål». Selv i et avdempet og saklig tingreferat aner vi de sterke følelsene som kom til uttrykk, og en av tingrepresentantene beklaget den «aggressive tonen» og mente at denne var «i strid med den ånd som burde herske i Tingsalen».[71]

I året som fulgte finner vi flere innlegg i *Roing* som vitner om den uenighet som var.[72] Argumentene er i stor grad de samme som på Tinget – for østlandsroerne og Forbundsstyret var det ønskelig å få en mer sammenhengende rosesong, mens klubbene som sognet til Vestlandet var mest opptatt av utgiftene til transport og eventuell tapt arbeidsfortjeneste på grunn av at viktige regattaer kom utenom fellesferien. Det siste gir også grunnlag for å tro at vestlandsroere, i større grad enn roerne i og omkring Oslo, kom fra et bredere sosialt lag der ferietid og arbeidstid hadde sin faste plass. Kristoffer Lepsøe skrev eksempelvis i et brev til forbundsformannen, Gunnar Schjøll, følgende:

> «Vi har alltid benyttet våre ferier til rorepresentasjon idet våre arbeidsgivere selvsagt ikke vil gi oss noen ekstraferie utpå høstparten.» I fortsettelsen finner vi blant annet: « Norsk rosport består ikke bare av Osloklubber som har anledning til adskillig flere regattaer enn oss andre.» [73]

Lepsøes brev inneholdt imidlertid et nytt og vesentlig argument. Dersom NM skulle komme i månedsskiftet juli/august ville dette i stor grad ramme de yngste roerne som var henvist til å ha ferie sammen med familiene sine. Dermed ville det bli svært vanskelig å holde de store lagbåtene samlet frem til NM.

Selv om Rotinget året etter sto i forsoningens tegn, merker vi etterdønninger av debatten i flere år, og særlig hver gang terminlisten skulle fastsettes. Debatten stilnet først av da Forbundsstyret høsten 1960 vedtok som prøveordning at juniorene skulle ha sitt eget NM tidlig i juli.[74] Fra 1962 ble prøveordningen permanent. Om den økte rekrutteringen blant yngre roere hadde noen sammenheng med dette, skal være usagt.

Diskusjonen om tid for NM hadde også en parallell i et annet vanskelig spørsmål: Når skulle Rotinget avholdes? Fra tidlig på 1900-tallet hadde Rotinget alltid foregått i tilknytning til NM, og da slik at NM-løpene og Tinget foregikk omtrent parallelt. År om annet hadde det også fra enkelte blitt hevdet at det måtte være tilstrekkelig å ha ting hvert annet år. Disse tankene kom særlig til uttrykk når forbundsøkonomien var skral. Blant annet reiste forman-

Kristoffer Lepsøe fra Fana Roklubb var trolig sammen med Ove Roll fra Bergens Roklub den som sterkest ga uttrykk for det såkalte «Vestlandssyn» i spørsmålet om tidspunkt for NM.
(Fana Roklubb)

nen, Bernhard Christiansen, spørsmålet høsten 1953 ut fra at toårsperioder ville bety «adskillige penger spart».[75] Utspillet førte til bred debatt, og i januarnummeret 1954 av *Roing* pekte Lauritz Rode på at spørsmålet om «ting hvert år eller annet hvert år, – er noe forfeilet». Etter hans mening var det viktigste «å få flyttet tinget fra sommeren til senhøstes». Argumentene for en slik ordning var blant annet at regnskapsperioden da ville kunne avsluttes etter at sesongen var over. Dermed vil det nye styret overta et regnskap som ville gi et mer korrekt bilde av økonomien. Et annet sentralt argument var at såvel Forbundsstyret som klubber og tillitsvalgte da kunne få tid til å konsentrere seg om det sportslige i sesongen, mens høsten kunne anvendes til tingforberedelser. Eneste ulempen han kunne se var at kostnadene for klubbene kunne bli noe større.

Debatten førte til at styret om sommeren la frem forslag om at «Forbundstinget flyttes fra mesterskapsroingene til høsten». Ove Roll fra Bergens Roklub var sterkt imot forslaget, og viste til at koblingen mellom ting og NM førte til at det var de som drev «klubbenes aktive idrett» som var representert, og ikke de som «liker kontorarbeid og administrasjon». Samtidig vektla han sterkt at mange små klubber med lang reise «vil vanskelig makte å sende representanter bare for å møte frem til tinget om høsten». Ved den endelige avstemningen var 32 for endringsforslaget, mens 20 var mot. Da forslaget krevde 2/3 flertall var forslaget avvist.[76]

Tre år senere var det anledning til å ta saken opp på ny, og allerede i februarnummeret av *Roing* hadde redaktøren et sterkt innlegg for adskillelse. De gamle argumentene ble gjentatt, men i tillegg ble det understreket at de aller fleste særforbund nå hadde valgt å skille mesterskap og ting. Dessuten mente redaktøren at ettersom forbundets økonomi var bedret, kunne vanskeligstilte klubber få reisestøtte.[77] Et innlegg fra formannen i Fana Roklubb der han gikk inn for å legge Rotinget «permanent i Oslo i november», kan tyde på at forslaget om å dele ting og mesterskap også ble akseptert av enkelte klubber på Vestlandet.[78] Tingbehandlingen av saken sommeren 1957 viste entydig at stemningen hadde snudd, og forslaget ble nå vedtatt mot 7 stemmer. Endringen førte samtidig til at funksjonstiden for styret nå skulle følge kalenderåret, og regnskapsperioden ble fra 1. oktober til 30. september. [79]

TRENINGSNEMNDA

Et annet organisatorisk trekk ved utviklingen disse årene var Treningsnemndas plass og innflytelse på organisasjonen. Som tidligere nevnt var Treningsnemnda en fortsettelse av et utvalg som hadde ansvaret for trening og uttak til OL i 1948. (Se s. 100) I løpet

av 50-årene ble Treningsnemnda et fast utvalg under styret, og det hadde i praksis hovedansvaret for treningsopplegg, instruksjonskurs for trenere og utøvere, uttak og oppfølging av lag som skulle forsvare landets ære i internasjonale konkurranser. De første årene var det en av Forbundsstyrets medlemmer som ledet Treningsnemnda. I 1955 ble Ragnar Hegna fra NSR oppnevnt som formann, og for første gang var nemnda styrt av en som sto utenfor styret. Både i styret og ellers var det en klar oppfatning at Treningsnemnda var et nokså uoversiktlig og til dels tungrodd utvalg med et medlemstall som varierte fra 10-15 medlemmer.

Sammen med styret utarbeidet Hegna en klar instruks for dette utvalget, noe som tydeligvis hadde manglet. Instruksen ble kunngjort i *Roing* høsten 1956, og kunngjøringen gir et interessant bilde av virksomheten slik den hadde vært, og slik styret håpet at den nå ville bli. Tidligere hadde ulike klubbtrenere hatt en sentral plass i nemnda, men nå ble dette endret slik at utvalget besto av kretsformennene, tre andre medlemmer som ble utpekt av hovedstyret og formannen som også ble oppnevnt på samme måte. Tanken var blant annet at kretsene på denne måten skulle bli mer aktivt trukket inn i treningsarbeidet og instruksjonsvirksomheten. Arbeidsområdene ble nøye definert og var stort sett slik de hadde vært tidligere. I tillegg ble det fastslått at all virksomhet som krevde penger, måtte godkjennes av hovedstyret. I det siste punktet i instruksen het det at «Alle representasjonslag uttas av Forbundsstyret i samråd med Treningsnemndas formann.» Av kunngjøringen fremgikk det at når det gjaldt uttak «får Treningsnemnda ikke lenger noen direkte innstillende myndighet», men formannen ville bli tatt med på råd.[80]

Kunngjøringen om Treningsnemnda vitner nokså entydig om at Forbundsstyret nå ønsket å sikre seg bedre kontroll med virksomheten, men samtidig var de innstilt på at arbeidsoppgavene burde utføres av folk utenfor styret. Forholdet mellom styret og Treningsnemnda ble ikke særlig bedre i årene som kom. Bakgrunnen for uenigheten gjaldt uttak av representasjonslag, og flere oppnevnte medlemmer trakk seg ut av nemnda i 1957 og året etter. Særlig vanskelig ble situasjonen etter at styret omgjorde Treningsnemndas innstilling til EM i 1958.[81] At situasjonen var vanskelig, bekreftes i Forbundsstyrets årsberetning for 1957/58. Her beklaget styret nærmest at man hadde gitt så klare instrukser to år tidligere. I nemndas rapport til Rotinget er det like tydelig at nemnda var misfornøyd med Forbundsstyrets tilsidesettelse av innstillingen fra nemnda.[82]

Etter Tinget høsten 1958 var forholdet blitt så vanskelig at styret like godt fant ut at de ville legge ned Treningsnemnda, og i stedet oppnevnte styret et *Instruksjonsutvalg* med tre medlemmer som skulle ha «innstillende myndighet ved uttagning av representasjonslag».[83]

Ragnar Hegna (NSR) var formann i Treningsnemnda 1955-1957. I disse årene ble kretsene nærmere knyttet til Treningsnemnda, noe som blant annet førte til bredere satsing på instruksjon av trenere utenfor Oslo.
(Norges Roforbund)

Treningskonferanser og trenerkurs var en viktig del av Treningsnemndas oppgaver. Bildet er fra en treningskonferanse i Sarpsborg 1956. Fra venstre: Thorleif Torgersen (Moss), Gunnar Andersen (Moss), Jens Fr. Larsen (Fredrikstad), Ragnar Hegna (Oslo), Øystein Holm-Olsen (Halden), Wilhelm Nyquist (Oslo), Harald Brinchmann (Oslo), Knut Østbye (Halden). Stående: Henry Asplund (Sarpsborg) og Bernhard Christiansen (Oslo).

Instruksjonsutvalget eller *Treningsutvalget*, som det også ble kalt, fikk kort levetid. I januar 1960 forsøkte styret å gjenopplive Treningsnemnda ved at Treningsutvalget og kretsformennene skulle «danne Norges Roforbunds Treningsnemnd». Heller ikke denne løsning fungerte særlig bra. Grunnen var blant annet at flere av kretsene ikke fungerte. «Bare et fåtall av våre rokretser har gått til oppnevning av kretstreningsnemnder», og i noen tilfeller hadde det ikke engang lyktes å få oppgitt kontaktperson.[84] Høsten 1961 utarbeidet styret en ny instruks for nemnda, og vi fikk da en mer pyramideformet struktur der Treningsnemnda ble ledet av et arbeidsutvalg på 4 medlemmer som styret oppnevnte for to år om gangen. Arbeidsutvalget hadde så under seg en kontaktmann fra hver rokrets og en representant fra Dameutvalget. Arbeidsutvalget skulle i samarbeid med øvrige medlemmer fungere som uttakningskomité og innstille representasjonslag for styret. Sistnevnte skulle ha den «endelige uttagningsmyndighet».[85] I årene som fulgte samarbeidet styret og Treningsnemnda bra, noe som nok hadde sammenheng med at inntil tre av styrets medlemmer satt i arbeidsutvalget for Treningsnemnda. Styret var imidlertid klar over at dette kunne virke uheldig, og fra 1965 var det bare ett medlem fra Forbundsstyret med i Treningsnemnda, men til gjengjeld var han formann.[86] Sammen med Treningsnemndas arbeidsutvalg hadde man en såkalt *Teknisk komité*, men denne hadde bare rådgivende funksjon. Frem til 1960 var det bare unntaksvis at kvinner fikk plass i Treningsnemnda

Årsberetningen som styret la frem i 1965 viser at Treningsnemnda hadde ansvar for og sto for en rekke kurs rundt om i landet. Samtidig prøvde de å styre treningsarbeidet gjennom detaljerte treningsopplegg. Selv om det tydelig var en viss frustrasjon over arbeidet i mange kretser, merker vi en mer langsiktig og strukturert planlegging enn tilfellet hadde vært tidligere.

RIKSTRENER

Spørsmålet om rikstrener dukket første gang opp i *Roings* spalter høsten 1953. Omtalen viser likevel at spørsmålet ganske sikkert hadde vært diskutert en tid. I et intervju med Treningsnemndas formann fikk denne spørsmål om det forelå planer om en rikstrener. Svaret var som følger: [87]

> «Foreløpig trenges det etter min mening ingen rikstrener. Først og fremst må det skaffes rekrutter i klubbene. For øyeblikket er det sannelig mer aktuelt med en rikstrener for klubbledelser!»

I følgende nummer ble saken tatt opp på lederplass av signaturen S (trolig tidligere redaktør Gunnar Schjøll). Under overskriften «Jo – Rikstrener er påkrevd» viste han til at danskene hadde hatt en slik instruktør i en menneskealder. Hovedoppgavene for en rikstrener burde være å gi råd til klubbtrenerne, organisere trenerkurs og starte opp nye klubber. Trening av representasjonslag nevnes derimot ikke med et ord, trolig fordi dette alltid hadde vært klubbtreners ansvar. På Rotinget året etter ble spørsmålet om rikstrener reist av Sigurd Bang, og han pekte blant annet på at «våre naboland i de senere år har hatt faste idrettsinstruktører – rikstrenere. Formannen var ikke avvisende, men pekte på problemet med «å finne den rette mann, ved siden av den rent økonomiske side av saken».[88]To år senere ble temaet tatt opp på ny, og fortsatt var det behovet for å instruere klubbtrenerne som ble vektlagt.[89]

Forbundets første rikstrener, Gunnar Fredriksson fra Lillehammer Roklubb, ble høsten 1957 ansatt for en periode av 3 måneder kommende vår. Før han bosatte seg på Lillehammer, hadde han i mange år vært trener i Christiania Roklubb. Hovedoppgavene hans skulle være klubbesøk og trening av klubbenes roere, samt instruksjonsvirksomhet for klubbtrenerne.[90] Formannen, Gunnar Schjøll, hadde ønsket en slik ordning lenge, og i sin redegjørelse for *Roings* lesere, ga han uttrykk for at rikstrenerfunksjonen med tiden burde bli en helårsstilling. Når formannen og styret nå fant at tiden var inne, hadde det blant annet sammenheng med at NIF hadde økt sitt tilskudd til instruksjonsarbeid og dessuten gitt NR et ekstraordinært tilskudd på kr. 3.000.[91] Forbundstyret var meget fornøyd med rikstrenerens virksomhet, og håpet at det ville være mulig å ansette en rikstrener for hele rosesongen neste år.[92]

Fra 1959 og frem til 1965 ble det likevel ikke ansatt noen rikstrener, delvis på grunn av omkostningene, men kanskje mest fordi det var vanskelig å finne kompetente norske instruktører som ville påta seg et slikt arbeid. I stedet ble mesteparten av instruksjonsarbeidet utført lokalt i kretsene. Noen ganger var norske instruktører i Danmark på trenerkurs og ellers var det først og fremst noen ildsjeler i

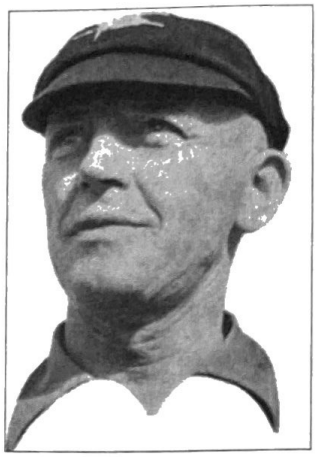

Norges Roforbunds første rikstrener, Gunnar Fredriksson fra Lillehammer Roklubb. Dessverre ble engasjementet på 3 måneder ikke fornyet, noe svak økonomi må ta skylden for.
(Norges Roforbund)

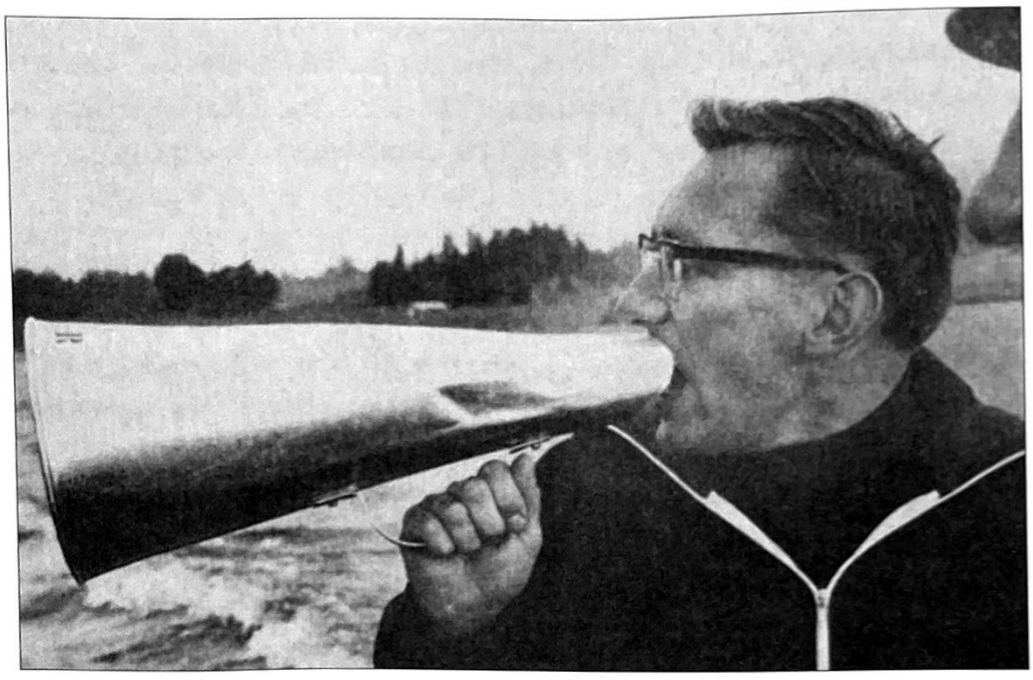

Klubbtreneren i Bærum Roklubb, Thor Nilsen, fikk etter hvert en sentral plass i Treningsnemnda og som instruktør for våre fremste roere. (Bærum Roklubb)

Treningsnemnda , blant annet Svein Hansen fra Haldens Roklub, Thor Nilsen fra Bærum Roklubb og Asbjørn Løken fra Christiania Roklubb som hadde besøkt noen klubber og hjulpet til med instruksjon. Disse var oppnevnt som forbundsinstruktører, men ikke ansatt.[93] Ellers ble blant annet treningskapasiteter som Stein Johnsen brukt i 1963 til å utarbeide treningsprogram for topproerne. I årsberetningen fra 1965 finner vi en fyldig beretning fra Treningsnemnda med blant annet en langtidsplan med sikte på deltakelse i Mexicolekene 1968. Heller ikke her ble ordet rikstrener nevnt, og det var tydelig at Treningsnemnda fortsatt ønsket å styre trenings- og instruksjonsarbeidet selv.

SENTRUM OG PERIFERI

De organisatoriske forandringer som fant sted i perioden fra 1950 og frem til 1965 gjenspeiler på mange måter at Forbundsstyret og de ulike utvalg var blitt nærmere knyttet til Oslo-området. Samtidig hadde NR fått en daglig leder, forretningsføreren, som fremsto som organisasjonens krumtapp, og som i hovedsak var bindeleddet mellom styret på den ene siden, og kretsene og klubbene på den andre siden. Treningsnemnda var også tenkt som et redskap for styret, og skulle først og fremst ha ansvar for instruksjonsarbeidet. Et tydelig tegn på at styret ønsket å ha kontroll med Treningsnemnda, kom til uttrykk i striden om innstillingsretten når det gjaldt representasjonslag. Ansettelse av rikstrener og oppnevning av forbundsinstruktører kan også oppfattes som et tiltak for å styrke sentraliseringen. I praksis besøkte disse trenerne stort sett bare klubbene på Østlandet, noe som kan ha forsterket en sentrum-periferi-motsetning.

Et annet og viktig ledd i denne sentraliseringstendensen var medlemsbladet *Roing*. Selv om bladet i prinsippet var åpent for alle, forekom det at redaktøren fikk påpakning dersom han hadde tatt inn innlegg som provoserte styret, eller skrev kritisk om styrets handlemåte. I noen få tilfeller hendte det at styret, eller forretningsføreren, tok over hele redaksjonen. Vi ser også at styret, særlig under striden om tidspunktet for NM, brukte medlemsbladet nærmest som et talerør for styrets syn.[94] Likevel er det grunn til å peke på medlemsbladets betydning som et viktig kontaktelement mellom Forbundsstyret og klubber og kretser.

Ellers bør det også nevnes at styret disse årene hadde en meget god forbundsfelle i Oslo Rokrets som så betydningen av et nært og godt samarbeid, og bidro sammen med elementene ovenfor til en mer pyramideformet organisasjonsstruktur i NR.

Flere av klubbene i periferien reagerte på sentraliseringstendensene, og særlig var det Bergens Roklub og Fana Roklubb som målbar motstanden mot denne utviklingen. Ikke uten grunn ble denne motstanden noen ganger omtalt som *Vestlandssyn*. Opprøret i 1947 da Forbundsstyret flyttet til Bergen, og striden om tidspunktet for NM i 1956/57 var klart et uttrykk for et motsetningsforhold mellom sentrale østlandsinteresser og utkantenes forsøk på å stanse den sentralisering som pågikk.

Sett med ettertidens øyne vil nok de fleste hevde at en sentralisering var nødvendig for å bringe norsk rosport opp på et høyere nivå. I denne forbindelse er det på sin plass å nevne at flere av kretsene og klubbene utenfor Oslo-området hadde store problem disse årene, og at en sterkere styring ovenfra derfor var nødvendig. Det som etter forfatterens mening var skyld i motsetningene, var primært ikke sentraliseringen, men at Roforbundet manglet økonomi til å støtte klubbene og kretsene i periferien på samme måte som klubbene i «nabolaget».

ENDELIG ET NORDISK MESTERSKAP

Enkelte norske klubber som Fana Roklubb og Sandefjord Roklubb hadde i slutten av 40-årene bekreftet at norsk rosport var fullt på høyde med de beste utenlandske i store båttyper. Fra 1950 til 1953 viste både NSR, Fana Roklubb og Haldens Roklubb at Norge fortsatt hang med i firer uten. Både NSR og Fana Roklubb fikk 4. plass i EM i 1950 og året etter.

Til OL i Helsingfors i 1952 sendte Norge en fyldig rotropp med Fana Roklubb som deltaker i firer uten, Bærum Roklubb i firer med styrmann og Haldens Roklubb i åtter. Dessverre kom ingen av de norske lagene til finalen, og for norsk rosport var dette utvilsomt en

Bærum Roklubbs firer med styrmann i Helsingfors under OL 1952. Fra venstre: Thor Nilsen, Arnfinn Larsen, Wilhelm Hayden og Bjørn Christoffersen. Foran coxen Leif «Biggen» Andersen. (Bærum Roklubb)

stor skuffelse. Året etter var det likevel to lag som markerte seg sterkt i internasjonale konkurranser, og som ga rosporten noe av selvtilliten tilbake. Ved EM i København sto Haldens firerlag for en kjempeprestasjon ved å ta sølv – bare slått av Danmark med en båtlengde. Langt mindre påaktet var det at Sandefjord Roklubbs damefirer samtidig også fikk sølv i damenes uoffisielle EM.[95](EM for damer ble først offisielt fra 1954).

Men de oppløftende resultatene i 1953 var bare et blaff. En rekke artikler i *Roing* fra midten av 50-årene bekrefter at det sto dårlig til med rosporten, og såvel i Nordisk Mesterskap som andre internasjonale regattaer var det som regel lite å glede seg over.

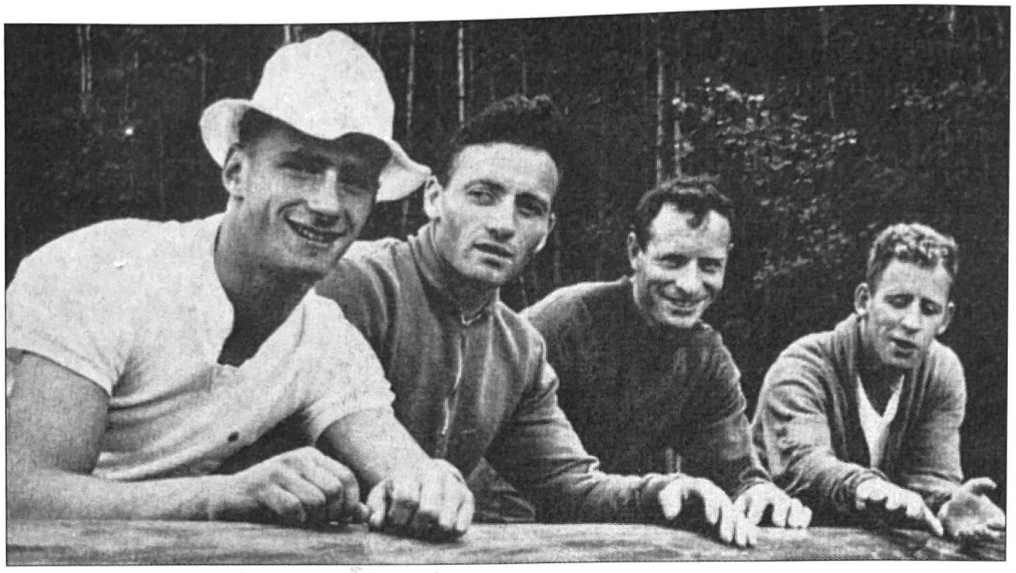

Kraakenes-familien dominerte norsk scullerroing på 50- og 60-tallet, men også i toer og firer hadde familien en rekke NM. Fra venstre: Herbert (fetter) og brødrene Sverre, Harald og Audun. I tillegg var eldstebroren Thorstein med på slutten av 40-tallet.

Fra midten av 50-årene og frem til tidlig på 60-tallet var det trolig bare tre roere i Norge som holdt internasjonal klasse: brødrene Sverre, Harald og Audun Kraakenes. Sverre var kanskje den beste av de tre på denne tiden, og hans resultater i singlesculler er imponerende selv om han aldri nådde helt til topps internasjonalt. I 1956 var han eneste roer som kvalifiserte seg til EM-deltakelse, blant annet etter å ha slått svenske singlescullerroere med mer enn 40 sekunder i landskampen dette året. Dagen etter rodde han på den utrolige tiden 6,58,0 , og forbundsformannen Gunnar Schjøll karakteriserte ham som «Norges desidert beste roer». Resultatene overbeviste og Sverre Kraakenes ble uttatt til EM.[96] Dessverre måtte han takke nei fordi han ikke hadde mulighet til å være borte fra arbeidet den uken EM sto på. I stedet for å delta i EM og kanskje kvalifisere seg til OL i Melbourne, arbeidet han med å legge fjernsynskabel fra Bergens sentrum til toppen av Ulriken.[97] Historien viser at for mange idrettsutøvere var det på denne tiden ingen selvfølge at man kunne ta fri fra arbeid og delta i internasjonale stevner, selv om man representerte Norge.

I årene som fulgte var Kraakenesbrødrene uten konkurranse i singlesculler og dobbeltsculler her i landet. Sverre var suveren i singlesculler, mens Harald og yngstebroren, Audun, dominerte i dobbeltsculler. I 1960 byttet Audun plass med Sverre i dobbeltsculleren, og resultatet ble at båten kvalifiserte seg til OL i Roma som den eneste fra Norge. Heller ikke denne gang lyktes de å nå finalen, og den uoffisielle 7.-plassen var nok en mager trøst. Etter NM i 1960 ga den tidligere formann i NR, Ove Roll, følgende karakteristikk av norsk rosport:[98]

> «Det er skrale saker nå. Bare Kraakenes-brødrene har det rette to i seg».

En oversikt over norgesmesterskap i perioden fra 1954-59 forteller at Kraakenes-brødrene vant alle scullerløpene de stilte opp disse årene, mens Halden, NSR, Christiania, Drammen, Bærum og Moss dominer-

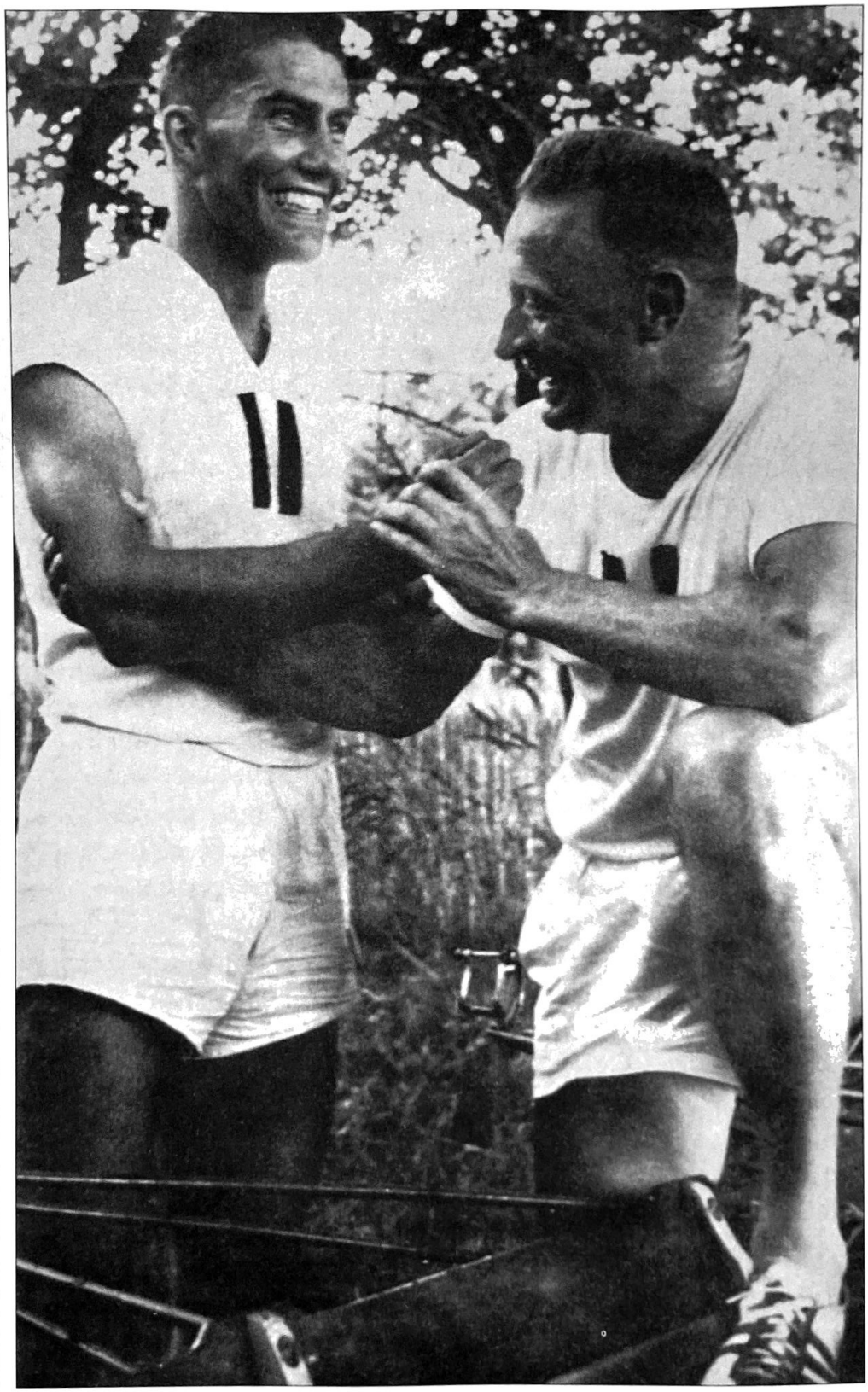

Hjalmar Andersen eller «Hjallis» som han ble kalt, ble norgesmester i innrigger i 1954 sammen med skøytekamerater i Trondhjems Roklub. I 1955 flyttet han til Tønsberg. På bildet er han sammen med Eilif Brodtkorb fra Tønsberg Roklubb, og sammen ble de norgesmestre i dobbeltsculler i 1962. (Gjengitt med tillatelse fra Hjalmar Andersen)

te i en-åres. Spesielt Haldens Roklub sikret seg mange NM disse årene, og fra 1951 til 1959 erobret klubben hele 31 NM. På damesiden var det særlig Drammen Kvinnelige, OKR, Sandefjord og Damenes Roklubb i Trondheim som markerte seg sterkest i årene fra 1950 til 1965. Ellers er det en tydelig tendens i 50-årene at deltagelsen i mange løp i NM var nokså tynn, ofte bare med 2-3 båter i mange løp.[99]

Bærum Roklubbs firer med styrmann i norsk OL-drakt i Tokio 1964. Fra venstre: Birger Knudtzon, Ingolf Kristiansen, Eilif Brodtkorb (ex Tønsberg Roklubb), Thor Ahlsand og cox Rolf Syvertsen. I B-finalen ble laget nr. 3.

Et tydelig uttrykk for at norsk rosport hadde problemer, var plasseringene i Nordisk Mesterskap. Mens vi i mellomkrigstiden ofte hadde kjempet jevnt med dansker og svensker, viste etterkrigsårene at vi lå langt bak Danmark og Sverige, og endatil Finland hadde passert oss. Tallenes sørgelige tale var at fra 1946 og frem til 1960 hadde vi ikke fått en eneste seier i Nordisk Mesterskap. Selv om nordiske mesterskap etter 1951 bare ble arrangert hvert annet år, ga resultatene god grunn til bekymring. Denne negative trenden ble først brutt i 1961 da Sverre og Harald Kraakenes vant en overlegen seier i dobbeltsculler på Bagsværd Sø i 1961, og for første gang på 22 år gikk det norske flagget igjen til topps i et Nordisk Mesterskap.

At norsk rosport hadde brutt den negative utviklingen ble ytterligere bekreftet i 1963. I Bærum Roklubb var det kommet en ny giv, og under ledelse av treneren, Thor Nilsen, og med et treningsprogram utarbeidet av Stein Johnsen, kom klubben til å dominere enåresbåtene i flere år fremover, både i junior- og seniorklassen. Roere som Ingolf Kristiansen, Birger Knutzon, Eilif Brodkorb, Thor Alsand og coxen Rolf Syversen utgjorde den berømte Bærumsfireren som holdt høy internasjonal klasse. Laget ble da også belønnet med OL-start i Tokyo i 1964 etter at laget hadde blitt nr. 5 i EM i Amsterdam. Når klubben i tillegg hadde roere som Ole Nafstad, Svein Nielsen og Kjell S. Johansen forteller det mye om klubbens bredde og styrke disse årene. Året etter kunne norsk rosport innkassere to nordiske mesterskap under regattaen som gikk på Årungen, noe som vitnet om at fremgangen tidlig på 60-tallet ikke bare var et blaff. Harald Kraakenes hadde nå rodd singlesculler i to år, og i en alder av 38 år ble kjempen fra Fana nordisk mester for andre gang. Da Ole Nafstad og Ingolf Kristiansen fra Bærum samtidig gikk til

Harald Kraakenes etter å ha blitt nordisk mester i singlesculler på Årungen i 1965. Han var da 38 år og hadde rodd singlesculler i to år.

topps i toer uten styrmann, var dette et tydelig bevis på at norsk rosport hadde tatt et betydelig skritt fremover. I tillegg fikk Norge to andreplasser, og totalt sett nest beste nasjon etter Danmark.

Årsberetningen fra 1965 stadfester denne fremgangen med uttrykk som «en stor triumf» og «vår sterkeste innsats i noe Nordisk Mesterskap». I samme beretning ble det forøvrig lagt frem en ambisiøs langtidsplan som forsterker inntrykket av betinget optimisme med tanke på fremtiden.

På rett kurs (1966-80)

Lyspunktene i begynnelsen av 60-årene skulle i fortsettelsen vise seg å være noe mer enn et blaff. Fra 1966 og frem til 1980 viste medlemsmassen vekst, og sterkest økte antallet kvinner. Et annet trekk ved medlemsveksten disse årene var at den i stor grad foregikk utenfor det sentrale østlandsområdet. Det er likevel verd å understreke at veksten i medlemmer var svak i NR sammenlignet med de fleste andre særforbund. Vi skal også huske at selv om veksten var merkbar gjennom mesteparten av perioden, var ikke tilveksten større enn at man i 1980 var på omtrent samme nivå som i 1950.

Den organisasjonsmessige utbyggingen som hadde foregått, særlig fra slutten av 50-årene, fortsatte med etablering av nye utvalg og omforming av gamle. Så vel i disse som i Forbundsstyret kan vi registrere en sterk sentralisering der den geografiske tilhørigheten fullstendig domineres av Østlandet. Et annet viktig skritt i denne sentraliseringsprosessen var en utvidelse av administrasjonen. Utover på 1970-tallet endres dette noe ved at andre landsdeler gradvis blir representert i enkelte utvalg.

De økonomiske overføringene fra staten økte betydelig, og dette ga Forbundsstyret helt andre muligheter enn tidligere til å ta mer aktivt del i utviklingen av sporten – også utenfor Oslo-området. Et annet trekk ved utviklingen er Treningsnemndas økte betydning, noe som blant annet hadde sammenheng med en sterkere satsing på eliteroerne og talentfulle juniorer. Norske lag, både seniorer og juniorer, deltok i en helt annen grad enn tidligere i internasjonale stevner. I tillegg vokste støtteapparatet omkring topproerne. Fra 1978 ble en rikstrener ansatt i full stilling, og samtidig skjedde en kraftig økning i samlinger av lengre varighet og mer omfattende tester. For NR medførte dette at en stadig større del av midlene gikk til topproerne og apparatet omkring disse. Til tross for enkelte bidrag fra næringslivet, var konsekvensen at NR måtte legge deler av utgiftene over på klubbene.

På den sportslige siden var rosporten på noen felter i forkant av utviklingen her hjemme, særlig når det gjaldt trening og instruksjon. I internasjonale konkurranser ble Norge for første gang en nasjon å regne med, og vi ble på mange måter betraktet som et foregangsland for de små ro-nasjonene.

Foran har vi blant annet pekt på sentrale trekk ved utviklingen i perioden. Et interessant spørsmål blir da hvilke faktorer var det som

i særlig grad medvirket til å gi norsk rosport en så fremtredende plass i internasjonale regattaer.

MEDLEMSVEKST ELLER STAGNASJON?

Antallet klubber som var tilsluttet Roforbundet endret seg lite disse årene. I 1965 var det 44 klubber med – femten år senere var tallet 42. En gjennomgang av årsberetningene viser likevel at enkelte klubber la ned virksomheten eller meldte seg ut. Det mest markante er at de gjenværende bruksbåtklubbene, bortsett fra Njørd, forsvant. Her hadde man i flere år rodd innrigger, men nå tok også klubben opp kajakkpadling. Fra slutten av 1970-årene var dette blitt hovedaktiviteten. Rolaget Noreg ble strøket i 1966 fordi klubben ikke hadde betalt kontingent til NIF.[1] I 1977 ga Rolaget Viking opp, og samme år endret Roklubben Kamp fra Os navnet til *Os Roklubb*.[2] Navneskiftet markerte nok blant annet at klubben ønsket å stå frem som en klubb for hele kommunen, men også at man ville ro i kapproingsbåter.

I Forbundets årsberetning fra 1966 finner vi noe av forklaringen på bruksbåtklubbenes problem. Sesongen hadde vært positiv, og klubbene hadde avholdt 7 regattaer med god deltakelse, særlig i gutteklassen. Hovedproblemet var at den eneste båtbyggeren som var villig til å bygge disse båtene, hadde så dårlig helse at det var umulig å få nye båter. Flere av klubbene hadde derfor planer om å anskaffe innriggere, blant annet hadde allerede Askøy Roklubb kjøpt innrigger. Konklusjonen var at «Den nasjonale rosporten ser derfor ut til å gå mot en uunngåelig slutt». Året etter foreslo *Utvalget for roing i norske båttyper* for Rotinget at det ble oppløst, og at bruksbåtklubbene organiserte seg innenfor Bergen og Hordaland Rokrets. Grunnen var blant annet vansker med å skaffe nye båter, og at flere av klubbene foretrakk internasjonale båttyper.[3] Den pessimistiske spådommen skulle vise seg å slå til, og omkring 1980 var konkurranseroing i bruksbåter i regi av rokretsen i Bergen og Hordaland definitivt forbi.

Men også andre klubber hadde problemer. Rogruppen i Tromsø idrettslag hadde fra midten av 60-tallet bestått av en håndfull roere, og i 1978 ble landets nordligste rogruppe nedlagt. Enkelte ildsjeler i gruppen mente likevel at rosporten var «liv laga» også på 70 grader nord, og allerede samme høst gjenoppsto Trømsø Roklubb.[4]

Trondhjems kvinnelige Roklubb søkte høsten 1968 om å få skifte navn til *Trondhjems kvinnelige og mannlige roklubb*. Forbundsstyret var skeptisk til det nye navnet – særlig av hensyn til Trondhjems Roklub.[5] Det interessante er likevel at her får vi et eksempel på at en kvinneklubb ønsket å innlemme menn. Det vanlige var ellers, som på Hamar, at dameklubben i 1975 gikk inn i Hamar Roklub. I

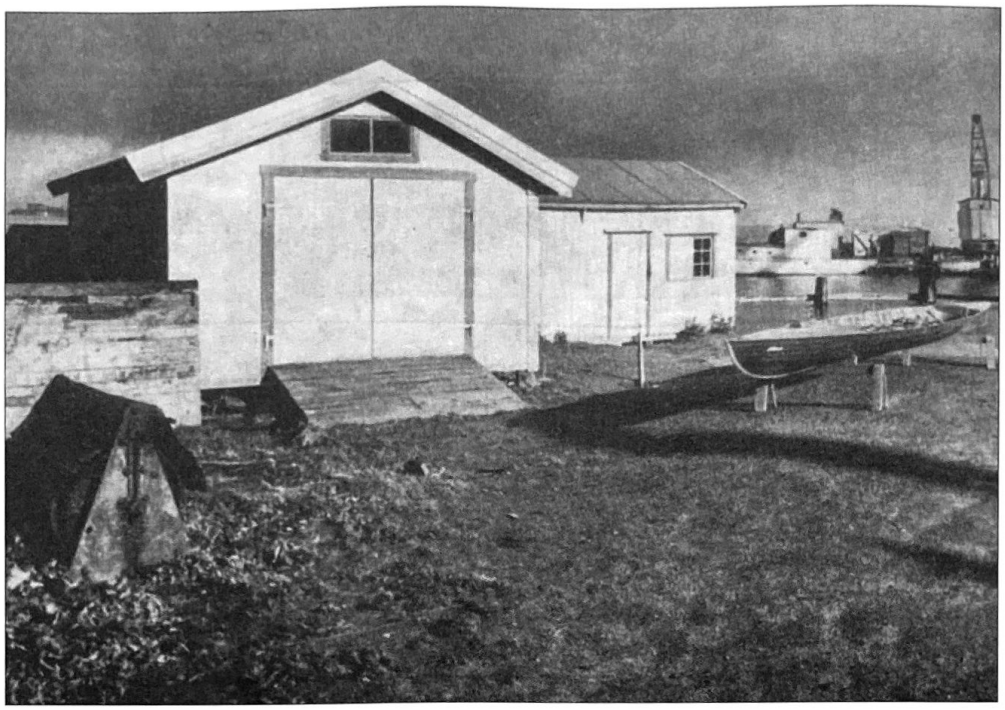

Båthuset til Trondhjems Kvinnelige Roklubb. Kanskje var det likestillingstanken som lå til grunn for et forslag om å åpne dørene for menn?
(NR)

Kristiansund endret Roklubben 1965 navn til *Kristiansund Roklubb* i 1974. Holmestrand Roklubb måtte gi opp i 1977. Roklubben på Lillehammer våknet derimot til nytt liv – nå under navnet *Lillehammer Ro- og Kajakklubb*.

Ellers dukket fem nye klubber opp: *Sjøkrigsskolens Rolag* (1968) utenfor Bergen, *Skansen Roklubb* (1969) i Trondheim, *Risør Roklubb* (1972), *Moelv Roklubb* (1972) som i 1980 endret navnet til *Ringsaker Roklubb, og Asker Roklubb* (1973). Skansen Roklubb i Trondheim var i realiteten et nytt navn på Trondhjems kvinnelige Roklubb. Det første året var ingen menn med, men i løpet av få år endret dette seg slik at i 1973 var mennene i flertall. En gammel klubb i Stavanger, Roklubben 1915, fikk en kort renessanse (1972-74). I Trondheim gikk Damenes Roklubb og Skansen Roklubb sammen med Trondhjems Roklub i 1975, og de valgte sistnevntes navn.[6] I Flekkefjord ble det startet en roklubb i 1966, men klubben ble aldri innmeldt i forbundet,[7] og trolig ga initiativtakerne opp etter noen år.

Medlemsoversikten nedenfor viser til fulle at det i hovedsak var kvinnene som sto for mesteparten av veksten disse årene. Mens tilveksten blant menn fra 1966 til 1980 var nokså nøyaktig 5,0 %, var de tilsvarende tall for kvinner ca. 75 %. Blant de yngre roerne var det mer enn en fordobling blant kvinnene, mens gruppen av yngre menn viste en svak tilbakegang. Ved inngangen til dette tidsrommet hadde kvinneandelen utgjort ca. 15,3 %. I 1980 var den steget til 23,0 %.

Innenfor nesten all idrett økte kvinneandelen sterkt disse årene, og den var på mange måter et naturlig resultat av likestillingsutviklingen

Dobbeltsculleren ble tatt i bruk av norske kvinneroere i 1967, og den nye og lette lagbåten ble fort populær. Her ser vi fra venstre Anine Gjessing og Wenche Jacobsen fra OKR som ble norgesmestre i 2x 1968, 1969 og 1970. (OKR)

som preget samfunnet. En nærmere granskning av kvinneandelen i de ulike roklubbene viser at i 1966 var det fortsatt en rekke roklubber som ikke ønsket å ha kvinner med. I noen tilfeller ser vi at kvinner kunne stå som passive medlemmer, mens aktive manglet. Utenom de rene kvinneklubbene var det dette året aktive kvinneroere i 14 klubber av 29.[8] Et gjennomgående trekk er at det var de gamle, tradisjonsrike klubbene som vegret seg mest for å slippe kvinnene til. Her kan vi blant andre nevne NSR, Ormsund Roklub, Christiania Roklub, Bergens Roklub, Fana Roklubb, Haldens Roklub, Stavanger Roklub, Terje Viken og noen av bruksbåtklubbene. I yngre og mindre tradisjonsbundne klubber hadde man et mer positivt syn på kvinner, og her ble kvinner som ville ro, ønsket velkommen I 1980 var kvinner akseptert i de aller fleste klubbene, og det var bare NSR og Christiania Roklub som fortsatt ønsket å holde kvinnene ute.

I 1971 gikk Norges første løp for kvinner i dobbeltfirer med cox av stabelen på Drammenselva. Her det seirende lag fra OKR. Båttypen ble fra samme tid innplassert i NM og godkjent som klasse i Nordisk Mesterskap. To år senere ble det første åtterløp for kvinner avholdt på Kjørbobanen. Innføring av 2x og 4x+ samt mulighetene for å ro 8+ medvirket til økt interesse for rosporten blant kvinner. (OKR)

Som vi alt har sett førte likestillingstanken også til at noen av de rene kvinneklubbene fant tiden inne til å gå sammen med andre klubber på stedet. De gjenværende rene kvinneklubbene hadde alle en viss vekst disse årene, og sterkest OKR og Drammens Kvinnelige Roklubb.

Veksten blant kvinner må for det første tilskrives at mange klubber etterhvert ønsket å ha med kvinner som ville ro. I Dameutvalgets beretninger fra siste halvdel av 60-tallet fremheves to forhold. For det første at innføringen av dobbeltsculleren i dameklassene hadde virket svært positivt da denne båttypen var mye lettere å ro enn firerne. På 1970-tallet ble også først singlesculler og senere dobbelfirer tatt i bruk. Dernest hadde en nedsettelse av aldersgrensen for piker, først til 15 år og senere enda lavere, ført til sterk vekst

Medlemsoversikt 1966-1980[9]

År	Æres-medl.	Kvinner				Menn				I alt
		Aktive	Passive	Yngre	Totalt	Aktive	Passive	Yngre	Totalt	
1966	34	387	212	142	741	2274	1012	790	4076	4851
1967	37	407	200	122	729	1987	1298	741	4026	4792
1968	60	382	229	132	743	1827	1561	700	4088	4891
1969	60	396	255	160	811	1788	1603	720	4111	4982
1970	56	286	272	153	711	2027	1425	587	4039	4806
1971										
1972	51	401	310	177	888	2206	1407	664	4277	5216
1973	22	418	279	215	912	2181	1528	641	4350	5284
1974	24	368	289	205	862	2154	1344	714	4212	5098
1975	56	380	286	194	860	2135	1266	787	4188	5104
1976	58	478	256	306	1040	2148	1264	956	4368	5466
1977	65	539	321	299	1159	2064	1355	780	4199	5423
1978	62	471	299	335	1105	2138	1205	784	4127	5294
1979	67	497	345	342	1184	2212	1239	765	4216	5467
1980	65	595	392	313	1300	2326	1236	727	4289	5654

i mange klubber. Økt interesse blant kvinner for å drive sport kan også hatt en viss betydning. Vi skal heller ikke se bort fra at det kan ha vært viktig for enkelte kvinner å innta gamle mannsbastioner, selv om dette neppe var det primære.

Mens kvinneandelen viste en betydelig vekst, var tilveksten blant menn svært beskjeden. Dersom en tok utgangspunkt i antallet mannlige roere i 1950, ville tallene fra 1980 representere en tilbakegang på nærmere 570.[10]

Denne utviklingen avviker ellers noe fra mønsteret for de fleste særforbund i tiårene nærmest etter 1965. I tidsrommet fra 1965 til 1984 ble antallet menn i NIF firedoblet. Særlig de største særforbundene opplevde en sterk vekst, mens to av særforbundene som tidligere ble regnet som middels store, bandy og roing, opplevde, sammenlignet med andre, en beskjeden vekst, slik at de etter 1980 ble regnet for små.[11] En friluftsundersøkelse som ble utført i 1974 blant voksne, viste at 35 % av de spurte hadde rodd eller padlet dette året. Bare skigåing kom noe høyere med 39 %. [12] Man skulle dermed tro at rekruttering til rosport var naturlig, men som vi har sett, var det ikke slik.

Stein Tønnesson mener at stor grad av nærhet og likhet mellom fritidsaktiviteten og konkurranseidretten stimulerer rekrutteringen. Som eksempel trekker han frem skiidretten der det er stor grad av likhet i utstyr, og den tradisjonelle diagonalgangen var godt kjent av alle. Samtidig foregikk konkurransene i de samme omgivelsene som turgåerne benyttet. En rotur i en sjekte eller færing gjør godt både fysisk og psykisk, men bortsett fra at man benytter årer og sitter motsatt fartsretningen, er det få likheter med moderne rosport. Turroing foregikk riktignok på samme arena som fritidsroing, mens konkurranseroingen helst var henlagt til andre lokaliteter.[13]

Stavanger Roklubbs nye klubbhus sto ferdig i 1974. Huset ble finansiert med kommunale midler, egenkapital og et tilskudd fra STUI på ca. kr. 75.000. STUI-midlene utgjorde om lag 1/8 av totale kostnader. (Lise Bjelland)

Den sterke offentlige utbyggingen av idrettshaller, fotballbaner, lysløyper og svømmehaller i 60- og 70-årene førte også til at mange idretter nå ble mer tilgjengelige for folk. Selv om rosporten i dette tidsrommet mottok betydelige midler fra kommuner og ikke minst STUI til klubbhus, båthaller, brygger og båter, ble sporten samtidig mange steder fortrengt fra sitt opprinnelige tilholdssted og til innsjøer som ofte lå langt unna. Blant annet synes utbyggingen av Årungen å ha betydd lite for rekrutteringen i Oslo-området.

Mange idrettsgrener opplevde et stort tilsig av barn og unge, noe som også hadde vært tilfelle for rosporten omkring 1960. Tallene foran viser at i årene etter 1965 var det en sterk vekst blant damer junior, men for herrer junior var det en mindre tilbakegang. En annen båtidrett, seiling, opplevde derimot sterk vekst fra 1970. Stein Tønnesson peker her på den store interessen for brettseiling, men dette skjedde først i 80-årene.[14] Snarere er det etter min mening grunn til å peke på at seilsporten klarte å gi barn og unge et attraktivt konkurransetilbud ved å introdusere *a-jollen* og *optimist-jollen*. I disse båttypene som blir brukt av seilere fra 7 år og oppover, arrangeres det en rekke regattaer, og i optimistklassen er det årlige VM. I rosporten fikk vi samtidig plastsculleren, men bortsett fra at den var billigere enn de tradisjonelle trebåtene, var den ikke spesielt tilpasset for barn.

En annen viktig faktor var at ballidretter, svømming, friidrett og til dels skiidrett og skøyteløping hadde en naturlig plass i kroppsøvingsfaget, mens roing og padling bare unntaksvis fikk innpass i skolene.

Distriktsvis fordeling[15]									
År	Oslo-området	Østfold	Vestfold	Agder og Telemark	Indre Østland	Vestlandet	Møre	Trøndelag, Nordnorge	Sum
1966	2324	452	417	205	220	665	260	308	4851
1980	2532	516	422	286	241	1046	245	366	5654
Endring	8,90%	14,20%	1,20%	39,50%	9,60%	57,30%	-5,80%	19,00%	16,90%

Den svake veksten innenfor rosporten var også for en del geografisk betinget. Tabellen ovenfor viser entydig at klubbene på Østlandet hadde en langt mer beskjeden vekst enn tilfellet var i Agder/ Telemark, Trøndelag og fremfor alt på Vestlandet. En nærmere analyse av de tre store klubbene i Oslo, NSR, Ormsund Roklub og Christiania Roklub, viser en markert tilbakegang. Det samme var tilfelle i Drammens Roklub. De rene dameklubbene hadde derimot pen fremgang, og Bærum Roklubb mer enn fordoblet medlemstallet sitt til nesten 400 medlemmer.

Tilveksten i Bærum Roklubb kan nok i noen grad ha sammenheng med en utflytting fra Oslo, og dermed også en forklaring på tilbakegangen i Oslo-klubbene. Muligens bør det også tillegges vekt at klubben i dette tidsrommet hadde en rekke fremragende roere som skapte blest om rosporten.

Klubbene i Agder og Telemark hadde alle en jevn vekst disse årene, og dessuten så fikk området en ny tilvekst i Risør Roklubb. All den stund medlemstallet for regionen var såpass lavt i utgangspunktet, er det vanskelig å si noe sikkert om årsakene til veksten.

Ellers er veksten på Vestlandet det mest iøynefallende. Klubbene i Stavanger økte medlemstallet med mer enn 80%. De to nye klubbene utenfor Bergen, Askøy Roklubb og Alvøen Roklubb, hadde en enda sterkere vekst. I førstnevnte klubb økte medlemstallet fra 87 til 165, en økning på nærmere 90%. Klubben i Alvøen lå likevel foran, og kunne notere seg for en vekst på 150% . Medlemstallet her økte fra 61 til 152. For å sette det hele i et visst perspektiv hadde Askøy Roklubb i 1980 like mange medlemmer som Drammens Roklub og flere enn Fana Roklubb, og Alvøen Roklubb hadde flere medlemmer enn Bergens Roklub. Den mest bemerkelsesverdige veksten disse årene fant sted i Roklubben Njørd. Medlemstallet her økte fra 40 til ufattelige 179, med andre ord en økning på nesten 450 %. Nå må det imidlertid bemerkes at klubben i dette tidsrommet også var en kajakk-klubb, noe som nok hadde betydning.

Når jeg har valgt å gå såpass grundig inn på medlemsveksten i vestlandsklubbene, er det nettopp fordi endringene som vi her har sett, bidrar til å forklare hvorfor veksten i norsk rosport var såpass ujevn. De tre klubbene med sterkest vekst på Vestlandet hadde alle

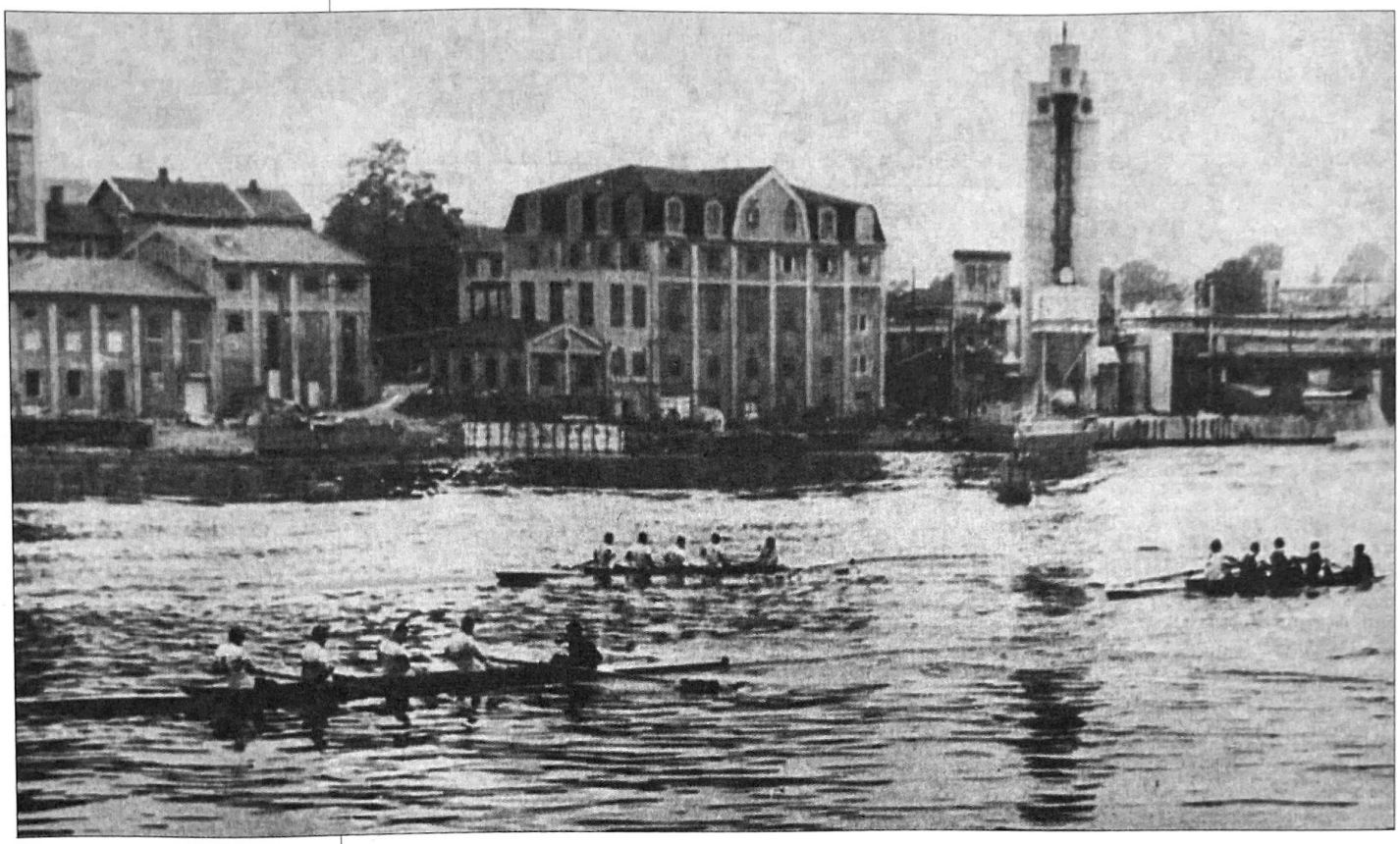

Elveløpet fra Skien til Porsgrunn ble første gang avholdt i 1966 med Porsgrunn Roklubb som arrangør. Samtidig ble det rodd vanlige regattastrekk i ulike klasser der ca. 60 lag deltok. Arrangementet synes å ha skapt økt interesse for rosporten i Telemark. (NR)

en viss tilknytning til bruksbåtmiljøet. Alvøen var fra gammelt av et tradisjonsrikt industrisamfunn med fiske som viktig attåtnæring. Askøy Roklubb holdt til i et lite småbruker- og fiskermiljø nord på Askøy. Felles for disse klubbene var at den sosiale terskelen var lav og at roing i bruksbåter var godt kjent i miljøene. Karstein Stien, mangeårig formann i Askøy Roklubb, vektlegger særlig den enestående dugnadsånd som var i nærmiljøet, og som bidro til at byggingen av klubbhuset i 1968 ble et stort fellesløft for hele nærområdet. Klubbhuset ble prioritert av alle som deltok, og da det sto ferdig, ble det et samlingssted både for foreldre og barn i grenda. Ellers fremhever han betydningen av at kvinnene var med, da dette bidro til økt trivsel for alle. En tilsvarende utvikling hadde man i Alvøen Roklubb. I tillegg skal vi ikke se bort fra at det totale idrettstilbudet både på Askøy og i Alvøen var lite sammenlignet med Bergen, og at konkurransen fra andre idretter var langt mindre. Betegnende nok var det bare den mest konservative av klubbene i Bergen, Bergens Roklub, som hadde tilbakegang.

Hvis vi for et øyeblikk vender tilbake til Oslo-klubbene, fremsto nettopp Christiania Roklub og NSR som høystatusklubber på denne tiden, med sterke konservative tradisjoner. Et godt eksempel på dette er blant annet den avvisende holdningen til kvinner som ønsket å ro. Den sosiale terskelen var utvilsomt nokså høy, og trolig kan dette ha bidratt til at disse klubbene opplevde en tilbakegang i medlemstallet. Bærum Roklubb vil nok av noen bli regnet som en

Skalldyraften i klubbhuset til Askøy Roklubb er ikke bare rofest, men ilike stor grad grendafest.
(Karstein Stien)

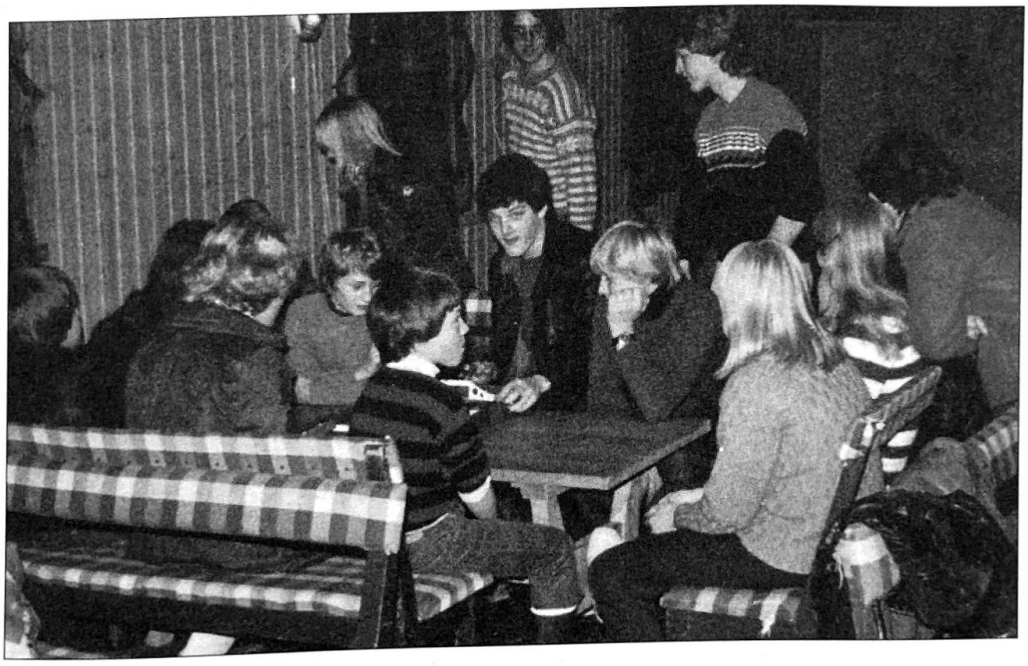

Medlemskveld i Askøy Roklubb 1979. Klubbhuset var et populært samlingssted for både eldre og yngre
(Karstein Stien)

høystatusklubb, men vi har tidligere sett at klubben allerede fra starten var bredere sosialt sammensatt enn Oslo-klubbene.[16]

Roklubbene på Askøy og i Alvøen er gode eksempler på at det var mulig å etablere levedyktige roklubber i mindre lokalmiljøer der roing hadde tradisjoner. Gjennom dugnadsinnsatsen ble det skapt et fellesskap og klubbfølelse som førte til at klubbhuset ble et samlingssted for barn, unge og foreldre i nærområdet. Langt fra alle som var med, drev med aktiv roing, men ifølge Karstein Stien, var de der og hjalp til når det trengtes.

I hvilken grad medlemsutviklingen påvirket prestasjonene er uklart. De fremste utøverne på herresiden kom fra klubber i Oslo-området der klubbene, bortsett fra Bærum Roklubb, ikke registrerte noen vekst. Sistnevnte klubb fremstår derimot som et eksempel på

Bildet som skal være malt etter 1945 er fra NSRs klubbhus. Den sterke mannlige NSR-roeren omgitt av vevre, oppstasede og beundrende kvinner, forteller noe om tradisjonelle kjønnsrolleoppfatninger. (NSR)

at bredde og toppresultater følges. Den sterke veksten i noen klubber på Vestlandet førte i liten grad til topproere den første tiden, men fra midten av 70-årene endret bildet seg. På kvinnesiden var det en klar resultatmessig forbedring både i nordisk sammenheng og i større internasjonale stevner. Fremgangen kan nok ha noen sammenheng med større bredde, men andre forhold var kanskje mer avgjørende.

FORBUNDSSTYRET SENTRALISERES

Sentraliseringstendensene som vi registrerte frem mot 1965 (smlg. s. 136-138.) ble de første årene etterpå kraftig forsterket. En gjennomgang av Forbundsstyrets medlemmer og vararepresentanter fra 1965 og frem til 1980 viser at disse, med ett unntak, kom fra det sentrale østlandsområdet.[17] Agder, Vestlandet, Møre og Romsdal, Trøndelag og Nord-Norge kunne således i liten grad øve direkte innflytelse på sakene som ble avgjort i styret. Samme tendens registrerer vi i de aller fleste utvalg. Unntaket her var naturlig nok *Utvalget for roing i norske båttyper*, men dette ble nedlagt i 1967.

Forbundsstyrets kontakt med klubber og kretser hadde fra slutten av 40-tallet i stor grad skjedd gjennom Roing, men utover på 60-tallet økte kostnadene, mens inntektene endret seg lite. Det må

også tilføyes at i mange klubber var det liten forståelse for betydningen et slikt blad hadde, og i ettertid må det være lov å kritisere klubbene for at de i liten grad medvirket til å ta vare på bladet ved å sende inn bidrag, skaffe annonsører og få medlemmene til å kjøpe bladet. Fra 1965 ble bladet utgitt kvartalsvis. I noen år klarte Forbundsstyret tross underskudd å holde liv i bladet, men i 1971 var det slutt. Styret håpet riktignok at det skulle være mulig å gjenoppta driften,[18] men det skulle gå lang tid før rosporten fikk et nytt medlemsblad. Dermed ble kontakten med romiljøet utenfor Oslo-området ytterligere svekket.

Denne sentraliseringstendensen kom også til syne ellers, blant annet gjennom opprettelse av nye utvalg eller omorganisering av gamle der Forbundsstyret og «Oslo-kretsen» dominerte. Utvalgsmedlemmene ble oppnevnt av styret, og normalt var ett av medlemmene i styret med i utvalgene. Samtidig fikk disse utvalgene oppgaver som Forbundsstyret tidligere hadde utredet og behandlet. I realiteten var alle utvalgene rådgivende organ for Forbundsstyret, og den endelige avgjørelsen ble tatt her. På flere områder ser vi at utvalgene gradvis overtok helt eller delvis funksjoner som tidligere var utøvd av kretser og klubber. Blant annet gjaldt dette *Bane- og anleggsutvalget*, *Dommerkollegiet* og i perioder *Treningsnemnda* og *Langturutvalget*. Noen av utvalgene ble likevel etterhvert gradvis temmelig selvstendige i forhold til Forbundsstyret, og det omstridte *Dameutvalget* og til dels *Treningsnemnda* er gode eksempler på dette.

På Tinget høsten 1969 la Bærum Roklubb frem følgende forslag:[19]

> «Årets ting nedsetter et utvalg som får til oppdrag å granske Norges Roforbunds nåværende styreform med tanke på å finne en mer effektiv organisasjonsform».

Tanken bak forslaget var å trekke kretsene mer inn i arbeidet og la alle landsdelene få en plass i styret. Samtidig burde man opprette et arbeidsutvalg innenfor Forbundsstyret som kunne komme oftere sammen. Styret var ikke udelt uenig i forslaget og pekte blant annet på behovet for en mer effektiv organisasjon, men unnlot ikke å peke på «at en organisasjonsendring med kretsvis representasjon til et landsstyre, vil bety en vesentlig økonomisk belastning til fortrengsel av andre behov». Uttalelsen kan ikke tolkes annerledes enn at styret fortsatt var lite villig til å gå inn for en bredere geografisk sammensetning.[20]

Forslaget fra Bærum Roklubb fikk likevel flertall, og Tinget valgte så 4 medlemmer til komiteen, blant andre Thor Nilsen fra Bærum Roklubb. Mest sannsynlig var det han som sto bak forslaget. Forbundsstyret oppnevnte så kort etter Jens Grevstad som da var viseformann, til sitt medlem i komitéen. Det påfølgende arbeidet ble ledet av Grevstad.

Tre norske delegater under FISA-kongress i München 1972. Fra venstre: Leif Gran (Drammens Roklub) som var dommer under OL, i midten formannen i NR Jens Grevstad og til høyre Thor Nilsen som da ledet Treningsnemnda. Både Jens Grevstad og Thor Nilsen øvde stor innflytelse på organisasjonsplanen som ble utarbeidet i 1970. (NR)

I årsberetningen for 1970 ble Organisasjonskomitéens forslag tatt inn, men samtidig forteller styreprotokollen at ett av medlemmene, Harald Rømcke, hadde laget sin egen innstilling da han var uenig med flertallet. Denne skulle mangfoldiggjøres sammen med styrets kommentarer og legges frem på Tinget.[21] Bakgrunnen for denne merkelige fremgangsmåten var trolig at Forbundsstyret var delt i synet på forslaget, men at et flertall var i mot.

Flertallet i komitéen gikk inn for at styret skulle bestå av 8 medlemmer der 4 (med 2 varamenn) «alle bor i nærheten av sekretariatet». Disse utgjorde arbeidsutvalget. I tillegg skulle 4 landsdelsrepresentanter med personlige varamenn velges fra hvert av følgende områder: Møre/Trøndelag, Bergen/Hordaland/Rogaland, Agder/Telemark/Vestfold og Buskerud/Oppland/Hedmark/Østfold. Det hører også med i bildet at Organisasjonskomitéen var skuffet over den manglende interesse som klubber og kretser viste da komiteen under sitt arbeid ba om innspill. Bare tre kretser og tre klubber hadde svart på henvendelsen.

I innstillingen var det også en rekke andre forslag, blant annet en ny kretsinndeling, oppretting av et eget ungdomsutvalg og en vurdering av sekretariatet der konklusjonen var at man burde beholde den nåværende ordningen med treningskonsulent på heltid, som var knyttet til Treningsnemnda, og en lønnet forretningsfører som tok seg av regnskapsføring og sekretærarbeid, og med fast kontortid om ettermiddagen. Tinget sluttet seg til komiteen når det gjaldt administrasjonen og anbefalte etablering av et ungdomsutvalg, men gikk imot forslaget til ny kretsordning.

Den smale geografiske plattformen forble dermed uendret. Likevel skulle klubber og kretser gradvis få større innflytelse, og da særlig gjennom Treningsnemnda.

FORBUNDETS ØKONOMI

Regjeringsskiftet i 1965 innvarslet en ny tid for idretten i Norge. Med den idrettsinteresserte Kjell Bondevik som kirke- og undervisningsminister ble det fremmet forslag om å øke tilskuddene av tippemidlene til idretten betydelig, slik at de fra 1967 utgjorde 35% av tippeoverskuddet. I 1974 ble andelen økt ytterligere. Et annet stort og viktig løft var tilskuddene til Idrettshøgskolen som førte til at skolen ble offisielt åpnet i 1968. Denne opptrappingen av tilskuddene til idretten hadde også sammenheng med at en ny generasjon av idrettsledere i 1965 stilte krav til politikerne om en helt ny satsing på idretten. Mens tilskuddene av tippemidler og statstilskudd i 1965 var 12 millioner kroner, var det tilsvarende tall 20 år senere 324 millioner.[22]

I årsberetningen fra 1966 hadde styret etter anmodning fra NIF kommet frem til at rosporten hadde et samlet behov på kr. 350.000 for kommende år. Dette beløpet hadde man lite håp om å få, men «vi har lov til å regne med en viss bedring i økonomien i det kommende år». Mens inntektene i 1965 var ca. kr. 65.000 medregnet et direkte tilskudd av tippemidler på ca. kr. 16.000, var de tilsvarende tall for 1967 ca. kr. 216.000 inkludert 25.000 i tippemidler. Men i tillegg hadde klubber mottatt kr. 18.500 i anleggstillskudd fra STUI. Regnskapene viser også at de totale overføringe fra NIF samtidig økte fra kr. 35.500 til kr. 105.500, eller med andre ord en tredobling på 2 år. I årene som fulgte økte tilskuddene betydelig. Likevel ser vi at Forbundsstyret enkelte år slet med økonomien. Særlig i årene fra 1973 til 1975 klaget styret over ulvetider, og la blant annet skylden på feilslåtte lotterier.[23] Fra OL-året 1976 og frem til 1980 rettet økonomien seg betraktelig, og underskuddet fra tidligere år ble gradvis nedbetalt.[24] I 1980 var inntektene ca. kr. 1.462.000 og av dette utgjorde offentlige tilskudd ca. kr. 1.229.000. I dette beløpet var kr.100.000 tippemidler til materiell der 60% ble tildelt klubber og resten ble anvendt av Forbundet.

Regnskapet for 1980 viser ellers at Norske Meierier hadde bidratt med kr. 23.000 som gjenytelse for at Alf og Frank Hansen hadde deltatt i en reklamekampanje for melkeprodukter. Av dette fikk utøverne kr. 10.000 mens forbundet beholdt resten. Sponsorinntekter betydde heller lite totalt sett på denne tiden, men de forteller likevel om næringslivets økte interesse for å utnytte idrettsutøvere i reklame. Nå var ikke dette noe nytt fenomen. I kjølvannet av fjernsynets etablering i Norge fra ca. 1960 hadde sponsormidlene gradvis økt, såvel til private utøvere og klubber som til særforbund. NIF beregnet i 1981 at særforbundene totalt dette året mottok ca. 4 millioner kroner i direkte sponsing, og at de samlete sponsoroverføringene til idretten var ca. 6% av idrettens totale omsetning. Overføringene

De to singlescullerne, Vørte og Rølle, som Bryggeriforeningen sponset med kr. 15.000. (NR)

ble regnet som beskjedne, og selv om idrettsbevegelsen uttrykte bekymring for kommersialiseringen, var det åpenbart at tiden forlengst var forbi da en kunne stanse denne utviklingen ved å vise til et foreldet amatørreglement eller iverksette tiltak som begrenset eller forbød sponsing. I stedet forsøkte NIF å bringe kommersialiseringen under kontroll ved å vedta lover som sikret idrettens organer styring med inntektene, og ved at enkeltutøvere skulle underordne seg fellesskapets interesser.[25]

Første gang NR mottok sponsorinntekter var i 1976 da Hilti/Stormbull gav forbundet en ny dobbelt-sculler som Alf og Frank Hansen benyttet, og Bryggeriforeningen ga kr. 15.000 til innkjøp av single-scullere til de to brødrene. Båtene ble døpt *Vørte* og *Rølle*, og ingen var i tvil om hva det gjaldt når båtene lå side ved side. Ellers viser årsberetningene fra slutten av 70-tallet at utstyrsprodusenter som LIFA og NIKE bidro med roantrekk og sko, Norsk Olje A/S støttet NR med olje- og bensinprodukter og SABB tilbød gunstige avtaler på leiebil. Sammenlignet med sponsorinntektene til enkelte andre særforbund som Fotballforbundet, Ishockeyforbundet og Skiforbundet, var tilskuddene til NR svært beskjedne. At det likevel var ulike meninger innenfor roidretten om kommersialiseringen, kom blant annet til uttrykk under temadebatten på Tinget i 1978 da Forbundsstyret ønsket å belyse forholdet mellom idrett og næringslivsreklame. Debatten viste at mange var skeptiske til koblingen mellom idrett og næringsliv, blant annet fordi man fryktet en økende kommersialisering. De fleste mente likevel at sponsormidler var nødvendige om topputøverne skulle ha muligheter til å hevde seg internasjonalt. Et utbredt ønske var at for å hindre at næringslivet fikk større innflytelse, måtte myndighetene sørge for at de beste kunne få en økonomisk støtte som muliggjorde at man kunne trene på heltid.

De økte inntektene ga NR helt andre muligheter enn tidligere til å styre utviklingen av rosporten i Norge. Hvordan ble så midlene brukt? Nedenfor kan vi se hvordan utgiftene fordelte seg enkelte utvalgte år fra 1965 til 1980. Posteringsmåtene og kontoplanene endret seg noe disse årene, og derfor er det vanskelig å få helt sammenlignbare tall.

Mens lønn og administrasjon i 1965 hadde stått for ca. 10% av totale utgifter, var de fra slutten av 60-tallet steget til omlag 20%. Tilbakeføringen til klubber og kretser som ved inngangen til denne perioden sto for mer enn halvparten av utgiftene, ble kraftig redusert i årene som fulgte. Etter 1975 er det mest markerte trekket den sterke veksten som skjedde i utgiftene til eliteroerne, og som fra slutten av 1970-årene ble kanalisert gjennom Treningsnemnda.

En kan trygt slå fast at det i løpet av disse årene skjedde en klar vridning av utgiftene fra klubber og kretser mot topputøverne.

Sentrale utgiftsposter 1965-80[26]									
År	Lønn og adm.		Tilbakeføring klubber/kretser		Representasjonsroere/ Treningsnemnd		Annet		Totalt
1965	6.400	9,8 %	34.500	52,8 %	17.900	27,4 %	6.600	10,1 %	65.400
1969	66.100	18,9 %	95.200	27,3 %	51.000	14,6 %	140.300	40,2 %	348.600
1975	116.100	28,9 %	121.100	30,2 %	128.400	32,6 %	34.800	8,7 %	400.400
1980	296.500	20,7 %	161.800	11,3 %	734.900	51,3 %	238.200	16,6 %	1432400

Denne vridningen ble ytterligere forsterket ved at Forbundsstyret fra 1974 så seg nødt til å pålegge klubbene egenandeler for roere som var tatt ut til internasjonale oppgaver. For styret var dette en vanskelig sak og i årsberetningen fra 1974 kan vi lese følgende:

> «Det kritiseres fra enkelte hold at roerne eller fortrinnsvis klubbene, må medvirke med betydelige beløp for å få delta i internasjonale mesterskap. Prinsippielt er Forbundsstyret enig, men denne linje ville ha medført at den totale disponible sum var gått med til Nordisk Juniormesterskap, hvor man avtalemessig er forpliktet til full deltakelse. OL-bidraget ville gått med til samlingen i Ratzeburg i juni, og så var det slutt med norsk aktivitet internasjonalt!»

I regnskapene fra årene nærmest etter finner vi ingen spor etter egenandeler, men samtidig forteller blant annet årsberetningene og referat om at noen klubber hadde til dels stor gjeld til Roforbundet. Trolig var mesteparten av denne gjelden et resultat av egenandelene. På Tinget i 1976 ble det vedtatt at Forbundsstyret kunne kreve 1% morarente pr. måned etter forfall fra klubber, og samtidig at debitorlisten, eller *svartelisten* som den helst ble kalt, skulle offentliggjøres sammen med regnskapet.[27]

Fra 1978 er egenandelene på ny tatt inn i regnskapene. Ved siden av at klubbandeler ble innkrevd for utøvere, måtte klubbene i 1978 og 1979 betale egenandeler ved besøk fra rikstrener. I 1980 betalte klubbene totalt i egenandeler til treningssamlinger og regattaer kr. 172.300 og kr. 35.400 til rikstrener. Totale klubbandeler dette året utgjorde dermed kr. 207.700, mens det tilbakeførte beløp fra Forbundet bare var kr. 161.800. Særlig for noen klubber som hadde mange dyktige roere, kunne egenandelene bli en stor økonomisk belastning. De fleste klubbene var imidlertid villige til å ta denne kostsnaden. En innføring i Stavanger Roklubbs protokoll fra 1978 gir tydelig uttrykk for denne holdningen:

> «Det ble på fjorårets generalforsamling gitt tilslutning til at vi skulle satse på topproing, dette har selvfølgelig preget utgiftssiden i årets regnskap. Mye av utgiftene kommer av at Roforbundets politikk går ut på en deling av av representasjonsutgiftene på klubb/forbund. På den andre side har eliteroernes resultater bidratt til økt velvilje hos de bevilgende myndigheter, samt en stor PR for klubben. I år har vi for første gang inngått en reklamekontrakt».

Selv om utgiftene kunne føles temmelig sure, regnet Stavanger Roklubb med at kostnadene også hadde en positiv effekt for klubben.

Flere roklubber, blant annet Stavanger Roklub, Fana Roklubb og Horten Roklubb, anskaffet buss i 1970-årene for å kunne redusere reiseutgiftene til regattaene.
(Horten Roklubb)

Tidlig i 1970-årene fikk klubber som deltok i NM dekket noen av sine reiseutgifter gjennom såkalte *Samkvemsmidler*, et tilskudd som ble gitt av NIF. Noen av disse midlene ble brukt til å dekke klubbenes utgifter til transport og reise til NM, beregnet etter reisedistanse, slik at de klubbene som hadde lengst vei fikk utbetalt mest. Denne formen for reisefordeling forsvant imidlertid etter få år.

I enkelte årsberetninger fra begynnelsen av 1970-årene uttrykker styret en viss bekymring for utkantene, og kvalene synes å ha en viss sammenheng med blant annet de økonomiske prioriteringene som tilgodeså eliteroerne på Østlandet. Et godt eksempel på dette finner vi i årsberetningen for 1971:

> «Man skulle bare ønske at det var større mulighet for å støtte de fjernere distrikter her (dvs. i satsingen på å øke aktiviteten). Man må med beundring notere den innsats som er gjort såvel av Fana Roklubb som Stavanger Roklub som gjennom sesongen stadig har vært å se på regattabanen på Østlandet, og med godt resultat».

ADMINISTRASJONEN UTBYGGES

Regnskapsutdraget foran forteller om en sterk vekst i administrasjonen disse årene. Tidligere hadde deler av det administrative arbeidet blitt utført av styrets medlemmer, mens forretningsføreren i utgangspunktet hadde ansvaret for regnskapsføring. I praksis hadde dette endret seg en god del i årene da Lauritz Rode var forretningsfører, og i realiteten fungerte han nærmest som daglig leder. Da Rode i 1965 ble valgt til formann, ble ny forretningsfører tilsatt, men det viste seg vanskelig å få noen til å bli særlig lenge i stillingen.

Valget av Lauritz Rode som formann høsten 1965 innvarslet på mange måter en ny tid for NR. Det bekreftet utvilsomt at rosporten nå så seg tjent med å benytte seg av den kompetanse og de forbindelser Rode hadde etablert såvel innenfor norsk idrett som i det internasjonale romiljøet. Som forretningsfører gjennom en årrekke hadde han fungert som kontaktledd for klubber og kretser, og samtidig hadde han vært en nøkkelperson i samarbeidet med andre norske idrettsorganisasjoner.

Samtidig var Rode av egen erfaring smertelig klar over NRs behov for fast tilsatte folk som kunne ta seg av den daglige driften, og ikke minst fungere som Forbundets forlengede arm ut i landet. I årsberetningen fra 1966 skrev Rode blant annet: «Man savner i første rekke en lønnet heldagssekretær og/eller en instruktør som kan oppsøke forbundets klubber og kretser». Et annet ønske som går igjen er ansettelse av en fast forbundstrener.

Med de beskjedne tilskuddene som NR mottok før 1967 var det nærmest umulig å bygge opp en fast administrasjon. De nødvendige gjøremål ble så langt det var mulig utført av styremedlemmene, og ellers ble arbeidsoppgaver delegert til utvalg og spesialoppnevnte komiteer.

I løpet av få år lyktes styret likevel i å bygge opp en større administrasjon. På styremøte 30. mai 1968 ble Kjell Emblem ansatt som trenerkonsulent. NIF mente imidlertid at stillingsbetegnelsen skulle være instruksjonskonsulent.[28] Fra tidligere hadde man en deltidsansatt forretningsfører som arbeidet et visst antall timer pr. uke, men som ikke hadde fast kontortid. Selv om man nå hadde fått økt administrasjonen betydelig, inneholdt årsberetningen for 1968 følgende hjertesukk fra styret:[29]

> «Den samlede roadministrasjon er etterhvert blitt så omfattende at et fåtallig styre ikke lenger alene kan drive virksomheten tilfredsstillende. Arbeidsoppgavene må i stadig større utstrekning delegeres til de fast oppnevnte komitéer eller til tillitsmenn som oppnevnes for utredning/vurdering av de enkelte saker.»

Likevel var det tydelig at det administrative arbeidet tiltok, og styret fortvilet over at «det er vanskelig å opprettholde en effektiv organisasjon da man har for lite lønnet arbeidskraft.» Lønn og først og fremst vanskelige arbeidsforhold med liten kontorplass førte til at flere forretningsførere sluttet etter kort tid. Styret uttrykte det slik:

> «Svikten ligger neppe i dårlig funksjonsdeling eller manglende instruksverk, men heller i det forhold at vi innen den økonomiske ramme vi har, ikke kan skaffe tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft.»[30]

Derimot var styret godt fornøyd med instruksjonskonsulentens arbeid.[31] Vanskene med den daglige driften var blant annet at når konsulenten var ute på reiser og kurs, kunne det gå dager mellom

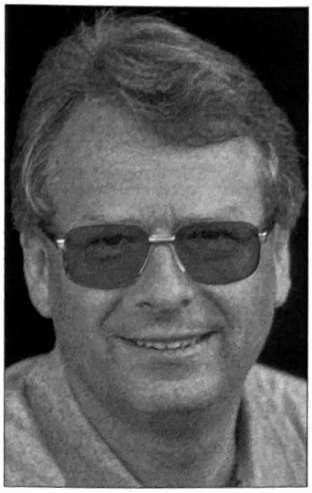

Kjell Emblem ble ansatt i NR i 1968 som trenerkonsulent og utmerket seg tidlig i arbeidet med å bygge opp trenerkompetansen, både sentralt og ute i kretser og klubber. Fra 1976 daglig leder for NR. (NR)

hver gang det var folk på kontoret. Da ny deltidstilsatt forretningsfører ble tilsatt høsten 1971, skulle hun være tilstede hver ettermiddag 5 dager i uken, og blant annet ha ansvar for «den løpende virksomhet inklusive regnskap». Forbundskontoret var på denne tiden i Kirkegaten 8 i Oslo, og hadde i realiteten bare en kontorplass,så ettermiddagsløsningen var slik sett gunstig. Et flertall i styret ønsket at arbeidsoppgavene til instruksjonskonsulent, kasserer og forretningsfører skulle samles på en hånd, men da styret var uenig om blant annet lønn, ble dette utsatt. [32]

På Tinget høsten 1970 gikk Lauritz Rode av som formann, og ble erstattet av Jens Grevstad fra Christiania Roklub. Et sentralt mål for formannen og det nye styret var å utbygge administrasjonen og effektivisere arbeidet innad i styret. Ønskemålet var blant annet å ha både forretningsfører og instruksjonskonsulent på heltid.[33] Først høsten 1975 da forbundskontoret flyttet inn i det nybygde Idrettens Hus på Rud i Bærum, ble det mulig å realisere en utvidelse av administrasjonen. Her ga kontorarealet plass til to, og i tillegg kunne styremøtene nå avvikles i egne møtelokaler samme sted. Dermed var de praktiske betingelsene til stede for en omorganisering av virksomheten, og Kjell Emblem ble fra januar 1976 ansatt som daglig leder av forbundskontoret samtidig som han fortsatt skulle ha stillingen som instruksjonskonsulent. Fra samme tid ble Kari Andersen fra Bærum Roklubb ansatt som kontorhjelp på deltid. Dermed hadde Roforbundet fått et stabilt element i den daglige driften.

UTVALGSSTRUKTUREN ENDRES

Effektiviseringen av styrets arbeid var allerede kommet godt i gang under Lauritz Rodes ledelse, og i Jens Grevstads formannsperiode som varte frem til 1975, kan vi se en videre utbygging av Roforbundets ulike utvalg. I likhet med Rode valgte Grevstad å gå av etter 5 år, og Thorleif Torgersen fra Moss Roklub overtok formannsvervet høsten 1975. I motsetning til sine forgjengere ble han værende i sjefsstolen i 10 år. Thorleif Torgersen var særlig opptatt av de aktive, og satte disse i sentrum for sitt virke. På regattabanene, både hjemme og ute, var han alltid med, og var en god støtte for både de aktive og trenere. Interessen for de aktive og regattaene gjenspeiler seg også tydelig i årsrapportene fra styret ved en langt fyldigere omtale enn tidligere. *Fair play* og rettferdighet er stikkord som passer godt på Torgersen, og det var derfor naturlig at han blant annet var opptatt av arbeidet mot doping. Ellers var det nettopp i Torgersens formannsperiode at organisasjonsstrukturen ble viet stor oppmerksomhet.

Anleggsutbygging hadde tidligere i hovedsak vært kretsenes og klubbenes ansvar. Gjennom *Bane- og anleggsutvalget* som ble opp-

STUI bidro med midler til robassenget på Idrettshøgskolen, men det tok flere år før de tekniske problemene med vanngjennomstrømningen var overvunnet. Etter at problemene ble løst har bassenget vært et viktig supplement i vintertreningen. (NR)

nevnt av Forbundsstyret i 1967, fikk styret økt innflytelse på blant annet den videre utbyggingen av Årungen og andre regattaanlegg som Vingersjøbanen og Borgebunnbanen, og den planlagte bygging av robasseng på Idrettshøgskolen. Etableringen av dette utvalget var et resultat av STUIs ønske om et sentralt organ i Roforbundet som kunne være rådgivende for STUI i blant annet tildeling av midler og prioriteringer. Samtidig var et slikt utvalg viktig for styret som gjennom et oppnevnt styremedlem fortsatt hadde en viss kontroll, samtidig som styremedlemmene ble pålagt færre arbeidsoppgaver.[34]

Som leder av Bane- og Anleggsutvalget fra 1973, var Knut Strengelsrud fra Kongsvinger Roklubb en sjelden drivkraft og inspirator. Årungen Rostadion og utbyggingen her ble utvilsomt den viktigste oppgaven, og på mange måter kan en si at Knut Strengelsrud og Roforbundet fullførte det verket som Sigurd Bang og Georg Guttormsen hadde startet på 50-tallet. For klubber og kretser var Strengelsrud en nøkkelmann når utbyggingsplaner skulle utformes i konkrete søknader. I større byer var det likevel ofte klubbene selv som i samarbeid med kommunale myndigheter sto for bygging av nye anlegg og kontakten med STUI.

Et annet utbygningsprosjekt som Strengelsrud hadde ansvaret for, var *Vingersjøen Rosenter*. Dette anlegget ble innviet i 1978 da

Åke Fiskerstrand ble oppnevnt som trener for våre beste kvinneroere i 1976. Dermed var treningen blitt en del av Treningsnemndas ansvar, noe som blant annet var bakgrunnen for forslaget om nedleggelse av Dameutvalget i 1976 (OKR)

Kongsvinger Roklubb sto som arrangør av NM. Året etter ble senteret godkjent som Norges første fylkesanlegg for rosport.[35]

Høsten 1965 oppnevnte Forbundsstyret et *Kapproingsutvalg*, omtalt som ekspertutvalg, som skulle bestå av tre oppnevnte medlemmer sammen med to fra styret. Utvalget skulle blant annet ha ansvar for «en fyldigere terminliste» og «søke nye veier i regattaarrangementene». I tillegg skulle utvalget ha rådgivende funksjon i forhold til regatta-arrangører. [36] Tanken bak opprettelsen var trolig at man ønsket en sterkere grad av samordning mellom ulike arrangører. Dette utvalget sovnet stille inn og forsvant i 1975. Grunnen var trolig at utvalgets arbeidsoppgaver ble avgrenset til å gi regattaarrangører råd og hjelp, og denne virksomheten ble etterhvert overtatt av banedommerne og medlemmene i Bane- og Anleggsutvalget.[37]

Et utvalg som det hadde stått mye strid om var Dameutvalget. Frem til 1970 var dette utvalget mest opptatt av rekrutteringsarbeid og innføring av nye og lettere båttyper for dameroerne. I årene etter forteller årsberetningene om markert endring der konkurranseroing på høyt nivå får hovedoppmerksomheten. Fra 1970 innledet utvalget et nært samarbeid med *Treningsnemnda*, blant annet om treningsopplegg og fellestrening med herregruppen på Idrettshøgskolen. Både Thor Nilsen og Ivan Vanier var positive til tiltaket, og bidro til mer systematisk trening med blant annet regelmessige tester og bassengtrening.[38] Året etter dannet utvalget i samarbeid med *Treningsnemnda* sitt eget treningsutvalg, og deltok for første gang i EM med et lag i dobbeltfirer fra OKR. Forbundstyret var sterkt uenig med Dameutvalgets beslutning og nektet å støtte tiltaket økonomisk selv om Treningsnemnda var positiv. Klubben og Oslo Rokrets bar alle kostnadene.

Det gode samarbeidet med Treningsnemnda og den sportslige fremgangen blant damene førte gradvis til at Dameutvalget mente at likestillingen nå var kommet så langt at et eget utvalg ikke lenger

var nødvendig. Til Tinget i 1976 la utvalget frem ønske om at det burde oppløses «i sin nuværende form». Begrunnelsen var at «arbeidet med våre kvinnelige roere helt naturlig kommer inn under Treningsnemnda» og andre utvalg. Dameutvalget fant det derfor både «upraktisk og lite effektivt med et eget utvalg ved siden av disse». I tillegg hadde landets fremste dameroere fått sin egen trener i OL-året, Åke Fiskerstrand. Både i styret og tingforsamlingen var det delte meninger, blant annet rådet det en viss usikkerhet om damenes plass innenfor Treningsnemnda, og noen var av den grunn stemt for utsettelse. Arild Rekdal fra Ormsund Roklub og Einar Eriksen fra Horten Roklubb kom så med de avgjørende innlegg der de pekte på at hvis det var norsk dameroings ønske å nedlegge sitt eget utvalg, så syntes de man skulle følge dette ønsket. Andre uttalte seg i samme retning, og forslaget om nedleggelse ble så enstemmig vedtatt.[39]

Ansvaret for de yngste roere hadde i mange år vært en sak som i hovedsak hadde sortert under klubber og kretser. Norges Roforbunds befatning med ungdomsroere hadde i hovedsak begrenset seg til å være med å arrangere skolemesterskap – offisielt første gang i 1965. Dette mesterskapet fikk stor oppslutning i årene som fulgte. Den første tiden gikk mesterskapet på ulike baner på Østlandet, men fra 1977 sto Horten Roklubb som årviss arrangør. Under Tinget i 1970 hadde Organisasjonskomitéen av 1969 gått inn for at det måtte opprettes et *Ungdomsutvalg*, men først i 1975 vedtok Tinget etter forslag fra styret å opprette et slikt utvalg. I premissene fra styret het det blant annet «at utviklingen de siste årene har vist at det vil være behov for et utvalg som har til hovedoppgave å tilrettelegge de former for ungdomsaktiviteter som ikke er direkte konkuransepreget».[40] Da utvalget konstituerte seg i januar året etter, vedtok de at målgruppen særlig var de under 14 år. Arbeidsoppgavene skulle være samlinger, turorientering i turbåter, ungdomslederkurs og å trekke barnas foreldre mer aktivt inn i arbeidet for de unge i klubbene.[41] Årsberetningene fra årene etter viser likevel at regattaer for de yngste ble et primærmål med blant annet Hortenscup og Vestfoldcup. Utvalget ble også i noen grad trukket inn i skolemesterskapene, og ellers arbeidet det aktivt for å opprette roskoler rundt om i klubbene.

Dommerkollegiet var ett av de utvalgene som i lang tid hadde hatt en temmelig uavhengig stilling i forhold til Forbundsstyret. Dommernes hovedoppgaver var å etterse at kapproingsreglementet ble fulgt under regattaene, og sørge for rekruttering av nye dommere. Det siste foregikk vanligvis på den måten at dommerkurs ble avholdt en eller to ganger i året i tilknytning til norgesmesterskapene. Årsberetningene fra Dommerkollegiet, særlig fra først på 70-tallet,

forteller om rekrutteringsvansker og mange eldre dommere som må gi seg. I årsberetningen fra 1971 nevnes at det nå ikke finnes en eneste kampdommer på Vestlandet. Kollegiet hadde tillyst et kurs på Vestlandet dette året, men bare en kandidat meldte seg, og han møtte ikke opp. I tillegg bemerkes det at dommerne betalte reisene til regattaer selv. Roforbundet ble derfor bedt om å finne en løsning på problemet. I årene etter forsterkes krisen og Dommerkollegiet ba da Forbundsstyret om å sette i verk tiltak slik at yngre krefter meldte seg til dommerprøvene. Våren 1974 sendte Forbundet ut invitasjon til kurs og kampdommerprøve, og resultatet var at at 16 kandidater meldte seg og 12 gikk opp til prøvene som ble arrangert på Idrettshøgskolen. Året etter møtte fire nye kandidater. For første gang ble nå autorisasjonen først gitt etter at aspirantene hadde gjennomført en praktisk prøve under to regattaer.[42] Vestlandet var derimot ikke representert på noen av disse prøvene, trolig fordi prøvene ble avholdt i Oslo-området. I 1977 tok så Bergen og Hordaland Rokrets initiativ til egne dommerkurs og resultatet var at 6 ble klarert som dommerapiranter. Samme år arrangerte Roforbundet dommerkurs i Oslo og 4 besto prøven som dommeraspiranter.[43] Fortsatt var det Dommerkollegiet som ga den endelige autorisasjon, men samarbeidet med Forbundet og enkelte kretser hadde utvilsomt hatt en positiv effekt.

Et utvalg som i mange år hadde slitt tungt, var Langturutvalget. Riktignok fikk utvalget i 1966 sin egen båt, «Torungen», som utvalget stilte til disposisjon for roere som ønsket å ta ut på langtur i Oslofjorden. Responsen var imidlertid skuffende, og i beste fall ble båten brukt til en eller to turer hver sommer. Samtidig hadde utvalget store vansker med å få utvalgsmedlemmer. Gjentatte ganger klaget utvalget over at til tross for praktfulle somrer, hadde aktiviteten vært laber. I 1968 var konklusjonen i utvalgets beretning at tiden snart var inne til å legge ned utvalget, og heller etablere langturutvalg på kretsplan.[44] Mens tyske og danske turroere i stor utstrekning besøkte våre fjorder, var interessen i Norge på et lavmål. For å stimulere interessen for turroing foreslo utvalget i 1969 å knytte langturroing sammen med trim- og mosjonsroing. Først i 1972 kunne utvalget registrere en viss vekst i aktiviteten, og dette skyldtes blant annet at «Torungen» ble plassert på Risøy Folkehøgskole og benyttet av skolens elever til en rekke langturer mellom Risør og Kristansand. Fra 1972 endret utvalget navnet til *Langtur- og Mosjonsutvalget*, men selv om man på ulike måter forsøkte å stimulere roere til blant annet å avlegge prøve for idrettsmerket, var responsen beskjeden.

Det var tydelig at skulle roerne tiltrekkes av tur- og mosjonsroing, måtte helt nye virkemidler benyttes. Da utvalget i januar 1974 kon-

Pinsen 1975 la OKR langturen til Sunnmøre. Her slapper de av i Aalesund Roklub før de skal gi seg i kast med turen fra Ålesund til Stranda. Turen kan stå som eksempel på at turroing opplevde en renessanse fra midten av 70-årene.
(OKR)

stituerte seg med Åke Fiskerstrand som leder, fikk utvalget en helt ny giv. Med ungdommelig pågangsmot og god hjelp fra nye krefter ble mål og midler konkretisert, og en lang rekke tiltak ble satt i gang. Noen av de viktigste var nye regler for et «distansemerke» i roing, og en konkurranse om en vandrepokal som skulle tilfalle den klubb som hadde høyest gjennomsnittlig antall km med sine tur- og mosjonsroere. I tillegg ble en rekke propagandatiltak iverksatt, og man knyttet til seg en rekke kontaktpersoner i klubber og kretser. Samtidig søkte utvalget støtte i Forbundsstyret og administrasjonen der de fikk hjelp til brosjyremateriell. Fra NIF fikk utvalget et betydelig beløp. Ellers søkte utvalget samarbeid med Landsrådet for Skoleidrett, Seilforbundet og Kajakkforbundet. Til en sommerleir for yngre roere i Danmark dro 8 norske roere til sitt første møte med turroing. Et viktig mål for arbeidet var at en skulle etablere et nærmere samarbeid med FISAs underkomité for tur- og mosjonsroing.

Samtidig fikk utvalget god respons på sin virksomhet i mange klubber og noen kretser. Et resultat av dette var en rekke turløp som kom i stand, blant andre Krogstadløpet på Drammenselva, Farrisvannet rundt som Larvik Roklubb hadde ansvaret for og Ulvøya rundt som Christiania Roklubb sto for. Da rosesongen 1974 startet, var det meste på plass, og oppslutningen om distansemerkene og pokalkonkurransen var overveldende. I alt deltok omkring 150 roere fra 5 klubber, og Bærum Roklubb sikret seg første napp i vandrepokalen med en gjennomsnittlig rolengde på 162 km pr. deltaker. I årene som fulgte økte oppslutningen, og en kan trygt si at Langturutvalget hadde hatt en vellykket snuoperasjon.

I perioden fra 1965 til 1980 ble det ellers opprettet flere utvalg og komitéer etter mønster fra NIF og andre særforbund. Dette gjaldt blant annet *Kontrollkomiteen* som skulle etterse at økonomistyringen var i samsvar med Roforbundets og NIFs regelverk, og *Appellutvalget* som skulle ha siste ord i saker som innebar reaksjoner mot enkeltmedlemmer eller klubber, for eksempel i dopingsaker eller brudd på regattareglement. I det siste tilfellet var det Forbundsstyret som før hadde avgjort reaksjonsmåten, men det var nå mulig for »synderen» å anke saken inn for Apellutvalget.

Ellers er det all grunn til å nevne ett av de viktigste, men for mange mest anonyme utvalg i NR, *Lovkomiteen*, som oppsto så tidlig som i 1922. Bakgrunnen for opprettelsen var at NRs lover måtte tilpasses den nye Landsforeningen for idrett. Komiteens arbeid har gjennom tidene i stor grad bestått i å utarbeide forslag til nye eller endrete lover, og kommentere forslag til lovendringer som skulle behandles på Tinget. Sammensetningen av komitéen opp gjennom årene gjenspeiler behovet for juridisk fagkunnskap og kjennskap til NRs virke, og det var derfor naturlig at jurister og avgåtte formenn var sentrale i organet.

KLUBBLAG ELLER KOMBINASJONSLAG?

Fra slutten av 1950-årene var det enkelte spredte innlegg i *Roing* der tillitsvalgte og rointeresserte tok opp spørsmålet om tiden ikke snart var inne til å sette de beste roerne fra ulike klubber sammen, slik at en kunne få lag som kunne hevde seg internasjonalt. I marsnummeret fra 1959 finner vi på lederplass overskriften *Kombinasjonslag er løsningen*. Redaktøren, Thor Nilsen, kommer i lederen med en rekke argumenter for å ta i bruk kombinasjonslag. Han viser blant annet til norsk rosports svake plasseringer i internasjonale mesterskap de siste årene, og påpeker samtidig at de fleste ronasjoner under siste års EM stilte med kombinasjonslag. Selv store ronasjoner som Tyskland «med sine kjempesterke klubblag» hadde sammensatte lag i firer og åtter. Fordelen med slike lag ville blant annet være at enkelttalenter i småklubber kunne få en mulighet til å delta i internasjonale mesterskap, og ikke minst at norske lag da kunne komme «opp i internasjonal toppklasse». Innlegget ble avsluttet slik:

> «Det må nesten være å benekte fakta, hvis man bekjemper kombinasjonsidéen. Når store nasjoner, med store klubber, finner det hensiktsmessig å ta de beste fra forskjellige lag til representasjonsoppgavene, er det også naturlig for oss, med lite innbyggertall og små klubber, å gjøre det samme. Vi vil ikke benekte at norske klubblag kan blande seg inn i tetstriden, men det vil bli unntakelsen og ikke regelen.»

I lederartikkelen peker Thor Nilsen også på problemer som kan oppstå, deriblant spørsmålet om felles instruksjon, samtrening, trenings-

Debatten om kombinasjonslag startet på slutten av 1950-tallet og avstedkom blant annet dette bildet i «Roing». (NR)

opplegg og ikke minst hvem som skal ha ansvaret for treningen. Derimot hadde han liten tro på at sammensatte lag vil føre til at klubbmiljøene ble svekket slik noen fryktet. Selv om diskusjonen om kombinasjonslag var nokså hektisk omkring 1960, skjedde svært lite. Grunnen var kanskje at norske klubblag tross alt oppnådde en rekke fine prestasjoner tidlig i 60-årene.

Spørsmålet om kombinasjonslag dukket på ny opp i 1965 i forbindelse med uttak til Nordisk Mesterskap. Thor Nilsen, som da nærmest fungerte som forbundstrener, hadde fått i oppdrag å prøve en sammensatt åtter, men Forbundsstyret godtok ikke at han ville ha Bærum Roklubbs toer-mannskap med her. Etter styrets oppfatning skulle toerlaget ro både toer med styrmann og toer uten, og dermed kunne de ikke være med i et tredje løp. Forbundsstyrets reaksjon medførte at kombinasjonsforsøket ikke ble realisert.[45]

Året etter tok Thor Nilsen på nytt opp saken om kombinasjonslag og mulighetene for å prøve slike lag i nasjonale konkurranser. Også denne gangen vegret styret seg, og viste til at spørsmålet først måtte avklares av «Norges Roforbunds ting». Men styrereferatet viser også at «reglene de senere årene hadde vært gjenstand for en meget tolerant fortolkning».[46] Trolig siktes det her til at enkelte

Kombinasjonsåtteren NSR/Bærum gikk helt til topps i Nordisk Mesterskap 1967 i Mølndal utenfor Gøteborg. Seieren ble på mange måter et bevis for at kombinasjonslag var nødvendig for å kunne hevde seg internasjonalt. Fra baug: Kjell S. Johansen (NSR), Svein Nielsen (Bærum), Erik Hirsch (NSR), Tom Amundsen (NSR), Tom Welo (NSR), Odd Vaage (NSR), Finn Tveter (NSR), Ole Nafstad (Bærum) og cox Willy Myhre(NSR). (NSR)

roere var medlemmer i flere klubber, og at de startet der de fant det mest opportunt. Samme år ble spørsmålet om kombinasjonslag drøftet på FISA-kongressen, og her «var det en markert motvilje overfor kombinasjonslag». Som et resultat av dette vedtok kongressen at bare klubblag ville få starte i FISA-mesterskapet for juniorer, som ville bli arrangert for første gang i Italia året etter. Men samtidig var det åpenbart at kombinasjonslag fullt ut var akseptert blant seniorer i landskamper og internasjonale mesterskap.[47]

Uttakene til Nordisk Mesterskap og EM i 1967 viste at Treningsnemnda innstilte flere sammensatte lag, og dette ble nå akseptert av styret uten bemerkninger.[48] På Tinget samme høst ble en omfattende lovendring av kapproingsreglementet foretatt, der blant annet bestemmelser om kombinasjonslag inngikk. I korthet gikk vedtaket ut på at kombinasjonslag kunne starte i internasjonale regattaer for NR, eller for en krets i konkurranse med andre kretser eller landsdeler. Likeså ble sammensatte lag akseptert i nasjonale regattaer dersom det i innbydelsen var gitt adgang til slike lag, og i andre løp for eliteroere, men da bare hvis det var gitt samtykke fra NRs styre og arrangør. Lovendringene ga likevel Forbundsstyret full kontroll med kombinasjonslagene da disse bare kunne etableres etter samtykke fra NR. Samtidig ble reglene for medlemsskap innskjerpet slik at en roer i samme kalenderår bare kunne starte for én klubb. Unntak ble bare innrømmet dersom en roer i kalenderåret hadde fått fast opphold i en annen kommune.[49] Tingdebatten i 1967 om kombinasjonslag var trolig en av de mest opprivende i NRs historie, og noen sentrale tillitsvalgte trakk seg for alltid ut av rosporten etter at nederlaget for de rene klubbåter var et faktum.[50]

Thor Nilsens engasjement for kombinasjonslag var utvilsomt en viktig grunn til endringene i 1967, og aksepten av slike lag la utvilsomt grunnlaget for den fremgang som skulle komme. Men vedtaket om kombinasjonslag medførte også at Forbundsstyret og Treningsnemnda påtok seg et ansvar som tidligere for en stor del hadde lagt på klubbene.

TRENINGSNEMNDA OG STØTTESPILLERNE

Treningsnemnda hadde i årene frem til 1965 ført en nokså skiftende tilværelse, dels som et organ for Forbundsstyret, dels i sterk opposisjon til ledelsen i NR (smlg. s. 138-140). Utvalget hadde også endret struktur flere ganger i løpet tiden det hadde eksistert, og et sentralt problem var alltid hvordan man skulle innpasse kretsene og utkantene i arbeidet. I årene frem til 1980 fikk Treningsnemnda gradvis en fast struktur, og ble i realiteten det organ innenfor rosporten som gjennom et målrettet arbeid mot kretser og klubber utenfor Oslo-området, samlet Ro-Norge til ett rike igjen. Et viktig trekk ved utviklingen ellers er at motsetningene til Hovedstyret gradvis dempes, og fra begynnelsen av 70-årene er kontroversene nærmest borte.

Høsten 1965 la Treningsnemnda frem en langtidsplan for Tinget med tre hovedmål:[51]

1. Instruksjonsutdannelse på begynnerstadiet.
2. Utdannelse av trenere.
3. Spesialopplegg for OL-kandidater.

I årene som fulgte ble disse satsningsområdene etterhvert konkretisert gjennom ulike tiltak som ble iverksatt. Treningsnemndas viktigste arbeidsoppgaver var som vi ser todelte. For det første hadde nemnda ansvaret for trenerutdanningen og for det andre skulle den ta seg av representasjonsroerne. Den sentrale drivkraften i arbeidet innenfor nemnda frem til 1972 var Thor Nilsen, som synes å ha hatt en finger med i mesteparten av det som skjedde. Også etter 1972 øvde Thor Nilsen sterk innflytelse, dels fordi han trolig var en av landets fremste trenere, dels fordi han i en årrekke var delaktig i representasjonsroernes formoppbygning og trening.

Året 1966 markerer på mange måter et viktig skille i Treningsnemndas historie. Leif Ljungqvist overtok nå som formann, og blant andre var Asbjørn Løken med i nemndas arbeidsutvalg. Ellers var Thor Nilsen med i Teknisk komité. Treningsnemndas viktigste gjøremål måtte nå være «å søke gjennomført en systematisering av instruktøropplæringen».

Sentralt i dette opplegget var et treningskurs for rotrenere som ga stigende kompetanse. Etter at treneraspiranten hadde gjennomført

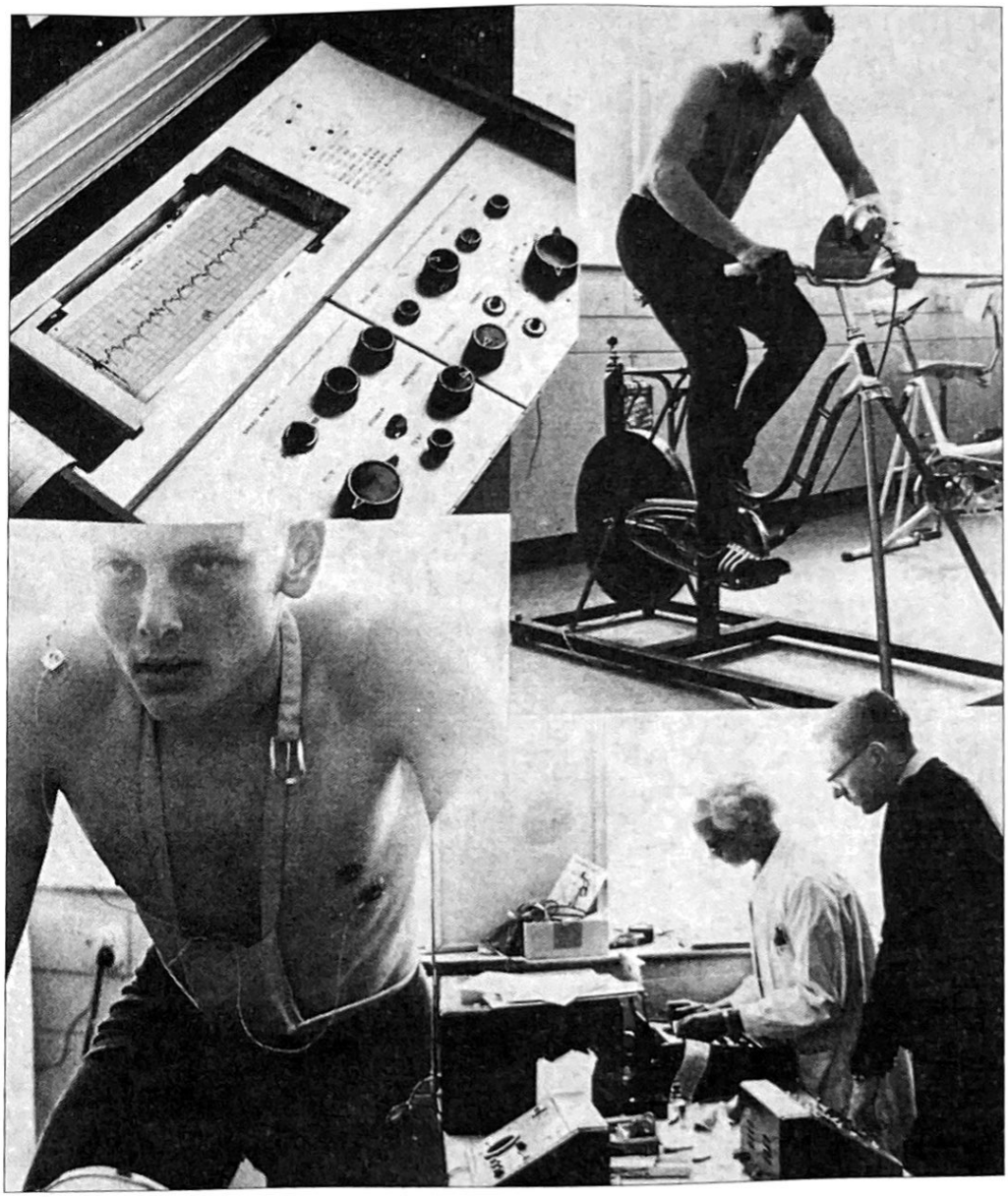

Svein Nielsen testes på Arbeidsfysiologisk Institutt. Thor Nilsen og Esther Pruett kontrollerer resultatene. Gjennom mer vitenskapelige metoder ønsket man å finne frem til effekten av ulike treningsprogram. (Bærum Roklubb)

NIFs såkalte A-kurs (et grunnkurs med generell treningslære), kunne han eller hun gå løs på B-kurs og senere C-kurs. Disse kursene skulle utarbeides av Treningsnemnda som brevkurs, og Thor Nilsen skulle ha ansvaret både for den teoretiske delen og den senere praktiske gjennomføringen.[52]

En annen viktig begivenhet dette året var en bred gjennomføring av et testprogram ved Arbeidsfysiologisk Institutt, der målet var å klarlegge hva som skjer med kroppen under et «arbeid» tilsvarende et rostrekk. Resultatene skulle blant annet benyttes til å finne frem til mer effektive treningsopplegg. Dette opplegget var et resultat av samarbeid mellom professor Kåre Rodahl, Stein Johnsen og Thor Nilsen. Testprogrammet ble senere tilpasset OL-kandidater fra andre idretter. Sammen med eliteroerne ble disse testene de første i sitt slag som var satt i gang på Idrettshøgskolen på Sogn.[53] Et viktig redskap i forbindelse med tester var Einar Gjessings romaskin som målte både styrke og utholdenhet hos roerne.

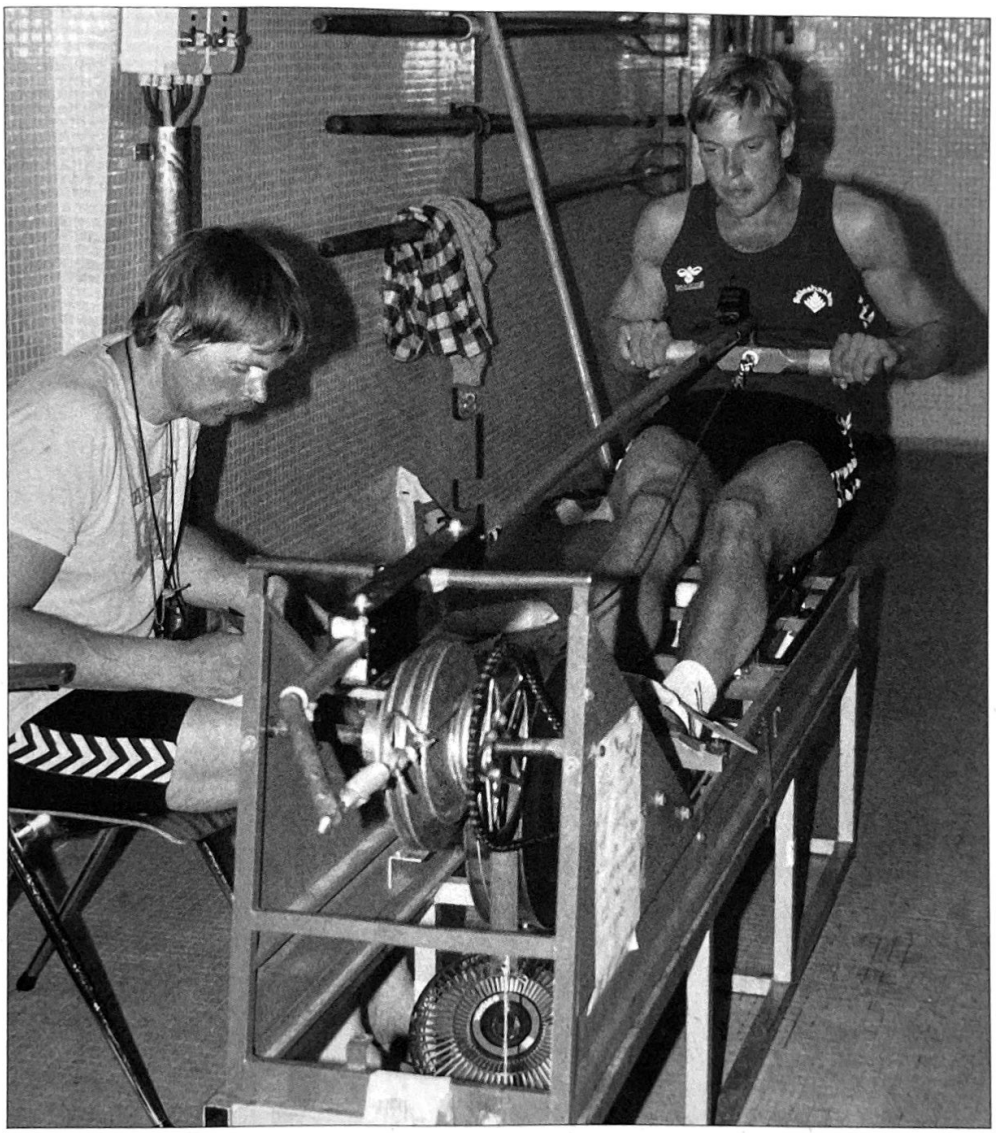

Einar Gjessings romaskin var en epokegjørende oppfinnelse, og maskinen var i en årrekke det viktigste trenings- og testapparat for roere, både her i landet og i utlandet. Her kontrollerer Åke Fiskerstrand innsatsen til Rolf Thorsen. (NR)

Brevkurset som var planlagt, ble dessverre forsinket, men ellers registrerer vi de første «høydetreningsopphold» i 1967 da forbundstrenerne, Asbjørn Løken og Knut Amundsen, ledet en treningssamling på Dombås. Samme år var landets eliteroere også med på høydeopphold på Simlången og Norefjellsstua. [54] Etter at Kjell Emblem ble ansatt som instruksjonskonsulent sommeren 1968, vedtok Forbundsstyret å redusere antallet medlemmer i Treningsnemnda til 4 og sløyfe den Tekniske komité. Samtidig skulle Emblem fungere som sekretær i Treningsnemnda. Ett av hovedområdene skulle være å utarbeide en rammeplan for kurs- og utdanningsvirksomhet.[55]

Reduksjonen av medlemstallet i Treningsnemnda gjenspeilte ganske sikkert motsetninger som var kommet til utrykk i forbindelse med hvem som skulle ha det avgjørende ord i forbindelse med OL-forberedelser og uttak til OL. Forbundsstyret vedtok i mai at Treningsnemnda ikke skulle innstille lag til OL da styret ville ta seg av dette.[56] En måned senere fant styret på ny grunn til å påpeke

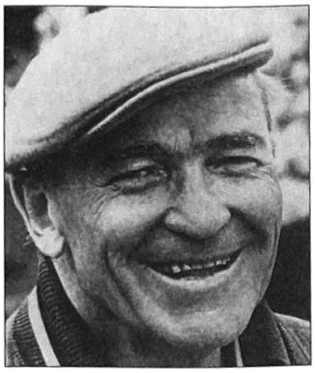

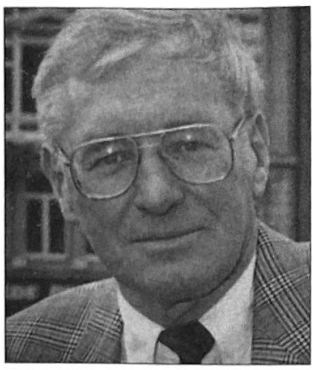

Thor Nilsen (nederst) etablerte et nært samarbeid med romiljøet i Vest-Tyskland som ble ledet av Karl Adam (øverst) (Kopi fra C. Dodd, The Story of World Rowing)

hvilke regattaer nemnda skulle ha innstillingsrett til. Samtidig foretok styret en omorganisering av nemnda der styrets 3 medlemmer fortsatte, mens blant andre Dameutvalgets representant og de to trenerne i nemnda, Thor Nilsen og Asbjørn Løken, ikke lenger var med.[57] I årene nærmest etter dominerte Forbundsstyrets medlemmer i Treningsnemnda, men det var først og fremst den nye instruksjonskonsulenten som utførte arbeidet. I løpet av 1969 ble B-kurset realisert, og hele 30 aspiranter deltok og fikk kompetanse som trener 1. Ettersom disse fikk erfaring som trenere, ville man tilby C-kurs. I tillegg hadde den danske rotrener, Mogens Pedersen, besøkt omtrent alle landets klubber. Den internasjonale kontakten ble også styrket gjennom et omfattende samarbeid med roklubben i Ratzeburg, blant annet ved at tyske trenere som Manfred Raellfs og Horst Maier besøkte norske klubber. Fra 1969 ble dette samarbeidet en årviss begivenhet der tyske og norske roere trente sammen vinterstid på Dombåstunet, mens norske roere hadde treningsopphold i Ratzeburg om sommeren.[58]

Forbundsstyrets dominans i Treningsnemnda skulle likevel bli av kort varighet, og etter at formannen for nemnda, Leif Ljungqvist, hadde hatt et møte med de aktive i sin egen klubb, NSR, vedtok styret før tingsamlingen å oppnevne Thor Nilsen som ny formann og fire medlemmer som alle sto utenfor styret. Riktignok skulle Ljungqvist være kontaktmann i styret, men ellers fremsto Treningsnemnda nå som mer selvstendig enn noen gang tidligere.[59] Endringen vitner om at Forbundsstyret nå innså betydningen av å få et bredere sammensatt utvalg, og i fortsettelsen var det tydelig at styret stilte seg bak Treningsnemndas arbeid.

Fundamentet for Treningsnemndas videre utvikling og mer fremtredende plass innenfor rosporten i Norge ble lagt i 1970. Helt sentralt i dette arbeidet sto Thor Nilsen og Kjell Emblem. Som sine «første og største oppgaver» nevnes: «Arbeidet for å utvikle våre eliteroere for å nå opp til det internasjonale nivå» og «Utdanning av trenere på klubb- og kretsplan». For å nå det første målet var det nødvendig med en sterk sentral styring der landets fremste roere ble samlet i en «elitestall»og ledet av en forbundstrener. Valget falt på nederlenderen Ivan Vanier. Sammen med Thor Nilsen ledet han 7-8 treningssamlinger dette året, og en rekke fellestreninger på Idrettshøgskolen der et robasseng nå sto ferdig. Roerne ble delt i to grupper, A- og B-gruppen. I den første var OL-kandidatene, mens de som lå et lite hakk under tilhørte B-gruppen. Hit hørte blant andre landslagsroere i juniorklassen.

Kombinasjonen Thor Nilsen og Ivan Vanier var på mange måter et lykketreff for norsk rosport. Thor Nilsen hadde som roer og trener i Bærum Roklubb tilegnet seg det meste av den kunnskap om ro-

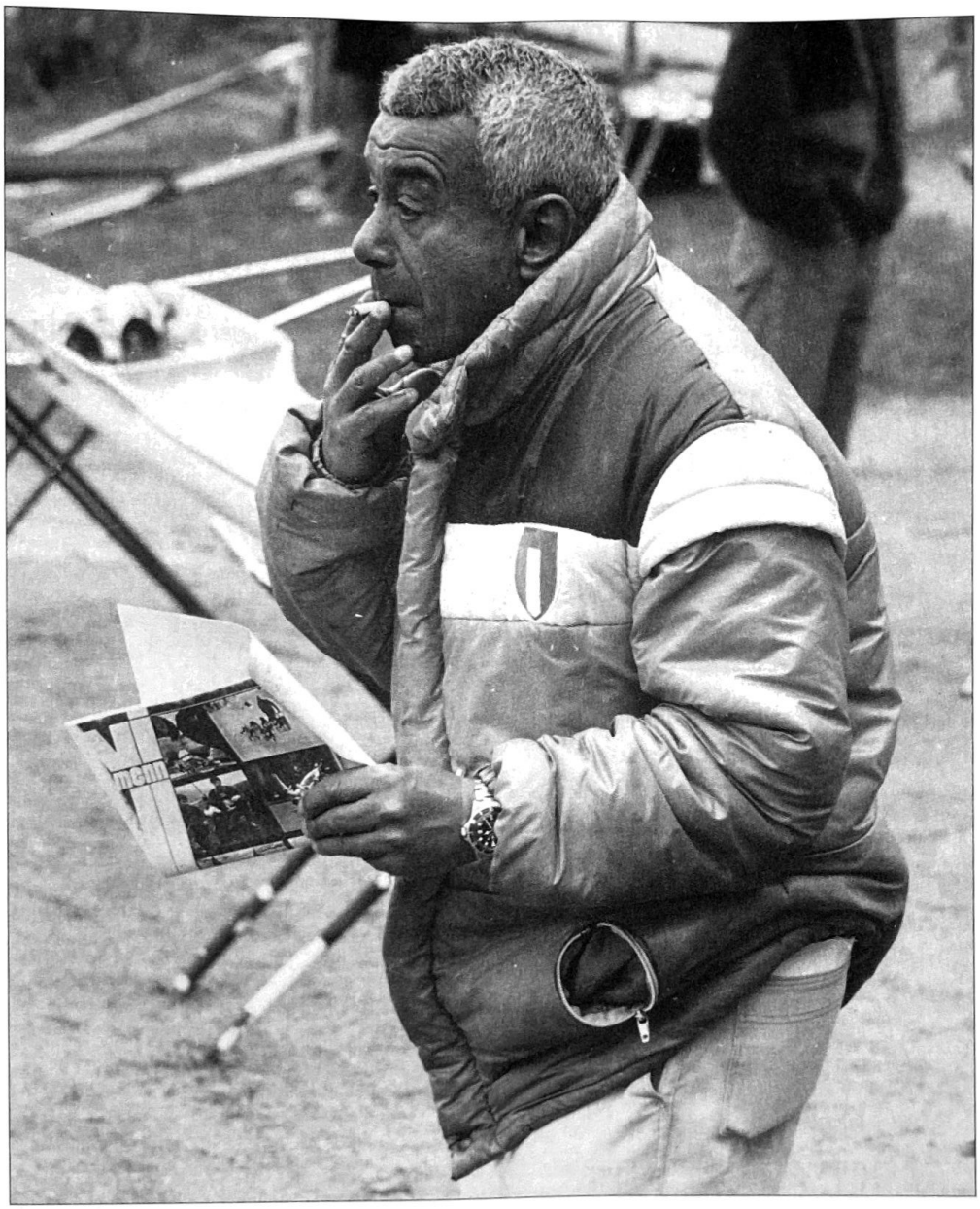

Ivan Vanier i kjent positur følger roerne med argusblikk.

sporten som fantes i Norge på 1950-tallet. På 60-tallet ble denne praktiske ferdigheten tilført teoretiske kunnskaper om treningsmengde og treningslære, først og fremst fra grunnleggerne av den moderne idrettsfysiologi, svensken P. O. Astrand og nordmannen Kåre Rodahl. Som en av de første idrettstrenere i Norge, omsatte Nilsen disse kunnskapene til systematiske tester og treningsprogram tilpasset rosporten. På 70-tallet ble den teoretiske plattformen utvidet ytterligere, særlig gjennom kontakt med det tyske *Ruderakademie* i Ratzeburg og dets leder, Karl Adam. En annen inspirasjonskilde var de øst-tyske roernes eventyrlige fremgang disse årene, og målet for Thor Nilsen ble å tilpasse den østtyske mengdetreningen som var beregnet på heltidsroere og Karl Adams treningsmetodikk, til norske amatører som arbeidet eller studerte. Som han selv uttrykte det: «Ikke hadde vi tid og heller ikke de samme talentene. Derfor måtte vi være smartere, og nettopp dette bidro til den norske

Kjell Emblem har hatt ansvaret for «Trenerkontakten» og annen informasjon til trenerne i alle år. Disse heftene ble et viktig bindeledd mellom NR og trenerne rundt om i landet. (NR)

fremgangen». Etter å ha trent norske topproere og noen svenske lag frem til 1976, ble Thor Nilsen heltidstrener for det spanske landslaget som trente i Banyoles. Fire år senere påtok han seg et tilsvarende treneransvar for Italia, og etablerte seg da i Piediluco.

I 1970 ble Ivan Vanier ansatt som forbundstrener av Treningsnemnda, etter anbefaling fra Thor Nilsen som hadde hatt Vanier på klubbesøk i Bærum noen år tidligere. Vanier fikk hovedansvaret for den praktiske treningen på vannet, der han var et geni. Ifølge Thor Nilsen lærte han norske roere «the art of technique». Tore Øvrebø forteller at Vanier mer enn noen kunne *lytte* til rytmen i båten og korrigere ut fra det han hørte. I motsetning til Karl Adams teknikk som var basert på korte åretak, hurtig takt, en rask *catch*, og lite bøy i overkroppen, vektla Vanier rytme, smidighet, lengre åretak, et kraftig benarbeid og noe større sving med overkroppen. Gjennom utallige besøk til norske klubber og kretser, frem til ca. 1990 instruerte Vanier både roere og trenere i denne teknikken, som har preget norske roere like til i dag.[60] Under innendørstrening understreket han viktigheten av øvelser der teknikk, smidighet og ikke minst variasjon var sentralt.[61]

Ingen vil være uenig i at norsk rosport fikk et nærmest eventyrlig løft fremover, særlig fra 1970, og at denne fremgangen for en stor del skyldtes Thor Nilsen og Ivan Vanier. Begge ble da også senere hedret med NRs høyeste utmerkelse, gullmerket. I dette bildet hører også en annen trener, Viggo Winther fra Ormsund Roklubb. Fra midten av 60-tallet hadde han hovedansvaret for treningen av Ormsund Roklubs roere, og la grunnlaget for den suksess som klubben hadde fra ca. 1970 (smlg. s. 135).

Et annet og viktig bidrag til denne fremgangen var utdanningen av trenere som var kommet godt i gang under ledelse av Kjell Emblem. Etter rosesongen 1969 var også C-kurset ferdig, og samtidig startet Treningsnemnda et Trenerforum som skulle være et landsomfattende møteforum for trenerne i klubbene, og et kontaktledd mellom Treningsnemnda, forbundstrenerne og klubbtrenerne. Fra høsten 1969 og frem til våren 1970 ble tre trenerforum arrangert med fra 12-16 trenere fra omtrent like mange klubber. På B-kurset i 1970 ble det utdannet 23 trenere fra i alt 15 klubber. I tillegg etablerte Treningsnemnda nær kontakt med Dameutvalget.[62]

I løpet av kort tid hadde Treningsnemnda etablert et bredt kontaktnett utover landet, ikke bare gjennom samlinger og trenerkontakt, men også ved å være til stede på de fleste regattaene, kretsjubileum og enkelte samlinger for unge roere. Også internasjonalt fikk Treningsnemnda og norske trenere bedre kontakt enn tidligere. Under de tysk-norske samlingene i Ratzeburg fikk flere norske rotrenere et inngående kjennskap til de tyske treningsmetodene.

Samtidig ser vi en økende tendens til at norske lag langt oftere enn tidligere deltok i utenlandske regattaer. [63]

Satsingen i 1970 og året som fulgte førte blant annet til at tilskuddene til Treningsnemnda økte betydelig (smlg. s. 161-163), men samtidig var det tydelig at Treningsnemnda ønsket at tilskuddene hadde vært langt større slik at man kunne få mulighet til å ta seg av andre roere enn bare OL-kandidatene. Som en kontrast til Treningsnemndas totale budsjett på kr. 120.000 viser nemnda til Vest-Tyskland der roere og ledere til sammen mottok kr. 1.600.000 i tapt arbeidsfortjeneste.[64]

Ved årsskiftet 1971/72 ble en ny gruppe roere, såkalte lovende juniorroere og yngre lovende seniorroere, tatt inn i en C-gruppe, og aldri hadde vel så mange roere vært samlet til treningssamling under forbundstrenerens ledelse. Hele 58 roere fra 10 klubber deltok i julesamlingen på Idrettshøgskolen. Også på vårparten ble det arrangert samling for C-gruppen på Kjørbo og med ergometertest på Idrettshøgskolen. Ansvarlig for dette nye rekrutteringstiltaket var Ulf Goffeng-Nielsen, mangeårig formann i NSR og medlem av Treningsnemnda. Høsten 1972 ble han oppnevnt til leder av Treningsnemnda, men døde dessverre kort etter.[65]

Selv om Thor Nilsen gikk ut av Treningsnemnda etter 1972-sesongen, lå målene fra 1970 fast gjennom resten av 70-årene. De mest markerte endringene er at organisasjonsstrukturen i nemnda gradvis endres. Egne arbeidsutvalg for de ulike rogruppene ble etablert i 1973 sammen med et *Forskningsutvalg*, og året etter et *Utdanningsutvalg*. De to siste utvalgene ble ledet av Kjell Emblem som også fra 1973-74 var formann i Treningsnemnda. Nytt i disse årene var at det ble satt i gang elitekurs eller D-kurs for rotrenere som hadde gått gjennom de lavere gradene. Gjennom samarbeid med Idrettshøgskolen benyttet man den ekspertise skolen hadde både i trenerforum og ved samlinger, og roing ble tatt inn som eget fag ved skolen. Ellers ble et Spesialtrenerforum etablert i 1974, beregnet på landets fremste trenere. På trenersiden ble den praktiske delen av B-kurset tilpasset et emnekurs for nybegynnerinstruksjon, særlig med tanke på foreldre som ønsket å hjelpe til med instruksjon. Samme året inngikk Treningsnemnda avtale med idrettspsykolog som antagelig den første idretten her i landet. For å bedre kontakten med trenerne rundt om i landet fikk vi dette året et nytt blad, *Trenerkontakten*, som kom ut 4 ganger i året. Ansvarlig for bladet var Kjell Emblem.[66]

Etter sesongen 1975 ble Treningsnemnda omorganisert med et lite arbeidsutvalg på toppen, bestående av Kjell Emblem som formann, og to utvalgsmedlemmer, Arild Rekdal fra Ormsund Roklub og Laila Kind Olsen fra Drammens Kvinnelige Roklubb. Videre be-

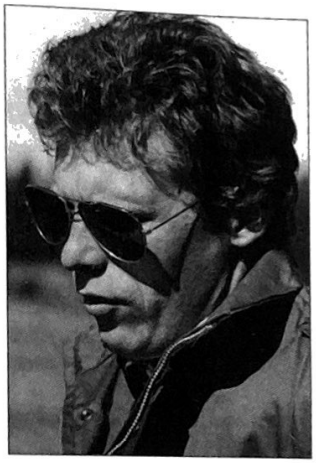

Svein Thøgersen (Sarpsborg Roklubb), vår første rikstrener på heltid ble tilsatt i 1978. (Svein Thøgersen)

sto Treningsnemnda av 5 distriktsrepresentanter, som representerte Trøndelag, Møre og Romsdal, Hordaland, Rogaland og Østfold. Under Treningsnemnda var arbeidet organisert i fire underutvalg: A-gruppen, B-gruppen og lettvektsgruppen, Damegruppen og Juniorgruppen. I årsberetningen fra nemnda heter det at distriktsrepresentantenes ansvar primært var å følge opp distriktets roere i forbundsgruppene, men også rekrutteringsoppgaver kunne tenkes. Konklusjonen var at den nye strukturen «har ikke fungert helt tilfredsstillende», men i noen distrikter hadde den vist positive resultater. Blant annet nevnes Bergen og Hordaland Rokrets som selv gjennomførte det første B-kurs utenfor Oslo. I alt var 12 roere fra 4 klubber med.[67]

Fra 1979 ble et nytt underutvalg etablert under navnet *Utdanningsutvalget*. Utvalget fikk ansvaret for all form for trenerutdanning, fra nybegynnerinstruksjon til de mer avanserte C-kurs og årlige Trenerforum. I tillegg satte utvalget i gang kurs i vedlikehold og reparasjon av materiell.[68]

Denne nye strukturen med distriktsrepresentanter ble beholdt resten av 70-tallet, men fra 1979 ble distriktsrepresentantenes status endret noe. Forandringen besto i at distriktsrepresentantene ble oppført på lik linje med de tidligere underutvalg, og alle fremsto i årsberetningen som likeverdige medlemmer av Treningsnemnda. I realiteten var forandringen et resultat av at arbeidsutvalget mente at en best kunne effektivisere Treningsnemnda ved å gi utvalget større innflytelse. Noe av årsaken var trolig også at Forbundsstyret var lite tilfreds med arbeidsinnsatsen til enkelte representanter. Det er likevel grunn til å fremheve at enkelte aktive distriktsrepresentanter som Arild Marvik fra Stavanger og Ingunn Brechan fra Trondheim, ble sentrale personer i Arbeidsutvalget. Med denne «degraderingen» av distriktsmedlemmene, fikk Forbundsstyret på ny mer kontroll med Treningsnemnda ved at Kjell Emblem som var formann i 1976, trådte inn som sekretær, mens ett av Hovedstyrets medlemmer, Kjell Eriksen, fra Horten Roklubb, overtok formannsvervet i arbeidsutvalget.[69]

Treningsnemndas arbeid disse årene hadde brakt norsk rosport langt fremover, og i 1978 falt den siste brikken på plass – en rikstrener på heltid. Svein Thøgersen fra Sarpsborg Roklubb ble tilsatt som rikstrener med et todelt ansvarsområde. Dels skulle rikstreneren besøke alle rokretsene og informere og instruere lokale trenere og roere, dels hadde han ansvaret for elitegruppen. Begge deler utviklet seg positivt, og resultatene fra VM i desember på New Zealand var svært oppløftende. Av private grunner sa Thøgersen opp stillingen etter ett år, og Åke Fiskerstrand ble deretter ansatt som ny rikstrener. I motsetning til Svein Thøgersen ble Åke Fiskerstrand med i

Treningsnemndas arbeidsutvalg, og dette var utvilsomt en klar fordel da rikstreneren dermed kunne påvirke arbeidsfordeling og bidra direkte til et godt samarbeidsklima.[70]

Årsberetningene fra slutten av 70-tallet forteller om en mer målstyrt satsing på dyktige roere, uansett alder og kjønn, der ulike samlinger, tester og superkompensasjon var viktige virkemidler. Ellers ser vi at eliteroerne stadig oftere dro på treningssamlinger i utlandet, blant annet på foråret da roing var omtrent umulig i Norge. Mens roerne bare unntaksvis hadde deltatt i regattaer utenfor Skandinavia før 1965 var norske lag nå hyppig med på de store regattaene ute i Europa. På 1970-tallet var det vanlig at representasjonslagene stilte til start i Ratzeburg, Amsterdam og Luzerne, og samtidig også noen ganger enkelte norske klubblag. Høydetreningsopphold ble i noen tilfeller benyttet, men hadde liten betydning sammenlignet med senere.

For Treningsnemnda ble det et viktig mål å sørge for at eliteroerne skulle få mest mulig tid til å trene og hvile, og sentralt i denne sammenhengen var spørsmålet om økonomi. Særlig Kjell Emblem mente at Staten måtte ta et ansvar for norsk toppidrett, og allerede i 1976 etter OL lanserte han tanken om statslønn til topputøverne. Dette ville blant annet »skape de beste og mest renhårige forhold», og han oppfordret NIF om å skape den økonomiske plattformen som var nødvendig for at idrettsstjernene skulle få tilstrekkelig tid til trening og hvile[71].

Et annet trekk ved Treningsnemndas arbeid disse årene var en møysommelig oppbygning av NRs egne konkurransebåter. Ettersom internasjonale regattaer og mesterskap stadig ble et viktigere satsningsområde, økte behovet for raskere utskifting av båter, noe som blant annet bidro til gunstige innkjøp for klubbene. Samtidig var det påkrevd at konkurransebåtene til enhver tid var i god forfatning, og her hadde Treningsnemnda en uvurderlig hjelp i NSRs båtmann, Hans Metelmann, som nærmest var en trollmann med båtene.

Skal vi ellers trekke en konklusjon må det bli at Treningsnemndas arbeid fra slutten av 60-årene bidro til å trekke klubbene og kretsene inn i et rofellesskap som mange lenge hadde savnet.

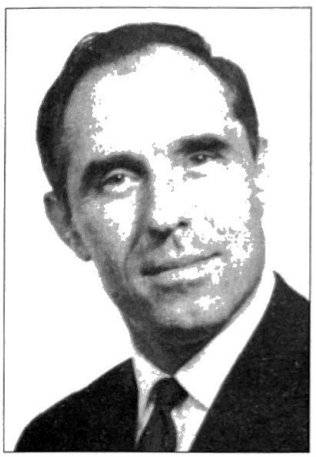

Hans Metelmann var båtmann for NSR fra 1955. I tillegg hadde han ansvaret for NRs båtpark i en årrekke. (NSR)

AMATØRLISENSER OG KONKURRANSEROERE

Etter at regattareglementet ble endret på Tinget i 1967, måtte aktive roere som ønsket å delta i konkurranser inneha en såkalt amatørlisens. Denne lisensen ble allerede fra 1968 knyttet til en ulykkesforsikring der premien var kr. 7,00 for voksne og kr. 1,00 for juniorer. Av dette betalte klubbene kr. 5,00 for voksne og kr. 0,50 for juniorer. Fra 1968 ble det ført statistikker over antallet innbetalte lisen-

Amatørlisenser 1968-80[72]												
1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
383	363	404	453	418	372	451	481	489	538	533	651	614

ser, og disse gir dermed et nokså korrekt bilde av antallet roere som deltok i regattaer.

Tabellen viser at variasjonene var små frem til 1973, men fra 1974 ser vi at antallet frem til 1980 økte med ca. 60%. Fra 1973 og frem til 1980 finns en oversikt der roerne er fordelt etter kjønn og alder. Oversikten viser at veksten disse årene var sterkest for juniorklassen som nesten fordoblet antallet disse årene fra 205 roere til nøyaktig 400. Veksten i jentegruppen var noe sterkere enn for guttene. For seniorene var derimot veksten svakere, fra 136 til 205.[73] Sammenlignet med medlemsoppgavene tidligere (s. 153.), ser vi at frem til 1977 utgjorde konkurranseroere mindre enn 1/10 av det totale medlemstallet.

Veksten blant konkurranseroere i denne perioden kan ha flere forklaringer, og det er rimelig å tenke seg at det kan skyldes at norsk rosport, særlig på herresiden, hadde en rekke internasjonale topplasseringer disse årene. Dette skapte utvilsomt en viss interesse, særlig fordi fjernsynet hadde fyldig dekning av rosporten under VM og OL. At disse prestasjonene hadde en viss effekt, skal vi ikke se bort fra, og da særlig på guttesiden. Når veksten likevel var litt mindre for guttene enn jentene, er det grunn til å trekke frem andre momenter.

Stein Tønnesson legger særlig vekt på at unge fra slutten av 60-årene tilbrakte lengre tid på skole enn tidligere da mange unge gikk ut i yrkeslivet fra 15-årsalderen. Skoleungdom har alltid vært mer aktive innenfor idrett enn arbeidende ungdom, og da skoletiden ble utvidet, økte oppslutningen om idrett.[74] Denne generelle forklaringen kan også hatt betydning for økt rekruttering til rosporten, men like mye grunn er det til å peke på den mer omfattende satsingen som Treningsnemnda gjorde for å stimulere rekrutteringsarbeidet ute i klubber og kretser. I tillegg hadde nok veksten et visst selvforsterkende element ettersom regattaene ble mer spennende med større deltakelse. Vi bør også nevne at det gamle juniorreglementet ble forlatt på slutten av 60-tallet, noe som førte til at juniorbetegnelsen fulgte alder opp til 18 år, og ikke lengre var avhengig av et visst antall seire i juniormesterskap før en kunne bli senior. Dermed ble konkurransene i juniorklassen mer rettferdig. Dessuten satset både forbundet, klubber og kretser på at det skulle være mulig å delta på regattaer i utlandet, og på 70-tallet finner vi eksempler på landskamper for juniorer, blant annet Firelandskampen mellom Vest-

Stavanger Roklub opplevde en blomstring fra tidlig på 70-tallet. Et aktivt juniorarbeid la grunnlaget for klubbens markerte fremgang. (Stavanger Roklub/ Rogalands Avis)

Tyskland, Holland, Danmark og Norge. Et annet viktig mål for mange juniorer ble Nordisk Mesterskap. Dette ble første gang arrangert på Årungen i 1968 under navnet, Nordisk juniorlandskamp. I 1970 ble navnet endret til Nordisk juniormesterskap. I årene som fulgte ble juniormesterskapet arrangert hvert annet år, i likhet med seniormesterskapet. I 1967 arrangerte FISA for første gang et juniormesterskap, og for norske juniorlag var dette utvilsomt sesongens høydepunkt.

I disse årene utkrystalliserer det seg også de kategoriene av roere som vi opererer med i dag. Juniorene ble inndelt i fire kategorier: Under 12 år (D), 12-14 år (C), 14-16 (B) og 16-18 år (A). Distansene ble også regulert, og fra 1979 skulle de to yngste klassene maksimalt ro 500 meter, den nesteldste 1000 meter og den eldste 1500 meter. Jentene hadde samme distanse som guttene i de yngste klassene, mens de to eldste maksimalt skulle ro 1000 meter.

Seniorroerne ble i disse årene vanligvis inndelt i tre hovedgrupper: Elite, senior A og senior B, der eliteroerne ble utvalgt etter prestasjoner, mens A-betegnelsen omfattet roere fra 23 år og oppover, mens B-gruppen var fra 19-22 år. Fra slutten av 70-årene ble også betegnelsen senior C nyttet, og disse besto av roere over 19 år som ikke tidligere hadde vunnet et visst antall såkalte *klassifiserende*

løp.[75] Eldre roere ble omtalt som veteraner, og her var roerne inndelt i ulike aldersgrupper fra 27 år og oppover. Som vi husker hadde eldre roere i mange år hatt sitt eget løp i NM, og i disse årene rodde de 4 +. Deltakelsen var som før temmelig beskjeden. For eldre roere arrangerte FISA fra 1973 et eget *Masters-mesterskap* for roere med laveste alder 27 år.[76] Masters-mesterskapene ble i løpet av få år enormt populære, og er uten sammenligning det største regattaarrangementet innenfor rosporten.[77]

NORSKE MESTERSKAP

For de fleste konkurranseroerne var NM det naturlige mål, og i alle klubber blir et mesterskap vurdert som ett av de viktigste i sesongen. Vi har tidligere sett at noen klubber som Haldens Roklub, Drammens Roklubb, Moss Roklub, Fana Roklubb, Bærums Roklubb sammen med NSR og Christiania Roklub fra Oslo fremsto som store mesterskapssamlere på herresiden i perioden fra 1950 til 1965. På kvinnesiden var det særlig Drammens kvinnelige Roklubb, OKR, Sandefjords Roklubb og Damenes Roklubb som tok de fleste mesterskapene.

Oversikten nedenfor viser tydelig at prestasjone til klubbene svinger en god del, og at det bare var noen få som holder at stabilt høyt nivå over en årrekke.

Det mest bemerkelsesverdige er at Ormsund Roklub som sportslig nærmest hadde ligget i dvale etter 1950 nå kom for fullt. Gjennom mesteparten av dette tidsrommet hadde klubben en stamme av roere som holdt høyt internasjonalt nivå med Alf og Frank Hansen,

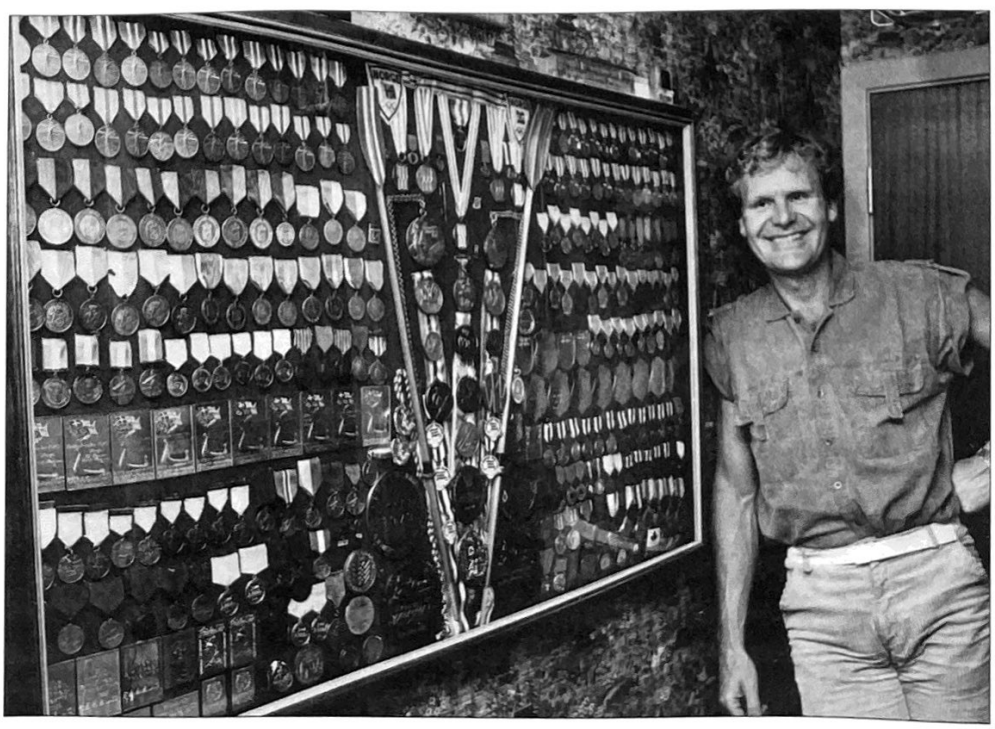

Frank Hansen var en viktig bidragsyter til Ormsund Roklubs mange NM-titler på 1970-tallet. I medaljeskapet finnes blant annet 43 NM-gull. (NR/Rolf Odiin)

NORGESMESTERSKAP SENIOR HERRER 1966-80

Klubber	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	Samlet
Ormsd.	1	–	3	2	1	4	5	4	2	4	3	2	3	5	4	43
NSR	1	4	2	2	3	1	1	–	4	2	1	–	–	2	3	26
Bærum	5	2	2	2	3	1	–	1	2	–	3	2	–	–	–	23
Chra.	1	1	2	2	1	–	1	1	3	1	–	3	2	1	–	19
Dram.	–	1	–	1	–	2	2	2	–	–	2	–	–	–	–	10
Stvg.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	1	2	1	1	7
Fana	1	2	–	2	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	6
Sandef.	–	–	–	–	–	1	–	1	–	1	–	2				5
Halden	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Sapsb.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1
Trhj.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1

NORGESMESTERSKAP SENIOR DAMER 1966-80

Klubb	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	Totalt
OKR	–	1	1	2	1	2	2	2	1	2	–	1	1	2	2	20
Trhj.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2	2	2	1	1	9
Bærum	–	–	–	–	1	1	1	1	2	1	–	–	–	–	–	7
Sandefj.	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	4
Dam.Rk	2	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4
Tønsb.	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1

Svein Thøgersen og på slutten av perioden Magnus Grepperud og Knut Rysstad.I tillegg hadde klubben en meget dyktig trener i Viggo Winter. De store svingningene kan best illustreres med Fana Roklubb og Haldens Roklub som i perioden forut hadde vært blant de mestvinnende klubbene. Ellers merker vi at klubbene NSR, Christiania Roklub og Bærums Roklubb holdt et nokså stabilt nivå. En annen klubb som merket et kraftig sportslig oppsving fra midten av 70-årene var Stavanger Roklub.

I likhet med herrene ser vi også her store svingninger. OKR holdt et jevnt høyt nivå gjennom hele perioden. Det samme kan med en viss rett sies om damene i Trondheim da Damenes Roklubb på midten av 70-tallet gikk inn i Trondhjems Roklub. Ellers merker vi at Bærum Roklubb lå langt fremme på første halvdel av 70-tallet. Drammens Kvinnelige Roklubb falt derimot helt ut av bildet disse årene. OKR var utvilsomt den av klubbene som hadde mest ressurser, og damene her sørget blant annet for at klubben hadde dyktige trenere gjennom hele denne perioden, og nær kontakt med idrettsmiljøet ved Idrettshøgskolen og Treningsnemnda.

På juniorsiden merker vi en større spredning av mesterskapene i dette tidsrommet, både på gutte- og jentesiden, noe som forsterker inntrykket av en større bredde blant juniorene fra slutten av 60-tallet.

De fire mesterskapsoversiktene viser at klubbene i og omkring Oslo var toneangivende i klassen for herrer senior, men ellers er bildet mer nyansert enn tidligere. På kvinnesiden merker vi at såvel

NORGESMESTER JUNIOR HERRER 1966-80

Klubb	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	Totalt
NSR	5	1	2	2	2			1	1		2	3	3			22
Horten					2	4	6			1	1			1	1	16
Ormsd.		1	2	1	1	1				1	1	1	1	2	2	14
Bærum	1	1			1	1			2	1	1		2	1	1	12
Dramm.	1			1	1			2	2	1				1	1	10
Chr.a.	1	2	2					2				1	1			9
Fana				1	1	2			1	1	1	1				8
Sarpsbg.							1		1	3		1				6
Trhj.	1	1						1	1							4
Arendal				2			1									3
Tønsb.		1									1					2
Sandefj.			2													2
Stvg.							2									2
Haldens	1															1
Porsgr.				1												1
Aalesd.								1								1
Alvøen															1	1

NORGESMESTER JUNIOR DAMER 1966-80

Klubb	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	Totalt
OKR						1	1		1		2	1	1	2	1	10
Sandefj.		1				1	1	1	1	2	1					8
Bærum								3	1	1	1					6
Drm.Kv					2	1	1			1						5
Horten							1							1	2	4
Ormsd.												1	2			3
Dam.Rk	2			1												3
Tønsbg.			1	1								1				3
Hengstr.		1	1													2
Fredr.st.													1			1
Trhj.												1				1

Trondheim som Vestfoldregionen markerer seg sterkt i seniorklassen. I juniorklassen er Oslo-dominansen noe mindre enn i seniorklassen, og særlig positivt var det at flere klubber enn tidligere delte på de edleste medaljene.

Til tross for at flere klubber enn tidligere delte på NM-titlene, var deltakelsen særlig frem til 1980 flere ganger «skuffende liten» blant seniorene. I 1974 omtales deltakelsen slik: «Norgesmesterskapet er fortsatt en tynn forestilling med Tordenskjolds soldater». En medvirkende årsak til den nedslående deltakelsen dette året var at mesterskapet var delt i tre kategorier, *norgesmester*, *seniormester* og *juniormester*. Denne tredelingen som ble forsøkt dette året, ble beholdt noen år, men årsberetningene gjentar omtalen av Tordenskjolds soldater i de to mesterskapene for seniorroere.[78] Derimot heter det om juniormesterskapet i 1976 at det «fortsatt har en bred og stor deltagelse».[79]

Til NM i 1979 var det for første gang satt opp to kongepokaler, en til beste damelag og en til beste herrelag. Tidligere hadde det bare

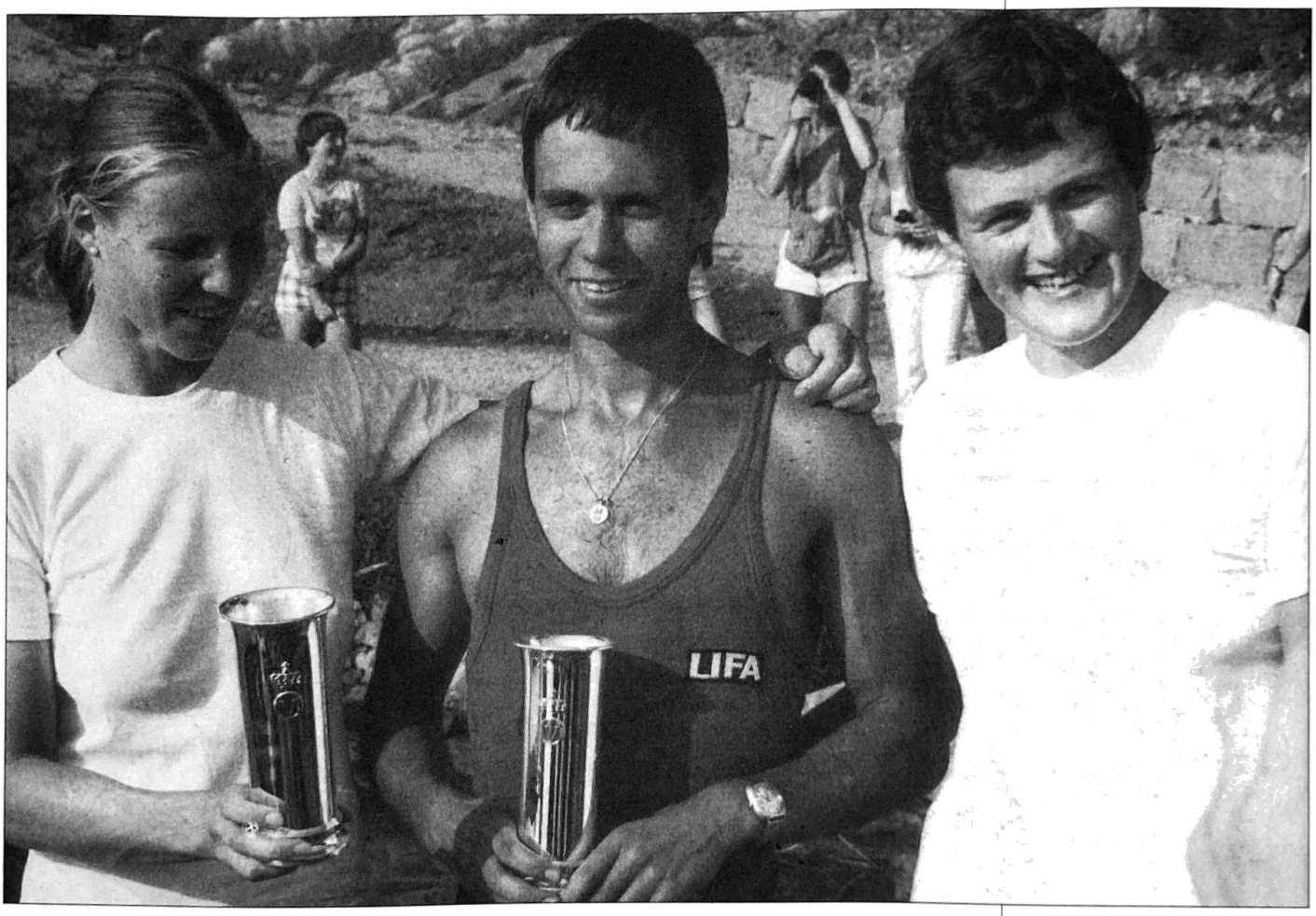

Kongepokalvinnerne 1979. For første gang ble det utdelt kongepokal også til kvinner. Arne Gilje (Stavanger Roklub) fikk kongepokalen for sin tid i lettvekt 1x. Solfrid Johansen og Halfrid Lenes (Trondhjems Roklub) fikk pokalen i 2x. (Stavanger Roklub)

vært en pokal, og denne hadde tilfalt det seirende herrelag i en på forhånd fastsatt båttype. Nå ble det nødvendig å vurdere de ulike prestasjonene opp mot hverandre, og ansvaret for en rettferdig tildeling ble overlatt til en *Kongepokalkomité* som besto av 5 medlemmer.[80]

INTERNASJONAL FREMGANG (1966-1970)

Norsk rosport hadde fra starten og frem til midten av 1960-årene bare rent unntaksvis klart å hevde seg i de store internasjonale konkurransene. Tidlig i 60-årene virket det som utviklingen var i ferd med å snu, og fra 1967 var norsk rosport med i kampen om internasjonale medaljer. Resultatene fra slutten av 1960-årene viste at Norge både i junior- og ikke minst i seniorsammenheng hadde tatt et viktig skritt fremover.

I Nordisk Mesterskap i 1967 seiret en kombinasjonsåtter med roere fra NSR og Bærum, og sammenlagt var vi klart foran Sverige og Finland, men med god avstand frem til Danmark. Styret betegnet innsatsen som «en avgjort fremgang for norsk roidrett», men at bredden i toppen fortsatt var for tynn. At det likevel grodde bra i norsk rosport, bekreftet juniorroerne da FISA i 1967 for første gang

arrangerte Juniormesterskap. Norge deltok med tre klubblag i regattaen som var i Ratzeburg, og NRS sitt lag i firer uten tok vår første internasjonale juniormedalje med sin 3. plass.

Fra høsten 1967 var det OL neste år som var det store mål for eliteroerne. Gjennom en rekke samlinger høsten og vinteren trente eliteroerne mer enn noen gang tidligere, og på våren og forsommeren hadde styret håp om at 2 eller 3 lag kunne bli uttatt. Da Treningsnemnda var fratatt retten til endelig innstilling (smlg. s. 177 f.), innstilte Forbundsstyret som nr. 1, NSRs firer med styrmann, og i tillegg Bærums firer uten som nr. 2 og Frank Hansen i singlesculler som nr. 3. Om de to siste lagene het det at de hadde «mulighet for hederlig plassering».[81] I årsberetningen fra 1968 heter det derimot at lagene i firer var jevngode. OL-komiteens vurdering til slutt var at ingen av lagene «kunne sannsynliggjøre en finaleplass i Mexico». Dermed måtte roerne være hjemme. Såvel Roforbundets håndtering av saken som de to klubbenes reaksjoner skapte en veritabel avisstorm. Det kan neppe være tvil om at egeninteressene i de to klubbene, NSR og Bærum Roklubb, må ta sin del av skylden for at norsk rosport ikke var med i Mexico, men også styrets behandling av saken var kløvete. Forbundsstyret ønsket i utgangspunktet at Norge skulle delta i åtteren som hadde vunnet Nordisk Mesterskap året før, men klubbene var lite villige til samarbeid. Forbundsstyret gjorde imidlertid intet for at en kombinasjonsåtter skulle kunne delta i uttakningsregattaer, da styret mente at kombinasjonslag bare kunne beordres sammen i internasjonale mesterskap. I den avgjørende uttakningsregattaen på Bagsværd Sø, stilte derfor Bærum og NSR med sine firerlag, mens eksempelvis Danmark stilte med en kombinasjonsfirer av tre klubber.[82] Motsetningene mellom sentrale aktører i Treningsnemnda og styret, bidro også til at forberedelsene ikke ble optimale.

Ellers ble Norge beste nasjon dette året i en trelandskamp mot Sverige og Finland, men også dette året var det juniorenes resultater som bar bud om en løfterik fremtid. I det første uoffisielle Nordisk Mesterskap for juniorer (det offisielle navnet var juniorlandskamp) ble det en seier, men ellers ble Norge nr. 3 i poengsammendraget. Langt bedre gikk det under FISA-mesterskapet der Norge på ny fikk en bronsemedalje i firer med styrmann, samt en 4. - plass i firer uten. I årsberetningen fremheves juniorenes sterke innsats, samtidig som styret beklager at Øst-Tyskland i realiteten benyttet kombinasjonslag som stilte «under ett eller annet dynamo-merke». Beretningen om juniorene avsluttes slik:

> «Våre juniorroere har ved en rekke større regattaer vist sitt høye konkurranseniva, og det er et spørsmål om det ikke bør satses betydelig på juniorklassen» som har oppnådd «resultater som for våre eliteroere kun har vært sporadiske».

Kombinasjonsfireren fra NSR/Ormsund som tok bronse under VM i St. Catherines 1970. Fra baug: Petter Wærness (Ormsund), Tom Welo (NSR), Finn Tveter (NSR) og Alf Hansen (Ormsund). (NSR)

De internasjonale plasseringene i 1969 var nok ikke slik en hadde håpet. I Nordisk Mesterskap for seniorer ble det norsk seier ved Christiania Roklubs lettvektsfirer og i firer med styrmann der vi hadde et kombinasjonslag fra NSR/Bærum Roklubb. Som i 1967 ble vi nr. 2 i poengsammendraget – langt etter Danmark. Under FISA-mesterskapet for juniorer viste et toerlag fra Arendals Roklub vilje og tæl og ble nr. 6.

Resultatene fra 1970 bekreftet at norsk rosport var på rett vei og i årsberetningen for 1970 uttrykkes fremgangen slik:

> «Norges Roforbunds årsberetning har tradisjonelt startet opp med statistiske opplysninger om medlemmer og båtparken, som viser en nesten forbausende stabilitet fra år til år. Når tradisjonen brytes i år er det for straks i stolthet og glede å kunne fastslå at forbundet i 1969/70 har hatt sitt sannsynligvis hittil mest fremgangsrike år».

Beretningen vektlegger særlig betydningen samarbeidet med Karl Adam og romiljøet i Ratzeburg hadde for forberedelsene til sesongen. Sesongen ble innledet med en rekke oppsiktsvekkende resultater, blant annet med flere seire i Amsterdam-regattaen og seier for en kombinasjonsåtter i Ratzeburg-regattaen. Mannskapet her kom fra tre klubber: Bærum Roklubb, Drammens Roklubb og NSR. Motsetningene fra 1968 var tydeligvis lagt til side, og det var ikke lenger noe problem å benytte kombinasjonslag, også i regattaer som ikke var mesterskap. Til VM i St. Catharines i Canada stilte Norge med fire lag. Evig-unge Harald Kraakenes ble i en alder av 45 år nr. 11 i singlesculler. Prestasjonen blir kanskje enda større, når vi tenker på at han var nærmere 40 da han begynte å ro singlesculler,

og at han ikke hadde fått trent skikkelig vinteren og våren på grunn av et armbrudd. Samme plassering fikk Svein Thøgersen fra Sarpsborg Roklubb og Erik Erichsen fra NSR i toer uten. Begge var egentlig uttatt som reserver til åtteren, men ble påmeldt i toer. De største forhåpningene var nok knyttet til åtteren, men den var uheldig og møtte tre av de antatt sterkeste lagene i semifinalen. B-finalen vant de derimot som de ville.

Båten som overrasket mest, var en kombinasjonsfirer med styrmann hvor mannskapet kom fra Ormsund Roklub og NSR. Etter klar seier i oppsamlingsheatet og 2.-plass i semifinalen etter gullfavoritten Vest-Tyskland, var forventningene store foran finalen. Etter å ha ligget som nr. 2 gjennom mesteparten av løpet etter Vest-Tyskland, ble laget passert av Øst-Tyskland på de siste meterene. Bronsemedaljen og de fine plasseringene ellers var utvilsomt en kjempeoppmuntring for såvel roere som trenere, og ga inspirasjon til økt satsing resten av tiåret.

Fremgangen til seniorene ble dessverre ikke helt fulgt opp av juniorene. I en firelandskamp i Groningen var Norge klart foran Danmark, men i Nordisk Juniormesterskap seiret Danmark i alle løpene, og Norge måtte fortsatt nøye seg med å være nestbest i Norden.

Slutten av 1960-årene hadde utvilsomt vært lovende, og opptakten til 1970-årene viste at vi var på rett vei. I det følgende tiåret skulle norsk rosport konkurrere om plassen i førersetet i Norden, og ta sine første gullmedaljer i mesterskap utenfor Norden.

NORDISKE OG INTERNASJONALE TOPPLASSERINGER (1971-1975)

Selv om fremgangen hadde vært stor de siste årene, var det fortsatt Danmark, som på 60-tallet, klart var beste nordiske nasjon. Ved Nordisk Mesterskap i 1971, som ble arrangert i Åbo, viste resultatlisten at avstanden til Danmark var kraftig redusert, og innsatsen totalt sett ble oppsummert slik:[83]

> «Efter Nordisk Mesterskap kan man for elitens vedkommende fastslå at Norge for første gang på minst 40 år hadde den sterkeste herretropp, og når bare damene følger med et hakk opp så skulle vi neste gang ha mulighet til å vinne Nordisk Cup».

Fremgangen på herresiden ble ytterligere stadfestet under årets EM i København.Særlig var det stilt store forventninger til en nykomponert dobbeltsculler med Frank Hansen og Svein Thøgersen fra Ormsund Roklub etter at de sensasjonelt hadde seiret i årets Luzernregatta, og der det antatt beste laget, Øst-Tyskland, var 2-3 båtlengder etter. Øst-tyskerne var nå klar over faren fra nord, og etter et utrolig spennende og jevnt løp ble nordmennene slått med fattige

Sølv-vinnerne fra EM på Bagsværd Sø 1971. Fra venstre: Svein Nielsen (Bærum), Kjell Sv. Johansen (NSR), Tom Amundsen (NSR) og Ole Nafstad (Bærum). Treneren Ivan Vanier får sin velfortjente hyllest.

38/100 sek. Sølvmedalje ble det også til *Nafstadfireren* med Ole Nafstad og Svein Nielsen fra Bærum Roklubb og NSR-roerne Tom Amundsen og Kjell Sv. Johansen. I tillegg kom to lag til B-finalen, der fireren med styrmann med mannskap fra Ormsund (Alf Hansen og Peter Wærnes) og NSR (Tom Welo, Finn Tveter og Anders Formo som cox) seiret, mens en toer med styrmann fra Drammens Roklubb (Arne Bergodd, Rolf Andreassen og Tor E. Olsen som cox) ble nr. 3. Den flotte norske innsatsen ble i tillegg formidlet direkte på TV av NRK, og dette bidro utvilsomt til økt interesse for rosporten.

For de norske roerne og trenerne var EM likevel bare en mellomstasjon på veien frem til OL i München neste år, og styret avsluttet omtalen av EM slik:[84]

> Etter innsatsen i fjorårets VM og årets EM «kan man i det minste håpe på det helt store i neste års OL».

Forventningene og håpet ble forsterket i de store regattaene før OL, og dobbeltsculleren med Frank Hansen og Svein Thøgersen seiret klart både i Ratzeburg og Luzern. I tillegg overbeviste begge firerne og toeren med styrmann.Mannskapene i disse båtene var de samme som under VM året før. På overtid ble også en toer uten styrmann med Erik Erichsen fra NSR og Åke Fiskerstrand som da var med i Bærum Roklubb, uttatt til OL. I tillegg hadde styret håpet at en åtter skulle klare å kvalifisere seg, men Treningsnemnda mente at båtens resultater ikke ga håp om noen finaleplass.[85] I alt var 16 aktive med.

Svein Thøgersen og Frank Hansen med sølvmedaljene under OL i München 1972. (Svein Thøgersen)

Størst håp var uten tvil knyttet til dobbeltsculleren som med lett-het slo seg frem til finalen. Lagene som de møtte i finalen, hadde tidligere på året vært klart bak den norske båten, men på ny måtte mannskapet ta til takke med en sølvmedalje, om lag _ båtlengde etter Sovjet. Frank Hansen har flere ganger uttrykt at «sølv er nederlag», og slik kjentes det nok for de to båten. Likevel var dette det beste resultat noen norsk båt til da hadde oppnådd i OL, og slik sett en milepel for norsk rosport.

Ingen av de andre båtene lyktes i å komme til A-finalen og best plassering fikk Drammens-toeren med førsteplass i B-finalen. Hva som i tilfelle gikk galt, er vanskelig å si. Vi får nøye oss med å peke på at skuffelsen, blant annet i NSR, var stor, noe som hadde mest sammenheng med at sølvfireren «helt uforståelig ble utslått».[86] Ellers vet vi at Frank Hansen og Svein Thøgersen «ikke fant seg helt til rette» i forbundets nyinnkjøpte dobbeltsculler.[87] I årsberetningen fra NR kommenteres ikke resultatene i det hele tatt, noe som tyder på en viss resignasjon.

Resultatene for våre fremste roere året etter var heldigvis ikke preget av nedturen i OL, og ved Nordisk Mesterskap på Årungen

seiret Norge i samtlige herre-løp. På damesiden merket man også tegn til fremgang med en 2.plass og tre 3.plasser. For første gang siden 1925 var Norge beste nasjon i Norden. Ellers var tiden inne til å prøve nye kombinasjoner blant eliteroerne, der Svein Thøgersen overtok Alf Hansens plass i enåres-båter, mens Alf gikk inn i dobbeltsculleren sammen med broren. At den nye kombinasjonen hadde potensiale, ble bekreftet i Luzern-regattaen der brødrene ble nr. 3. Ved EM i Moskva kom begge firerne til finalen, og kombinasjonslaget fra Bærum/Drammen (Rolf Andreassen, Odd G. Sørum, Arne Bergodd og Ole Nafstad) ble best med bronse i firer uten styrmann.

Selv om det tidlig på 70-tallet hadde vært et sterkt oppsving for norske roere i internasjonal sammenheng, var styret i 1974 noe betenkt over utviklingen. Særlig var det en viss bekymring over at rekrutteringen fra B-gruppen til elitelaget hadde «kun i liten grad slått til».[88] Utviklingen frem til 1980 viste at få yngre herreroere klarte å etablere seg på elitelaget. Det gledelige var likevel at de mer rutinerte stadig klarte å motivere seg for nye oppgaver. Fra midten av 70-tallet viste også enkelte dameroere at de hørte hjemme i elitegruppen.

Fra 1974 var kombinasjonen Alf og Frank Hansen fast i dobbeltsculleren, og under VM i Luzern samme år, etter at de «i 12. time fant formen», ble det sølv på ny, denne gangen en båtlengde bak Øst-Tyskland.[89] Bærum/Drammens-fireren tok seg også frem til finalen der det ble en 6.plass. FISAs lettvektermesterskap, som ble introdusert i 1973, gikk denne gang sammen med VM, og et klubblag fra Christiania Roklub (Helge Bjonge, Jens P. Tronskar, Morten Lindholt og Bjørn Lindholt) ble nr. 6, mens Øyvind Abrahamsen fra Ormsund Roklub ble nr. 2 i B-finalen.

Forbundets 75-årsjubileum året etter ble rent sportslig meget vellykket med blant annet norsk seier sammenlagt i Nordisk Mesterskap. Mesterskapet gikk denne gang i Stockholm. Selv om det ikke ble like mange seire som i 1973, var sammenlagtseieren et resultat av god disposisjon av eliteroerne på ulike båter, Stavanger-roeren Arne Giljes seier i lettvekt singlesculler, og damenes tre 2.plasser. For damene var mesterskapet en stor oppmuntring, blant annet fordi avstanden til Danmark var krympet. I dobbeltfirer ble damelaget således slått på målstreken av danskene.

Jubileumsåret skulle i tillegg bli kronet med norsk rosports første gullmedalje i et internasjonalt mesterskap. Under VM i Nottingham lyktes endelig Alf og Frank Hansen å innta øverste trinnet på medaljepodiet etter å ha slått Øst-Tyskland med 1/4 båtlengde.

Også landets juniorer bekreftet at norsk rosport hadde tatt et langt steg fremover disse årene. I de nordiske juniormesterskapene i

Alf (t.v.) og Frank Hansen passerer mållinjen først under OL i Montreal. (NR)

1972 og 1974 var Norge klart beste nasjon. I 1974 da mesterskapet gikk i Tammersfors tok de norske juniorene 7 av 8 mulige seire. Samtidig kan vi registrere at en rekke klubber fra hele landet var representert. Hvert år var flere norske juniorlag med i FISA-mesterskapet, som fra 1975 offisielt ble betegnet som Junior-VM. Flere norske lag klarte i disse årene å komme til finalen, men noen medaljer ble det ikke. Lagene ble som regel innstilt av Treningsnemnda, men som oftest var det klubbene og roerne selv som betalte for reise og opphold.

GULLÅRET 1976

Forberedelsene til OL neste år ble innledet om høsten, og målsettingen var å vinne medaljer i Montreal. I alt ble 14 menn og 7 kvinner tatt ut i kandidatgruppen. Thor Nilsen og Knut Amundsen fikk ansvaret for mennene, mens Åke Fiskerstrand ble ansatt som trener for damegruppen. Samlinger og tester var mer omfattende enn noen gang tidligere, og testresultatene ga grunnlag for en viss optimisme. Også i uttakningsregattaene oppnådde roerne utmerkede resultater. Alf og Frank Hansen viste solid form, og seiret lett i begg uttakningsløpene. I firer uten satt «veteranene» Ole Nafstad, Arne Bergodd, Finn Tveter og Rolf Andreassen, og med en første- og en annenplass var det bare å bestille OL-utstyret. Firer med styrmann besto av en blanding av solid rutine med Tom Amundsen og Kjell

Sv. Johansen fra NSR og to «rekrutter» – Sverre Norberg fra Horten Roklubb og Rune Dahl fra Stavanger Roklub. I uttakningsregattaene ble det to andreplasser til laget, og dermed kvalifisert. Mest overrasket likevel dameroerne Solfrid Johansen fra Sandefjord Roklubb

Nafstadfireren måtte gi tapt i kampen om gullet i Montreal, men sølv i OL er likevel stort. Fra baug: Rolf Andreassen (Bærum), Finn Tveter (NSR), Arne Bergodd (Drammens) og stroke Ole Nafstad (Bærum).

Norsk rosports største bragd til nå – OL-gullet til brødrene Alf og Frank Hansen i Montreal 1976. (Frank Hansen)

Solfrid Johansen, Tone Pahle (Devor) og Ingunn Brechan klar for OL i Montreal 1976. (OKR)

og Ingun Brechan fra Trondhjem Roklub som satt sammen i dobbeltsculler. Laget vant klart begge uttakningsløpene, og troen på damene steg betraktelig. I tillegg kvalifiserte også Tone Pahle fra OKR seg i singlesculler.

Resultatene i Montreal kan trygt betegnes som kanskje det største høydepunktet for norsk rosport noensinne. Brødrene Hansen rodde nærmest et optimalt løp under tunge forhold, og var nærmere en båtlengde foran neste lag, England. I firer uten styrmann kom den norske båten greit til finalen, men det ble snart klart at Øst-Tyskland var for gode. I en innbitt kamp med Sovjet klarte roerne å holde russerne bak seg, og sikret seg sølv en halv båtlengde foran Sovjet. Til tross for sykdom og skader klarte også damene å komme til finalen, men måtte der ta til takke med fjerdeplassen slått av tre østeuropeiske lag. Ellers ble Tone Pahle nr. 10 i singlesculler, mens fireren med styrmann ble utslått.

Norske lettvektsroere markerte seg sterkt i VM på slutten av 70-tallet. Her sølvmedaljørene i VM 1976 som var i Villach i Østerrike. Fra venstre: Pål Børnick (Christiania), Ivar Sølvberg (Aalesund), Per Arvid Steen (Trondhjems) og Edd Hillstad (Stavanger). (Stavanger Roklub/Stein Erik Gilje)

For å sette disse resultatene inn i en større sammenheng, er det fristende å sammenligne med den norske innsatsen totalt under OL i Montreal. Av en samlet norsk poenghøst på 18 hadde roerne tatt 15 poeng. Resultatene viste betydningen av systematisk trening og innsats, og kanskje, som Thor Nilsen sa, at vi måtte trene mer effektivt enn våre konkurrenter som var heltidsroere. Roernes resultater førte også til at andre særforbund søkte kontakt med trenerne i Roforbundet, for å få mer innsikt i treningsmetodene og testene.

I årsberetningen for 1976 brukes ord som «stor internasjonal oppmerksomhet og anerkjennelse», og de «sensasjonelle resultatene» ble forklart slik:[90]

> «Først og fremst den enorme og systematiske innsatsen og klare motivering såvel fra trenere som mannskaper, dernest det gode samarbeide – den innbyrdes konkurransen, og ikke minst den beinharde konkurransen med seg selv».

Frank Hansen forklarte resultatet slik:[91]

> «Ikke lenger tilbake enn til 1974 (.....) trente norske roere etter arbeidstid. Vi bestemte oss for å satse de to neste årene, vi ville trene det samme som konkurrentene. Allerede da lovte jeg gullmedalje i Montreal under forutsetningen at vi skulle få støtte og anledning til å trene øst-europeisk. Det betydde at vi dermed måtte kutte ut alt annet.(....) Treningen har de to siste årene blitt økt til det dobbelte hva mengde angår sammenlignet med forrige O L-sesong.»

Også Finn Tveter fra sølv-fireren fremhever at resultatet skyldtes at roingen var blitt helt og fullt prioritert i nesten ett år, men skulle man nå enda ett trinn høyere på pallen, måtte man satse tilsvarende over en årrekke. Selv mente han at satsingen hadde kostet ham ca. 30.000-40.000 kroner i tapt arbeidsfortjeneste, og et slikt tap var ikke akseptabelt om det skulle skje gjennom flere år.[92]

Selv om mesteparten av ressursene ble satset på OL-gruppen, viste lettvektsroerne på ny at vi klarte å hevde oss. FISA-mesterskapet ble dette året omtalt som VM, og i firer uten styrmann ble det sølv

Arne Gilje(Stavanger) og Pål Børnick (Christiania) ble verdensmestre i 2x lettvekt både i 1978 og 1979. Bildet er fra VM i Bled 1979. (Sravanger Roklub/ Stavanger Aftenblad)

på Pål Børnick, Ivar Sølvberg, Per Arvid Steen og Edd Hillstad. Laget var sammensatt av roere fra Christiania Roklub, Aalesund Roklub, Trondhjems Roklubb og Stavanger Roklub, og gjenspeilte på mange måter den store geografiske bredde som nå var blant de yngre roerne. I Nordisk Juniormesterskap som ble arrangert på Årungen, var nok en gang norske roere klart i teten, denne gangen med 7 førsteplasser av 10 mulige.

KONSOLIDERING OG OL-BOIKOTT (1977-1980)

Et sentralt mål for norsk rosport ble nå å bygge videre på den fremgangen som hadde vært, og sørge for at Norge til enhver tid skulle være blant medaljetakerne i internasjonale mesterskap. Samtidig var det viktig å ta vare på hegemoniet vårt i Norden.

Både i 1977 og 1979 ble vi beste nasjon i Nordisk, men begge gangene med snau margin til Danmark. Vi skal her nøye oss med å peke på to sentrale trekk. For det første viste sammensetningen av lagene en mye større geografisk bredde enn på mange år. Ved siden av Oslo-klubbene og Bærum var Horten, Sandefjord, Sarpsborg, Trondhjem og ikke minst Stavanger med. Dernest var det særlig grunn til å glede seg over damenes resultater med 2 seire i 1977 og en i 1979, og lettvektsroernes innsats.

I 1977 gikk for alvor lettvektsroere Pål Børnick fra Christiania Roklub og Arne Gilje fra Stavanger Roklub inn for et samarbeid i doobbeltsculler. Resultatene lot ikke vente på seg, og under det offisielle VM i Amsterdam gikk de like godt helt til topps. Riktignok var klassen betegnet som «demonstrasjonsklasse», men det forringet ikke prestasjonen. Prestasjonen ble gjentatt både i 1978 og 1979,

OL-boikotten i 1980 satte en stopper for vår lovende toer uten styrmann med Sverre Norberg (Horten) til venstre og Rune Dahl/Stavanger). En fjerdeplass i Luzern viste at roerne utvilsomt hadde hatt muligheter i OL. (Stavanger Roklub)

men betegnelsen var nå Verdensmesterskap i lettvekt. Vi skal huske at lettvektsklassen allerede på denne tiden var blitt svært interessant for de fleste store ronasjoner, og de to roernes prestasjoner viste at det ikke bare var i tungvektsklassen vi var helt i toppen internasjonalt.

På juniorsiden opplevde vi et tilbakeskritt i 1978 da Danmark var klart foran, men i 1980 på danskenes hjemmebane, Bagsværd Sø, var vi igjen beste nasjon. I VM varierte prestasjonene noe, og det beste resultatet var i 1977 i Tammersfors da Geir Andreassen og Anders Formo (NSR/Bærum) i dobbeltsculler og Hans J. Arvesen og Sverre Løken (NSR) i toer uten fikk bronsemedaljer.

Blant tungvektsroere var det stadig Alf og Frank Hansen som sto for de beste prestasjonene i VM, og de vant både i Lake Karapiro på New Zealand i 1978 og i Bled året etter. Under VM på New Zealand fikk dessuten Haldis Lenes og Solfrid Johansen en fjerdeplass i dobbeltsculler. For de to var det utvilsomt bittert med plassen utenfor pallen, særlig fordi de først var blitt tilkjent bronsemedaljen.

Allerede i august 1979 godkjente styret Treningsnemndas kandidater til OL 1980 i Moskva. Hele OL-opplegget ble gjennomgått og godkjent, og allerede tidlig på høsten ble kandidatene samlet til første treningssamling. I løpet av våren ble det imidlertid klart at Sovjets invasjon av Afghanistan høsten 1979, kunne medføre at

mange land ville holde seg hjemme i protest mot det sovjetiske angrepet. I motsetning til tidligere, blant annet i 1968 da østeuropeiske styrker hadde knust en oppstand i Tsjekkoslovakia (smlg. s. 130 f.), var NR nå av den oppfatning at idrett og politikk ikke skulle blandes. Dette synspunktet hadde man også tidligere inntatt, blant annet i 1977 da det var spørsmål om NR skulle invitere samtlige FISA-land, deriblant Sør-Afrika, til FISA-langtur i Norge.[93] Da en eventuell boikott av OL i Moskva ble diskutert i januar 1980, var NR imot en sportslig boikott, men mente at en kunne markere sin holdning ved ikke å delta i åpnings- og avslutningsseremonien.[94] På Idrettstinget i Bodø noen måneder senere ble full boikott vedtatt. Styret i NR omtalte boikotten slik:

> «Vedtaket om boikott av OL satte sitt sterke preg på sesongen. Roerne i forbundsgruppen hadde fulgt et beinhardt treningsopplegg og vi kunne se konturene av lag med store muligheter allerede etter de første regattaene. Med vedtaket fulgte frafall og det hele måtte reorganiseres».[95]

Det kanskje mest tragiske ved boikotten for norsk rosport var at man nå sto foran et kraftig generasjonsskifte der yngre roere var i ferd med å etablere seg på elitelaget. I frustrasjon over boikotten var det dessverre noen av disse som helt sluttet å ro.

De fleste valgte likevel å svelge skuffelsen, og deltok blant annet i Luzern og Henley-regattaen der en av de nye eliteroerne, Rolf Thorsen fra Horten Roklubb, sto for beste norske prestasjon med sølvmedalje i singlesculler.

Den store fremgangen norsk rosport hadde rent resultatmessig disse årene var utvilsomt et resultat av en rekke faktorer. En sentral forutsetning var myndighetenes økte bevilgninger til idretten fra slutten av 60-årene. En annen nødvendig forutsetning var prioriteringen av eliteroerne og en mer systematisk trening og testing. Dyktige trenere synes også å hatt stor betydning. I tillegg hadde norsk rosport en rekke utøvere som var villige til å gå inn i et hardt treningsprogram, der konkurransen innad i gruppen til tider kunne være enormt hard. Vi har også trukket frem betydningen kontakten med Vest-Tyskland hadde, og ikke minst at roerne nå ble dyktiggjort gjennom en rekke harde internasjonale regattaer. Treningsnemndas arbeid for å trekke inn kretser og klubber i et mer systematisk treningsarbeid hadde også betydning, noe som særlig kom til uttrykk i den brede geografiske sammensetningen blant de yngre roerne. Vi må også nevne Dameutvalgets intensive arbeid utover på 70-tallet for å stimulere til mer systematisk trening, og mange klubbers ønske om å gi unge talentfulle utøvere mulighetene for å delta i samlinger og internasjonale regattaer – selv om det av og til krevde store uttellinger.

Solidaritet og ny giv (1981-2000)

Mens tidsrommet fra 1965-80 hadde vært preget av en viss vekst i medlemstallet, kan vi nå registrere tegn til stagnasjon og tilbakegang. Et sentralt spørsmål blir: Hvorfor opplevde landets fremste idrett i sommer-OL ikke nytt tilsig av medlemmer?

På det organisasjonsmessige området var endringene tilsynelatende omfattende, men i realiteten fulgte de mønsteret som var etablert i foregående periode. Strukturen med ulike utvalg og ikke minst Treningsnemnda hadde vist seg som nyttige redskap for styret, og det var liten grunn til å foreta drastiske forandringer. I styret finner vi stor grad av kontinuitet gjennom perioden, samtidig som den daglige virksomheten i alle år ble ledet av samme generalsekretær. Et annet kjennetegn var at styret og utvalgene nå fikk flere kvinner og en bredere geografisk sammensetning.

Et stadig tilbakevendende tema gjennom mesteparten av tidsrommet gjaldt utbygging og vedlikehold av Årungen. Baneanlegget hadde siden slutten av 50-tallet vært gjenstand for en gradvis utbygging, dels som dugnadsarbeid og dels takket være midler fra STUI. Betegnelsen riksanlegg hadde vært brukt i lang tid, men mye manglet på at anlegget tilfredsstilte FISAs krav til større internasjonale mesterskap. Gjennomføring av slike arrangement var en forutsetning for at et land skulle bli regnet som ordinært medlem med A-status i FISA, og da NR i 1989 påtok seg å arrangere VM for junior i 1993, var en total opprustning av anlegget nødvendig.

Selve arrangementet var meget vellykket, men de totale kostnadene ved utbyggingen sammen med et betydelig underskudd ved selve arrangementet, førte til at NR i 1994 var havnet i et økonomisk uføre. Mens andre særforbund som var i lignende situasjon, valgte gjeldssaneringens tvilsomme vei, sluttet roklubbene opp om sitt forbund og avgav en solidaritetserklæring der klubbene samlet forpliktet seg til å innbetale 340.000 kroner slik at Roforbundet kunne fortsette driften.

Gjennom flere vanskelige år med trang økonomi, lyktes det likevel å holde et høyt internasjonalt nivå, både på senior- og juniorsiden, blant annet takket være tilskudd fra OL-toppen som hadde tillit til norsk rosport, betydelige sponsormidler og klubbenes villighet til å støtte sine aktive med egenandeler. Prioriteringen av elite-

Kvinnherad Roklubb ble stiftet høsten 1988 og har i løpet av få år skapt et aktivt romiljø i Sunnhordland. Klubben innviet i 1997 første byggesteg på klubbhuset som har en grunnflate på hele 300 m2. Både i 1992 og 1998 arrangerte den driftige klubben Norgescup på Opsangervatnet. Her ser vi et knippe av klubbens lovende juniorer under Norgescupen i 1998. (Kvinnherad RK)

roerne disse årene, medførte at det ble lite igjen til junior- og rekrutteringsarbeidet, men ettersom den selvpålagte økonomiske hestekuren gradvis førte til bedret økonomi, har juniorarbeidet blitt oppprioritert de to siste årene.

Sportslig sett klarte norsk rosport omtrent gjennom hele perioden å opprettholde sin målsetting om medaljer i VM og OL, og har sammen med andre vannidretter vært i fremste rekke når medaljer og poeng ble delt ut.

MEDLEMMER ELLER MEDALJER?

For norsk rosport var det noe av et paradoks at roernes fremragende resultater i 1970-årene ikke slo særlig ut i medlemsvekst og nyetablering av klubber. Kjell Emblem uttrykte det slik i en artikkel i 1981:

> «Så dersom norsk roing ikke ønsker å forbli 42 klubber med vel 5000 medlemmer må noe *aktivt* gjøres. Erfaringen viser nemlig helt klart at en naturlig økning i antall klubber og medlemmer ikke finner sted, selv ikke i den 10-årsperiode vi har bak oss med helt fantastiske idrettslige resultater.»

Problemet hadde etter Emblems oppfatning sin rot i rosportens spesielle behov for kostbare anlegg og båtmateriell, og han etterlyste en offentlig satsing med større statlige og kommunale overføringer til rosporten. Et større engasjement fra Roforbundets side var også ønskelig, men mulighetene var begrenset da økonomiske ressurser fullt ut var «prioritert til toppidrett», og man hadde «i øyeblikket ingen tanker om omprioritering».[1]

En gjennomgang av årsberetningene for 20-årsperioden frem til år 2000 bekrefter at antallet medlemsklubber sto på omtrent stedet

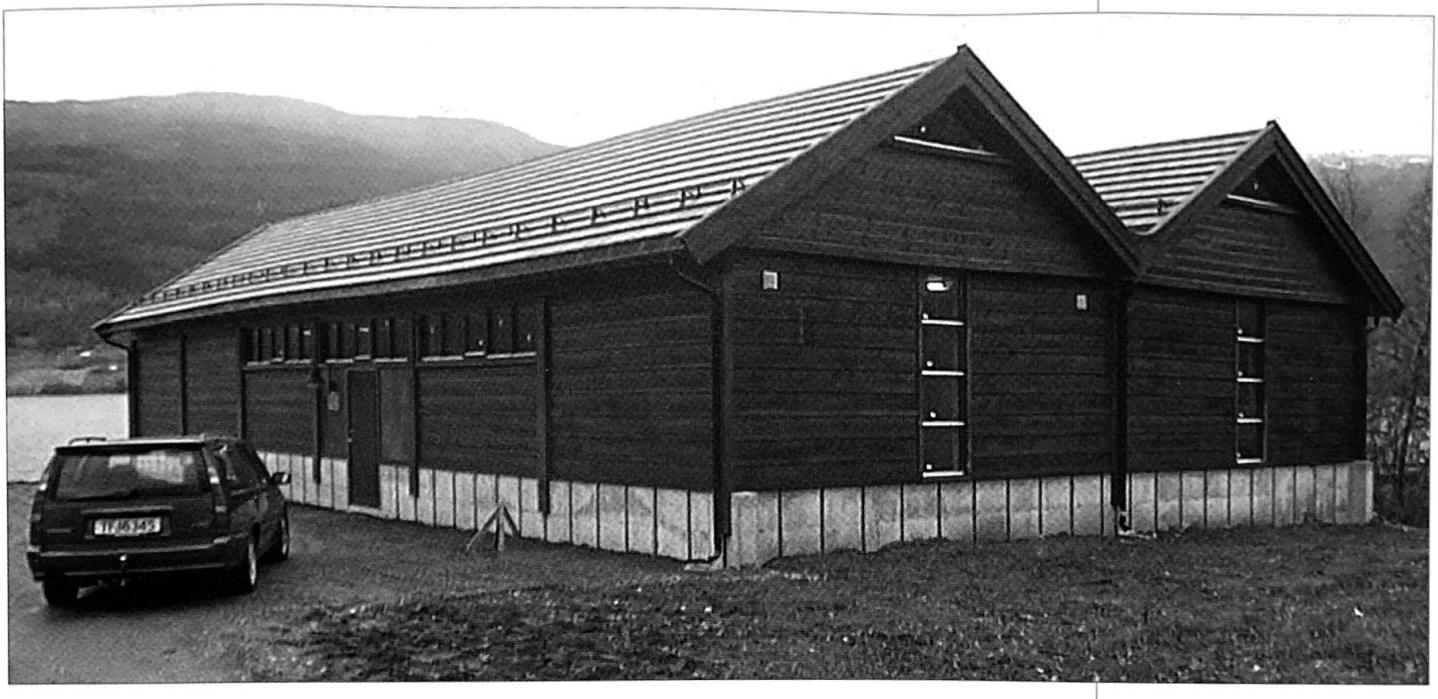

Voss Roklubb ble etablert i 1987, og klubbens jenter gjorde seg snart bemerket på regattabanen. For Hordaland Rokrets har Voss og Vangsvatnet vært et funn, og i samarbeid har de arrangert 3 NM og flere Norgescup-stevner. Høsten 1999 ble Hordaland Rokrets sitt båthus innviet, og her har Voss RK bl.a. fått båtplass, treningslokaler og garderobeanlegg. (Bj. Hadler-Olsen)

hvil, mens antallet medlemmer viste en nedadgående tendens. I 1999 var riktignok antallet klubber økt til 46, men medlemstallet totalt var sunket til 4631 medlemmer – en nedgang på ca. 1000 fra 1981.

En av landets eldre klubber, Tromsø Roklubb, ble nedlagt i 1986, og rosporten i byen ble for en kortere periode ivaretatt av *Fotballklubben Steady*. I Nord-Norge dukket en ny klubb opp i 1983, *Vefsn Roklubb*, men aktiviteten opphørte etter få år. Hengstrand Roklubb, som var landets eneste kvinneroklubb med tilknytning til arbeiderklassen, gikk i 1990 inn i Oslo Roklubb. Samme år ble Drammens Kvinnelige Roklubb slått sammen med Drammens Roklub. Landets eldste bruksbåtklubb, Roklubben Njørd, meldte seg i 1990 ut av Roforbundet, da padling var blitt eneste aktivitet. Rogruppen ved Sjøkrigsskolen ble også nedlagt på slutten av 80-tallet.

Tilsiget av klubber var samtidig nokså beskjedent, bortsett fra på Vestlandet. Her ble det på slutten av 80-årene startet to klubber som viste seg liv laga, *Kvinnherad Roklubb* og *Voss Roklubb*. I begge tilfeller var etableringen et resultat av lokalt initiativ og hjelp fra Bergen og Hordaland Rokrets. I 1991 gjenoppsto Haugesund Roklub, først som en avdeling innenfor Haugesund Kajakklubb, senere under navnet *Haugesund og omegn Roklubb*. I 1997 fikk så Hordaland nok en roklubb, *Sveio Roklubb*, en klubb som i realiteten var en avlegger av klubben i Haugesund.

På Østlandet ble to nye klubber etablert, og begge drev med kajakk ved siden av roing. *Onsøy Ro- og Kajakklubb* ble innlemmet i NR i 1982, og i 1988 ble *Nøklevann Ro- og Padleklubb* med i rofamilien. Ellers fikk Roforbundet to nye medlemsklubber som i hovedsak drev med ulike former for mosjonsidretter, *Oslo gym.lag, Friskis og*

NTNUI-Roing ble stiftet i 1998 for ansatte og studenter ved universitetet i Trondheim. I innriggeren ser vi to av forgrunnsfigurene i klubben: Ole Østlund (foran) og deretter Thor Henning Iversen. (NTNUI-Roing)

Svettis, og *Friskis og Svettis* fra Fredrikstad. Den første forsvant etter få år, mens sistnevnte figurerte i flere år med med en medlemsmasse på linje med de største roklubbene. I 1995 meldte klubben seg ut av NR.

Også ved enkelte høyskoler og universitet har det vært en gryende interesse for rosporten, og på slutten av 90-tallet har dette ført til to innmeldinger, *Norges Handelshøyskoles Roklubb* i Bergen og *NTNUI-Roing* i Trondheim. Særlig sistnevnte synes å være svært aktiv, og har allerede etter ett års virksomhet 60 medlemmer.

En av landets eldste roklubber, *Norsk Roklub i Berlin*, ble i 1992 medlem. Klubben hadde sine røtter tilbake til slutten av 1800-tallet da skandinaviske ingeniørstudenter i Berlin dannet en nordisk roklubb. Etter unionsoppløsningen med Sverige i 1905 dannet norske studenter sin egen roklubb, og anskaffet seg båter og båthus. Etter

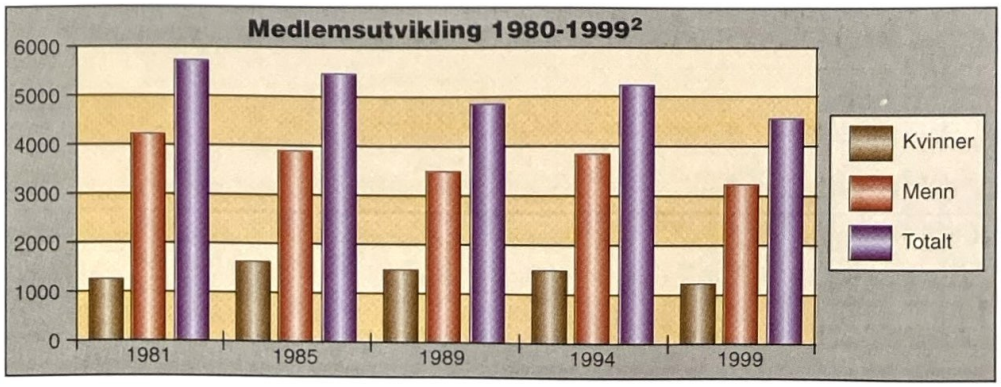

Klubbhuset og anlegget til Norsk Roklub i Berlin ligger idyllisk til i hovedstaden. Bildet er tatt i forbindelse med en FISA-langtur i 1992 der en rekke norske turroere var med. (T. Holstad)

andre verdenskrig ble eiendommen og materiellet beslaglagt av myndighetene i Øst-Tyskland. Etter murens fall i 1989 fikk klubben tilbake eiendommen og klubbhuset, og under FISA-langtur i Berlin i 1992 ble det knyttet kontakt mellom norske langturroere og klubben.

Tilbakegangen i det totale medlemstallet var ganske jevn frem til 1996 da norsk rosport kunne notere bunntallet – 4182 medlemmer. Den tilsynelatende økningen i 1994 var i realiteten fiktiv. Grunnen var at Friskis og Svettis i Fredrikstad oppga et medlemstall dette året på 520, mens de ellers ikke er med i tabellen.

Kjønnsfordelingen viser at mens antallet kvinner er stabilt gjennom hele perioden, er svikten på herresiden over 1000 medlemmer. Årsakene til denne markerte forskjellen er vanskelig å ha en sikker formening om, men vi kan peke på enkelte mulige forklaringer. Vi vet at det fra midten av 80-tallet ble drevet en aktiv verving av jenter i enkelte klubber, blant annet i Christiania Roklub, Moss Roklubb, Sandefjord Roklub og Namsos Roklubb. Dessuten falt den siste «herreklubben» i 1985 da årsmøtet i NRS vedtok at klubben var åpen for kvinner. En annen mulig forklaring kan være at den markerte økningen i kvinneandelen i tidsrommet forut for 1981 bidro til en stabilisering av antallet kvinner i det etterfølgende tidsrommet. Tilsvarende kan den svake veksten blant menn fra 1965-80 være en nærliggende forklaring på hvorfor den mannlige medlemsmassen nå opplevde en betydelig tilbakegang.

Mens perioden frem til 1980 hadde vært preget av en til dels sterk vekst utenfor Oslo-området, og spesielt på Vestlandet, viser fordelingen nå små forandringer. Eneste regionen som makter å opprettholde medlemstallet er Vestfold, mens de øvrige har en reell nedgang i medlemstall. Ellers er det grunn til å merke seg at regionene fra Vestlandet og nordover alle har en prosentvis tilbakegang. Det er vanskelig ut fra materialet å trekke frem forklaringer, men en oversikt fra Tur- og Trimutvalget over distansemerketakere kan kanskje fortelle noe. Det viser seg at i områder hvor turroingen og merketakingen står sterkt, nemlig Oslo-området, Vestfold, Indre Østland, Agder og Telemark, faller sammen med regionene som har minst tilbakegang. I Østfold, på Vestlandet og i Trøndelag var det ingen innrapporterte merketakere. Den samme oversikten viser også at gjennomsnittsalderen for deltakerne er omkring 50 år. Ut fra dette kan det være en mulig forklaring at et aktivt tur- og trimmiljø tar vare på eldre roere lengre enn andre miljø, og kanskje også at dette bidrar til større innsats ellers i klubben.[3]

En analyse av antallet konkurranseroere i samme periode gir også grunn til uro. Riktignok var det en markert vekst frem til 1990 da i alt 1164 roere løste lisens, men fra 1991 og frem til 1999 sank tallet

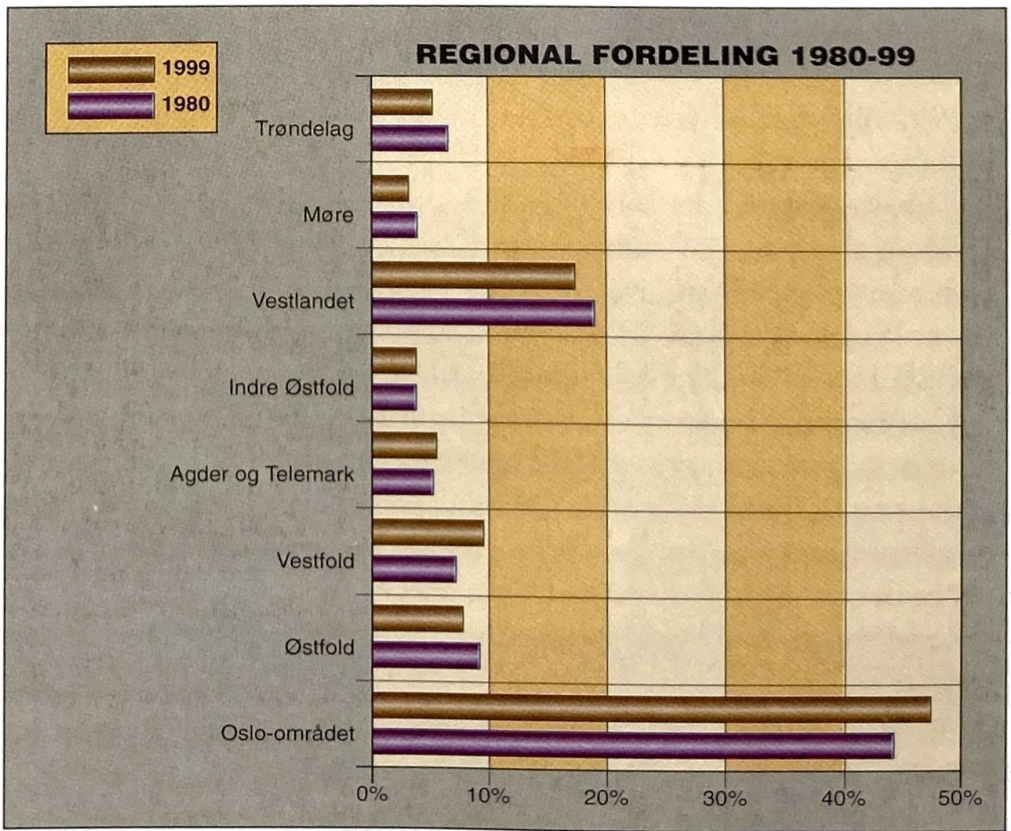

År	Oslo-området	Østfold	Vestfold	Agder og Telemark	Indre Østland	Vest-landet	Møre	Trøndelag og (Nordnorge)	Sum
1980	2532	516	422	286	241	1046	245	366	5654
1999	2168	370	439	243	200	794	162	255	4631

Namsos Roklubb sitt gamle klubbhus ble fullstendig ødelagt i en storm høsten 1991. Takket være iherdig dugnadsinnsats har klubben bygd et praktfullt roanlegg på den gamle tomten. Klubbvirksomheten foregår i første etasje der det er stor gymsal, ergometerrom, klubbrom, garderober, båthall og kontor - til sammen 750m². Resten av huset er solgt til næringsdrivende. (Namsos RK)

på lisenser, og ved inngangen til Roforbundets hundreårsjubileum var antallet konkurranseroere nede i 725. Samme tendens hadde man sett innenfor en rekke av de såkalte «små idrettene», og så vel NIF som mange særforbund var urolige for medlemsutviklingen.

På 1980-tallet ble det riktignok iverksatt diverse tiltak som skulle stimulere interessen for rosporten, særlig for ungdom, blant annet trenerkurs i nybegynnerinstruksjon, startpakke for «roskoler», roing som valgfag ved enkelte skoler i Bergen, jentesamlinger i regi av Kvinneutvalget og en egen Norges-cup for juniorroere som ble gjennomført første gang i 1983. På kort sikt fikk tiltakene utvilsomt betydning med blant annet en betydelig vekst i antallet unge konkurranseroere fra slutten av 80-tallet. Men bortsett fra Norges-cupen ble tiltakene dessverre ikke tilstrekkelig fulgt opp i årene som fulgte, noe som dels skyldtes begrenset økonomi, dels sviktende interesse i lokale miljøer. Det siste tiåret har enkelte skoler i samarbeid med klubber og i noen grad Forbundet satt i gang tiltak der roing og utdanning kan kombineres, blant annet i Horten, i Oslo ved Wang Toppidrett og nylig ved Nord-Østerdalen Videregående Skole.

Forbundsstyret grep for alvor fatt i problemet i 1995 da temadebatten på tinget var viet til den negative medlemsutviklingen. Faresignalene var nå helt entydige, og det var klart for de fleste at dersom man ikke maktet å snu den utviklingen som var i gang relativt raskt, ville norsk rosport oppleve at medlemstallet ville bli kraftig redusert fremover. Året etter tok styret fatt på arbeidet med en omfattende strategiplan for å bedre rekrutteringen.

Horten Roklubb har alltid med seg stort telt til regattaene. Teltet er en fast samlingsplass der foreldre, ledere og utøvere samles til måltider og sosialt samvær. (Horten RK)

I korte trekk gikk planen ut på å få i stand et tettere samarbeid med klubber og kretser for å stimulere til økt aktivitet i klubbene. Styremedlemmene fikk tildelt klubber og kretser som de skulle besøke eller kontakte på annen måte. Videre fikk de enkelte utvalgene ansvar for å utarbeide årsplaner der strategiplanen hadde en sentral plass. Da planen ble behandlet på styremøte i januar, innledet formannen, Arild Marvik, med at «det viktigste i 1997 må være å få spredt budskapet om strategiplanen ut i hele miljøet, i første rekke til klubbene hvor ideene skal omsettes i praksis».[4] At rekrutterings-

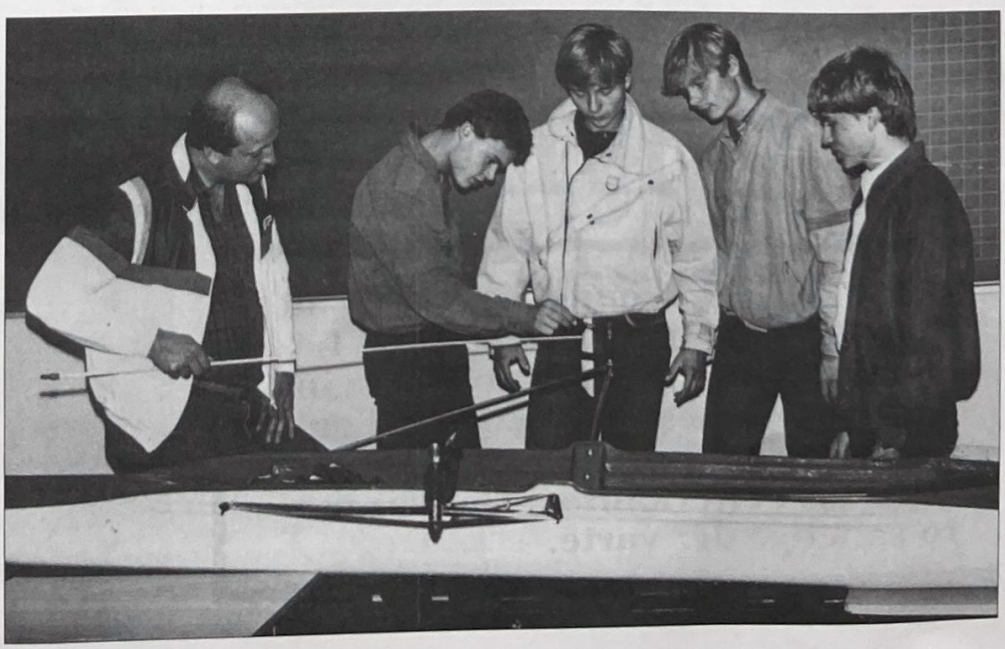

Fana gymnas var fra begynnelsen på 1980-tallet landets eneste gymnas med rolinje. Initiativtager var Rolf Sæterdal som hadde ansvaret for undervisningen de første årene. (NR)

arbeidet nå nærmest fikk hovedprioritet, vitner om en erkjennelse av at toppresultater i internasjonale mesterskap ikke var nok til å skape interesse for rosporten. Tvert imot så man nå betydningen av en mer bevisst breddesatsing – både med tanke på å øke interessen for sporten, og ikke minst for å kunne opprettholde den tidligere ambisiøse målsettingen om minst en medalje i VM og OL.

Sentralt i dette arbeidet sto utdanning av trenere og ledere gjennom kursvirksomhet, planer for roskole og mer publikumsvennlige regattaer, bedre kontakt mellom landslagstrener og klubbmiljø, satsing på Internett og mer profesjonell PR og mediakontakt. En mektig stimulans i rekrutteringsarbeidet var en storslagen pengegave fra familiene Klaveness og Bergesen, øremerket rekrutteringsarbeidet. Gaven ble også fulgt opp av andre bidragsytere slik at om lag kr. 800.000 ble stilt til disposisjon. Under ledelse av lederen i Utdannings- og Rekrutteringsutvalget, Tine Heien-Larssen, ble rekrutteringsarbeidet da organisert som et eget prosjekt. Blant tiltakene som er igangsatt kan nevnes utdanning av trenere og ledere etter et stigeprinsipp, igangsetting av roskole i klubbene og *Roiaden*. Sistnevnte tiltak går ut på å aktivisere både regattadeltakere, familiemedlemmer og tilskuere under regattaarrangement, både på land og vann, og dermed stimulere interessen for rosporten.

I løpet av 1996/1997 ble kontaktnettet med klubber og kretser utbygd. Blant annet opprettet styret høsten 1996 et eget ungdomsutvalg som har arbeidet for å få flere unge inn i styrer og utvalg. Året etter ble det utarbeidet en startpakke for etablering av treningsgrupper. Høsten 1999 gikk rekrutteringsprosjektet over i en ny fase. Åke Fiskerstrand ble nå engasjert som operativ trener og klubbveileder for klubber og kretser. Som medlem av Utdannings- og Rekrutteringsutvalget hadde han allerede bidratt med klubb- og kretsbesøk, og utviklet ny litteratur til bruk i trenerutdanningen. Med sitt omfattende og mangeårige kjennskap til norsk rosport, er det grunn til å tro at klubbene nå har fått en sjelden mulighet til å snu den negative utviklingen. I 1999 har prosjektet blant annet gitt ut to omfattende og instruktive hefter om utvikling av teknisk ferdighet og fysiske kvaliteter.

I 1999 satte Forbundsstyret i tillegg i gang et prosjekt kalt «Klubbene i sentrum». Tre klubber og to kretser ble valgt ut som satsingsområder, og arbeidet vil særlig bli konsentrert om klubbutvikling og rekruttering av både aktive og ledere. Samtidig har styret i samarbeid med regattaarrangører forsøkt å få i gang mer varierte og spennende regattatilbud.[5]

Selv om det er for tidlig å si noe om rekrutteringsprosjektet så langt har vært vellykket, kan vi registrere at bunnen i medlemstallet ble nådd i 1996 med 4182 medlemmer. Etter dette kan vi notere en

Tine Heien-Larssen (Bjonge) sto i spissen for rekrutteringsprosjektet som ble startet opp i 1996.

En viktig del av arbeidet i rekrutteringsprosjektet består i å informere rotrenerne rundt om i landet. Flere informasjonshefter er utarbeidet. Her har Åke Fiskerstrand hatt en sentral rolle det siste året. (NR)

Thorleif Torgersen og Leif Ljungqvist på FISA-kongress i Roma 1985. (L. Ljungqvist)

tilvekst på nærmere 500 medlemmer, og så langt er det grunn til å tro at noen av tiltakene som ble iverksatt har hatt en positiv effekt.

I disse rekrutteringstiltakene ligger det kanskje også et svar på spørsmålet om hvorfor rosporten opplevde en betydelig medlemssvikt i første halvdel av 1990-årene. Satsingen på internasjonale topprestasjoner hadde ført til at rekrutteringsarbeidet, særlig fra slutten av 1980-årene hadde vært ofret liten oppmerksomhet. Samtidig kan det ikke være tvil om at både klubber, kretser og Forbundsstyret hadde vansker med å få mediaoppmerksomhet, og i mange år ikke var flinke nok til å utnytte moderne mediekunnskap for å skape blest om sporten.

HOVEDSTYRETS STRUKTUR OG SAMMENSETNING

Organisasjonsstrukturen fra foregående periode der utvalgene hadde hatt en sentral plass, ble i hovedtrekk beholdt disse årene, men noen justeringer og opprettelse av enkelte nye utvalg presset seg likevel frem. Den mest omfattende endringen skjedde i 1985 da Tinget vedtok en ny organisasjonsplan for hovedstyret etter fremlegg fra en oppnevnt organisasjonskomité. Endringene gikk i korte trekk ut på en utvidelse av styret fra 5 til 7 representanter, og at 4 av disse skulle utgjøre et arbeidsutvalg som blant annet skulle forberede saker til hovedstyremøtene. Nå hadde styret riktignok helt siden 1981 hatt som prøveordning et Arbeidsutvalg som besto av formann, viseformann, ett styremedlem og generalsekretær, men endringen ble først formelt vedtatt i 1985.

Styret kom nå til å bestå av formann, to viseformenn, der en hadde ansvaret for Treningsnemnda mens den andre var ansvarlig for økonomi og administrasjon, og fire styremedlemmer som fungerte som ledere for ulike utvalg. To av utvalgene, Tur- og Trimutvalget og Anleggsutvalget hadde vært aktive i lang tid, mens *Regionsutvalget* og *Utdannings- og Rekrutteringsutvalget* var nyskapninger.

På tinget i 1985 ble Leif Ljungqvist fra NSR, som i en årrekke hadde hatt sentrale styreverv, valgt som ny formann. I praksis ble det han og de to viseformennene som utgjorde det faste arbeidsutvalget, mens administrasjonen med generalsekretæren deltok på møtene og var det naturlig bindeledd til resten av styret og ulike utvalg. Hensikten med arbeidsutvalget var blant annet å redusere antall styremøter, samtidig som man delegerte mer ansvar og selvstendighet til de enkelte utvalgsledere. Resultatet var at antall styremøter ble redusert til det halve. Nyordningen innebar også at de fire styremedlemmene ble sterkere knyttet til utvalgene de ledet. I ettertid er det lett å se at endringene kunne bety at Arbeidsutvalget sammen med administrasjonen fikk stor påvirkningskraft. For de som

Knut-Arthur Mosness Norstad fra Drammens RK var formann 1989-1995. Her sammen med sølvmedaljørene i Junior-VM i Banyoles 1991, Fredrik Bekken (Drammens RK) og Sigurd Hadler-Olsen (Fana RK). (NR)

var med i styret omkring 1990 fortonet nok saken seg noe annerledes. Uten et effektivt arbeidsutvalg som forberedte viktige saker til styremøtene, og en lojal og hardt arbeidende administrasjon, hadde mange saker blitt utsatt og kan hende aldri gjennomført.

Fra høsten 1988 og frem til 1995 var Knut-Arthur Mosness Norstad fra Drammens Roklubb formann. Gjennom sitt vinnende vesen og personlige stil etablerte han en rekke viktige kontakter innad i Olympiatoppen, til Norges Olympiske Komité og til ulike bedrifter og Sponsor-Service. I flere år var han med i styret i NOK som representant for NIF, og i en periode visepresident. På denne måten bidro han til et nært samarbeid med organ som kom til å yte uvurderlig hjelp til rosporten, både økonomisk og til å trekke inn kompetanse til å utvikle eliteroerne. I tillegg var han gjennom sin formannsperiode en sentral person innenfor Nordisk Roforbund.

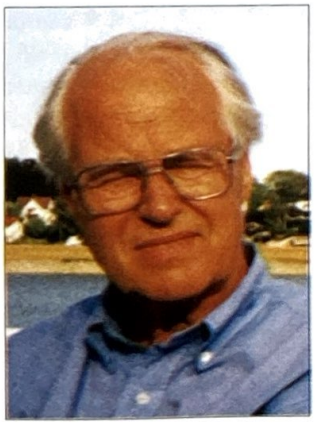

Leif Ljungqvist fra NSR var i likhet med Thorleif Torgersen en sentral person i norsk rosport gjennom nærmere 30 år. Var formann fra 1986-1988, leder for byggekomiteen på Årungen og leder for Junior-VM på Årungen i 1993. (L. Ljungqvist)

Høsten 1995 ble Arild Marvik fra Stavanger Roklub valgt som formann. Marvik hadde i mange år vært trener i klubben, i en årrekke vært formann og dessuten kjente han godt arbeidet i Roforbundet ved at han i flere år var medlem av Treningsnemnda. Med solid bakgrunn både fra toppidrett og klubbidrett fikk NR en formann som i større grad enn forgjengerne fokuserte på klubbenes betydning både for toppidretten og med tanke på rosportens enorme betydning for både unge og eldre. Samtidig hadde han en økonomisk bakgrunn fra bankvesen, som gjorde han særlig skikket til å forestå den økonomiske hestekuren som var nødvendig for å få forbundsskuta på rett kjøl.

Etter en vellykket snuoperasjon har styrets oppmerksomhet i stor grad blitt vendt mot rekrutteringssvikten og arbeidet i klubbene uten at dette har virket negativt inn på en elite-satsingen. Innenfor de fleste utvalg merker man også en større grad av målstyring enn tidligere, og ikke minst en vilje til å evaluere resultatene. Samtidig er det verd å merke seg Marviks sterke vektlegging av samhold og

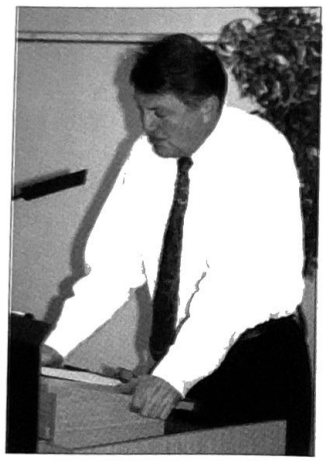

Arild Marvik fra Stavanger Roklub ble valgt som formann på Tinget høsten 1995, og fikk blant annet ansvaret for å iverksette en nødvendig økonomisk hestekur. (B. Salvesen)

solidaritet for å kunne løse de betydelige oppgavene som norsk rosport står overfor ved spranget inn i de neste hundre år.

Modellen for hovedstyret har i hovedtrekk bestått til i dag, bortsett fra at antallet styremedlemmer ble utvidet til 8 i 1993 da lederen for *Banedommer- og Regattautvalget* (som var det nye navnet på det tidligere Dommerkollegiet) ble innvalgt som fast medlem i styret. Tidligere hadde lederen for utvalget noen år kunne møte som observatør med tale- og forslagsrett, og denne forsøksordning hadde vist seg såpass verdifull at det var naturlig nå å ta skrittet fullt ut og gi BARUs leder fast plass i styret. Tinget vedtok da også endringen enstemmig, og Per Bønsnæs fra NSR fikk statusen endret fra observatør til styremedlem.[6]

Mye tyder på at organisasjonsmodellen i dag er moden for revisjon. I årsberetningen for 1999 stilles spørsmålet om norsk rosport «er organisert på den mest optimale måten til å møte morgendagens utfordringer på?» Styret vil derfor nedsette et utvalg som skal gjennomgå organisasjonsstrukturen, utvalgsinstruksene og styrets arbeidsoppgaver og sammensetning. Utvalgets konklusjoner og eventuelle forslag til endringer vil så bli lagt frem for Rotinget neste år.

Sammensetningen av styret i disse årene viser en noe bredere geografisk tilknytning enn tidligere da Oslo og Østlandet fullstendig dominerte. Utenom Østlandsområdet har følgende klubber vært representert: Fana Roklubb med 3 medlemmer, Bergens Roklubb, Askøy Roklubb, Os Roklubb, Stavanger Roklub og Trondhjems Roklub. Fortsatt er det likevel en klar Østlands-dominans, noe som utvilsomt har sammenheng med nærhet til møtested og tettere kontakt mellom klubbene, samt at flertallet av medlemmer befinner seg her.

Andelen av kvinner i Forbundsstyret var svært beskjeden frem til 1992 da det vanligvis bare var en kvinne med. I enkelte år var faktisk mennene alene, blant annet i 1984 og 1985. Fra 1987 og frem til 1990 var Tone Nordås Haglund alene kvinne i styret. Noen ganger følte hun seg nærmest som et gissel – og innvalgt fordi hun var kvinne. På styremøtene hendte det at styret enkelte ganger viste en nokså negativ holdning til noen av sakene hun la frem. Hun sier selv at i Bergens Roklub, hvor hun var leder i flere år, ble det man sa og gjorde i hovedsak tatt opp i beste mening. «Slik opplevde jeg det ikke på toppen i norsk roidrett,» skriver hun. Men samtidig merket hun gradvis en endring og at «jente-/kvinneroing ble mer akseptert i de styrende organer etter hvert».[7]

Valgkomiteen som ble valgt på Tinget i 1992, så det som en viktig oppgave å øke kvinneandelen, ikke bare for å tilfredsstille NIFs krav om større grad av likestilling, men også fordi komitéen mente at flere kvinner i hovedstyret ville virke positivt og stimulere til økt sportslig aktivitet blant kvinner.[8] Ved valget høsten 1993 ble en ny

milepel nådd da Lis Schjøtt fra Bærum Roklubb ble valgt som viseformann og leder av Treningsnemnda – et verv hun hadde frem til 1996. Samtidig ble Tine Heien-Larssen fra Christiania valgt som styremedlem. I 1995 økte tallet til tre, men fra 1997 var det igjen bare to kvinner med. På tinget høsten 1999 ble på ny tre kvinner valgt inn i hovedstyret. Valgkomitéens innstilling av kvinner disse årene var aldri gjenstand for motforslag, noe som tyder på at likestillingstanken er akseptert i rosporten. En kvinneandel som i noen år har vært på 37,5%, må betegnes som fullt akseptabel da medlemsandelen for kvinner i norsk rosport har vært på ca. 20-25%.

Lis Schjøtt fra Bærum Roklubb ble valgt til viseformann høsten 1993, og ble første kvinne som ledet Treningsnemnda. (B. Salvesen)

ENDRINGER I UTVALGSSTRUKTUREN

I årsberetningen til Tinget i 1981 ga styret uttrykk for bekymring med tanke på at rosporten hadde vansker med å rekruttere så vel ledere som utvalgsmedlemmer og instruktører. Problemet omtales slik:

> «Det vil ikke være riktig å påstå at det er direkte tillitsmannskrise innenfor våre mange organisasjonsledd. Men kravet til flere tillitsmenn, instruktører og utvalgsmedlemmer er raskt stigende. Arbeidsmengden er også sterkt økende, så det idrettsarbeidet som tidligere var hobby på fritid begynner å nærme seg betegnelsen yrke. Forbundsstyret er oppmerksom på saken og bør i samarbeide med klubbene forsøke å finne frem til hva som kan gjøres for å gjøre leder, instruktør og utvalgsarbeid mer ettertraktet.»

Lite har skjedd når det gjelder å gjøre organisasjonsarbeid innenfor idrett mer attraktivt, og tidvis har så vel klubber som kretser hatt problem med å få medlemmene til å ta på seg ansvar. Lignende problem har en også registrert innenfor enkelte forbundsutvalg, men likevel langt mindre enn styret i 1981 fryktet. I tillegg er det grunn til å peke på at antallet utvalgsmedlemmer har økt de siste 20 årene, blant annet fordi nye utvalg ble opprettet.

De første endringene i utvalgsstrukturen ble foretatt i 1983 slik at forbundets lover var i samsvar med NIFs lovnorm for særforbund. I henhold til dette skulle hvert særforbund ha et eget tingvalgt domsutvalg som skulle behandle alvorlige brudd på lover og reglement. Tidligere var det hovedstyret som hadde hatt denne funksjon. Appellutvalget som hadde fungert fra 1980, skulle således bare befatte seg med saker der Domsutvalgets avgjørelse ble anket.[9]

Organisasjonskomitéens innstilling i 1985 fikk også betydning for utvalgene i forbundet. *Legeutvalget* som i realiteten hadde vært et konsultativt og nokså anonymt organ i mange år, fikk en stille død. Samtidig ble to nye utvalg opprettet – *Utdannings- og Rekrutteringsutvalget* og *Regionsutvalget*.

Under Utdannings- og rekrutteringsutvalget ble etter hvert all informasjonsvirksomhet knyttet til trenerkurs, roteknikk, vedlikehold

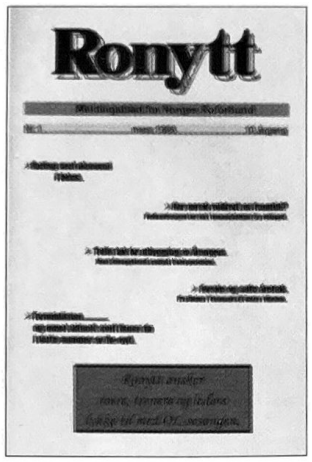
Ronytt

Forsiden på «Ronytt» - rosportens nye informasjonsblad som har vært utgitt siden 1987 av Regionsutvalget. (NR)

Arild Rekdal er en kjent skikkelse i romiljøet. Har ledet BARU og vært med i Treningsnemnda. Var i flere år anleggskonsulent for Padleforbundet og Roforbundet, og hadde tilsyn med utbyggingen av Årungen fram til 1993. Var rosportens første regionssekretær. Mest kjent er likevel Arild Rekdal for den utmerkete måte han har ledet tingmøtene på i mer enn 15 år. (B. Salvesen)

og stell av båter, roskoler for nybegynnere, kurs for aktivitetsledere og rekrutteringsarbeid lagt. Sentralt i dette arbeidet var utvikling av trenerkurs som tok sikte på å utdanne trenere på ulike nivå og en egen studieplan for drift av roskole. Ellers fikk utvalget hovedansvaret for rekrutteringsarbeidet, et område hvor utvalget har møtt store utfordringer, men hvor også en rekke tiltak har sett dagens lys (se ovenfor).

Regionsutvalget (RUT) ble etablert som et interimsutvalg i 1986, og fikk året etter sin faste tilknytning til hovedstyret gjennom utvalgslederen, Tor-Henning Iversen fra Trondhjems Roklub. Bakgrunnen for opprettelsen av et regionsutvalg kan for en stor del tilskrives NIFs planer om å integrere ulike idrettskretser i større regioner. I tråd med dette ble utvalgets medlemmer rekruttert fra fire hovedområder: Trondhjemsområdet, Vestlandet, Østland/Vest og Østland/Øst. Arbeidet med å få gjennomslag for en regionsordning med regionsledere viste seg å møte på motstand både i enkeltklubber og kretser, og selv om man innenfor underutvalg som sorterte under Treningsnemnda fikk gjennomslag for en regionsinndeling, ble planene aldri fullt ut realisert. I 1992 fikk utvalget i stand en prøveordning med fastlønt regionssekretær i halv stilling for Oslo Rokrets og Østfold Rokrets, og fra 1994 en tilsvarende stilling på Vestlandet som ble lønnet av Hordaland Rokrets.

Forventningene man hadde hatt til disse tiltakene, ble dessverre aldri innfridd, noe som dels hadde sammenheng med at klubbenes og kretsenes særinteresser ofte gikk foran regionens. På det sportslige plan har derimot regionsinndelingen delvis vært vellykket.

Et annet viktig arbeidsområde var stimuleringstiltak for klubber som hadde problemer, etablering av nye klubber, skape grunnlag for klubbsamarbeid og bidra til bedre kontakt mellom klubber/kretser og stat/kommune. For å øke interessen for rosporten påtok utvalget seg å utarbeide et eget meldingsblad, *Ronytt*, som skulle distribueres til klubber og kretser. I likhet med *Trenerkontakten* fikk bladet en meget enkel utforming og ble mangfoldiggjort på kopieringsmaskin. Fra 1987 til 1992 hadde utvalgslederen det redaksjonelle ansvaret, senere har Bent Salvesen fra Porsgrunn Roklubb hatt ansvaret for bladet, og bidratt til en vesentlig kvalitetsheving. For redaktørene disse årene har problemet oftest vært at det er vanskelig å få inn stoff fra klubber, kretser og medlemmer, og derfor har man i stor grad måtte produsere de fleste artiklene selv. Dette har ført til at bladet har utkommet noe uregelmessig. Reaksjonene på bladet har likevel i all hovedsak vært positive, og det kan ikke være tvil om at bladet dekker et viktig behov.[10]

Utvalget har utvilsomt også hatt betydning disse årene, blant annet ved å yte bistand til klubber som hadde problemer, og ved å ha bidratt til å starte opp enkelte nye klubber. Rapportene fra utvalget vitner li-

kevel om at virksomheten ikke alltid var tilstrekkelig skarpt avgrenset i forhold til andre utvalg, som Utdannings- og Rekrutteringsutvalget, Anleggsutvalget og enkelte av Treningsnemndas underutvalg.

Høsten 1987 fremmet Forbundsstyret forslag for Tinget om å gjenopprette et kvinneutvalg. Forslaget hadde sin bakgrunn i NIFs ønske om å få flere kvinner med i alle ledd innenfor idretten. Etter en meget opphetet diskusjon ble forslaget vedtatt med 55 mot 10 stemmer, og flertallets konklusjon var at et slikt utvalg var nødvendig «for å trekke kvinnene inn som ledere, trenere og utøvere i fremtiden».[11] *Kvinneutvalget* har siden den gang i perioder vært en sentral faktor i arbeidet for likestilling innenfor rosporten. Et bredt kontaktnett med klubbene ble utbygd, og en lang rekke kurs ble arrangert for å aktivisere kvinner både som ledere, trenere og dommere. Gjennom tilskuddsordninger fra NIF har utvalget fått bidrag til en rekke prosjekt, dels knyttet til kursvirksomhet, dels til mer sportslige stimuleringstiltak.

Likevel har det vært strid om Kvinneutvalgets berettigelse, særlig tidlig på 1990-tallet da Kvinneutvalget førte en nokså anonym tilværelse, blant annet fordi noen av utvalgets arbeidsområder ble overtatt av andre utvalg, dels også fordi det ikke ble stilt midler til disposisjon for utvalget. Striden nådde et klimaks under Tinget i 1993 da BARU foreslo å legge ned Kvinneutvalget med den begrunnelse at utvalget ikke var blitt valgt de siste årene av Tinget, og at utvalgets oppgaver ble ivaretatt av andre organ. Forbundsstyret sluttet seg til forslaget og mente at styret i stedet måtte arbeide for å få flere kvinner med i Forbundsstyret og utvalgene. Tingdelegatene var likevel av en klart annen oppfatning, og med 42 mot 14 stemmer ble forslaget forkastet.[12]

Fra 1987 og frem til i dag har andelen av kvinner i styre og faste utvalg økt fra 3 til 22. Av i alt 92 tillitsverv i 1999 innehadde kvinner i alt 26 verv (enkelte kvinner og menn hadde flere verv), noe som gir en kvinneandel på ca. 28,3 %. Det er liten grunn til å tvile på at Kvinneutvalgets arbeid har gitt et vesentlig bidrag til denne utviklingen.

Organisasjonsendringene i 1985 medførte også at Dommerkollegiet endret navn, og fra 1987 har utvalget hatt navnet *Banedommer- og Regattautvalget*, ofte forkortet BARU. Navneendringen var utvilsomt et resultat av at banedommerne allerede fra 1970-tallet hadde fått økt innflytelse på selve regattaavviklingen. På slutten av 80-tallet fikk utvalget eget sambandsutstyr, og har senere utviklet en total regattapakke med sambandsutstyr, megafoner, data- og tidtakerutstyr som arrangørene kan benytte. Som tidligere har utdanning av banedommere vært en hovedoppgave, og selv om antallet ikke har økt vesentlig, har utvalget likevel klart å utdanne såpass mange at man har hatt en kvalifisert dommerstand på fra 20 til 25

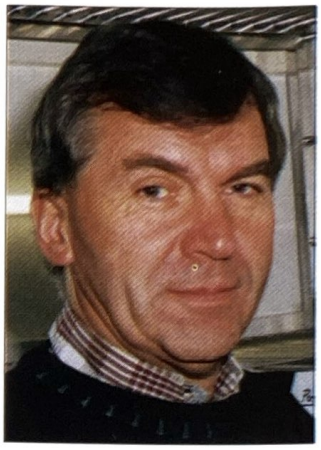

Som leder for Regionsutvalget påtok Tor-Henning Iversen seg oppgaven med å utgi et nytt medlemsblad for ro-interesserte. I tillegg var han sentral i arbeidet med regionsinndeling og endringer i organisasjonsstrukturen.

Einar Eriksen har i en årrekke representert Horten RK på Tinget, og vært en av flere som i perioder har vært kritisk til Kvinneutvalgets virksomhet og berettigelse. Gjennom humoristiske og tankevekkende innlegg har han på mange måter vært en viktig irettesetter, samtidig som innleggene nok har oppildnet Kvinneutvalget til større innsats. (B. Salvesen)

Per Bønsnæs (til venstre) fra NSR har i en årrekke vært en av våre mest fremtredende banedommere. Leder av BARU i flere år, og utvalgets første faste medlem i stryret. (Terje Thorsrud)

personer. Flere av dommerne holder høy internasjonal standard, og i alt 8 har i dag internasjonal dommerlisens.

Ettersom BARU fikk et større ansvar ved regattaer, har utvalget også fått høyere status. Det var derfor helt naturlig at lederen i utvalget fikk plass i Forbundsstyret fra 1993. Gjennom mange år har BARU særlig vektlagt fellesmøter med hele dommerstanden, noe som har skapt stor grad av enhet og et godt faglig miljø. I motsetning til mange andre utvalg har BARU også en bred internasjonal kontakt noe som er helt nødvendig for å utvikle dommerstanden. For enkelte har nok BARU ofte fremstått som svært formalistisk, men nettopp for å kunne ha et entydig og rettferdig regattareglement har denne formalismen vært absolutt nødvendig. Gjennom årene har BARU hatt dyktige ledere og utvalgsmedlemmer som har bidratt til den store respekt utvalget har innenfor rosporten.

ANDRE UTVALG

Tur- og Trimutvalget (TUTU) hadde registrert en betydelig vekst i tur- og trimdeltakelsen fra slutten av 70-tallet, og denne tendensen fortsatte utover i 80-årene. Fra 1986 til 1994 var Terje Holstad fra NSR formann i utvalget og styremedlem, og var en drivende kraft i arbeidet. I 1986 innstiftet utvalget to ettertraktede troféer, en krystallstatuett som tilfalt roere som hadde tatt gullmerket 10 ganger, og en sølvåre som skulle tildeles roere som hadde rodd minst 1000 km i løpet av sesongen. Positiv effekt for turroingen fikk også FISA-langturen i 1989 som Arendal Roklub arrangerte på en utmerket måte.

Terje Holstad (til høyre) ledet Tur- og Trimutvalget i nærmere ti år. Her sammen med lederen av FISAs langturutvalg, Bo Gammals. (T. Holstad)

FISAs leder for langturroing, Bo Gammels, var imponert over arrangementet og påpekte at «Norge var ideell for langturroing», samtidig som han trodde at arrangementet ville sette ytterligere fart i turroingen i Norge.[13] Den positive virkningen ble likevel kortvarig, og gjennom første del av 90-tallet har det vist seg vanskelig å rekruttere nye roere til turaktivitetene, til tross for en rekke tiltak.

De siste årene kan det likevel se ut som aktivitetene har økt. Utvalget, først med Tone Pahle Devor som leder og senere med Marianne Lundh, har stått for flere tiltak som skulle øke interessen. For å bedre kontakten mellom turroerne utarbeidet utvalget mail-lister med e-postadresse til en rekke turroere. Ro-orientering i Oslofjorden er et annet spennende tiltak – iverksatt av turroere i Christiania Roklub. En rekke tur-regattaer er avholdt på Sørlandet og i Oslofjorden og deltagelsen har vært økende de siste årene. Interessen for distansemerket har også økt, og i 1998-sesongen var det flere klubber enn noen gang tidligere som bestilte merker. Utvalgets båter har stadig oftere blitt utleid de siste årene, noe som har ført til at nye båter er innkjøpt.

Av de siste årenes mange flotte turarrangement, er det likevel ett som stikker seg ut. Sommeren 1997 inviterte Tur- og Trimutvalget til *Ro-eventyr i Hamsun-land* eller som det het i den engelske versjonen «Rowing Tour in the Midnight Sun». Med deltakere fra 10 nasjoner ble turen i Nord-Salten et mektig møte med nordlandsnaturen, midnattssolen og Hamsuns eventyrrike.

Tur- og Trimutvalgets langtur i 1997 i «Knut Hamsuns rike» ble en mektig opplevelse for deltagerne. (M. Lundh)

I likhet med Tur- og Trimutvalget hadde Anleggsutvalget funnet sin form på 1970-tallet. De sentrale arbeidsoppgavene besto nå som før i å bistå klubber og kretser med å realisere ulike byggeprosjekt og baneanlegg. Frem til 1995 ble utvalget i likhet med tidligere ledet av Knut Strengelsrud (se s. 167 f.). Da Arild Rekdal i 1987 ble ansatt som anleggskonsulent for Norges Kajakk- og Kanoforbund og Norges Roforbund, innebar dette at klubber og kretser med byggeplaner fikk uvurderlig hjelp blant annet i planleggingsfasen og i å utarbeide søknadene til STUI om tippemidler. Som anleggskonsulent hadde Rekdal svært god kontakt med STUIs folk, noe som bidro til å forkorte behandlingstiden. Samtidig fungerte Rekdal som sekretær for Anleggsutvalget. Dessverre ble konsulentstillingen inndratt etter to års virksomhet, noe som begge særforbundene beklaget sterkt.

Den altoverskyggende del av virksomheten innenfor Anleggsutvalget var likevel gjennom hele perioden knyttet til utbygningen av Årungen Rostadion og driften, selv om ansvaret i 1989 formelt ble overlatt til *Byggekomiteen for Årungen Rostadion* som også ble ledet av Knut Strengelsrud. Da anlegget i hovedsak sto ferdig i 1993, påtok byggekomiteen seg et begrenset drifts- og vedlikeholdsansvar. Fra 1994 har *Stiftelsen Årungen Ro- og Padlesenter* hatt ansvaret for drift og vedlikehold (se s. 222-226).[14]

Som vi har sett tidligere, forekom det at Forbundsstyret eller Tinget oppnevnte utvalg som hadde avgrensete oppgaver. Slike utvalg kunne eksempelvis legge frem lovforslag, forslag om organisasjonsendringer og lignende. I 1995 ble det oppnevnt et såkalt *Sikkerhetsutvalg* som skulle utarbeide et Sikkerhetsreglement. Resultatet var et omfattende dokument der man fikk nedfelt NRs grunnsyn på sikkerhet, et sikkerhetsreglement med 11 paragrafer og mer generelle betraktninger om sikkerhet, trafikkregler til sjøs, første-

hjelp, behandling av materiell, samt spesielle tiltak ved vinterroing og langtur. Ifølge paragraf 1 i sikkerhetsreglementet er alle roklubber forpliktet til å utarbeide et sikkerhetsreglement tilpasset lokale forhold, men «skal som minimum inneholde dette reglements bestemmelser». Forslaget ble året etter vedtatt på Tinget.

EN STABIL OG EFFEKTIV ADMINISTRASJON

Med Kjell Emblem som generalsekretær og Kari Andersen som regnskapsfører og sekretær hadde administrasjonen fått en stabil og effektiv duo som tok seg av den daglige kontakten med klubber, kretser, utvalg og styret, og som samtidig sørget for nødvendig korrespondanse, rundskriv, informasjon, referatskriving fra styremøter og regnskapsføring. Et gjennomgående tema i årsberetningene var at samarbeidet mellom styret og administrasjonen var godt, og at den «utgjør med sin rutine, interesse og arbeidsvillighet en meget effektiv og viktig del av vår virksomhet».[15]

Høsten 1984 sa Kari Andersen opp stillingen etter 9 års tjeneste for å overta som generalsekretær i Norges Dykkerforbund. Etter et kort intermesso ble Per Gustav Winsnes ansatt i mai 1986 og allerede samme høst het det at han «ser ut til å trives hos oss både med oppgaver og miljø».[16] Fra 1987 ble deltidsstillingen omgjort til full stilling og arbeidsområdet ble gradvis utvidet etter hvert som stadig mer av det daglige arbeidet ble utført med PC. For romiljøet har Winsnes vært et funn. Med sin store interesse for rosporten og samvittighetsfulle og positive arbeidsinnsats gjennom alle år, har han en høyt respektert plass innenfor det norske romiljøet.

Knut Strengelsrud (Kongsvinger RK) ledet i mer enn 20 år Anleggsutvalget. Om Sigurd Bang er «far» til anlegget på Årungen, kan Knut Strengelsesrud med fulle gjøre krav på å være «fadder» da det er han som har sørget for at anlegget har utviklet seg til ett av de flotteste i Norden.
(H.Due)

Per Gustav Winsnes (t.v.) og Kjell Emblem har i en årrekke utgjort det faste holdepunkt i NRs virksomhet og administrasjon. Her følger de interessert med i forhandlingene under Tinget 1999.
(B. Salvesen)

Kjell Emblems enorme betydning for rosporten gjennom de siste 20 årene er vanskelig å uttrykke i få ord. Gjennom sitt kjennskap til norsk rosport gjennom mer enn 30 år har han en enorm kontaktflate innenfor romiljøet, og samtidig har han som administrativ leder av Roforbundet, etablert nødvendige kontakter inn til andre særforbund, NIFs administrasjon, STUI og Olympiatoppen. Med sin mangeårige erfaring kjenner han til bunns idrettsorganisasjonenes mange irrganger, noe som har vært til uvurderlig hjelp for å få tilskudd til virksomheten og skape et samarbeid med andre særforbund. Som medlem av Treningsnemnda har han ikke bare bidratt til den sportslige fremgangen, men i stor grad vært det faste element som er nødvendig for å skape stabilitet og kontinuitet – så vel innad i miljøet som utad i ro-verden.

Arbeidet til administrasjonen kjennetegnes av effektivitet og orden, og det var ikke uten grunn at styreformannen i 1991 uttrykte følgende:[17]

> «Vi har en administrasjon som det står respekt av i Idrettens Hus, noe vi til stadighet får høre fra andre særforbund.»

Høsten 1999, etter å ha tilbragt 25 år i Idrettens Hus på Rud i Bærum, ble forbundskontoret på ny flyttet tilbake til Oslo, og denne gang til Toppidrettssenteret ved Ullevål Stadion der de fleste særforbund nå er installert.

ANLEGGSVIRKSOMHET OG UTBYGGING AV ÅRUNGEN

De siste 20 år har det totalt sett vært en imponerende byggevirksomhet i klubber og kretser. Fra 1980 og frem til 1999 mottok rosporten i alt ca. 24,7 millioner kroner. Til sammenligning var samlet tildeling frem til 1980 vel 4,1 millioner kroner. [18] Omtrent halvparten av beløpet har tilfalt klubber og kretser, mens den andre halvdelen har gått til utbyggingen av Årungen.

Tre nye fylkesanlegg har sett dagens lys – Stokkavannet ved Stavanger, Jonsvannet ved Trondheim og Vangsvatnet på Voss. Særlig det sistnevnte anlegget som Hordaland Rokrets har bygd ut, har blitt brukt mye – blant annet til 3 NM og flere Norges-Cup-stevner de siste 10 årene. Når det gjelder tildelinger til klubbene, får vi her nøye oss med å konstatere at de fleste klubbene i Norge har nytt godt av tippemidlene, blant annet til nye båthus, klubbhus, brygger, robasseng, båtmateriell og baneanlegg.

Anleggsvirksomheten etter 1980 har for en stor grad vært preget av utbyggingen av Årungen rostadion til riksanlegg. Planleggingen av videre utbygging av Årungen Rostadion startet i 1983 da

Årungen Ro- og Padlesenter med det gamle og nye båthuset. I forgrunnen Sondre Stokke Naadland (t.h) og Kristian Lien Jensen fra Christiania RK.

Anleggsutvalget tok kontakt med STUI og NIFs anleggsutvalg for å drøfte mulighetene for en total utbygging av Årungen til et fullverdig riksanlegg. Begge organ stilte seg positive til de den gang nokså luftige planene, og oppmuntret av dette tok Anleggsutvalget fatt på det møysommelige arbeidet med å ferdiggjøre en søknad til STUI der alle formaliteter var brakt i orden. Arbeidet med søknaden tok lang tid, noe som dels hadde sammenheng med ulike interesser blant grunneierne, dels at offentlige myndigheter som Vegdirektoratet, Ås Kommune og Akershus Fylke ønsket å få oppfylt en rekke krav. I tillegg krevde det mye arbeid å få kommunale og fylkeskommunale myndigheter til å godkjenne planene for utbygningen, og samtidig sørge for at både Akershus fylke og vertskommunen Ås bidro til finansieringen. Da søknaden ble overlevert STUI i 1987 besto den i alt av 800 sider, noe som forteller om hvilken møysommelig prosess det hadde vært å få alle element på plass. Søknaden til STUI var i sin helhet utført av Knut Strengelsrud, og arbeidsmengden tilsvarte om lag to årsverk.

Det endelige kostnadsoverslaget i 1987 var på 20 millioner kroner. Av disse hadde Akershus fylke gitt et forhåndstilsagn på 2 millioner, mens Ås kommune ville bidra med 120.000 kroner. Forventet tilskudd fra STUI var 50 % eller 10 millioner. Det resterende beløp, bortimot 8 millioner skulle Norges Roforbund stå for i form av dugnad og rabatter. Etter en behandlingstid på nærmere to år, kunne arbeidet igangsettes høsten 1989 med Knut Strengelsrud som formann for Byggekomiteen, og med Arild Rekdal som lønnet byggeleder for prosjektet. Første byggetrinn med nye startbrygger, starttårn, flyttbare startpontonger, nye strekk i Albanosystemet og en ny premiebrygge sto ferdig i slutten av mai 1990 da NR arrangerte

Klubbhuset og båthallen på Årungen har gjort livet enklere både for roerne og regattaarrangørene. (Ronytt)

Scandinavian Open og World Cup i singlesculler. I tillegg var nytt sambandsutstyr, tidtakeranlegg og katamaraner for banedommerne på plass. Arrangementet ble i styrets beretning kalt «en gedigen suksess», og betegnet som «en god start på forberedelsene til vårt neste store mål, Junior-VM 93».

Våren 1993 var anlegget ferdig med nytt tårn for dommere og tidtakere i målområdet, tribuneanlegg og nytt båthus med diverse aktivitets- og beboelsesrom. I sluttfasen fungerte Harald Åsebø fra Askøy Roklubb som anleggsleder, og sammen med arbeidsledige på tiltak, ble båthuset og tårnet ferdiggjort. Til tross for en rekke innbrudd og hærverk sto anlegget ferdig da sesongen startet våren 1993.

Den totale prislappen for hele anlegget, var ifølge Knut Strengelsrud 27,6 millioner kroner. Innkalkulert i denne summen var 12 millioner i dugnad og rabatter. Dessverre sviktet Akershus fylke sitt løfte om to millioner da fylkeskommunen i 1992 halverte beløpet. For å få fullført arbeidet måtte NR gjennom NIF forskuttere den manglende millionen. I en egen rapport fra Byggekomiteen skriver Knut Strengelsrud blant annet:

> Arrangementskomiteen for JR-VM ble i siste uke av juli overlevert «et anlegg verdig et internasjonalt toppmesterskap». Rapporten avsluttes slik: «Vi har i dag fått et riksanlegg av meget høy, internasjonal standard. Å ta vare på og verne om dette krever felles, positiv innsats fra vårt samlede romiljø.»

Mange dugnadstimer ble utført på Årungen. Her ser vi Thor Næss fra Tønsberg som klargjør bølgebryterne som skal legges ut ved start. (Ronytt)

Sommeren 1994 ble ansvaret for anlegget, som nå fikk navnet *Årungen Ro- og Padlesenter*, overlatt til en stiftelse med 9 medlemmer. Norges Roforbund har 3 medlemmer, Norges Padleforbund 2, Norges Landbrukshøyskole 3 og Ås kommune 1 medlem. [19]

I flere årsrapporter blir det gjentatte ganger understreket hvor viktig det er å ta vare på anlegget. Fra deler av anlegget ble tatt i bruk i 1990 og frem til i dag har hovedproblemet vært å få til en tilfredsstillende drifts- og vedlikeholdsordning. Særlig har det i perio-

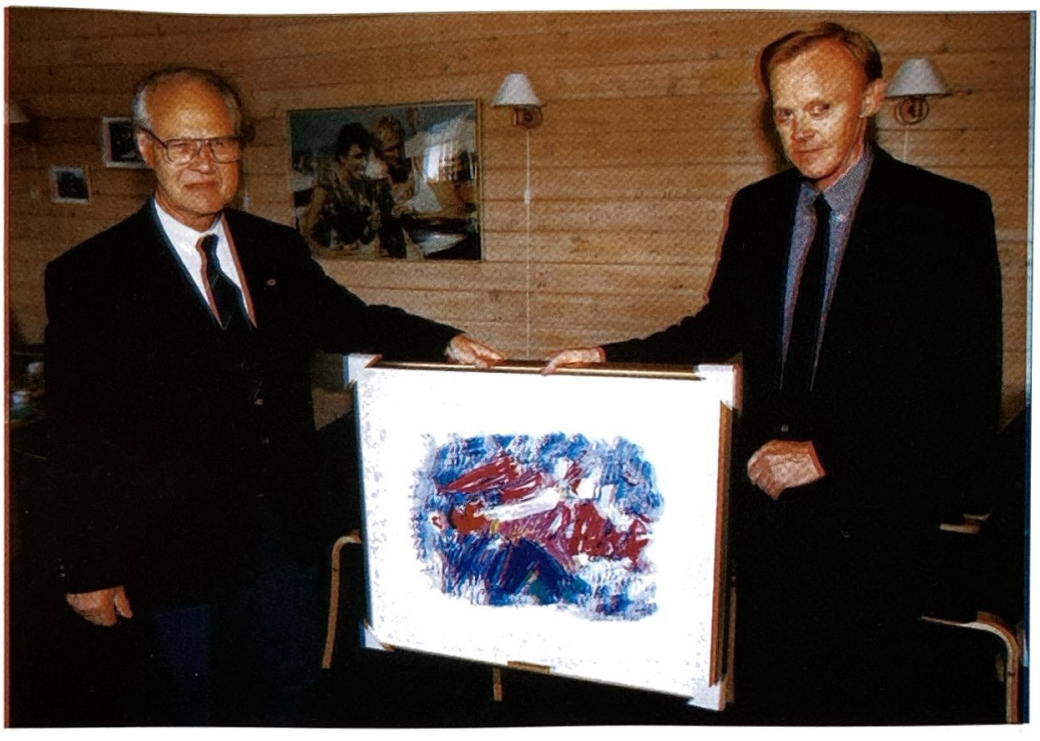

Anlegget på Årungen ble offisielt overdratt til brukerne i 1993. Her mottar lederen av byggekomiteen, Leif Ljungqvist, gave fra formannen i NIF, Hans B. Skaseth. (NR)

der vært vanskelig å få de faste brukerne til å delta i dugnadsarbeid. Med flere ulike brukergrupper, fra elitegruppen til ulike klubbgrupper, regattaarrangører og i tillegg grupper av padlere, sier det seg selv at drifts- og vedlikeholdsansvaret har en tendens til å bli fragmentert og pulverisert. Riktignok betales det en viss leie for bruken av Årungen, men inntektene herfra dekker ikke på langt nær det som er nødvendig for å holde anlegget i tipp, topp stand. Skal anlegget bli tatt vare på, er første betingelse at man får en fast vaktmester som helst har tilhold på stedet. Dernest bør det offentlige sørge for tilstrekkelige tilskudd til driften, slik tilfellet er for idrettsanlegg som kommune eller fylke eier, ellers vil så vel Årungen som andre kostbare riksanlegg gå en usikker fremtid i møte.

Tilskuddene fra STUI var blant annet knyttet til betingelse av at anlegget skulle brukes både av roere og padlere, men padlernes interesse for Årungen som et nasjonalanlegg for padlesporten var i flere år nokså betinget. Inntrykket som festet seg var at Norges Padleforbund gjerne ønsket å benytte Årungen, men samtidig var forbundet på jakt etter et eget nasjonalanlegg. Denne tvilen om Padleforbundets holdning til Årungen ble heldigvis avlivet på et fellesmøte mellom de to forbundene høsten 1999, der det var «bred enighet om å stå samlet bak Årungen som nasjonalanlegg for roing og padling».[20]

SCANDINAVIAN OPEN OG JUNIOR-VM

Bakgrunnen for den hektiske byggeaktiviteten på Årungen på slutten av 80-tallet var blant annet FISAs henvendelser til NR om å ar-

Kjell Emblem (t.v.), Knut-Arthur Mosness Norstad og Kjell Eriksen foran Norges Roforbunds stand der de reklamerer for Junior-VM på Årungen.

rangere et FISA-mesterskap. Fra slutten av 1970-tallet ble NR oppfordret om å påta seg et slikt arrangement, og utover på 80-tallet var dette stadig oppe på de årlige FISA-kongressene. Så lenge man ikke hadde et regattaanlegg som tilfredsstilte FISAs krav, så var et FISA-mesterskap utenkelig. For NR var det klart et sterkt ønske om å få et mesterskapsarrangement til Norge, blant annet fordi et slikt løft ville bidra til at Norge ville få A-status blant medlemslandene.

Spørsmålet om Norge skulle påta seg et slikt arrangement, ble naturlig nok gjenstand for drøfting på tingene fra 1987, og en merket en enstemmig oppslutning om et slikt arrangement. På denne bakgrunn ble søknaden om å arrangere Junior-VM på Årungen i 1993 behandlet på FISA-kongressen i 1989. NR stilte med egen stand på kongressen der man informerte om Årungen og det planlagte VM. Sovjet ønsket også å ha VM dette året, men FISAs president, Thomas Keller, som i mange år hadde ønsket at Norge skulle påta seg et slikt arrangement, presset Sovjet til å søke om mesterskapet året etter.[21]

En generalprøve på om Norge var i stand til å gjennomføre et såpass stort arrangement, var Scandinavian Open med innlagt World-Cup i singlesculler i slutten av mai 1990. Hele 20 deltakerland var med, og styret omtalte arrangementet som «en gedigen suksess» og «en god start på forberedelsene til vårt neste store mål, Junior-VM 93».Dessverre måtte man nå, i likhet med mange ganger tidligere,

registrere at «det eneste som klikket var TV-sporten».[22] Når sant skal sies så var det nok også andre negative sider, blant annet ble kostnadene en del større enn budsjettert.[23]

Selve forberedelsene til Junior-VM ble overlatt en egen arrangementskomité, under ledelse av Leif Ljungqvist. Den praktiske gjennomføringen og organiseringen av ulike arrangementsutvalg ble overlatt Horten Roklubb og Ove Finsveen, som klarte å aktivisere mesteparten av Ro-Norge i et fellesløft for et optimalt arrangement. På Tinget høsten 1992 ble planene bearbeidet, og formannen, Knut-Arthur Mosness Norstad, avsluttet Tinget med en oppfordring om å hjelpe til med arrangementet som var "hele Ro-Norges ansvar og utfordring".[24]

VM-arrangementet i begynnelsen av august var til da tidenes største junior-regatta med deltakere fra 40 nasjoner fra alle verdensdeler. FISA-representantene omtalte arrangementet «som tidenes beste arrangerte Junior-VM», og ved FISA-kongressen i slutten av august ble arrangementet på ny fremhevet. Så langt var det god grunn for både arrangementskomiteen og funksjonærstaben å være fornøyd. Men som kjent - etter den søte kløe kommer den sure svie. Da regnskapet for arrangementet ble gjort opp, viste tallene et underskudd på ufattelige 1,1 millioner kroner. En av årsakene til det store underskuddet var at antallet deltagere langt oversteg anslaget, og dermed ble innkvarteringen langt dyrere enn forventet.

Likevel er det god grunn til å fremheve de positive sidene, slik formannen gjorde i sin beretning til Tinget:[25]

> «Det negative økonomiske resultat får vi se opp mot de positive sportslige resultater. Vi lykkes sportslig og vi har nå en organisasjonskomité som kan arrangere de største mesterskap. Jeg tror dette er en god investering i fremtidens ro-Norge.»

KRISE OG SOLIDARITET

Underskuddet ved Junior-VM i 1993 var ikke det eneste som skulle skape problemer for rosporten. Ferdiggjøringen av Årungen stadion hadde medført at NR gjennom NIFs garantiordning, hadde forskuttert ca. 1 million kroner til anlegget da Akershus Fylke gikk fra sitt opprinnelige tilbud. Dermed hadde i realiteten NR i løpet av 1993 pådratt seg en gjeld på over 2 millioner kroner, og samlet var gjelden ved regnskapsårets slutt i alt på vel 2,9 millioner kroner og en negativ egenkapital på noe over 1,1 million kroner. Riktignok hadde man et visst håp om å få ekstrautgiftene til Årungen dekket med tippemidler, men likevel var situasjonen nærmest helsvart.

Mens andre særforbund som var kommet i lignende vansker, hadde valgt å la kreditorene bære deler av gjelden, satset NR på å gjøre opp

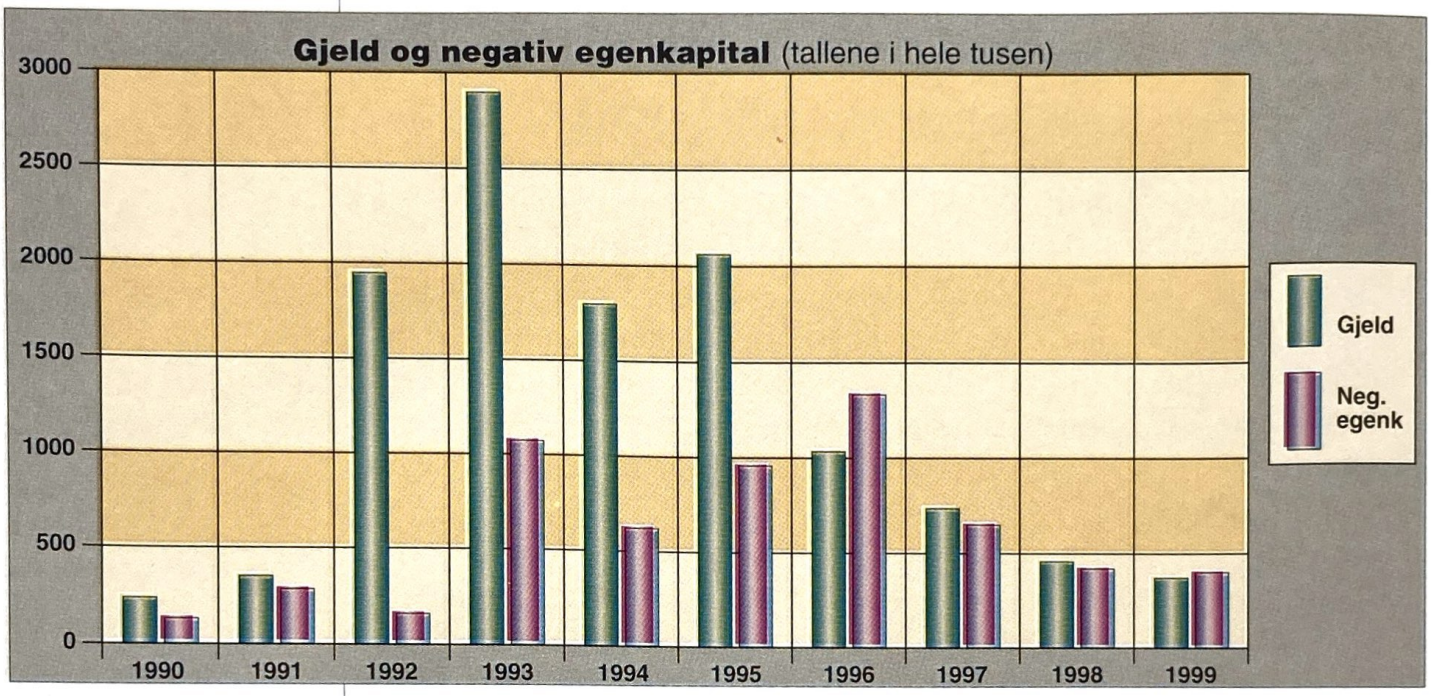

for seg. I første omgang foreslo styret overfor Tinget at inntektene fra NRs fond de neste 5 årene skulle anvendes til nedbetaling av gjeld. Med stort flertall ble forslaget vedtatt. For å skaffe likvider til nedbetalingen lånte NR kr. 200.000 av fondets kapital. Dermed hadde man sikret seg en viss likviditet, og samtidig gikk forbundets renteutgifter til fondet med til å betale ned samlet gjeld. I tillegg sørget styret for at en betydelig del av ordinære inntekter ble brukt til nedbetaling, og i løpet av ett år var gjelden redusert med vel 1 million kroner og den negative egenkapitalen til ca. 650.000 kroner.

Året etter var derimot sørgelig, og i stedet for å ha et betydelig overskudd på driften , fikk man en svikt i forhold til budsjettet på over kr. 700.000. Dermed økte gjelden på ny til over 2 millioner, og en negativ egenkapital på nesten 1 million kroner. Trøsten var at man hadde håp om et ekstraordinært tilskudd fra Kulturdepartementet.[26]

Regnskapet for 1995/96 viste riktignok at man hadde redusert gjelden med nesten 1 million kroner, men samtidig hadde man avskrevet vel 800.000 kroner i ikke innbetalte anleggsmidler til Årungen. Den negative egenkapitalen økte dermed til noe over 1,3 millioner. I januar 1996 viste kassakreditten til NIF en utestående gjeld på 1,7 millioner, og NIF som rimelig nok var bekymret, engasjerte et revisjonsfirma til å gjennomgå Roforbundets regnskap. Et sammendrag av revisjonsfirmaet konklusjoner var:

1. God og ryddig regnskapsføring, tillit hos kreditorene som har vært godt underrettet.
2. Norges Roforbunds økonomiske problemer oppsto i 1993, og har preget Roforbundets drift i tiden etterpå.

3. «Uten at det blir foretatt en betydelig nedskjæring i kostnadene for 1996, vil det ikke være mulig å oppnå et resultat som går i balanse, fordi nedskrivninger av anleggsmidler er foretatt med i overkant av kr. 800.000.»
4. «Det kan stadfestes at Norges Roforbund ved utgangen av januar 1996 har et refinansieringsbehov på ca. kr. 1.900.000. Det er ikke realistisk å forestille seg at Norges Roforbund ved egen innsats kan skaffe disse midler til veie i overskuelig fremtid, uten at dette vil få vesentlige konsekvenser for Roforbundets drift.»

På bakgrunn av revisjonsfirmaets rapport utarbeidet NIF en søknad til Kulturdepartementet om ekstraordinær støtte til NR med kr. 1,900.000. Departementet fryktet at innvilgelse ville skape en presedens i andre tilsvarende saker, og søknaden ble derfor avslått. I avslaget ble det konkludert med følgende:

> «Det økonomiske uføret Norges Roforbund har kommet opp i skyldes egne beslutninger og vurderinger uten fast garanterte tilskudd. Det er således Departementets syn at Norges Roforbund ved egen hjelp bør finne løsningen gjennom de normale støtteordninger og egen aktivitet.»

Forbundsstyret, under ledelse av Arild Marvik, fant det da riktig å iverksette en «hestekur» fremfor en langsom «seigpining», og lederne i landets roklubber ble innkalt til møte for å drøfte den alvorlige situasjonen. Ett av tiltakene som ble luftet var en såkalt «økonomisk dugnad fra klubbene etter evne-prinsippet», og det var enighet om at et forslag om dette måtte behandles på Tinget.

På Tinget la styret frem forslag til hvor mye hver enkel klubb skulle betale ut fra en totalvurdering av klubbenes ressurser. Selv om enkelte klubber hadde innsigelser mot beregningsmåten, var et samlet Ro-Norge med på å vedta økonomidugnaden. Holdningen til tingdelegatene var at det økonomiske uføret man var kommet opp i, hadde man alle et ansvar for, og derfor var det riktig at alle måtte yte noe. Prinsippet om økonomidugnaden ble deretter enstemmig godkjent. Noen klubber tegnet seg til og med for større beløp enn foreslått. Solidariteten som kom til uttrykk inspirerte styret til økt innsats for å redusere gjelden så snart som mulig, og Marviks beretning til Tinget året etter viste at en gedigen snuoperasjon hadde funnet sted. Selv om tilskuddene fra NIF og Olympiatoppen hadde vært mindre enn forventet, hadde gjelden likevel blitt drastisk redusert. Det var et stort øyeblikk da formannen leste følgende avsnitt:[27]

> «Som det fremgår av regnskapet er gjelden som planlagt ytterligere redusert i 1997. Dette er først og fremst klubbenes fortjeneste i forbindelse med økonomidugnaden. Det økonomiske løft et enstemmig Roting vedtok i fjor har vakt oppsikt i idretts-Norge. Vi har vist at vi står sammen og at vi rydder i eget hus uten ryddehjelp utenfra. Dette står det respekt av og vil være en styrke for norsk ro-

sport i fremtiden. I følge det budsjettforslag som blir lagt frem for årets Ting vil Norges Roforbund være gjeldfritt i løpet av 1998.»

Ved utgangen av regnskapsåret 1998 var all ekstern gjeld betalt, og i tillegg hadde man sikret seg gode sponsoravtaler med LO og Wilhelmsen Lines som hovedsponsorer. Året etter ble også den interne gjelden til Norges Roforbunds fonds oppgjort.[28]

Et annet resultat av solidaritetsånden var gjenopplivningen av *Rosportens Venner*. Foreningen var blitt stiftet i 1993 i forbindelse med Junior-VM. Etter noen år i dvale fikk Forbundsstyrets økonomiutvalg noen roentusiaster til å sette i gang en vervekampanje. Resultatet var at om lag 130 rovenner i dag er medlemmer, og av medlemskontingenten har kr. 25.000 gått til Roforbundets rekrutteringsprosjekt. I tillegg har en av foreningens medlemmer satt opp en evigvandrende pokal «Rosportens Venners Ærespokal» som skal tildeles personer som har bidratt til fremme av norsk rosport. For 1998 ble pokalen tildelt Morten Bergesen og Tom Erik Klaveness for deres store bidrag til rekrutteringsprosjektet. På Tinget i 1999 tilfalt pokalen Thor Nilsen som et utrykk for den enorme betydning han har hatt for norsk rosport i nærmere 50 år.[29]

OFFENTLIGE TILSKUDD OG ANDRE INNTEKTSKILDER

Frem til ca. 1950 hadde inntektene til NR i hovedsak kommet fra egen virksomhet. I de neste tre tiårene hadde inntektsoverføringene fra det offentlige med rammetilskudd og prosjektmidler fra NIF sammen med tippemidler fra STUI etter hvert blitt bærebjelken i forbundets økonomi. På slutten av 70-tallet var sponsormidler blitt vanlig i mange idretter, men for rosporten og NRs økonomi betydde de den gang relativt lite.

Tabellen på neste side forteller om temmelig dramatiske endringer – særlig etter 1987. Mens det såkalte rammetilskuddet og ulike prosjekttilskudd fra NIF utgjorde ca. 70-75 % frem til 1987, har andelen senere blitt betydelig redusert slik at den i 1999 lå på godt under 30 %. Selv om kronebeløpene fra NIF viser en mindre endring, er det god grunn til å minne om at prisstigningen fra 1987 til i dag er nokså nøyaktig 42 %.[31] Om vi ser på de samlete overføringene fra det offentlige frem til 1987 (tilskudd fra NIF, STUI, NOK sammen med Olympiatoppen) varierer disse fra ca. 75 % til noe over 80%. Etter 1987 har tilskuddene fra det offentlige vist en nedadgående tendens, bortsett fra i 1993. Ved utgangen av 1990-tallet ser vi at andelen av offentlige tilskudd er under 50 %. Samme tendens kan en se i en rekke særforbund.

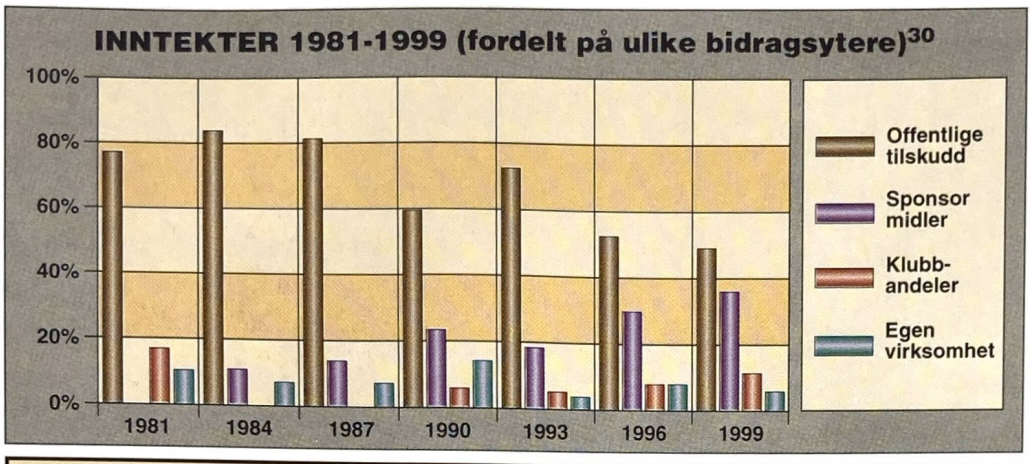

Tilskudd til Roforbundet i hele tusen kroner

1981-1999

År	NIF	STUI	NOK	Sponsor	Klubband.	Eget virke:	I alt
1981	1078	108	14	0	221	140	1561
1984	1488	118	57	203	0	117	1985
1987	1602	100	155	300	0	127	2284
1990	1508	0	315	688	120	371	3002
1993	1539	0	1150	665	170	131	3655
1996	1392	0	790	1228	336	344	4090
1999	1288	38	955	1595	539	222	4637

Resultatet av de politiske myndigheters manglende vilje til å opprettholde støtten til idretten, har vært at særforbund i økende grad er blitt avhengige av overføringer fra sponsor-markedet. Mens støtten fra næringsliv og organisasjoner var ubetydelig tidlig på 80-tallet, økte den til 10 % i 1984, og fra slutten av 80-tallet og frem gjennom mesteparten av 90-tallet har den utgjort om lag 20 %. *Sponsorservice* har vært en viktig samarbeidspartner for å skaffe sponsorer disse årene, og blant disse kan vi nevne *Norol, Statoil, Hansa, Adidas, NIKE,Eeg-Henriksen,Good Shape Trading, Stabburet, Ringnes, XL-1, Nycomed Pharma* og *Color Line*. Etter at NR de to siste årene har sikret seg sponsoravtaler med både *LO* og *Wilhelmsen Lines* ser vi at andelen i dag utgjør om lag 1/3 av totale inntekter.

Selvsagt er det all grunn til å understreke den store betydningen sponsormidlene har, og kanskje særlig fordi at noen av sponsorene i dag ikke ensidig er opptatt av toppresultater. Likevel er det verd å understreke at de sportslige resultatene i stor grad avgjør hvem som skal nyte godt av sponsortilsskuddene, noe som skaper en økonomisk usikkerhet i mange særforbund og vanskeliggjør en fast og langsiktig planlegging. Signaler fra NIF de siste to årene kan tyde på større vilje til å støtte breddetiltak og små særforbund som sliter i forhold til sponsormarkedet, men det gjenstår å se om politikerne er villige til å øke samlete overføringer til NIF og Olympiatoppen.

Et annet markert trekk ved fordelingen er de såkalte egen-

Sponsortilskuddene er blitt en viktig del av det økonomiske fundamentet de siste årene. Fra venstre: Rolf Thorsen, Lars Bjønness, Kjetil Undset, Sverke Lorgen og Snorre Lorgen. (NR)

andelene som klubber med roere på høyt nivå betaler inn til Treningsnemnda for at man skal kunne gjennomføre de planlagte samlinger og stevnedeltakelse. Fra 1993 til i dag har det vært en klar vekst, noe som dels har hatt sammenheng med den vanskelige økonomiske situasjonen Roforbundet har befunnet seg, dels at det har vært stor enighet om ikke å redusere den sportslige aktiviteten. For mange klubber var disse innbetalingene en kilde til bekymring, dels på grunn av svak klubbøkonomi, dels fordi aktive som deltar i elitegruppen mister noe av klubbtilhørigheten. Flere ganger ble spørsmålet om egenandeler tatt opp til diskusjon på Tinget, blant annet i 1989 og 1990. Særlig enkelte klubber med store egenandeler ønsket å redusere disse, men forslag om slike reduksjoner ble alltid nedstemt. I kritikken av egenandelene var det også tydelig at belastningen ble oppfattet som større for klubbene i utkantene enn sentrale Østlands-klubber, blant annet fordi treningssamlingene i stor grad var lagt til Årungen.

Etter at de økonomiske problemene meldte seg i 1993, har egenandelene i liten grad vært diskusjonstema under budsjettbehandlingene. At store egenandeler er en uting, er det enighet om. Når tingrepresentantene de siste årene stilltiende har akseptert disse, er det et utrykk for et samlet ønske om å gjøre noe med Forbundets underskudd samtidig som det har vært enighet om å opprettholde målsettingen om norske utøvere i verdenstoppen.

Karstein Stien og Hans Bru i Hordaland Rokrets var idéskaperne bak Rosettlotteriet, som ga NR, kretser og klubber kroner i kassen. (K. Stien)

Andre former for inntektsbringende virksomhet har vært enkelte lotterier og bingoinntekter. I denne forbindelse er det god grunn til å nevne *Rosettlotteriet* som ga forbundet over kr. 80.000. De samlete inntekter ellers fra lotteri og bingo har likevel vært beskjedne de siste årene, men for enkelte klubber har slike lotterier gitt kjærkomne inntekter. Vi må også trekke frem *Olympiatrav* hvor Norsk Travselskap samarbeidet med særforbund og idrettsutøvere om å gjøre travspill mer kjent. I den endelige finalen på Bjerke viste Rolf Thorsen på ny sitt vinnerinstinkt ved å gå helt til topps i en kuskematch.

HVORDAN BLE INNTEKTENE FORVALTET?

Fra 1965-1980 hadde det skjedd en merkbar omfordeling av midlene ved at andelen til administrasjon hadde økt fra ca. 10% til 20% og Treningsnemndas andel var i 1980 økt til i overkant av 50 %. Samtidig var det en klar nedgang i midler som ble ført tilbake til klubber og kretser (se s. 163).

Oversikten nedenfor for årene fra 1981 til 1999 bekrefter at andelene til Treningsnemnda har stabilisert seg på i overkant av 40 %. Samtidig har andelen til lønn og administrasjon økt til noe over 30 % i perioden. Inntrykket er ellers at den delen som har vært rettet mot arbeidet i klubber og kretser, har vært lav gjennom mesteparten av perioden, men noe større tildelinger til utvalgene på 90-tallet kan tyde på at rekruttering og mer breddeorientert roing har fått større oppmerksomhet. Fra 1990 merker vi også en viss økning til Junior- og Rekrutteringsutvalget under Treningsnemnda, noe som blant annet førte til en merkbar fremgang for våre beste juniorroere disse årene.

UTGIFSPOSTER 1981-1999 *(beløp i hele tusen kroner)*[32]

ÅR	LØNN OG ADMINI-STRASJON		TRENINGS-NEMNDA ELITE		TRENINGS-NEMNDA JR./REKR.		STYRE OG UTVALG		ANNET		UTGIFTER I ALT	DRIFTS-RESULTAT
	SUM	%	SUM	%	SUM	%	SUM	%	SUM	%		
1981	434	27,8	615	39,4	112	7,2	55	3,6	343	22,0	1559	+1
1984	629	31,8	920	46,6	24	1,2	57	2,9	345	17,5	1976	+9
1987	676	29,6	1037	45,4	31	1,4	98	4,3	439	19,2	2282	+2
1990	1165	35,6	1109	33,6	148	4.5	194	5,9	688	20,9	3304	-302
1993	1285	37,2	1271	36,8	134	3,9	220	6,4	541	15,6	3451	+204
1996	1282	36,5	1339	38,0	113	3,2	232	6,6	544	15,5	3510	+581
1999	1381	31,6	1885	43,2	198	4,5	269	6,4	631	14,5	4364	+274

Ellers bekrefter tallene fra 1996 og 1999 at styret har satt tæring etter næring, og gjennom nøkterne tildelinger klart å skape betydelige driftsoverskudd slik at en har maktet å bli gjeldfri.

NORDISK SAMARBEID

Samarbeidet innenfor den nordiske rofamilie hadde helt fra starten vært sterkt knyttet til arrangementet av Nordisk Mesterskap. I stedet for å ha et fast administrativt organ, ble styrefunksjonen tildelt det landet som hadde ansvaret for mesterskapet. Drøftingene og vedtakene som ble gjort, hadde også for det meste sammenheng med mesterskapet, og dreide seg i første rekke om båtklasser, løpsrekkefølge, andre praktiske spørsmål og utdeling av ærestegn. Den nære tilknytning til mesterskapet kom også til uttrykk i møtehyppigheten da møtene vanligvis bare ble avholdt i forbindelse med mesterskapsarrangementene. Møtene synes alltid å ha foregått i stor fordrageligheit, selv om det var uenighet, blant annet om hvilke båtklasser som burde inngå i mesterskapene.

Fra midten av 60-tallet utviklet det seg gradvis et eget nordisk mesterskap for juniorer fra nordisk ungdomsmesterskap og juniorlandskamp til Nordisk Mesterskap for juniorer (smlg. s. 185). Fra 1968 og frem til 1998 har det vært Nordisk Mesterskap hvert år med juniormesterskap ett år og seniormesterskap det neste. De årvisse konkurransene førte også til etablering av en Teknisk Komité som normalt kom sammen hvert år. I årene etter at Juniormesterskapet ble innført, oppsto et nærmere nordisk samarbeid på trenersiden.

Utover på 80-tallet ble det etter hvert tydelig at Nordisk Roforbund og virksomheten trengte fornyelse. For å skape mer interesse for regattaene foreslo norske representanter i 1985 at de nordiske landene burde gå sammen om å arrangere en bred internasjonal regatta hvert år. Forslaget om en såkalt «Nordisk Cup» ble positivt mottatt, og Norge ble tildelt ansvaret for en slik regatta året

Plakat for Scandinavian Open på Årungen.

etter.[33] Arrangementet fikk navnet *Scandinavian Open*, et navn som fortalte at regattaen var åpen for alle. Tanken var at regattaen skulle trekke god internasjonal deltakelse og bli et «Nord-Europas Luzern». Arrangementet på Årungen i 1986 fikk rimelig god internasjonal deltakelse, og i tillegg stilte de nordiske landene med sine beste mannskap. Året etter var det Sveriges tur, og nok et vellykket arrangement ble notert. Dessverre klarte verken danskene eller finnene de neste årene å følge opp, noe som skapte usikkerhet innad i Nordisk Roforbund om viljen til å satse på Scandinavian Open. I 1989 var Norge på ny en pådriver for å bedre standarden på regattaen, og klarte å få de andre landene med på følgende:

Både Alf Hansen (t.v.) og Rolf Thorsen (t.h.) er hedret med Thomas Kellers medalje for fremragende innsats for rosporten. Bildet er fra VM i Luzern 1982 der de to sikret Norge gull i 2x. I midten en lykkelig Thorleif Torgersen, formann i NR. (R. Odiin)

gang i OL. Et stort flertall av delegatene sluttet seg til synet om at «roing fortsatt vil være en bevegelse av oppdragende, sosial og amatørmessig karakter».[39] I årene som fulgte ble reklamespørsmålet tatt opp med jevne mellomrom, og i 1997 ble reklamebestemmelsene endret, noe som blant annet førte til sterke reaksjoner i Tyskland og Frankrike med delvis boikott av World Cup året etter. På kongressen i 1997 vedtok delegatene med 92 mot 9 stemmer å fjerne begrepet *amatør* fra FISAs regelverk.[40] Dermed var også den internasjonale rosporten mer på linje med utviklingen innenfor andre idretter.

Spørsmålet om antall båtklasser i internasjonale mesterskap hadde særlig sammenheng med ønsket mange land hadde om å innføre lettvektsklasser i OL. Kravet fra IOC har vært at antallet båtklasser ikke skal økes, og dermed måtte innføring av lettvekt i OL føre til at noen tradisjonelle båttyper gikk ut. På en ekstraordinær kongress i Budapest 1993 vedtok delegatene med knappest mulig margin å innføre tre lettvektsklasser i OL – dobbeltsculler og firer uten for herrer, samt dobbeltsculler for damer. Båtene som ble fjernet var herrebåtene firer og toer med styrmann, og i dameklassen toer uten. For Norge som i en årrekke hadde vært en av pådriverne for å fjerne de nevnte herrebåtene, var dette utvilsomt en stor seier. Derimot har Norge ikke fått tilstrekkelig antall stemmer for sine forslag om å ta bort de samme båttypene i FISA-mesterskap. [41] I sammenheng med OL-arrangementene har FISA i samsvar med IOCs krav vedtatt kvotebegrensninger på antall roere totalt i OL og kvalifiseringsregler. Ved OL i Sidney er antallet roere fastsatt til 550 – en reduksjon fra 1996 da antallet var 606.[42]

Et problematisk tema i mange år var seiersseremoniene ved FISA-mesterskapene. For å unngå politiske markeringer vedtok FISA i

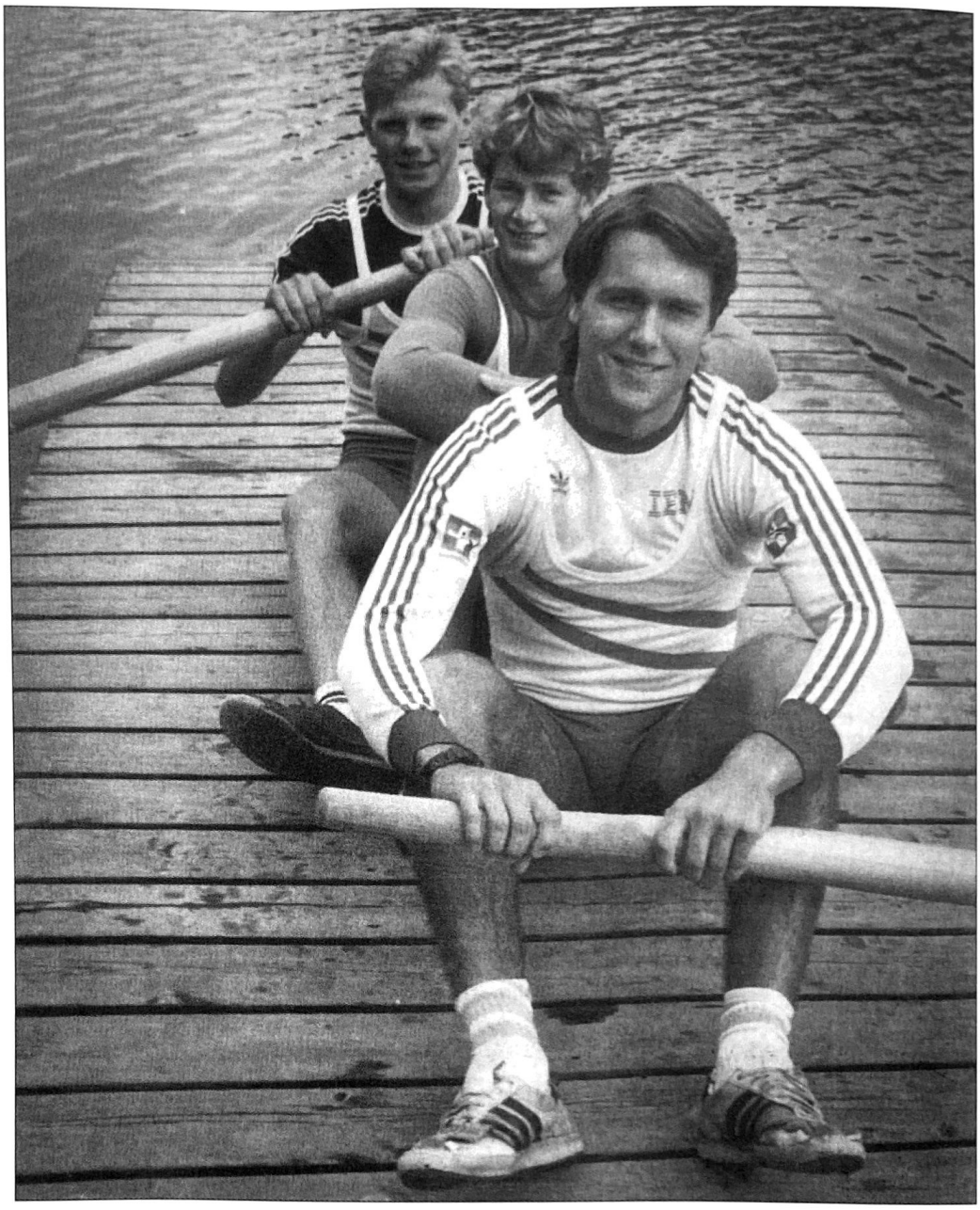

Stavanger RK har vært en av landets fremste under NM fra slutten av 80-tallet. Kjell Voll (bakerst), Tore Øvrebø (midten) og Ole Andreassen (foran) bidro alle til det løftet klubben fikk disse årene. (Stavanger Roklubb)

1965 å droppe nasjonsflagg og nasjonalsang under seiersseremoniene, og i stedet innførte man en fanfare. Særlig øst-europeiske stater ønsket å innføre tradisjonelle seiersseremonier, blant annet i 1978 og 1981, men forslagene fikk liten støtte. Forslaget ble fremmet på ny i 1995, men fikk da ikke nødvendig flertall. To år senere la danske delegater frem et tilsvarende forslag om nasjonalsang og flaggheising, og forslaget ble da vedtatt.[43]

Utenom Thor Nilsens plass innenfor FISA har Norge i dag ytterligere tre medlemmer i underutvalg. Tone Pahle Devor er med i *Masters Commission*, Lars Bjønness er medlem av *Athletes Commission* og Jens Kolberg (NSR) er med i *Rowing for all*. I tillegg har vi en rekke dommere som nyter stor tillit innenfor FISA, og blant andre er Tore Gulli uttatt som dommer til OL i Sidney.

FISAs største arrangement har i en årrekke vært Masters-mesterskapene med mer enn 2000 deltakere fra alle verdensdeler. Mester-

NORGESMESTERSKAP SENIOR 1981-99

Klubb	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	Tot.
Chra.		1	2	4	3	4	3	3	3	3	4	2	4	5	5	4	1	1	4	56
Ormsund	7	6	6	7	6	4	5	3	2	2				1						49
Stavanger							1	2	1	1	1	2	1	2	2	3	6	4	3	29
Fana			1		1	1	1	2	3	4	4	2	2	2		1				24
NSR	1	1												3	2	1	1	3	3	15
Horten		1	1		1	1	2	1	1	1	1	2					1			13
Bærum						1	1	2	1		1	1	2				1	2	1	13
OKR	2	1	1		1		1	1	1		1	1								10
Drammen													1		1		2	3	3	10
Aalesund								1				2	2		2	1				8
Porsgrunn									1	1			1	1	2			1		7
Tønsberg										2	1	1	1				1			6
Trondhjem	1		2	1																4
Moss				1							1	1				1				4
Alvøen		1																		1
Bergens						1														1
Terje Viken																1				1

NORGESMESTERSKAP JUNIOR 1981-99

Klubb	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	Tot.
Horten		3	4	2	2		1		1	1		1	1	3	1	1	3	2	2	28
Chra.		1	2			1			1		2	3	3	3	1	2	2	3	3	27
Stavanger		1	1	2		1	4	1	2	2	2	1				2	1			20
Aalesund									1	3	4	1	1	1	4			1		16
Fana	1	1	1		1	3	4	2		1					1					15
Ormsund	5											1	3	2				1		12
NSR								1	1						2	4	2			10
Sandefjord	1			4	3															8
Drammen		2						1			1	2	1						1	8
Bergens					1	1		1	1										3	7
Moss	1					1	1	1	1											5
Bærum				2	1	1			1											5
Trondhjem			1					1										2		4
Tønsberg				1	1															2
Terje Viken										2										2
Alvøen	1																			1
OKR		1																		1
Sarpsborg			1																	1
Namsos								1												1
Os																	1			1

skapsklassene er inndelt etter kjønn og alder, og man ror i de vanligste båttypene. Flere av våre veteranroere har hevdet seg med glans under disse regattaene, og vist at norsk rosport også har noe å fare med i veteranklassene. Særlig har klubbene NSR, Christiania Roklub og OKR deltatt med fyldige tropper, men også Drammens Roklubb, Horten Roklubb, Kristiansands Roklubb, Aalesund Roklubb, Bergens Roklub og Fana Roklubb har hatt med flere roere. De siste årene har den norske troppen samlet vært på om lag 50 roere.[44]

At Norge har en sentral plass innenfor FISA-familien kom blant annet til uttrykk i 1990 da FISAs høyeste utmerkelse, *Thomas Kellers medalje*, ble utdelt for første gang. Medaljen ble overrakt

Ingen klubb har flere NM enn Christiania RK. Fra 1981-1999 har klubben i alt 83 NM – d.v.s. gjennomsnittlig 4 1/2 NM i året. Fremgangen klubben har hatt disse årene kan i stor grad tilskrives to ildsjeler og trenere, Tine Heien -Larssen (Bjonge) og Helge Bjonge. Her ser vi et knippe av klubbens mange lovende jr. B-roere i 1991. (T. Heien Larssen)

under VM på Tasmania til «Alf Hansen for fremragende innsats og god ambassadør for rosporten». [45] Under OL i Atlanta i 1996 ble medaljen tildelt Rolf Thorsen med samme begrunnelse.[46]

NORGESMESTERSKAP

Oversikten over NM i tidsrommet fra 1965-80 (s. 187 f.) viste blant annet at hegemoniet i norsk rosport frem til midten på 70-tallet lå på Østlandet og at det særlig var de store klubbene i og nærmest omkring Oslo som sanket flest NM-titler. Eneste unntaket fra dette var Horten Roklubb som dominerte klassen for herrer junior ett par år, og Sandefjord Roklubb som fra 1971-76 vant 8 NM i juniorklassen for damer. Omkring 1975 endret bildet seg noe. På damesiden utfordret Trondhjem Roklub OKRs lederstilling, og på herresiden markerte Stavanger Roklub seg for alvor.

I oversiktene nedenfor har jeg valgt å slå sammen herrer og damer, dels fordi alle klubbene fra 1985 hadde innført formell likestilling, dels fordi forfatteren ikke finner grunn til å opprettholde denne form for kjønnsdiskriminering.

Sammenlignet med forrige periode ser vi et noe annet mønster. Riktignok er fortsatt to Oslo-klubber klart i toppen, men deretter finner vi to Vestlands-klubber. Videre nedover på rekken ser vi at

Helge Bjonge ser til at alt fungerer før Christiania-guttene legger fra brygga (T. Heien Larssen)

Horten Roklubb og Bærum Roklubb har vunnet nesten like mange mesterskap som NSR. OKR hadde gode damelag frem til tidlig på 90-tallet, men resultatene de siste årene kan tyde på at den tradisjonsrike dameklubben har vansker med å rekruttere nye roere, noe som også bekreftes av junioroversikten nedenfor. Fra slutten av 1980-årene har Aalesund Roklubb, Porsgrund Roklubb og Tønsberg hatt bra uttelling, mens Drammens Roklub etter mange års fravær igjen har vist at klubben i dag er blant Norges fremste.

Oversikten viser at bare et fåtall klubber makter å holde et høyt nivå gjennom lengre tid. Tre klubber viser likevel at de gjennom hele perioden har vært i første rekke – Horten Roklubb, Christiania Roklub og Stavanger Roklub. Deretter kommer klubber som Fana Roklubb og Aalesund Roklub som har hevdet seg i deler av dette tidsrommet, og noen klubber som har markert seg i kortere tidsrom.

I juniorklassen er det enda tydeligere enn i seniorklassen at Oslo-klubbenes dominans er svekket. Samtidig viser begge NM-oversiktene at bare et fåtall klubber er stabile i toppen over lengre tid, og her er vi trolig inne på norsk rosports største utfordring i årene som kommer. I de periodene hvor klubbene har markert seg, kan man trekke frem enkelte ildsjeler som har stått bak, og som har gitt utøverne den nødvendige oppfølging. Horten Roklubb har disse årene, så vel blant seniorene som juniorene vist en enorm stabilitet. De mest iøynefallende faktorene som kan forklare klubbens posisjon er engasjerte og

Roing på Concept griper stadig mer om seg. Her fra uofisielt NM i Ålesund 1993.

dyktige trenere, en solid økonomi blant annet takket være bingovirksomhet, og en enorm innsats fra enkeltmedlemmer og foreldre som blant annet har bidratt til et helt spesielt klubbmiljø.

Mens juniormesterskapet og seniormesterskapet frem til 1985 ble arrangert hver for seg, har mesterskapene senere vært arrangert sammen, noe som har skapt større interesse for NM og gitt de yngre utøverne inspirasjon og lærdom. Den tidligere praksisen med at Østlandet skulle arrangere NM i fem av 7 år ble forlatt i 1983. Fra midten på 80-tallet har det også vært arrangert uoffisielle sprint-NM med løp over 500 meter. Allerede i 1987 søkte en arrangør om at mesterskapet måtte bli offisielt NM[47], men til nå har motstanden vært for stor, og argumentet mot har vært at det vil redusere betydningen av det etablerte NM.

Også utenfor regattabanen har vi det siste tiåret hatt uoffisielle NM i en annen form for rosport der båt og årer er erstattet med en såkalt Concept-maskin. De uoffisielle NM har til dels hatt svært god deltakelse, ikke bare av roere, men også av andre som har benyttet maskinen på treningsinstitutt og til mosjon. På verdensbasis noteres i dag verdensrekorder i ulike aldersklasser, og skillet mellom lettvekt og tungvekt er opprettholdt.

På moderne Concept-maskiner kan utøverne etter eget ønske bestemme «rodistanse», takt, belastning og energiforbruk og dermed tilpasse treningen etter eget behov og fysikk. I tillegg er maskinen blitt ett av roernes viktigste apparat under vintertrening, og en viktig indikator på roernes fysiske form og utvikling.

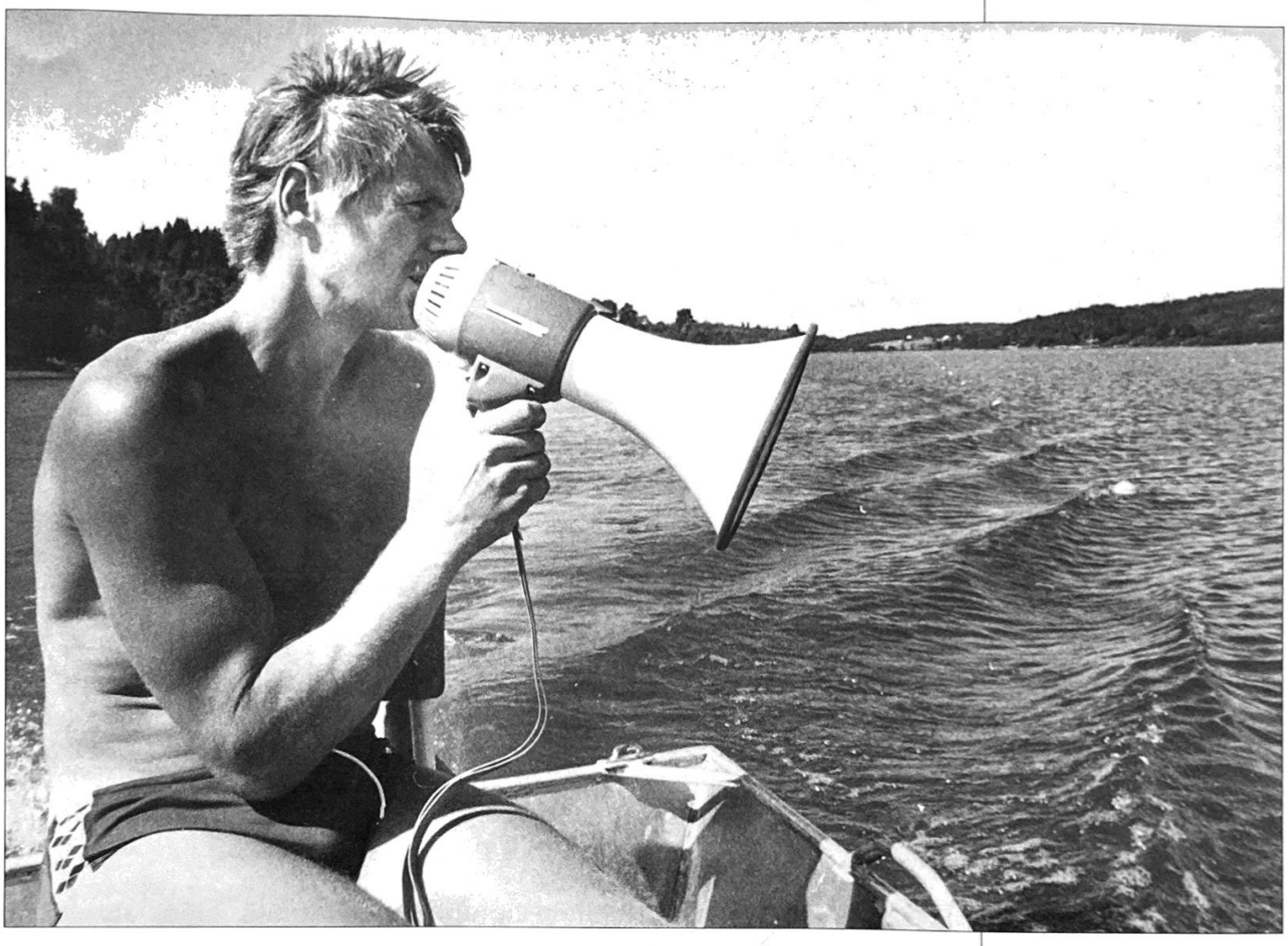

Rikstrener Åke Fiskerstrand i følgebåt på Årungen. (NR)

«MINST ETT LAG I VERDENSELITEN»

Målsettingen om minst ett lag i verdenseliten hadde fra tidlig på 70-tallet preget arbeidet i Treningsnemnda, og resultatene fra VM og Olympiade viste at man hadde lyktes. Ved inngangen til 80-årene rådet likevel en tydelig usikkerhet om det ville være mulig å opprettholde en slik ambisiøs målsetting. I årsberetningen for 1981 omtales flere steder det generasjonsskiftet som hadde funnet sted, og at de yngre roerne som skulle ta opp arven, hadde vært utsatt for en rekke belastningsskader. Av den tidligere elitegruppen var bare Alf Hansen fortsatt med, men rundt han var man «i ferd med å bygge opp en gruppe av unge fremadstormende roere» som man hadde store forhåpninger til.[48]

Resultatene fra Nordisk Mesterskap på hjemmebane skulle forsterke usikkerheten. Mens Norge i tiåret forut hadde vært beste nordiske nasjon de siste åtte årene, endte vi nå nest sist av nasjonene. Eneste seier ble innkassert av Haldis Lenes og Solfrid Johansen i dobbeltsculler. Forventningene til årets VM i München var dermed nokså usikre, og desto mer overraskende og gledelig var det at Alf

Få idrettsutøvere har så mange medaljer som Alf Hansen. Gjennom årene har han tatt hele 57 NM-gull. For de nye eliteroerne som kom til i 1980-årene, var Alf en sjelden dyktig inspirator med sitt gode humør og vilje til å trekke andre med seg. (NR)

Hansen med sin nye og 13 år yngre makker, Rolf Thorsen fra Horten Roklubb, rodde inn til bronsemedaljer i dobbeltsculler. Treningsnemnda var likevel misfornøyd med sesongen sett under ett, og særlig innsatsen i Nordisk ble gjenstand for sterk kritikk. Rikstrener, Åke Fiskerstrand, som hadde vært assistert av Frank Hansen, trakk i sin rapport frem følgende: Feil i treningsopplegg, tekniske svakheter hos noen roere som ikke ble rettet opp, sykdom og belastningsskader og organisasjonsmessige vansker. Treningsnemndas formann, Stein Randsborg fra Christiania Roklub, mente at problemene blant annet skyldtes at nemnda ikke hadde hatt tilstrekkelig fast styring av de aktive.

Selvransakelsen i etterkant av sesongen skulle føre til viktige organisatoriske endringer, der Kjell Emblem sammen med styremedlem Kjell Eriksen fra Horten Roklubb, ble satt til å lede arbeidet i Treningsnemnda. Det faste element i Arbeidsutvalget har siden den tid vært Emblem som like frem til i dag har fungert som sekretær i utvalget. Frem til 1985 var ikke lederfunksjonen i Arbeidsutvalget knyttet til styret, men senere har det alltid vært en av viseformennene som har hatt denne viktige posisjonen. Med i Arbeidsutvalget ble også lederne for nemndas underutvalg. Treningsnemndas rapport for 1981 slo fast sentrale retningslinjer for sakene arbeidsutvalget skulle ta seg av:

1. Koordinere arbeidet mellom de ulike underutvalg, blant annet fordeling av trenere og reiseopplegg.
2. Drøfte retningslinjer for sammensetningen av forbundsgruppene og opplegg for øvrig.
3. Innstille representasjonsroere overfor Forbundsstyret.

Sammen med rikstrener var det enighet om at forbundsgruppene måtte reduseres, slik at man fikk mer effekt ut av begrensede ressurser, og at rikstreneren i sterkere grad skulle vektlegge arbeidet med elitegruppen. Ellers ble et nærmere samarbeid med sentrale trenere etablert, og noen av disse utgjorde et *Trenerråd*.[49]

Arbeidsutvalget hadde gjennom denne nyordningen fått stor innflytelse på arbeidet innenfor elitegruppen og de andre forbundsgruppene, noe som trolig var nødvendig for å skape klarere linjer i det fremtidige arbeidet med de aktive. Samtidig var det klart at nemndas mange underutvalg med *elitegruppe*, *lettvektsgruppe*, *damegruppe*, *morgendagens gruppe* og *juniorgruppe* til tider var et nokså tungrodd apparat, og at en sterk styring gjennom et arbeidsutvalg var påkrevd. På 90-tallet har man forenklet organiseringen av Treningsnemnda betydelig ved at underutvalgene er redusert til to – ett for Elitegruppen og ett for Junior/rekrutteringsgruppen. Ellers har man mesteparten av tiden hatt et løsere organisert Trenerråd.

Sverre Løken (t.h.) og Magnus Grepperud gjorde finaledagen VM i Luzern 1982 til en av Norges Roforbunds største øyeblikk med gull i toer uten. Tyve minutter før hadde Alf Hansen og Rolf Thorsen seiret i dobbeltsculler, og dagen var fullkommen. (NR)

I tråd med Treningsnemndas planer ble antallet aktive i elitegruppen redusert slik at rikstreneren bedre kunne følge de enkelte lag i den daglige treningen, og Åke Fiskerstrand uttrykte da også at «en bør også i fremtiden satse på en forholdsvis liten, men høyt kvalifisert elitegruppe.»[50]

Resultatene for 1982-sesongen var da også langt bedre enn forventet, og viste at spissingen av elitegruppen hadde vært riktig. Dobbeltsculleren med Alf Hansen og Rolf Thorsen viste solid roing og var på forsesongen i fremste rekke sammen med lag fra Sovjet og Øst-Tyskland. Mer oppsiktsvekkende var det at Magnus Grepperud fra Ormsund og Sverre Løken fra NSR i toer uten i flere regattaer bare hadde Sovjet og Øst-Tyskland foran seg på resultatlistene. Prestasjonene i VM i Luzern overgikk likevel alle forventninger da begge båtene gikk helt til topps finaledagen. I begge løpene var Øst-Tyskland på sølvplass, men klart slått med omtrent en båtlengde.

Resultatene fra VM året etter bekreftet at vi fortsatt hadde to lag i verdenseliten, selv om det denne gangen ble sølv til dobbeltsculleren og bronse i toer uten. Men andre resultat fra VM viste at Norge var i ferd med å etablere en større bredde enn noen gang tidligere. Flere roere fra *morgendagens gruppe*, blant andre Vetle Vinje (Bærum RK), Pål Sandli (Drammens RK), Espen Thorsen (Horten RK) og Lars Bjønness (Ormsund RK), viste med en 3.-plass i B-finalen at her var en ny båt på gang. Ellers merket man seg Lisa Scheibert fra Christiania Roklub som ble nr. 3 i B-finalen i singlesculler og to unge lettvektsroere – Per Albert Sætersdal fra Fana Roklubb og Philip Mitusch fra Bærum Roklubb – som bare ble slått med en båt-

Norges Roforbunds jubeldag i VM 1982. Treneren Åke Fiskerstrand sammen med Magnus Grepperud, Sverre Løken, Rolf Thorsen og Alf Hansen fortjente alle blomstene. Gullmedaljene avstedkom raskt et nytt «Gull-ekstra». (NR)

Generasjonsskifte i norsk roing inntraff omkring 1985. Her ser vi tre av nykommerne – fra høyre Lars Bjønness, Ivan Enstad og Vetle Vinje sammen med veteranen Rolf Thorsen. (S.E. Furulund)

spiss i B-finalen i dobbeltsculler. Samtidig viste «veteranene» Haldis Lenes og Solfrid Johansen med 2.-plass i B-finalen at de fortsatt kunne utrette mye i sin dobbeltsculler. Samme plassering fikk også en annen «veteran» – Pål Børnick i singlesculler lettvekt.

Denne imponerende bredden var også grunnlaget for at Norge igjen kunne innta plassen som Nordens ledende ronasjon etter en spennende nasjonskamp der vi var 3 poeng foran Danmark, som igjen var 2 poeng foran Sverige.

I Prøve-OL på Lake Casitas i slutten av september ble optimismen ytterligere styrket da både dobbeltsculleren og toeren var klart foran konkurrentene. Styret uttrykte da også at sesongen var en av de beste «i Norsk Rosports historie». Rikstreneren var også stort sett fornøyd og noterte at «nivået på elitegruppen og de beste i morgendagens gruppe er så høyt at med små justeringer på sesongopplegg og treningsmetoder, kan en forvente prestasjoner av topp kvalitet, også ved neste års OL». Forbundsstyret innstilte da også fem lag til neste års OL i Los Angeles: Dobbeltsculler, dobbeltfirer og toer uten for menn, singlesculler og dobbeltsculler i dameklassen.

Foran OL- regattaen på Lake Casitas var forventningene skyhøye, særlig i norske media, men også til dels blant ledere, utøvere og supportere. Et høydeopphold i ukene før mesterskapet skulle gi det nødvendige ekstra overskuddet. Dessuten hadde de forventede hardeste

konkurrentene fra østblokklandene vedtatt boikott av OL, så alt skulle ligge vel til rette for norsk medaljehøst. Slik gikk det ikke. Opptellingen til slutt viste at vi sto igjen med en bronsemedalje i toer uten med Magnus Grepperud og Sverre Løken og en 5. plass til Haldis Lenes og Solfrid Johansen. Sammenlignet med norske prestasjoner ellers i OL var resultatet bra, men skuffelsen var likevel enorm, kanskje aller mest for Grepperud og Løken som hadde rodd utmerket i semifinalen. Dagen før finalen fikk dessverre Sverre Løken omgangssyke med nær 40 i feber, men valgte likevel å ro finalen, kanskje mest for makkerens skyld.

Etter OL ble det stilt en rekke spørsmål om årsaken til miseren. Svarene var mange og til dels nokså spekulative. Uvant mye luksus og manglende motivasjon på grunn av OL-boikotten var to av svarene. Muligens hadde oppkjøringen foran mesterskapet vært for tøff? Rikstreneren mente at man kanskje ikke hadde vektlagt den roteknis-ke siden tilstrekkelig, men håpet at analysene etterpå ville gi svaret.

Men norsk rosport skulle oppleve nok et hardt slag umiddelbart etter OL. For andre gang i løpet av 1 1/2 år ble norske roere anklaget av NIFs Dopingkontroll for inntak av testosteron. To av roerne i dobbeltfireren, hadde avgitt for høye verdier. Også denne gangen viste det seg at anklagene var grunnløse. Målingene som var foretatt ved et ikke-autorisert dopinglaboratorium i Sverige, viste seg å være helt feilaktige, noe som ble bekreftet av kontrollprøven. Både aktive og trenere var nå som tidligere villige til å underkaste seg undersøkelser i samarbeid med NIF for å finne svar på spørsmålene.

I kjølvannet av saken ble *Dagbladet* stevnet for injurierende uttalelser av rikstreneren, Åke Fiskerstrand, og resultatet var at Dagbladet betalte kr. 25.000 i erstatning. Beløpet ble deretter oversendt til NIFs antidopingsarbeid for å markere rosportens motstand mot doping.

Nedturen som startet med OL skulle også fortsette de to neste sesongene. Både 1985 og 1986 må karakteriseres som magre år. I internasjonale mesterskap disse årene registrerer vi bare en norsk finaleplass. Det var i 1986 da Per Albert Sætersdal ble nr. 6 i lettvekt singlesculler, et resultat som bidro til at en fortsatt kunne si at målsettingen om minst ett lag i verdenseliten var opprettholdt. Resultatenes bitre realitet var likevel at norsk rosport i disse to årene var langt nede.

MED FRANK HANSEN VED RORET

Nedturen skulle heldigvis bli kortvarig, noe styret med tilfredshet konstaterte da 87-sesongen var over. Resultatene viste at norsk rosport atter var «i den internasjonale toppen». Etter at dobbeltfireren

Per Albert Sætersdal fra Fana RK hørte også med blant nykommerne fra 1985. Vekslet mellom lettvekt og tungvekt i flere år. Da Alf Hansen trappet ned, overtok Per stroke-plassen i dobbeltfireren. (NR)

med Alf Hansen, Rolf Thorsen, Vetle Vinje og Lars Bjønness i de store internasjonale regattaene hadde vist imponert, var det duket for Norges første VM-medalje i denne båtklassen. Fire lag kjempet om medaljene, men Sovjet viste seg utilnærmelige i spurten og seiret en halv båtlengde foran Norge. «Læreguttene», Ivan Enstad fra Horten Roklubb og Per Albert Sætersdal, hadde også vist gryende storform, blant annet med seier både i Ratzeburg og i Lucerne. I rikstrenerens rapport fra VM het det blant annet at dobbeltsculleren ble «fratatt en medalje p.g.a. de helt ekstreme vindforholdene».[51] En 4.-plass var likevel langt mer enn forventet ved sesongstart. I Nordisk Mesterskap i Tammersfors seiret vi på ny i nasjonskampen, blant annet takket være damenes seier i dobbeltfirer.

Frank Hansen opplevde med andre ord en *flying start* i sin første sesong som rikstrener. I årene som fulgte skulle det bli en rekke medaljer til våre herreroere. OL i Seoul 1988 var det neste store mål, og med de overbevisende resultatene fra VM ble roerne i dobbeltfireren og dobbeltsculleren innstilt som A-kandidater til OL, noe som blant annet innebar en viss økonomisk støtte både til roerne og til OL-forberedelsene. Dessverre var Ivan Enstand utsatt for en alvorlig trafikkulykke, og Per Albert Sætersdal fikk da Kjell Voll fra Stavanger Roklub som ny makker. På ny skulle dobbeltfireren ta sølvmedalje,

Rolf Sæterdal og Åke Fiskerstrand hadde ansvaret for et vestlandsk firerprosjekt som startet opp i 1986. Fra venstre Audun Hadler-Olsen (Fana RK), Tore Øvrebø, Ole Andreassen og Kjell Voll (alle Stavanger RK). Alle ble uttatt til OL i Seoul 1988. (NR)

denne gang en halv båtlengde bak Italia. Dobbeltsculleren viste også at med litt flaks hadde OL-poeng vært innen rekkevidde, men i semifinalen var de en liten baugspiss fra 3.-plassen. Fire år senere skulle dobbeltfireren på ny ta sølvmedalje i OL i Barcelona. I båten satt fortsatt Rolf Thorsen og Lars Bjønness, og med seg nå hadde de Kjetil Undset fra Stavanger Roklub og Per Albert Sætersdal som stroke.

Også i årene mellom de to olympiadene viste herreroerne at Norge var å regne med i toppen, og fremst av resultatene rager gullmedaljen i VM i Bled 1989, der Rolf Thorsen og Lars Bjønness i dobbeltsculler endelig kunne stige øverst på seierspallen og motta gullmedaljene. Særlig imponerte roingen fra 1250 meter og inn da deres hardeste konkurrent; Nederland, avanserte opp til 2.-plass, men alle angrep ble prompte avvist. Men også et annet norsk lag, en nykomponert dobbeltfirer med Per Albert Sætersdal, Alf Hansen, Kjell Voll og Audun Hadler-Olsen fra Fana Roklubb, kom til A-finalen der det riktignok ble en 6.-plass, men som lovet bra for fremtiden. Selv om det ikke ble VM-medaljer i tungvekt i 1990 og året etter, fortalte resultatene at vi hadde to dobbeltscullere i verdenseliten. I 1990 ble Rolf Thorsen og Lars Bjønness nr. 5, mens Per Albert Sætersdal og Kjetil Undset kom et hakk høyere året etter.

I årene fra 1986 og frem til 1992 forsøkte Treningsnemnda og rikstreneren gjennom et enåresprosjekt, ledet av Rolf Sæterdal og

Sølvmedaljørene fra OL i Barcelona 1992. Fra venstre Lars Bjønness, Rolf Thorsen, Kjetil Undset og Per A. Sætersdal. (R. Odiin)

Åke Fiskerstrand, å bygge opp et elitelag, helst i firer uten. Med i gruppen var en rekke roere med tilknytning til vestlandsklubbene, Stavanger Roklub, Fana Roklub og Aalesund Roklub. Flere av enåresroere viste lovende takter, men uten å lykkes helt. Ole Andreassen og Tore Øvrebø kvalifiserte seg til OL i Seoul i 1988, men sykdom satte en stopper for et hederlig resultat. Frem mot 1992 viste to roere fra Aalesund, brødrene Snorre og Sverke Lorgen, svært oppløftende resultater, og i OL i Barcelona ble det en flott seier i B-finalen.

Heller ikke våre beste dameroere disse årene nådde helt opp i verdenseliten, selv om enkelte resultater viste at potensialet var til stede. Lisa Scheibert og Irene Aaberg fra Christiania dominerte sammen med lettvektsroeren, Christine Helle fra OKR, dameklassen her i landet i siste halvdel av 80-tallet, men i internasjonale konkurranser måtte de som oftest ro i B-finalen. Den som nådde lengst var utvilsomt Christine Helle da hun i 1988 kvalifiserte seg for A-finalen i singlesculler lettvekt under VM i Milano.

Omtrent samme skjebne som jentene fikk våre lettvektsroere disse årene. Bare Per Albert Sætersdal holdt internasjonal toppklasse de årene han rodde lettvekt, noe som blant annet resulterte i Norges beste plassering i VM på Tasmania i 1990 da han fikk bronse.

Frank Hansens betydning for norsk rosport og roerne i elitegruppen disse årene lar seg ikke forklare med få ord. Selv om en neppe kan si at Frank Hansen er av den beskjedne typen, leter man forgjeves i rikstrenerens rapporter etter noe som ville fremheve han selv. Det var «gutta» som gjennom beinhard innsats og fandenivoldske innstilling skapte resultatene. Selv mente han at han bare helt hadde maktet å overføre den teknikk og ro-rytme som var nødvendig til en mann, Ivan Enstad.[52] Utsagnet forteller mye om grundig-

Christine Helle OKR (t.v)og Irene Aaberg fra Christiania RK dominerte kvinneklassen fra slutten av 1980-årene. (NR)

heten og kravene som ble stilt, men også om hans suverene blikk for de tekniske detaljene. Hans store betydning for roerne når det gjaldt roteknikk og rytme, hadde ikke bare sammenheng med evne til å se feil, men at han på enkel måte forklarte hva som var feil og hva som måtte gjøres for å justere teknikken. I tillegg kjenner alle hans nitide føringer av statistikk og tider, noe som var til god hjelp når mannskapene skulle testes og settes sammen i ulike kombinasjoner.

Rikstrenerens rapporter forteller likevel om en markert forskjell i forhold til tidligere, og det var at han brukte mesteparten av tiden på elitegruppen og samlinger, mens klubb- og kretsbesøk nå i større grad ble overlatt til andre. I tillegg nevner han betydningen av realistiske mål og utvikling av de fysiske ferdigheter. Til det siste hadde han god hjelp av Rolf Sæterdal som på 1980-tallet hadde tatt i bruk mer pålitelige testmålinger av lactat og O-2-opptak, og som fremfor alt vitenskapliggjorde høydetreningsopphold. Sammen utarbeidet de to treningsprogrammene for utøverne, og Rolf Sæterdal bidro utvilsomt til de mange gode prestasjonene. Ifølge Frank Hansen var de norske roerne fysisk sett blant de beste i verden, og han tillegger Rolf Sæterdal mye av æren for dette.[53] Det var derfor kanskje ikke så merkelig at Olympiatoppens første faglige konsulent var Rolf Sæterdal.

Rikstrener Frank Hansen sammen med (fra v.) Per A. Sætersdal, Alf Hansen, Rolf Thorsen og Lars Bjønness. Her diskuteres veien videre etter at Rolf og Lars har sikret Norge nok en gullmedalje i dobbeltsculler under VM i Bled 1989. (NR)

Men også den psykiske siden ble ofret stor oppmerksomhet, og flere av roerne fremhever psykologen, Frank Becks betydning. Våren 1988, i forbindelse med OL-forberedelsene, ble han engasjert for å skape bedre samhold mellom roerne og rydde vekk årsaker til spenninger og knuter som hadde vært mellom roerne. Både Lars Bjønness og Rolf Thorsen forteller at «behandlingen» betydde mye for samholdet og samarbeidet i båten.[54]

Presidenten i Norges Olympiske komité, Arne Myhrvold, pekte i 1989 på følgende faktorer som hadde bidratt til norsk rosports fremgang:[55]

1. Et lite og tett miljø med stor indre enighet.
2. Høyt kompetansenivå og dyktige fagfolk på trenersiden.
3. En særegen vinnerkultur.
4. Et miljø preget av beskjeden økonomi og nøktern livsstil.

Ellers uttalte han følgende om rosporten:

> «De aller fleste idretter i Norge har mye å lære av rosporten. Deres vinner-kultur og evnen til stadig å bringe frem nye talenter i verdenstoppen, er ikke tilfeldig. At rotrenerne og utøvere stadig blir trukket inn for å jobbe sentralt i norsk idrett er ikke tilfeldig.»

Frank Hansens store bekymring på slutten av 80-tallet var rekrutteringen til elitegruppen, etter flere år med svake resultater. Særlig resultatene fra Nordisk Mesterskap i 1989 på hjemmebane der vi ble slått av både Danmark og Sverige, viste at det var heller tynt i toppen. Samme plassering fikk vi også to år senere. Spørsmålet som ble stilt var: Hvorfor var norske juniorroere bedre før?[56] For oss som fulgte norsk juniorroing på slutten av 80-tallet, var svaret nokså åpenbart. Lite overordnet styring, begrensete ressurser, tilfeldige målsetninger og klubb- og trenerrivalisering må ta mye av skylda for svake resultater.

Sigurd Hadler-Olsen (t.v.) fra Fana RK og Fredrik Bekken fra Drammens RK med sølvmedaljene fra Junior-VM i Banyoles 1992.
(NR)

Frank Hansens konklusjon var at «klubbene selv ikke klarer å fremskaffe juniorroere med internasjonalt tilsnitt».[57] Da det ble klart sommeren 1989 at VM for junior i 1993 skulle være på Årungen, ble det startet et juniorprosjekt i regi av Norges Roforbund, og juniorroerne fikk nå en helt annen oppfølging enn tidligere. Rolf Sæterdal ble satt til å lede prosjektet, noe som blant annet førte til et nært samarbeid med klubbtrenerne, og et omfattende treningsopplegg med regelmessig testing av utøverne. I tillegg var det enighet om at man om nødvendig måtte satse på kombinasjonslag også her, for at man skulle ha muligheter for å hevde seg. I regionen for Vestlandet ble det på slutten av 80-tallet igangsatt et såkalt pilot-

Kjell Eriksen ledet Treningsnemnda i en årrekke. Her driver han reklame og salg av effekter til Scandinavian Open.
(NR)

prosjekt med Åke Fiskerstrand som leder, der roere fra Stavanger, Bergen, Voss og Ålesund gjennomførte en rekke fellessamlinger og treningsleirer, og flere av roerne som senere har oppnådd fremragende resultater var med i prosjektet.

Resultatene av juniorsatsingen ga raskt resultater, og i Junior-VM i Aigubelette rodde Norges eneste deltakere, Sigurd Hadler-Olsen fra Fana Roklubb og Tor Albert Ersdal fra Terje Viken, inn til 4.-plass i dobbeltsculler. Året etter under VM i Banyoles var Sigurd med på ny i dobbeltsculler, denne gang med 16 år gamle Fredrik Bekken fra Drammen Roklub som makker. Roerne måtte se seg slått av Tysklands juniorer, men sølvmedaljene viste at norske juniorroere hadde tatt et langt skritt fremover. Når et firerlag fra Aalesund Roklub med Kristian Skorgevik, Sverke Lorgen, Jan Egil Aakernes og Are Berset, i tillegg kjempet seg inn til en 4.-plass, viste det klart at Frank Hansen ikke lenger trengte å ha frykt for rekrutteringen.

Vi har i det foregående særlig fremhevet aktive og trenere. Det er også all grunn til å fokusere på lederne i Treningsnemnda med Knut-Arthur Mosness Norstad og senere Kjell Eriksen sin innsats i den praktiske tilretteleggingen for trenere og utøvere. Særlig Kjell Eriksens mangeårige arbeid med transport, reiseopplegg og en rekke praktiske gjøremål under samlinger og regattaer var et viktig bidrag til at utøverne og trenerne kunne konsentrere seg om sine primære oppgaver.

Høsten 1992 sa Frank Hansen opp stillingen som rikstrener, i forvissning om at norsk rosport utover i 90-årene hadde en solid stamme av så vel eldre som yngre topproere på herresiden. Håpet var samtidig at satsingen på juniorroerne ville føre til at norske dameroere også skulle ta skrittet opp i verdenseliten.

«TAKK FRANK, DET SKAL IKKE BLI LETT Å KOMME ETTER DEG»

I årsberetningen fra 1992 brukte formannen, Knut-Arthur Mosness Norstad, nettopp ordene ovenfor i sin takk til Frank Hansen for det store arbeidet han hadde nedlagt. Som kjent er det ikke lett å hoppe etter Wirkola, og dette skulle vår neste rikstrener bittert erfare.

Den engelske rotreneren Allan Whitwell ble engasjert for 1993 etter at Treningsnemnda grundig hadde gransket flere kandidater. Når valget falt på en utenlandsk trener, hadde det blant annet sammenheng med ønske om å trekke inn erfaringer fra andre land. Etter de første samlingene om våren og regattaene i mai og juni ble det klart at veteranene Rolf Thorsen og Lars Bjønness ikke ønsket å følge landslagstreneren opplegg, og Rolf Sæterdal påtok seg da ansvaret for disse. Dermed var gruppen av eliteroere splittet, og Whitwells muligheter for å lykkes sterkt redusert.

Forbundsstyret mente at uroen skyldtes omstillingsvansker, og uttalte seg slik:[58]

> «Vår satsing på ny utenlandsk landslagstrener har i år ikke foregått etter alles ønsker, men vi må være realistiske å se i øynene at det er ikke lett å komme helt ny utenfra og inn i vårt miljø og lykkes 100% med en gang. Vi må erkjenne at oppbyggingen rundt en utenlandsk trener som ikke kjenner vår kultur og kan vårt språk, ikke har fungert.»

For å bedre situasjonen ble utvalget for elitegruppen styrket med kapasiteter som Åke Fiskerstrand, Frank Hansen, Per Albert Sætersdal og Arne Bergodd. Med to tidligere rikstrenere og to sølvmedaljører fra OL med sterke meninger på sidelinjen ble forholdene neppe lettere, noe som tydelig fremgår av Treningsnemndas rapport for 1994. Bruddet kom etter Luzern-regattaen der Rolf Thorsen og Lars Bjønness som hadde fulgt sitt eget opplegg, kvalifiserte seg direkte til VM. Utvalget for elitegruppen vedtok da at også Lorgen-brødrene og Kjetil Undset skulle til VM under forutsetning av at de «fulgte samme opplegg som dobbeltsculleren frem mot VM». Dermed hadde Utvalget i realiteten underkjent hele opplegget til rikstreneren, og resultatet ble at «Allan følte seg overkjørt og valgte å slutte som landslagstrener umiddelbart».[59] Frem til VM overtok så Rolf Sæterdal ansvaret for de uttatte roerne.

Resultatene for elitegruppen disse to årene vitner i noen grad om uroen blant roerne, for bare de to veteranene som hadde valgt å gå sin egen vei, viste internasjonal toppklasse. Under VM i Roudnice i 1993 ble det sølv til Lars Bjønness og Rolf Thorsen, og året etter under VM i Indianapolis satte de kronen på verket med en ny gullmedalje – fem år etter at de første gang ble verdensmestre. For Kjetil Undset var derimot resultatet i 1994 svært nedslående da han ble nr. 3 i C-finalen i singlesculler, mens han året før hadde vunnet B-finalen. Også Lorgen-brødrenes innsats var noe i underkant med 3.-plass i B-finalen – særlig med tanke på at de året før hadde seiret i B-finalen.

GJENNOMBRUDDET PÅ ÅRUNGEN

Juniorverdensmesterskapet på Årungen fra 4.-8. august 1993 ble på mange måter en manifestasjon av at norske juniorroere, så vel jenter som gutter, kunne hevde seg i verdenseliten når forutsetningene ble lagt til rette. Juniorprosjektet som ble innledet i 1989, slo ut i full blomst på Årungen, og da resultatene ble summert opp var vertslandet blitt 3. beste nasjon totalt. En nærmere vurdering av norske juniorroere på 90-tallet viste at 1-2 gutter allerede fra 1990 hadde vært i verdenseliten. Det nye var at vi deltok med hele 19 roere, 8 jenter og 11 gutter, og at 4 lag var i A-finalen – 3 i B-finalen.

Rolf Sæterdal har sammen med Ivan Vanier, Åke Fiskerstrand og Frank Hansen mye av æren for norsk rosports fremgang fra midten av 80-tallet og frem til i dag. (NR)

Glade jenter fra Christiania RK etter å ha rodd inn til 4.-plass i dobbeltfirer under Junior-VM på Årungen i 1993. Fra venstre: Lene Berteussen, Ingrid Gjessing, Kristine Klaveness og Cathrine Wilhelmsen. (T. Heien Larssen)

Resultatene viste at guttene fortsatt var et hakk foran jentene, men aldri tidligere hadde norske jenter vist lignende prestasjoner. I dobbeltfirer for damer fikk jentene fra Christiania Roklub, Cathrine Wilhelmsen, Line Berteussen, Kristine Klaveness og Ingrid Gjessing, en flott 4.-plass. En femte jente fra Christiania Roklub, Charlotte Wilhelmsen, rodde dobbeltsculler med Helene Sedal fra Moss Roklubb, og også disse nådde A-finalen med 6.-plass som resultat. To roere fra Aalesund Roklub, Liv Ingrid Liaaen og Anne Marte Furmyr, satt sammen i toer uten der de seiret i B-finalen. Prestasjonen blir ikke mindre når vi vet at toer uten ikke er konkurransebåt i norske og nordiske regattaer.

På guttesiden ble det 11.-plass i firer uten og 9-plass i dobbeltsculler. En sammensatt dobbeltfirer med Christian Berntsen fra Tønsberg Roklubb, Steffen Størseth fra Stavanger Roklub og Ormsund-roerne Stian Kjennevold og Ivar Valstad, rodde i et praktfullt løp inn til bronsemedaljer, og slo sterke ronasjoner som Italia og Frankrike. Prikken over i-en var likevel Fredrik Bekkens suverene løp i singlesculler der han hadde kontroll fra start til mål. Norges første gullmedalje i et Juniorverdensmesterskap var dermed et faktum.

De utrolige resultatene skyldtes både Junior- og Rekrutteringsutvalgets arbeid, lokale klubbtrenere og forbundets vilje til å starte opp et langsiktig juniorprosjekt og støtte dette både med midler og ekspertise. I formannens beretning til tinget ble spesielt Tine Heien-Larssen og Helge Bjonge sin innsats for jentenes prestasjoner fremhevet. Gjennom flere år hadde de to nedlagt et enormt arbeid i Christiania Roklub for jentegruppen der, med det resultat at klubbens jenter fra tidlig på 90-tallet har dominert i norsk rosport.

Formannen i Junior- og Rekrutteringsutvalget, Karstein Stien, understreket betydningen av forbundets langsiktige og målrettede arbeid, men påpekte likevel at det fortsatt var for mye skippertaks-

mentalitet i arbeidet, og hvor viktig det var at klubber og regioner arbeidet etter mer langsiktige mål. Det viktigste var likevel at skulle en lykkes i fortsettelsen, måtte man få engasjerte trenere som kunne arbeide med roere på tvers av klubb- og regionsgrenser.[60]

I årene nærmest etter nådde vi aldri helt opp til nivået fra 1993, men enkelte av lagene kom likevel til A-finalen. Under VM i Munchen året etter ble Kristine Klaveness nr. 5 i singlesculler, og en dobbeltfirer fra Horten Roklubb med Olaf Tufte, Geir Lohne, Vidar Dyblie og Ole Pettersen ble nr. 6.

Resultatene på juniorsiden fra 1993 frem til 1995 viste at vi hadde fått et grunnlag til å bygge opp slagkraftige seniorlag av begge kjønn frem mot OL i 1996.

EN NY GENERASJON MED ELITEROERE

Etter flere måneder uten landslagstrener ansatte Treningsnemnda i januar 1995 en tysk trener, Jutta Behrend, som hadde solid trenerutdannelse fra DDR, og i tillegg hadde vært roer i verdensklasse en årrekke. Blant annet var hun OL-mester i singlesculler, og hadde hele 5 gull fra VM. Et viktig mål for Treningsnemnda i årene som kom, ble å ta vare på og utvikle juniortalentene slik at de om noen år kunne kunne ta opp arven etter Lars Bjønness og Rolf Thorsen. Men generasjonsskiftet skulle komme raskere enn ventet, og allerede i 1995 ble de to veteranene utfordret av Kjetil Undset som nå hadde fått en ung klubbkamerat, Steffen Skår Størseth, som makker i dobbeltsculler. Resultatene i regattaene utover i sesongen viste at Stavanger-roerne var klart best, og blant annet gikk de helt til topps i Luzern-regattaen. Lars Bjønness og Rolf Thorsen valgte da å satse på dobbeltfirer sammen med Stian Kjennevold og Fredrik Bekken.

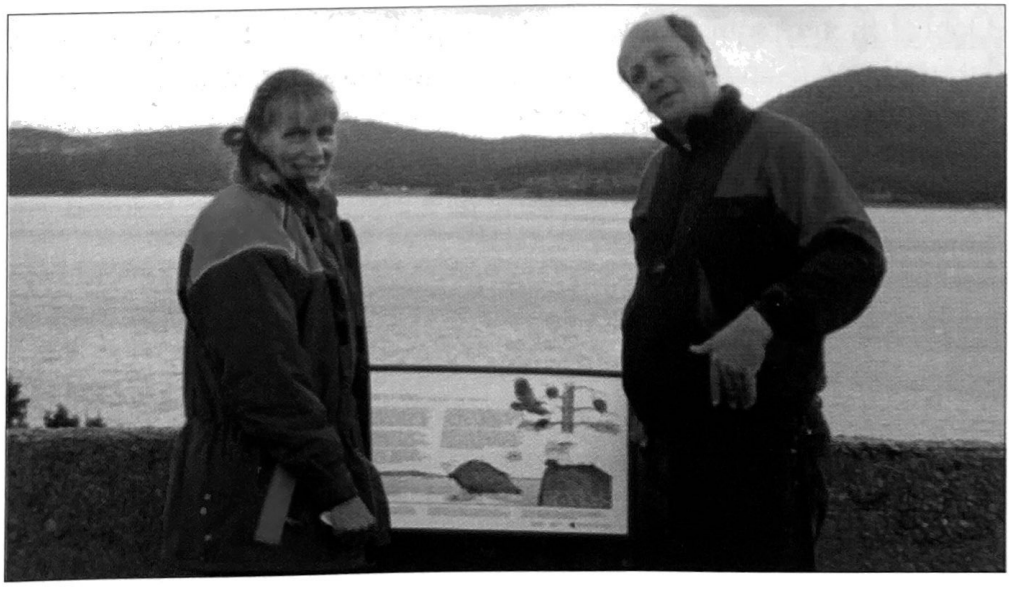

Jutta Behrend ble rikstrener i 1995 etter Allan Whitwell. Her sammen med Rolf Sæterdal i Flaggstaff 1996. (NR)

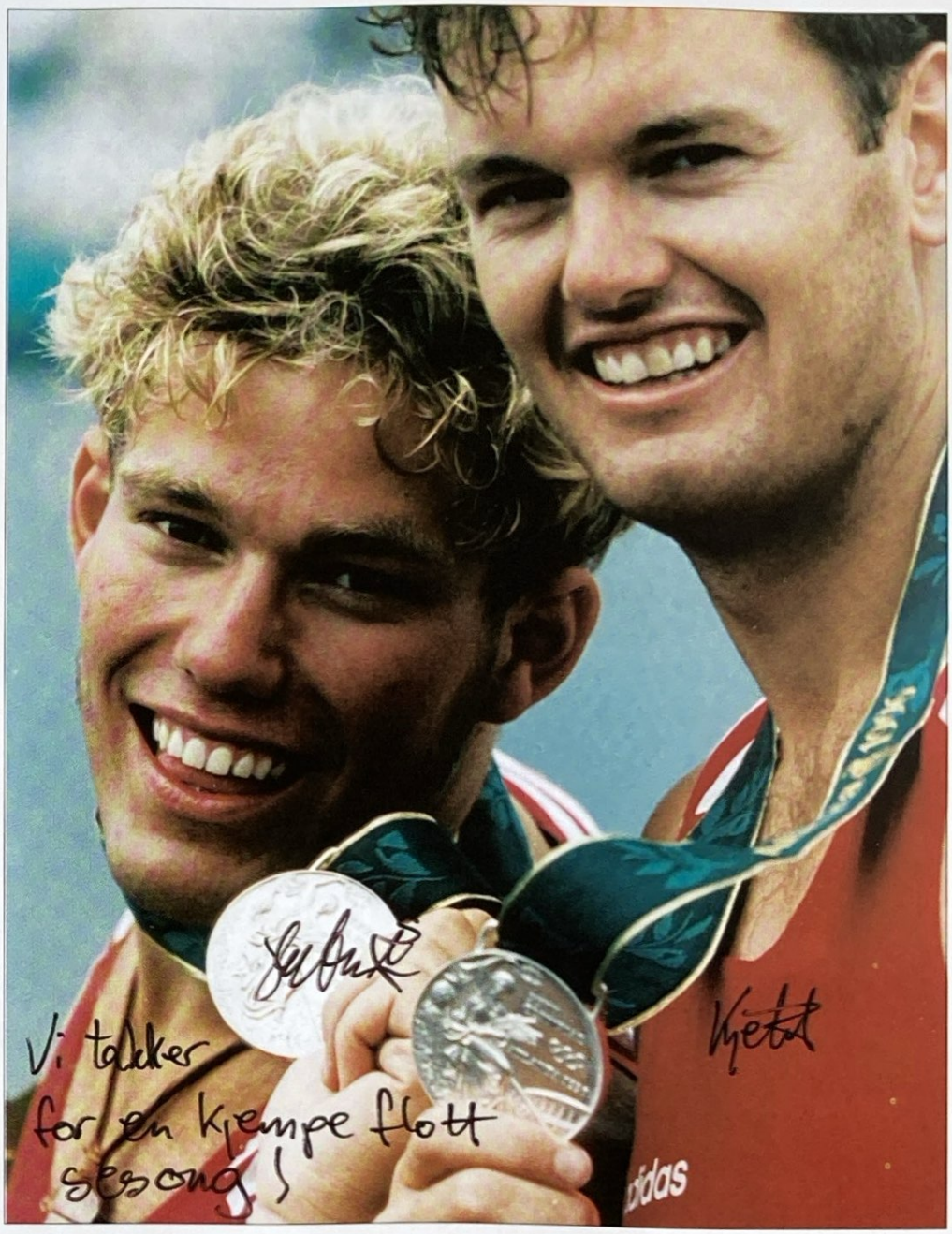

Kjetil Undset og Steffen Størseth fra Stavanger RK med sølvmedaljene fra OL i Atlanta 1996. (Stavanger Aftenblad)

Dobbeltfireren som hadde trent sammen i 2 uker før regattaen i Luzern vant B-finalen, og ga troen på at med ytterligere samtrening hadde en håp om enda bedre resultat. I VM i Tampere i Finland ble det bronsemedaljer til dobbeltsculleren, mens dobbeltfireren nok skuffet en del med sin 13.-plass. Et virkelig gledelig resultat sto lettvektsroerne Tor Albert Ersdal, (Terje Vigen) og makkeren, Magne Kvalvik (Porsgrunn Roklubb), for ved å bli nr. 6 dobbeltsculler.

Til OL i Atlanta i 1996 ble i alt 5 lag tatt ut. Dobbeltsculleren og lettvektsbåten var allerede kvalifisert etter finaleplassene i VM året før, mens de andre lagene kom med på kvoteplass etter kvalifiseringsregatta i Luzern. Dobbeltfireren klarte ikke å kvalifisere seg, og etter nesten 15 år med toppresultater var det klart at en æra med

Rolf og Lars som de ledende utøverne, var over. De yngre roernes prestasjoner under OL viste at norsk rosport likevel sto sterkt. Resultatmessig raget sølvmedaljene til Kjetil Undset og Steffen Skår Størseth i dobbeltsculler høyest, etter at de i en meget spennende innspurt måtte se seg slått av den italienske båten med ca. 1/2 båtlengde. Fredrik Bekkens 6.-plass i singlesculler var kanskje noe skuffende, særlig for ham selv, fordi han i de store regattaene samme år hadde vist fremragende roing og vært i medaljesjiktet hele tiden. Sammenlagt ble han dette året nummer to i World Cup i singlesculler, en prestasjon som uten tvil må regnes som en av de største i norsk rosport, og en bekreftelse på at Norge hadde fått en ny singlescullerroer av absolutt toppformat.

I firer uten stilte vi med et ungdomslag med tre NSR-roere, Halvor Lande, Odd-Even Bustnes og Morten Sigvald Bergesen, og Hortens-roeren Olaf Tufte. Plass i A-finalen ble det ikke, men i B-finalen var laget nær ved å klatre helt til topps, bare slått av Kroatia med 61/100 sek.. Også jentene Kristine Bjerknes og Kristine Klaveness sto for en flott prestasjon da de vant B-finalen. Skuffelsen var at lettvektsroerne var langt unna fjorårsformen, og måtte ta til takke med plass i C-finalen.

Heller ikke Jutta Behrend opplevde å bli fullt ut akseptert av det norske romiljøet, og trolig ble ballasten hun bragte med seg fra et beinhardt treningsmiljø i DDR for mye for enkelte. Resultatet var i alle fall at hun sa opp som landslagstrener ved årsskiftet, men har fortsatt som trener i Norge og vært en viktig ressursperson i flere utvalg.

Lederen av Treningsnemnda fra 1993-96 var Lis Schjøtt som til tross for problemene mellom trenerne og de aktive, klarte å holde en ryddig linje og bidra til at de praktiske oppgavene ble løst på en utmerket måte. Av både hennes rapporter og etterfølgerens, Eivind Hadler-Olsen fra Fana Roklubb, merker vi at arbeidet er blitt svært omfattende. Lis Schjøtt omtalte dette slik i sin rapport for 1996:[61]

> «Arbeidet med Treningsnemnda og Elitegruppen er nå så krevende for nemndas formann og generalsekretær at det er ønskelig at når NRs økonomi tillater det, opprettes en lønnet stilling som sportssjef.»

PÅ VEI MOT SIDNEY

Erfaringene med utenlandske rikstrenere eller landslagstrenere som de nå helst ble kalt, hadde vært nokså blandete, og Treningsnemnda ønsket nå primært å få en norsk trener. Valget falt på den tidligere eliteroer, Tore Øvrebø fra Stavanger Roklubb, som hadde vært en av våre fremste enåres-roere i siste halvdel av 80-tallet. Med trenererfaring fra et samarbeidsprosjekt mellom Fana Roklubb og Bergens Roklub, trenerutdannelse fra ett av Olympiatoppens prosjekt og

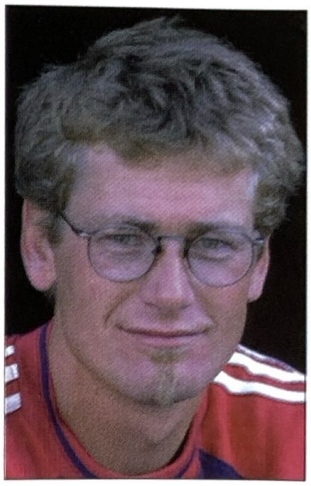

Tore Øvrebø fra Stavanger RK overtok som rikstrener i 1997. Med filosofi hovedfag fra Universitetet i Bergen og solid trenerutdanning har han i større grad enn tidligere satt utøveren i sentrum.
(NR)

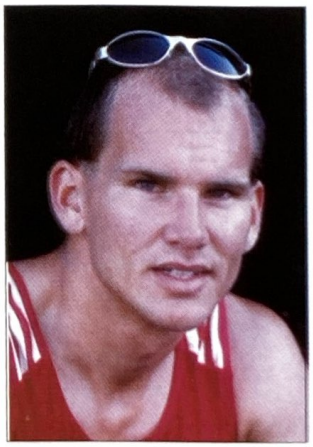

Fredrik Bekken har vært vår fremste scullerroer de siste årene med blant annet 2.-plass i World Cup.
(NR)

I 1999 ble de gamle lagkonstellasjonene brutt opp og en ny dobbeltsculler med Fredrik Bekken (t.h.) og Olaf Tufte så dagens lys. Fredriks teknikk og Olafs enorme styrke viste seg å passe godt sammen, og i Luzern-regattaen gikk båten helt til topps, mer enn 3sekunder foran neste lag. I tillegg vant de årets World Cup for dobbeltscullere hele 10 poeng foran neste nasjon.. (NR)

med eksamener i filosofi og samfunnsfag fra Universitetet i Bergen skulle norsk rosport nå få en trener som på flere områder representerte noe helt nytt.

Betydningen av finslepen roteknikk hadde han arvet fra Ivan Vanier og Frank Hansen, grunnprinsipp i den fysiske trening og utvikling fra Rolf Sæterdal, men vektleggingen av den mentale treningen og evnen til å motivere og gi roerne selvtillit er helt og fullt hans egen. I et intervju sommeren 1997 gir han uttrykk for noen av sine tanker om det arbeidet han var i gang med:

- «I Norge har vi ikke råd til å misbruke talenter, vi må dyrke dem vi har» og «Vi kan ikke drive råkjør som de store nasjonene og håpe at noen overlever og blir best i verden.» I stedet må vi «bruke teknikk og psykisk styrke til å bli best».
- «Når man møter smertegrensen, er alle like små. Derfor gjelder det å takle den riktig.»
- «Det er viktig at utøverne får leve ut følelser, de må for all del ikke undertrykkes.»
- «Følelser for teknikk og følelser for samspillet med vannet, er helt nødvendig. Utøverne må bli roing når de ror.»

Bak disse tankene ligger utvilsomt et menneskesyn som setter utøveren i sentrum i stedet for medaljer og topplasseringer.

Men det er ikke bare treneren som er med og legger forholdene til rette for utøverne. Støtteapparatet ellers har sitt utspring i Treningsnemnda som de siste årene har klart å trekke inn i arbeidet mesteparten av den kompetansen som norsk rosport har tilegnet seg fra begynnelse på 1970-tallet. Kjell Emblems betydning er allerede nevnt flere ganger. I Arbeidsutvalg og underutvalg finner vi ellers Christine

Eksperimentet med en firer uten styrmann viste seg å være en stor suksess. De to makkerne i dobbeltsculler, Steffen Størseth og Kjetil Undset, ble i 1999-sesongen flyttet til firer uten der de fikk to NSR-roere, Nils-Torolv Simonsen og Sture Bjørvig, som makkere. Under regattaen i Luzern var de nære ved å ta skalpen til det engelske firerlaget som har dominert klassen i en årrekke.
(NR)

Helle, Per Albert Sætersdal, Helge Bjonge, Frank Hansen, Rolf Sæterdal, Per Helge Brun-Svendsen, Sverre Løken og Rolf Thorsen. Sistnevnte ble for øvrig valgt til viseformann på Tinget i 1997 med ansvar for Treningsnemnda.

Et sentralt trekk ved Treningsnemndas arbeid de to siste årene er større grad av målrettethet og vurdering av måloppnåelse, noe som i dag er absolutt nødvendig om en skal ha håp om å lykkes.

Hvordan har så resultatene vært i forhold til de mål som ble satt, og i hvilken utstrekning har Tore Øvrebø og utøverne lykkes? En kort vurdering av resultatene i VM de tre siste årene kan tyde på at vi har stått stille. Kjetil Undset og Steffen Størseth har vært vårt sikreste medaljekort med sølv i både 1997 og 1998 i dobbeltsculler. I begge disse mesterskapene hadde vi enåres båter i finalen. I 1997 ble toer uten med Sture Bjørvig og Halvor Lande nr. 6, og samme plassering fikk de året etter, men denne gang i firer sammen med Olaf Tufte fra Horten Roklubb og Kristian Skorgevik fra Aalesund Roklub. I 1999 rokerte landslagstreneren på mannskapene slik at de to Stavangerroerne gikk inn firer uten sammen med Nils-Torolv Simonsen og Sture Bjørvig fra NSR. Resultatet ble en lovende 5. plass for den nye båten, men kanskje noe i underkant av hva man ventet. En ny-komponert dobbeltsculler med Fredrik Bekken og Olaf Tufte viste at de allerede nå tilhørte verdenseliten da de besatte 3.-plassen – bare 5/100 sek. etter Tyskland på sølvplass. Våre to andre lag skuffet derimot noe ved bare å komme med i C-finalen.

Marianne Skåden fra Ringsaker RK (t.h.) og Martha K. Helgeland fra Christiania RK gikk overraskende helt til topps i Junior-VM 1999 i Plovdiv. Prestasjonen lover godt og kanskje står norsk kvinneroing foran sitt endelige gjennombrudd internasjonalt i årene som kommer.
(K.A. Lierhagen)

Våre to finalebåter er dermed kvalifisert for OL i Sidney neste år, mens eventuelle andre lag må gjennom kvalifisering. Resultatene ellers fra 1999 var likevel ekstremt oppløftenede og som Rolf Thorsen skriver: «Hadde sesongen sluttet etter Luzern ville vi vært fullstendig *konge på haugen.*» Resultatet her var at dobbeltsculleren vant med mer enn 3 sekunders margin til neste lag, og fireren ga Storbritannias feterte gullmenn kamp helt til døren. I World Cup sammenlagt seiret dobbeltsculleren overlegent, mens fireren tok en klar 2.-plass. Mye tyder på at små justeringer i treningsopplegget vil kunne gi norsk rosport og idrettsnorge nye medaljer i Sidney.

Resultatene på juniorsiden fra 1995 og frem til 1998 forteller om bare en finalebåt i VM, og det var i 1996 i dobbeltfirer. I båten satt tre roere fra NSR, Håvard Lium, Nils Torolv Simonsen og Øyvind Lium, og Lars Erik Hegna fra Porsgrunn Roklubb. I rapporten fra utvalget for Junior- og Senior B-gruppen i 1998 blir virksomheten evaluert, og det fremgår at resultatene det siste året har vært i underkant. Flere forklaringer blir antydet, og en rekke vesentlige spørsmål om mål, samarbeid med klubber, rekruttering og utdanning av trenere nevnes. Særlig synes Roforbundets økonomiske hestekur å ha slått negativt ut da utvalget ikke har kunnet tilby «det sportslige opplegget vi ønsker».[62]

Ved inngangen til et nytt hundre år, skulle norsk rosport og juniorer få en av sine største oppmuntringer gjennom tidene – og i tillegg helt uventet . Etter Nordisk Mesterskap for junior på Årungen i slutten av juni ble tre båter innstilt til Junior-VM. En dobbeltsculler for damer og dobbeltsculler og dobbeltfirer for herrer. Guttene gjorde det omtrent som ventet med en 9.-plass og en 16.-plass som resultat. Det som gjorde dagene i Plovdiv i Bulgaria til en merkedag

for norsk rosport var de to jentenes innsats. Martha K. Helgeland fra Christiania Roklub hadde i flere år vært vår fremste roer i sin klasse. Under Nordisk Mesterskap hadde en annen jente, 16 år gamle Marianne Skåden fra Ringsaker Roklubb stroket jentenes dobbeltfirer på en overbevisende måte. Disse to ble så plassert sammen, og Ringsakers trener, Kjell Arild Lierhagen, fikk ansvaret for disse. Mye må ha stemt i kjemien mellom disse tre for under mesterskapet viste det seg at jentene var helt suverene – i forsøk, semifinale og finale. Selv ikke da en av jentene mistet åren i starttaket under finalen, oppsto panikk. De fortsatte som ingenting hadde hendt. I rapporten fra utvalgslederen, Per Helge Brun- Svendsen, heter det til slutt: «Ingen hadde sjanse til å ta gullet fra jentene – GRATULERER.»[63]

TANKER VED HUNDREÅRSSKIFTET

Særlig de siste 30 år har norsk rosport markert seg sterkt som den sommeridrett som til stadighet tar hjem medaljer i VM og OL. Uttrykk som «Toppidrettens flaggskip» forteller likevel ikke bare om medaljer, men også om norsk rosports store betydning som veiviser og inspirator for andre idretter. Toppidrettssjef Bjørge Stensbøl har ved flere anledninger pekt på at det neppe er noen andre forbund som har tilført toppidretten så mye som roerne.[64] I sin tale til Tinget i 1999 uttrykte han det slik: «Norges Roforbund har trolig bidratt mest av alle til overføring av kompetanseutvikling innenfor toppidretten.» I tillegg har både han og andre fokusert på den spesielle idrettskultur og nøysomhet som finnes innenfor rosporten.

Dersom en ser Norges Roforbunds historie i et videre historisk perspektiv, vil det være god grunn til å gå lenger tilbake. Allerede fra starten var det olympiske ideal retningsgivende for Roforbundets holdning. Konkurransen og mannjevningen mellom klubber og båter var det sentrale. Da kvinnene inntok regattabanene, var det ikke for markere stil og ynde, men for å konkurrere.

På det medisinske og treningsmessige området har vi helt fra tidlig på 1900-tallet vært i forkant av utviklingen. Gjennom internasjonale kontakter som går tilbake til studentkapproingene, har norske rotrenere tilført vårt hjemlige miljø nye kunnskaper. Vi har også gjennom mesteparten av NRs historie slitt med begrensete midler. Den meget omtalte nøysomhet har likevel hatt sin betydning da vi har vært nødt til å videreutvikle kunnskapen for å tilpasse den våre beskjedne rammer. Kanskje nøysomheten også hadde sammenheng med vektleggingen av amatøridealet som sto sterkt i Roforbundet like frem til ca. 1970. Et annet viktig element som forfatteren vil fremheve, er solidariteten og dens betydning ikke bare for resultater, men for all virksomhet innenfor Forbundet. Rosporten er i dag en

liten idrett målt etter antall medlemmer. Skal vi i fremtiden fortsatt kunne regne oss som viktige i det norske idrettsmiljøet, må vi ta vare på og utvikle det samarbeidet og solidariteten som vi var vitne til i 1990-årene.

Men rosporten har også i likhet med andre idretter endret seg sterkt. Båter og utstyr har utviklet seg i takt med nyere teknologi. Det omtalte amatøridealet har gradvis blitt forlatt i takt med kommersialiseringen og sponsorenes inntog. Fra slutten av 1980-tallet har kvinner fått økt innflytelse i organisasjonen. Et annet utviklingstrekk de siste tredve årene er den økende internasjonale kontakten.

På enkelte områder har derimot utviklingen stått stille de siste 50 årene. Vi har ikke lykkes i å øke antallet medlemsklubber og medlemmer, og rosporten har i liten grad fått innpass i vår nordlige landsdel. Heller ikke har vi maktet å gjøre rosporten mer interessant for media. Likeså er det grunn til å peke på at vi ikke har klart å få til breddeaktiviteter i den grad vi ønsker. Kanskje har man ikke i tilstrekkelig grad tilgodesett ungdomsarbeid, rekruttering og turroing? Kanskje har vi ikke vært dyktige nok til å utdanne trenere og ledere som kunne være et aktivum for klubbene og kretsene?

Her ligger også de store utfordringene for norsk rosport ved overgangen til nye hundre år. Skal vi i fremtiden makte å holde et høyt internasjonalt nivå, må vi øke rekrutteringen og skape miljøer der så vel konkurranse som breddeaktiviteter er akseptert.

Det vil være viktig å skape mer blest om rosporten og effektivisere og profesjonalisere PR-virksomheten, noe enkelte klubber er i ferd med å gjøre gjennom informative og spennende hjemmesider på Internett. Et nytt forbundsutvalg, *Markedsutvalget*, har gjennom sine brosjyrer det siste året vist hvordan profesjonell markedsføring kan utnyttes. Vi må også bli flinkere til å utvikle det enorme potensialet som er knyttet til roing på Concept-maskin.

Styrets innsats de siste årene med rekrutteringsprosjekt, *Klubbene i sentrum*, vektlegging av miljøskapende arbeid, stimuleringstiltak for å bruke store lagbåter, mer målrettet styring og vilje til evaluering av tiltakene, synes å ha hatt en positiv virkning. For å lykkes videre i dette arbeidet og samtidig opprettholde vår idrettslige målsetting, er det helt fundamentalt at offentlige myndigheter sørger for at de små særforbundene blir tilført betydelig mer midler enn i dag. Bare på den måten kan vi ha håp om å skape et variert og sunt idrettstilbud i årene som kommer.

Vedlegg

Litteratur

Aftenposten — *Sport i navn og tall* (Aftenpostens sportshåndbok), Oslo 1950.

Andersen, G. — *Moss Roklubb*, Moss 1977.

Arbeidernes Roklubb, — *Arbeidernes Roklubb 50 år*, Oslo 1979.

Bærum Roklubb — *Bærum Roklubb 50 år 1917-1967*, Oslo(?) 1967.

Christiania Roklub, — *Christiania Roklub 1878-1928*, Oslo 1928.

Corneliussen, N. , — *Arendals Roklub gjennom 70 år 1882-1952*, Arendal 1952.

Dodd, C., — *The Story of World Rowing*, London 1992.

Fana Roklubb — *Fana Roklub 1916-1941*, Bergen 1941.

Fett, P., — *Vikinger ved årene*, artikkel i Norges Roforbund 1900-1950, 9-14.

Fossen, A. B., — *Bergen bys historie*, bd. 2, Bergen 1979

Goksøyr, M., — *Idrettsliv i borgerskapets by*, hovedoppgave UIB, Bergen ....

Hansen,V., — *Illustreret Idrætsbog*, bd. 1, Kjøbenhavn 1890.

Henmork, K., — *Oslo Roklubb 1934-1984*, Oslo 1984.

Hodne, Ø., — *Idrett og fritid*.

Johansen, K. E., — *Fana Bygdebok*, bd. 3, Bergen 1992.

Johanson, B., — *Fana Roklubb 1941-1966*, Bergen 1966.

Kraglund, I, Moland, A, — *Norge i krig*, bd. 6, Oslo 1987.

Lippe, G. von der, — *Kvinner og idrett*, Oslo ....

Løvland, H., — *Helse og treningslære*, Oslo ....

Manskow, R., — *Norges Roforbund 1900-1950*, Oslo 1952.

Nansen, E. W., — *Norske Studenters Roklub gjennem 25 aar*, Kristiania 1922.

Nordiska Roddförbundet, — *Nordiske roddförbundet – minneskrift 25-årsjubileet*, Gøteborg 1935.

Norske Studenters Roklub, — *Norske Studenters Roklub 75 år*, Oslo 1973.

Olstad, F., — *Norsk idretts historie*, bd. 1, Oslo 1986.

Ormsund Roklub, — *Ormsund Roklub 1883-1933*, Oslo 1933.

Oslo Kvinnelige Roklubb, — *Oslo Kvinnelige Roklubb 1929-1979 – 50 år*, Oslo 1979.

Rode, L. S., — *Men det steg en grotid*. Oslo 1945.

Sandberg, A. M., — *Lokalidrett i 100 år*.

Sivertsen,K., — *Rosporten i Bergen 1879-1955*, Bergen 1956.

Stavanger Roklub — *Stavanger Roklub 1894-1994*, Stavanger 1994.

Troels-Lund — *Dagligliv i Norden i det 16. Aarhundrede*, Kbh. 1908.

Tveit, N., — *Os bygdebok*, bd. 1, Bergen 1932.

Tønnesson, S., — *Norsk idretts historie*, bd. 2, Oslo 1986.

Tønsberg Roklub, — *Tønsberg Roklub 1918-1968*, Tønsberg 1968.

Vigeland, N. P., — *Båt*, artikkel i Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder, bd. 2.

Kilder

Muntlige kilder:

Intervju med Harald Kråkenes, våren 1999.
Intervju med Åke Fiskerstrand, høsten 1999.
Intervju med Knut Strengelsrud, høsten 1999.

Ellers har forfatteren hatt en rekke samtaler med sentrale personer innenfor rosporten.

Skriftlige kilder:

Forbundsarkivet:

Engangsavis for Norges Roforbund/Norsk rosport: 1976, 1981 (kalt *Nye åretak*), 1984, 1986, 1988 (kalt *OL-ekstra*), 1989 (kalt *Gullekstra*), 1997.
Informasjonsskriv om *Rosportens venner*.
Kopibøker fra 1900-1914.
Referat fra Tinget: 1976, 1977, 1981-1998.
Styreprotokoller 1945-1999.
Årganger av Roing: 1950-57, 1959-60, dessuten noen enkeltnumre.
Årsberetninger: 1955-56, 1957-58, 1965-1999.

Aviser:

Bergens Stiftstidende 4/5-1845.
Idræt nr. 33-1917
Morgenbladet 10/4-1900.
Norsk Idrætsblad, nr. 8-1892.
Sportsmanden, årgangene fra 1925-1940.

Noter

Kapittel 1
Rosporten i Norge før 1900

1 P. Fett, Norges Roforbund 1900-1950, 9-14.
2 N. P. Vigeland, KLNM II, 467-71.
3 A. B. Fossen, Bergen bys historie II, 324.
4 Ø. Hodne, Idrett og fritid, 10-11.
5 Troels-Lund, Dagligt Liv i Norden i det 16. aarhundrede, VI, 64.
6 Fortalt forfatteren av Severin V. Kro omkring 1955.
7 C. Dodd, The Story of World Rowing, 33.
8 R. Manskow, Norges Roforbund 1900-1950, 15.
9 A. M. Sandberg, Lokalidrett i 100 år, 13.
10 Bergens Stiftstiende 4/5-1845.
11 M. Goksøyr, Idrettsliv i borgerskapets by, 25. Omtaler av 17. mai i Bergens Stiftstidende fra 1849 og påfølgende år
12 Smlg. M. Goksøyr, 91f ; C. Dodd, 258f.
13 M. Goksøyr, 92 f.
14 M. Goksøyr, 94f.
15 F. Olstad, 76.
16 F. Olstad, 76.
17 R. Manskow, 15f.
18 C. Dodd, 270.
19 Illustreret Idrætsbog I, 268.
20 K. Sivertsen, Rosporten i Bergen 1879-1955, 15.
21 R. Manskow, 124.
22 Ib., 15, 129f.
23 Ib., 17, 166.
24 Ib., 16 f, 129 f.
25 N. Corneliussen, Arendals Roklub 1882-1952, 7; M. Goksøyr, 131 f.
26 R. Manskow, 130.
27 N. Corneliussen, 9.
28 K. Sivertsen, 24.
29 V. Hansen, Illustreret Idrætsbog I, 273.
30 F. Olstad, Norsk idretts historie, flere steder.
31 M. Goksøyr, 135.
32 R. Manskow, 130; K. Sivertsen, 26-30.
33 M. Goksøyr, 158.
34 M. Goksøyr, 132f.
35 Christiania Roklub 1878-1928, 16.
36 F. Olstad, 87.
37 Smlg. M. Goksøyr, 145.
38 Ormsund Roklub 1883-1933, 24.
39 Ib., 15.
40 Ib., 24.
41 M. Goksøyr, 144.
42 M. Goksøyr, 144-46.
43 R. Manskow, 166-68.
44 F. Olstad, 76.
45 Norsk Idrætsblad, nr. 8-1892.
46 Christiania Roklub 1878-1928.
47 E. W. Nansen, Norske Studenters Roklub gjennem 25 aar.
48 Ormsund Roklub 1883-1933.
49 N. Corneliussen, 7-25.
50 Stavanger Roklub 1894-1994, 13.
51 M. Goksøyr, 134.
52 M. Goksøyr, 140.
53 M. Goksøyr, 137.
54 M. Goksøyr, 134.
55 M. Goksøyr, 152.
56 C. Dodd, 338
57 C. Dodd, 336-39.
58 G. von der Lippe, Kvinner og idrett, 80-82.
59 M. Goksøyr, 148
60 R. Manskow, 18.
61 V. Hansen, I, 273.
62 Ormsund Roklub 1883-1933, 25.

Kapittel 2
Fellesskapet etableres og prøves (1900-1910)

1 R. Manskow, 20-21. E. W. Nansen, Norske Studenters Roklub 1897-1922, 21-23.
2 R. Manskow, ib.
3 Copibog 1, 8.
4 F. Olstad, 111-117.
5 F. Olstad, 116.
6 C. Dodd, 373.
7 Morgenbladet 10/4-1900.
8 Copibok 1, 31f.
9 Copibok 1, 25-30.
10 E. W. Nansen, 23; Copibok 1, 31f.
11 Copibok 1, 161.
12 R. Manskow, 23. E. W. Nansen, 30-31. Christiania Roklub 1878-1928, 32-33.
13 Kopi av telegram innlagt i Copibog 1.
14 R. Manskow, 23-25, 130-31.
15 Copibok 2, 26.
16 Ib., 71.
17 Ib., 25.
18 E. W. Nansen, 44-45.
19 Copibog 1, 29-30.
20 Ib., flere brev om innbetalingsvarsel i 1901.
21 R. Manskow, 24-25.
22 Ib., 25.
23 Stavanger Roklub 1894-1994, 10-18; K. Sivertsen, Rosporten i Bergen 1879-1955, 32-36.
24 Christiania Roklub 1878-1928, 45-46.
25 E. W. Nansen, 61-73.
26 Christiania Roklub 1878-1928, 46.
27 Ib., 48.

Kapittel 3
Fremgangsrike år (1910-1920)

1 Basert på opplysninger hos R. Manskow, 129-134.
2 Tønsberg Roklub1918-1968, 7-9.
3 Bærum Roklubb 50 år, 14f.
4 Ib., 195.
5 Ib., 18f , 33, 195.
6 Ib., 9f.
7 G. Andersen, Moss Roklubb, 7.

8 K. Sivertsen, 36-38
9 Ib., 39-42.
10 Ib., 54.
11 K. Sivertsen, 44.
12 R. Manskow, 148.
13 Ib., 148.
14 E. W. Nansen, 127, 130;Christiania Roklub 1878-1928, 69, 200.
15 Christiania Roklub 1878-1928, 201.
16 Ib, 192 f.
17 Christiania Roklub 1878-1928, 69.
18 Copibok 2, 98f.
19 Stavanger Roklub 1894-1994, 16-20.
20 E. W. Nansen, 39-40, 88.
21 F. Olstad, 183.
22 Bærum Roklubb 50 år, 18, 33.
23 Ib., 36.
24 Ib., 141; K. Sivertsen, 54.
25 R. Manskow, 34, 132
26 Statistisk sentralbyrå.
27 Idræt nr. 33, 1917.
28 F. Olstad, 138.
29 F. Olstad, 137-138.
30 R. Manskow, 36.
31 Ø. Hodne, Idrett og fritid, 31.
32 Christiania Roklub 1878-1928, 13-58.
33 E. W. Nansen, 27-29, 44, 258-61, 272-73.
34 Nordisk Roforbund 1910-1935, 11.
35 Ib., 11.
36 Ib., 13.
37 Ib., 82-85; R. Manskow, 186-191.
38 Ib., 82-84.
39 R. Manskow, 172 f.
40 Stavanger Roklub 1894-1994, 23-25.
41 R. Manskow, 194f.
42 Sport i navn og tall (Aftenpostens sportshåndbok), 214.
43 R. Manskow, 37; Stavanger Roklub 1894-1994, 29-31.
44 Stavanger Roklub 1894-1994, 30-31.
45 Ib., 28.
46 Ib., 31-33.

Kapittel 4
Stagnasjon og vanskelige år (1921-1928)

1 G. Andersen, 8.
2 R. Manskow, 61f, 133f.
3 Fana Roklub 1916-1941, 34.
4 Christiania Roklub 1878-1928, 200.
5 R. Manskow, 39. .
6 Bærum Roklubb 50 år, 33.
7 R. Manskow, 39f, 46.
8 Tønsberg Roklub 1918-1968, 14.
9 Christiania Roklub 1878-1928, 200.
10 Tønsberg Roklub 1918-1968, 12-16.
11 R. Manskow, 172-74.
12 Sportsmanden, 23//7-1928.
13 Ib., 188f.
14 Sportsmanden 16/7-1925.
15 Ib, 20/7-1925.
16 R. Manskow, 42.
17 Ib., 196.
18 Bærum Roklubb 50 år, 31-33.
19 Sportsmanden, 23/7-1928.
20 F. Olstad, 229f.
21 Sportsmanden, 21/5-1928.

Kapittel 5
Ny fremgang og nye utfordringer (1929-1940)

1 G. von der Lippe, Kvinner og idrett, 86.
2 H. Løvland, Helse og treningslære, 190-193.
3 Oslo Kvinnelige Roklubb 1929-1979, 27, 58.
4 Ib., 35-37, 95.
5 Ib., 35-37, 38.
6 R. Manskow, 44.
7 Oslo Kvinnelige Roklubb 1929-1979, 54.
8 R. Manskow, 137.
9 Oslo Kvinnelige Roklubb 1929-1979, 35.
10 N. Corneliussen, 57.
11 Arbeidernes Roklubb 50 år
12 R. Manskow, 70.
13 Opplyst av Leif Ljungqvist i brev til forfatteren.
14 Sitatet er hentet fra F. Olstad, 245.
15 Arbeidernes Roklubb 50 år.
16 K. Henmork, Oslo Roklubb 1934-1984, 4-6.
17 Gjengitt etter F. Olstad, 261.
18 Bygdebøker for Fana og Os, R. Manskow, 77 f, 151-55.
19 Fana bygdebok III, 277.
20 R. Manskow, 77f.
21 Ib., 75.
22 Ib., 63.
23 Ib., 135-38.
24 Ib., 148.
25 Ib., 71-73.
26 Ib., 72.
27 Ib., 48, 138.
28 Ib. 170-79.
29 Ib., 49.
30 R. Manskow, 45f.
31 Ib., 49.
32 Ib., 50; Fana Roklubb 1916-1941, 109-11.
33 R. Manskow, 47f.
34 Ib., 174-79.
35 Ib. 85.
36 Ib., 46; Fana Roklub 1916-1941, 53f.
37 Fana Roklub 1916-1941, 87-96.
38 K. Sivertsen, Rosporten i Bergen 1879-1955, 96-106
39 R. Manskow, 51.
40 Ib.
41 Sportsmanden 2/1-1940.

Kapittel 6
Krig og gjenreisning (1940-1950)

1 S. Tønnesson, Norsk idrettshistorie 1939-1986, 12-18.
2 Sportsmanden 8/4-1940.
3 S. Tønnesson, Ib., 29.

4 Sportsmanden 24/6-1940.
5 R. Manskow, 52.
6 Leif S. Rode, Men det steg en grotid, 55-60.
7 Ib., 50.
8 Sportsmanden 9/9-1940.
9 R. Manskow, 52.
10 Ib., 52; S. Tønnesson, 48-50
11 R. Manskow, 52.
12 Ib., 53.
13 Ib.
14 Tønsberg Roklub 1918-1968, 34.
15 Oslo Kvinnelige Roklubb 50 år, 25.
16 Norge i krig, VI, 19.
17 Sirkulære 1/45.
18 B. Johanson, ib. 16.
19 Sirkulære 2/45; Styremøte11/9-45.
20 Stavanger Roklub 1894-1994, 44.
21 R. Manskow, 148.
22 Ib. ;Styreprotokoll 1945-1958, årene 1946-49.
23 Styreprotokoll 1945-58, Styremøte 8/10-47.
24 Styreprotokoll 1945-1958, årene 1947, 1948, bl. a, sak 126/47.
25 Ib., styremøte 15/8-49.
26 Ib., styremøte30/9-49.
27 R. Manskow, 82.
28 Ib., blant annet i styremøte 8/10-47.
29 Ib., styremøte 12/6-47.
30 Styreprotokoll 1945-58, styremøter 25/9-46, 17/10-47, 7/11-47, 17/7-48.
31 Ib., styremøte23/11-1950.
32 Ib., styremøte 30/1-47.
33 Ib., styremøte 5/4-49.
34 Ib., styremøte 25/9-46.
35 Ib., styremøte 25/4-46; R. Manskow, 58.
36 Ib., styremøte 8/12-47 og 6/12-48.
37 Ib., styremøte 31/5-46.
38 Ib., styremøte 18/6-47.
39 Ib., styremøte 16/5-46, 8/10-47, 4/10-49.
40 Ib., 1946.
41 Sportsmanden 19/7 og 22/7, 1948.
42 Styreprotokoll 1945-58, styremøte 13/5-49.
43 R. Manskow, 71-73.
44 Ib., 141.
45 Styreprotokoll 1945-58, styremøte 28/5 og 18/6 1947.
46 Ib., styremøte12/12-45.
47 Ib., styremøte 8/12-47.
48 R. Manskow, 139.
49 Styreprotokoll 1945-58, styremøte 7/7-46.
50 R. Manskow, 190 f.
51 K. Sivertsen, 114-122.
52 Styreprotokoll 2, styremøte 8/10-47, 7/11-47, 8/12-47, 14/4-48, 18/7-48.
53 Bjørn Johanson, 32-41.
54 Ib., 20-30; Intervju med H. Kraakenes 22/6-99.
55 R. Manskow, 59.

Kapittel 7
Motbør og nytenkning (1950-1965)

1 Regnskapet 1956/57 viser blant annet at betalende medlemmer var 4200.
2 S. Tønnesson, 131.
3 Ib., 136, 153.
4 Ib., 132-35, 150-53.
5 Roing, 7-1953, 89.
6 Styreprotokoll 2, møte 18/11-55, 15/10-56.
7 Roing 1956, 95, 106.
8 Styreprotokoll 2, møte 27/5-58
9 Årsberetning 1957/58, 17.
10 Roing 1956, 32.
11 Styreprotokoll 2, møte 18/6-58.
12 Mappe merket *Nystartninger av klubber*.
13 Styreprotokoll 2, møte 1/11-54.
14 Roing 1956, 127.
15 Opplyst av Karstein Stien.
16 Ib., møte 18/3-57.
17 Se s. 54.
18 Mappe merket *Kapproingsbaner*, brev fra NSR av 22/3-50.
19 R. Manskow, 114-16.
20 Roing 1954, 106.
21 Ib., 119.
22 Mappe merket *Kapproingsbaner*, brev fra NSR til NR datert 18/10-54.
23 Styreprotokoll 2, møte 18/10-54.
24 Roing 1955, 92.
25 Mappe merket *Kapproingsbaner*, brev fra NSR til NR datert 30/5-56.
26 Styreprotokoll 2, møte 11/6-56, brev fra NR til NSR datert 18/6-56.
27 Mappe merket *Kapproingsbaner*, brev fra NSR til NR datert 2/7-56.
28 Tingreferat hentet fra *Roing 1956*, 93f.
29 Styreprotokoll 2, møte _ -57.
30 Roing 1957, 15.
31 Norske studenters Roklub 75 år, 94-100.
32 Styreprotokoll 3, møte 14/1-64, 13/5-64, 1/6-64.
33 Norske studenters Roklub 75 år, 97.
34 Ib., møte 29/7-65.
35 Roing 1957, 142.
36 Roing 1957, 141-46.
37 Roing 1955, 103-04.
38 Ib., 111-13.
39 Roing 1953, 54, 61, 62.
40 Styreprotokoll 2, møte 31/5 og 13/6 1955.
41 Årsberetning 1957/58, 1965.
42 Årsberetning 1965.
43 S. Tønnesson, 107-117.
44 Styreprotokoll 3, møte 15/6-59
45 Styreprotokoll 2, møte 11/10-50.
46 Ib., møte 2/4-54.
47 NSR 75 år, 35.
48 Roing 1957, 21.
49 Årsberetning 1957/58, 6.
50 Styreprotokoll 2, møte 6/1-56; årsberetning 1956, 6.
51 Styreprotokoll 3, møte 10/9-1968
52 Styreprotokoll 3, møte 2/4-63.
53 Styreprotokoll 3, møte 8/4 og 25/5-65.
54 Styreprotokoll 3, møte 1/6-65.
55 Styreprotokoll 3, møte 16/6-65.
56 Roing 1954, 162.
57 Roing 1952, 106.
58 Roing 1957, 87.
59 Styreprotokoll 2, møte 30/4-54.

60 Ib., møte 15/10 og 2/11-56.
61 Ib., møte 27/5-57.
62 Styreprotokoll 3, møte 16/3-59.
63 Styreprotokoll 3, møte 21/5-62.
64 Styreprotokoll 3, møte 2/3-65, 16/3-65.
65 Årsberetning 1965.
66 Styremøte 19/4-66.
67 S. Tønnesson, 204 f.
68 Styreprotokoll 2, møte 6/5 og 27/5-58.
69 Styreprotokoll 3, møte 2/12-63.
70 S. Tønnesson, 206 f.
71 Roing 1956, 106.
72 Roing 1957, 27, 56, 60, 61, 62, 70.
73 Roing 1957, 62.
74 Styreprotokoll 3, møte 22/9-60.
75 Roing 1953, 145.
76 Roing 1955, 23.
77 Roing 1957, 16.
78 Roing 1957, 60.
79 Ib., 85.
80 Roing 1956, 141.
81 Styreprotokoll 2, møte 25/8-58.
82 Årsberetning 1957/58, 4, 8-9, 19.
83 Styreprotokoll 3, møte 12/1-59.
84 Årsberetning 1959/60, pkt. IX.
85 Styreprotokoll 3, møte 13/11-61.
86 Styreprotokoll 3, møte 30/11-64.
87 Roing 1953, 116 f.
88 Roing, 1954, 167.
89 Roing 1956, 32, 66
90 Roing 1957, 139 f.
91 Årsberetning 1957/58, 21.
92 Årsberetning 1957/58, 10
93 Styreprotokoll 3, møte 18/9-61; Årsberetning 1965, pkt XV.
94 Styreprotokoll 2, møte 4/11-55, 2/11-56, Roing 1957, nr. 3og 4.
95 Roing 1953, 125.
96 Roing 1956, 117; B. Johanson, 92-94.
97 B. Johanson, 94.
98 Ib., 104 f.
99 Roing 1960, 30-35.

Kapittel 8
På rett kurs (1966-80)

1 Årsberetning 1966 og Styreprotokoll 3, møte 1/3-66.
2 Årsberetning 1978.
3 Årsberetning 1968.
4 Styremøte 8/11-78 og Årsberetning 1979, 38.
5 Styreprotokoll 3, møte 9/11-68.
6 Ulike årsberetninger.
7 Årsberetning 1966.
8 «Herreklubbene» i Drammen, Hamar og Trondheim, samt Oslo Roklubb er ikke regnet med her.
9 Tabellen er basert på de årlige årsberetningene. I 1971 har man ved en feil brukt tallene fra 1970. I de første årene markeres ikke om æresmedlemmene var menn eller kvinner. Derfor er de ført opp som egen gruppe.
10 Medregnet æresmedlemmer var det i alt 4342 menn i 1980.
11 S. Tønnesson, 312-16, 325.
12 Ib., 327.
13 Smlg. S. Tønnesson, 327 f.
14 Ib., 325.
15 Tabellen baserer seg på årsberetningenes oppgaver over de ulike klubbene. Til Oslo-området er Drammen, Bærum og Asker regnet med.
16 Smlg. s. 24, 36, 39.
17 Unntaket var i 1974 da Jan Tore Odd fra Fana Roklubb var vararepresentant.
18 Årsberetningen 1971, 7.
19 Årsberetning 1969, 38.
20 Årsberetning 1969, 38; 1970, 39-43.
21 Styremøte 6/11-70.
22 S. Tønnesson, 245-55.
23 Årsberetninger 1973-75.
24 S. Tønnesson, 359-66.
25 Ib., 359-66.
26 I rubrikken for lønn/administrasjon er treningskonsulentens lønn tatt med. Under tilbakeføring til klubber og kretser er medregnet kurser, utgifter til «Roing», utgifter til tur- og trimvirksomhet, tilskudd til romateriell, besøk fra trenere o. l. . Under representasjonsroere/treningsnemnd er medtatt utgifter til representasjonsoppgaver, lønn til rikstrener, treningssamlinger for representasjonsroerne, mens instruksjon til kretser er sløyfet her. Grunnen til at summen under *Annet* i 1969 er såpass høy, var at forbundet dette året avsatte en større sum til innkjøp av materiell. Når 1969 er valgt istedetfor 1970 skyldes det at regnskapet dette året ikke var inntatt i årsberetningen. Det samme var tilfelle i 1974.
27 Tingreferat 1976, egen mappe.
28 Styremøte 22/8-1968.
29 Årsberetning 1968, 1.
30 Årsberetning 1970, 4.
31 Ib.
32 Styremøte 9/9-71.
33 Årsberetning 1972, 5f; 1974, 7.
34 Årsberetning 1967, 15.
35 Samtale med Strengelsrud 20/11-99.
36 Årsberetning 1965, under avd. XI(beretningen er ikke paginert).
37 I flere årsberetninger, blant annet i 1974, står «Har ikke vært i virksomhet, da det ikke har vært noe behov».
38 Årsberetninger 1970, 20-23;1971, 28-30.
39 Referat fra Tinget 1976, egen mappe merket 1/11975.
40 Årsberetning 1975, 54.
41 Vedlegg i mappe merket 1/1976
42 Årsberetning 1974, 37;1975, 39.
43 Årsberetning 1978, 35.
44 Årsberetning 1968, 25.
45 Styreprotokoll 3, møte 19/7-65.
46 Ib, møte 13/6-66.
47 Årsberetning 1966, pkt. XVI.
48 Styreprotokoll 3, møte 23/7-67, 6/8-67.
49 Årsberetning 1967, 28.
50 Samtaler med tingdelegater 20/11-99, blant andre

Britt Schjetne, Georg Guttormsen, Arild Rekdal.
51 Årsberetning 1965, pkt. XV.
52 Årsberetning 1966, pkt. XXI.
53 Ib.
54 Årsberetning 1967, 14f.
55 Styremøte 22/8-1968.
56 Styremøte 20/5-1968
57 Styremøte 18/6-1968.
58 Årsberetning 1969, 16f.
59 Styremøte 14/10-1969.
60 Samtale med Åke Fiskerstrand 20/11-99.
61 Fremstillingen er basert på C. Dodd, 127-30, 132 f.
62 Årsberetning 1970, 20-23.
63 Ib.
64 Årsberetning 1971, 30.
65 Årsberetning 1972, 24f; NSR 75 år, 7f.
66 Årsberetninger 1972-74.
67 Årsberetning 1976, 25-29.
68 Årsberetning 1979, 80.
69 Årsberetninger 1976-79.
70 Samtale med Åke Fiskerstrand 20/11-99.
71 «Gullekstra» 1976, 3.
72 Tabellen er basert på data fra årsberetningene disse årene.
73 Tallene her samsvarer ikke helt med tabellen ovenfor da gruppen coxer ikke lar seg fordele etter alder.
74 S. Tønnesson, 307.
75 Årsberetning 1979. For å være med i C-gruppen måtte man ikke ha vunnet 8 klassifiserende løp.
76 Årsberetning 1979. Dette året ble nytt kapproingsreglement vedtatt, .
77 C. Dodd, 384.
78 Årsberetning 1969, 1; 1974, 1; 1976, ».
79 Årsberetning 1976, 2.
80 Årsberetning 1979, 6.
81 Styreprotokoll 3, møte 24/7-68.
82 Årsberetningen 1968, 5f.
83 Årsberetning 1971, 11.
84 Ib.
85 Styreprotokoll 4, møte 15/7 og 24/7-1972.
86 NSR 75 år, 57 f.
87 Årsberetning 1972, 29.
88 Årsberetning 1974, 1,
89 Ib.
90 Årsberetning 1976, 3.
91 «Gullekstra» 1976, 11.
92 Ib, 12.
93 Styreprotokoll IV, møte 10/1-1977.
94 Ib., styremøte 28/1-1980.
95 Årsberetning 1980, 1.

Kapittel 9
Solidaritet og ny giv (1981-2000)

1 Nye åretak (Engangsavis for Norges Roforbund 1981), 3.
2 I 1991 endret man oppsettet for medlemsstatistikken slik at det er umulig å få frem sammenlignbare tall når det gjelder aldersfordeling og fordelingen av aktive og passive roere.
3 Oversikt fra TUTU 1999.
4 Styreprotokoll 7, møte 29/1-97.
5 Omtalen av rekrutteringsprosjektet og rekrutteringstiltakene er i hovedsak basert på årsberetningene 95-99.
6 Årsberetning 1993, 77f; Tingreferat 1993.
7 Brev fra TNH til forfatteren, datert 2/9-99.
8 Forfatteren ledet valgkomitéen fra 1993-96.
9 Årsberetning 1983, 61f; Tingreferat 1983.
10 Bygger på årsberetninger, og ikke minst forfatterens kjennskap til bladet fra sin egen redaktørtid.
11 Årsberetning 1987, 79; Tingreferat 1987.
12 Årsberetning 1993, 78f; Tingreferat 1993.
13 Årsberetning 1989, 8, 53f.
14 Årsberetning 1989, 46-49; 1993, 51-54; 1994, 41-44.
15 Bl. a. i Årsberetning 1984, 8.
16 Årsberetning 1986, 8.
17 Årsberetning 1991, 9.
18 Årsberetning 1980, 31; 1999, 58.
19 Årsberetning 1995, 49.
20 Styreprotokoll 7, møte 15/9-99.
21 Tingreferat 1987og 1988. Årsberetning 1989, 27.
22 Årsberetning 1990, 8.
23 I budsjettet 1989 var kostnadene beregnet til kr. 260. 000, mens de totale utgiftene beløp seg til kr. 309. 000.
24 Tingreferat 1992.
25 Årsberetning 1993, 8.
26 Årsberetning 1995, 72f.
27 Årsberetning 1997, 7.
28 Årsberetning 1998, 65;1999, 69.
29 Informasjonsskriv om Rosportens Venner.
30 Tabellen er basert på regnskapene i årsberetningene. Tilskudd fra Olympiatoppen til aktive er trukket ut av oversikten da disse også i sin helhet ble ført som utgift. Beløpene er i hele tusen. Summene for sponsorinntekter er ikke alltid helt reelle da Sponsor-service beholdt en andel som ble ført som utgift.
31 Beregnet etter Statistisk Sentralbyrås prisutvikling.
32 Oversikten er basert på regnskapsoversiktene i Årsberetningene. I dette tidsrommet har også regnskapsrutinene endret seg, og det er derfor vanskelig å få helt sammenlignbare tall. Frem til 1993 ble ekstraordinære utgifter som eks. vis underskuddet ved Scandinavian Open ført som utgift. Etter 1993 er slike poster, renteinntekter og renteutgifter, avsetninger og lignende ført som egne poster etter det normale driftsresultatet. Under posten ANNET inngår de siste årene provisjon betalt til Sponsor-service. På samme måte som under inntektsoversikten er stipend til aktive ikke tatt med. Gjennom perioden har lønnsutgifter vært ført på ulike steder – blant annet ble generalsekretærens lønn noen år ført under *Utdanning*. Trenernes lønn har de fleste år blitt ført under *Treningsnemnda*, men ikke i 1990. Her er alle lønnsutgifter samlet i en kolonne. Enkelte år, blant annet i 1981, ble klubbandelene trukket direkte fra utgiftspostene ved ulike samlinger slik at utgiftene virket mindre enn de reellt var. Med de nye regnskapsrutinene som kom er det omtrent umulig å gi et korrekt bilde av hva som ble tilbakeført til klubbene, men mye av dette er samlet under posten *Annet*. Her er også utgiftene til forskjellig materiell, blant annet forbundsbåtene tatt inn. Ellers vil en god del av utgiftene under *Utvalg* komme klubber, kretser og re-

gioner til nytte.

33 Årsberetning 1985, 22.
34 Gullekstra (Norsk rosport 1989), 23; Årsberetning 1989, 29; Årsberetning 1990, 7f.
35 Årsberetning 1997, 27.
36 Årsberetning 1994, 8; Årsberetning 1995, 28.
37 C. Dodd, 391.
38 Årsberetning 1981, 20.
39 Årsberetning 1985, 21; Årsberetning 1986, 26.
40 Årsberetning 1997, 26.
41 Se bl. a. Årsberetning 1981, 20; 1984, 7; 1986, 26: 1987, 28; 1993, 31.
42 Årsberetning 1997, 26.
43 Årsberetning 1978, 18; 1981, 20; 1995, 27; 1997, 26.
44 Meddelt av Svein Monssen, Fana Roklubb.
45 Årsberetning 1990, 7.
46 Årsberetning 1996, 8.
47 Årsberetning 1987, 80.
48 «Nye Åretak» (engangsavis for NR 1981), 2.
49 Årsberetning 1982, 20-22.
50 Ib., 22.
51 Årsberetning 1987, 40.
52 Norsk Rosport OL-ekstra 1988, 7.
53 Ib.
54 Norsk Rosport 1989, 5.
55 Ib., 15.
56 Ib., 9.
57 Ib.
58 Årsberetning 1993, 7.
59 Årsberetning 1994, 32-34.
60 Årsberetning 1993, 47
61 Årsberetning 1996, 36.
62 Årsberetning 1998, 38.
63 Årsberetning 1999, 42.
64 Norsk Rosport 1997 (VM-Ekstra), 2f

Forkortelser

BARU	Banedommer og regattautvalget
FISA	Federation Internationale de Sociétés d´Aviron (Det internasjonale Roforbund)
NIF	Norges Idrettsforbund
NR	Norges Roforbund
NSR	Norske Studenters Roklub
OKR	Oslo Kvinnelige Roklubb
RK	Roklubb
STUI	Statens ungdoms- og idrettskontor
TUTU	Tur- og trimutvalget

FORMENN 1900-2000

1900-1911	Ole Sverre	Christiania Roklub
1912- 1913	Einar Wettre	Christiania Roklub
1914-1917	Leif S. Rode	Norske Studenters Roklub
1918-1921	Jens Knudsen	Bergens Roklub
1922-1925	Arne Corneliussen	Norske Studenters Roklub
1926	Eskild Jensen	Christiania Roklub
1927-1929	Nils Solberg	Norske Studenters Roklub
1930-1934	Rolf Neegaard	Ormsund Roklub
1935-1938	Hans Blom	Christiania Roklub
1939-1947	Rolf Manskow	Christiania Roklub
1948-1949	Ove Roll	Bergens Roklub
1950-1052	Knut Gråbø	Christiania Roklub
1953-1955	Bernhard Christiansen	Christiania Roklub
1956-1959	Gunnar Schjøll	Christiania Roklub
1960-1961	Jacques Michelet	Norske Studenters Roklub
1962-1965	Richard Jonsson	Drammens Roklubb
1966-1970	Lauritz S. Rode	Norske Studenters Roklub
1971-1975	Jens Grevstad	Christiania Roklub
1976-1985	Thorleif Torgersen	Moss Roklubb
1986-1988	Leif Ljungqvist	Norske Studenters Roklub
1989-1995	Knut-Arthur Mosness Norstad	Drammens Roklubb
1996-2000	Arild Marvik	Stavanger Roklub

STYREMEDLEMMER 1950–2000

En oversikt over styremedlemmer frem til 1950 finnes i jubileumsboken Norges Roforbund 1900-1950.

1950	Ove Roll	Bergens Roklub
1950-51, 1964-65	Lauritz S. Rode	Norske Studenters Roklub
1950-52	Bernhard Christiansen	Christiania Roklub
1950-52	Chr. F. Petersen	Sandefjord Roklubb
1952-55	Helge Dalset	Christiania Roklub
1953	Gunnar Andersen	Moss Roklubb
1953-54	M. Busch Christensen	Christiania Roklub
1953-59	Jacques Michelet	Norske Studenters Roklub
1955	Arthur Mathisen	Bærum Roklubb
1956-57	Harald Brinchmann	Norske Studenters Roklub
1956-61	Ricard Jonsson	Drammens Roklubb
1958-60	Cecilie Resch	DrammensKvinnelige Roklubb
1958-60	Odd Andresen	Horten Roklubb
1959-61	Fredrik Ellefsen	Norske Studenters Roklub
1961-65	E. C. Christiansen	Christiania Roklub
1964	Erling Elgaaen	Ormsund Roklub
1965	Thor Nilsen	Bærum Roklubb
1966-70	Jens Grevstad	Christiania Roklub
1966-67	Arne Stoltenberg	Ormsund Roklub
1966	Hjalmar Andersen	Tønsberg Roklub
1966-85	Leif Ljungqvist	Norske Studenters Roklub
1967-70	Knut Norstad	Drammens Roklubb
1969	Peter Wessel	Drammens Roklubb
1970	Eilif Brodtkorb	Bærum Roklubb
1971-72	Per Schau	Drammens Roklubb
1971-72	Thor Tinglum	Porsgrunn Roklubb
1971-73	Bjørn Steinert	Christiania Roklub
1971-74	Aasne Graver	Drammens Kvinnelige Roklubb
1971-75	Thorleif Torgersen	Moss Roklubb
1972-73	Helge Badendyck	Ormsund Roklub
1973-95	Knut Strengelsrud	Kongsvinger Roklubb
1974	Øivind Hvattum	Ormsund Roklub
1975	Bernt J, Fossum	Christiania Roklub
1975-83	Britt Schetne	Oslo Kvinnelige Roklubb
1976-77	Tor Westlie	Christiania Roklub
1977	Aud Sandengen	Drammens Kvinnelige Roklubb
1977-82, 1989-93, 98	Kjell Eriksen	Horten Roklubb
1983-86	Svein Monssen	Fana Roklubb

1984, 1999-2000	Tore Gulli	Bærum Roklubb
1985-88, 1999	Knut-Arthur Mosness Norstad	Drammens Roklubb
1985-89, 1993-95	Ove Finsveen	Horten Roklubb
1985-94	Terje Holstad	Norske Studenters Roklub
1985-86, 1991-95	Lis Schjøtt	Bærum Roklubb
1987-90	Tor Henning Iversen	Trondhjems Roklubb
1990-92	Finn Tveter	Norske Studenters Roklub
1991-92	Jacob T. Larsen	Fana Roklubb
1993-96	Harald S. Aasebø	Askøy Roklubb
1994-97	Tine Heien Larssen	Christiania Roklub
1994-98	Per Bønsnæs	Norske Studenters Roklub
1995-97	Tone Pahle Devor	Oslo Kvinnelige Roklubb
1996-97	Øyvind A. Brøymer	Christiania Roklub
1996-2000	Arne Aas	Moss Roklubb
1997	Eivind Hadler-Olsen	Fana Roklubb
1997	Gretha Torgersen	Drammens Roklubb
1998	Carl Bonnevie	Norske Studenters Roklub
1998-2000	Rolf Thorsen	Horten Roklubb
1998-2000	Marianne Lundh	Oslo Kvinnelige Roklubb
1999-2000	Sissel Lothe	Os Roklubb
2000	Fredrik Stenbuch	Norske Studenters Roklub
2000	NN	

Gullmerkeinnehavere

1912	Ole Sverre	Oslo
1912	Nils Ljunggren	Stockholm
1914	H. S. Køster	København
1915	Peter Torgersen	Oslo
1918	Hannibal Feght	Oslo
1921	Chr. K. Heiberg	Bergen
1925	Jens Knudsen	Oslo
1925	Leif S. Rode	Oslo
1927	Arne Corneliussen	Oslo
1927	A. Feltenborg	København
1933	Henry Larsen	Tønsberg
1933	Eskeld Jensen	Oslo
1935	J. Sigfrid Edstrøm	Västerås
1935	Cort Armsteat	Göteborg
1935	Axel Lundqvist	København
1936	Per Rolfsen	Horten
1937	E. Saugmann	København
1938	Victor Hjort	København
1939	Ludvig Moestue	Oslo
1939	Rolf Nægaard	Oslo
1939	Ernst Bredberg	Stockholm
1947	Rolf Manskow	Oslo
1947	H. Langgraff	Horten
1947	Hans Blom	Oslo
1949	Haakon J. Wallem	Bergen
1950	H. Becker-Ericksen	Moss
1950	Vagn Jensen	København
1950	G. Wendelbo	Horten
1952	F. Aa. Hansen	København
1952	Poul Kragh	København
1954	Paul Bentsen	Horten
1957	Harald Rømcke	Oslo
1957	Ove Roll	Bergens RK
1960	Anton Johansen	Ormsund RK
1960	Bernh. Christiansen	Christiania RK
1963	Gunnar Schjøll	Christiania RK
1963	Fridtjof Birkheim	Bærum RK
1965	J. E. Noramaa	Finland
1966	Harald Kraakenes	Fana RK
1966	Fredrik Ellefsen	NSR
1966	Richard Jonsson	Drammens RK
1967	Bengt af Eckenstam	Sverige
1969	Gunnar Fredriksson	Christiania RK
1972	Lauritz S. Rode	NSR
1975	Thor Nilsen	Bærum RK
1975	Sigurd Bang	NSR
1975	Jørgen C. Madsen	Danmark
1978	Alf Hansen	Ormsund RK
1978	Frank Hansen	Ormsund
1978	Jens Grevstad	Christiania RK
1980	Ivan Vanier	Nederland
1981	Børge Kaas Andersen	Danmark
1981	Leif Gran	Drammens RK
1987	Thorleif Torgersen	Moss RK
1989	Bo Gammals	FISA
1990	Asbjørn Løken	Bærum RK
1990	Leif Ljungqvist	NSR
1992	Sven R. Bodemyr	Sverige
1994	Brit Schjetne	OKR
1994	Thoralf W. Sandaker	USA

Finaleplasser EM/VM

Årstall/Sted	Plassering	Båttype	Klubb	Navn
1949/EM/Amsterdam	Bronse	H4-	Fana	Carl Monssen – Harald Kraakenes – Torstein Kraakenes – Kristoffer Lepsøe
	5. plass	H4+	Sandefjord	Knut Hansen – Carl L. Verde – Rolf Johannessen – Odd J. Enge Cox: Finn Karlsen
1950/EM/Milano	4. plass	H4-	NSR	Andreas Dick – Ragnar Hegna – Carl Wendelboe-Larsen – Eilif Schjetlein
1951/EM/Macôn	4. plass	H4-	Fana	Carl Monssen – Odd Johanssen – Torstein Kraakenes – Harald Kraakenes
1953/EM/København	Sølv	H4-	Halden	Kjell Gundersen – Svein Hansen – Oddmund Magnussen – Odd Jørgensen
1964/EM/Amsterdam	5. plass	H4+	Bærum	Ingolf Kristiansen – Birger Knutzon – Eilif Brodkorb – Thor Alsand Cox: Rolf Syversen
1970/VM/St. Catharines	Bronse	H4+	Ormsund/NSR/ Drammen	Peter W. Wærness – Tom Welo – Finn Tveter – Alf Hansen Cox: Finn Aronsen
1971/EM/København	Sølv	H2X	Ormsund	Svein Thøgersen – Frank Hansen
	Sølv	H4-	Bærum/NSR	Svein Nielsen – Tom Amundsen – Kjell S. Johansen – Ole Nafstad
1973/EM/Moskva	Bronse	H4-	Drammen/Bærum	Rolf Andreassen – Odd G. Sørum – Arne Bergodd – Ole Nafstad
	5. plass	H4+	Ormsund/NSR	Peter W. Wærness – Tom Welo – Finn Tveter – Alf Hansen Cox: Jørgen W. Cappelen jr.
1974/VM/Luzern	Sølv	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	6. plass	H4-	Bærum/Drammen	Rolf Andreassen – Odd G. Nærum – Arne Bergodd – Ole Nafstad
1975/VM/Nottingham	Gull	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
1978/VM/Lake Karapiro	Gull	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	4. plass	D2X	Trondhjems	Haldis Lenes – Solfrid Johansen
1979/VM/Bled	Gull	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
1981/VM/München	Bronse	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Alf Hansen
1982/VM/Luzern	Gull	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Alf Hansen
	Gull	H2-	Ormsund/NSR	Magnus Grepperud – Sverre Løken
1983/VM/Duisburg	Bronse	H2-	Ormsund/NSR	Magnus Grepperud – Sverre Løken
	Sølv	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Alf Hansen
1987/VM/København	Sølv	H4X	Ormsund/Horten/ Bærum	Vetle Vinje – Lars Bjønness – Rolf Thorsen – Alf Hansen
	4. plass	H2X	Fana/Horten	Per Sætersdal – Ivan Enstad
1989/VM/Bled	Gull	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
	6. plass	H4X	Fana/Ormsund/ Stavanger	Audun Hadler Olsen – Alf Hansen – Kjell Voll – Per Sætersdal
1990/VM/Tazmania	5. plass	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
1991/VM/Wien	4. plass	H2X	Stavanger/Fana	Kjetil Undset – Per Sætersdal
1993/VM/Roudnice	Sølv	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
1994/VM/Indianapolis	Gull	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
1995/VM/Tammerfors	Bronse	H2X	Stavanger	Kjetil Undset – Steffen Størseth
1997/VM/Aiguebelette	Sølv	H2X	Stavanger	Kjetil Undset – Steffen Størseth
	6. plass	H2-	NSR	Halvor Lande – Sture Bjørvig
1998/VM/Köln	Sølv	H2X	Stavanger	Kjetil Undset – Steffen Sørseth
	6. plass	H4-	NSR/Horten/ Aalesund	Sture Bjørvig – Olaf Tufte – Kristian Skorgevik – Halvor Lande
1999/VM/St. Catharines	Bronse	H2X	Horten/Drammen	Olaf Tufte – Fredrik Bekken
	5. plass	H4-	NSR/Stavanger	Nils-Torolv Simonsen – Steffen Skår Størseth Sture Bjørvig – Kjetil Undset

Finaleplasser OL

Årstall/Sted	Plassering	Båttype	Klubb	Navn
1912/Stockholm	Bronse	H4+/ Innrigger	Ormsund	Claus Høyer – Reidar Durrie Holter – Magnus Herseth – Frithjof Olstad Cox: Olaf Bjørnstad
	Bronse	H4+	CR	Henry Larsen – Mathis Thorstensen – Theodor Klem – Haakon Tønsager Cox: Ejnar Tønsager
1920/Antwerpen	Bronse	H4+	CR	Henry Larsen – Per Gulbrandsen – Theodor Klem – Birger Var Cox: Thoralf Hagen
	Bronse	H8+	Stavanger/CR	Theodor Nag – Conrad Olsen – Adolf Nilsen – Haakon Ellingsen – Thore Michelsen – Arne Mortensen – Karl Nag – Tollef Tollefsen Cox: Thoralf Hagen (CR)
1948/London	Bronse	H8+	Fana	Carl Monssen – Thor Pedersen – Leif Næss – Harald Kraakenes – Halfdan Gran Olsen – Hans E. Hansen – Thorstein Kraakenes – Kristoffer Lepsøe Cox: Sigurd Monssen
1972/München	Sølv	H2X	Ormsund	Svein Thøgersen – Frank Hansen
1976/Montreal	Gull	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	Sølv	H4-	Bærum/NSR/ Drammen	Rolf Andreassen – Finn Tveter – Arne Bergodd – Ole Nafstad
	4. plass	D2X	Sandefjord/ Trondhjem	Solfrid Johansen – Ingun Brechan
1984/Los Angeles	Bronse	H2-	Ormsund/NSR	Magnus Grepperud – Sverre Løken
	5. plass	D2X	Trondhjem	Haldis Lenes – Solfrid Johansen
1988/Seoul	Sølv	H4X	Ormsund/Bærum/ Horten	Vetle Vinje – Lars Bjønness – Rolf Thorsen – Alf Hansen
1992/Barcelona	Sølv	H4X	Ormsund/Stavanger/ Fana/Horten	Lars Bjønness – Rolf Thorsen – Kjetil Undset – Per Sætersdal
1996/Atlanta	Sølv	H2X	Stavanger	Kjetil Undset – Steffen S. Størseth
	6. plass	H1X	Drammen	Fredrik Bekken

Finaleplasser VM, Lettvekt

Årstall/Sted	Plassering	Båttype	Klubb	Navn
1974/Luzern	6. plass	H4-	CR	Helge Bjonge – Jens Tronskar – Morten Lindholt – Bjørn Lindholt
1976/Villach	Sølv	H4-	CR/Aalesund/ Trondhjem/ Stavanger	Edd Hillestad – Per Arvid Steen – Ivar Sølvsberg – Pål Børnick
1978/København	Gull	H2X	CR/Stavanger	Arne Gilje – Pål Børnick
	6. plass	H1X	Trondhjem	Per Arvid Steen
1979/Bled	Gull	H2X	CR/Stavanger	Arne Gilje – Pål Børnick
1980/Hazewinchel	4. plass	H1X	Stavanger	Arne Gilje
	5. plass	H2X	NSR	Jørgen Øhre – Johan Werner
1981/München	6. plass	H4-	Ormsund/NSR/ Sandefjord	Jørgen Øhre – Arild Båheim – Johan Werner – Pål Børnick
1982/Luzern	5. plass	H2X	Ormsund	Arild Båheim – Lars Bjønness
1986/Nottingham	6. plass	H1X	Fana	Per Sætersdal
1988/Milano	6. plass	D1X	OKR	Christine Helle
1990/Tazmania	Bronse	H1X	Fana	Per Sætersdal
1995/Tammerfors	6. plass	H2X	Porsgrunn/ RK Terje Viken	Magne Kvalvik – Tor A. Ersdal

Finaleplasser Junior VM

Årstall/Sted	Plassering	Båttype	Klubb	Navn
1967/Ratzeburg	Bronse	H4-	NSR	Bernt Gaarud – Endre Sund – Erik Erichsen Olav Granrud
1968/Amsterdam	Bronse	H4+	Sandefjord	Richard Horntvedt – Terje Nilsen – Jørn Johansen – Odd G. Sørum Cox: Finn Karlsen
	4. plass	H4-	NSR	Bernt Gaarud – Endre Sund – Erik Erichsen – Olav Granrud
1969/Napoli	6. plass	H2-	Arendal	Ivar Danielsen – Jan Vidar Frivold
1974/Ratzeburg	4. plass	H1X	Trondhjem	Per Arvid Steen
	4. plass	H8+	Sarpsborg/NSR/ Stavanger/Aalesund	Tore Eilertsen – Tom Martinsen – Jørgen Henriksen – Jo Toftedahl – Arne Gilje – Per Refsnes – Ivar Sølvsberg – Rolf Eilertsen Cox: Tom Grønberg Olsen
1975/Montreal	6. plass	H4+	Bærum/Sarpsborg	Geir Brokstad – Eivind Hagen – Helge Lund Rune Selvik Cox: Tom Grønberg Olsen
1976/Villach	5. plass	H2X	NSR/Bærum	Geir Andreassen – Anders Formo
1977/Tammerfors	Bronse	H2X	NSR/Bærum	Geir Andreassen – Anders Formo
	Bronse	H2-	NSR	Hans J. Arvesen – Sverre Løken
1979/Moskva	5. plass	H1X	Horten	Rolf Thorsen
1980/Hazewinckel	4. plass	H4X	CR/Alvøen/ Bærum/Horten	Olav Krogh – Trond Katheness – Vetle Vinje – Guttorm Haraldsen
1981/Sofia	5. plass	H2X	Drammen/Horten	Tom Torgersen – Ivan Enstad
1983/Vichy	5. plass	H1X	Horten	Ivan Enstad
1990/Aigublette	4. plass	H2X	Fana/ RK Terje Viken	Sigurd Hadler-Olsen – Tor A. Ersdal
1991/Banyoles	Sølv	H2X	Drammen/Fana	Sigurd Hadler-Olsen – Fredrik Bekken
	4. plass	H4-	Aalesund	Kristian Skorgevik – Sverke Lorgen – Jan E. Aakernes – Are Berset
1993/Oslo	Gull	H1X	Drammen	Fredrik Bekken
	Bronse	H4X	Ormsund/Stavanger/ Tønsberg	Christian Berntzen – Steffen S. Størseth – Stian Kjennvold – Ivar Valstad
	6. plass	D2X	CR/Moss	Charlotte Wilhelmsen – Helene Sedal
	4. plass	D4X	CR	Cathrine Wilhelmsen – Line Berteussen – Kristine Klaveness – Ingrid Gjessing
1994/München	5. plass	D1X	CR	Kristine Klaveness
	6. plass	H4-	Horten	Olaf Tufte – Geir Lohne – Vidar Dybelie – Ole C. Pettersen
1996/Stratclyde	4. plass	H4X	NSR/Porsgrunn	Håvard Lium – Nils T. Simonsen – Øyvind Lium – Lars E. Hegna
1999/Plovdiv	Gull	D2X	Christiania/ Ringsaker	Martha K. Helgeland – Marianne Skåden

Norske seire i Nordisk Mesterskap

Årstall/Sted	Båttype	Klubb	Navn
1910/København	H4+	CR	O. T. Krohg – Fridtjof Lorentzen – Gunnar Grantz Haakon Tønsager. Cox: Gerhard von der Lippe
1912/Stockholm	H4+	CR	Henry Larsen – Mathias Torstensen – Theodor Klem – Haakon Tønsager. Cox: Ejnar Tønsager
1915/København	H4+ innrigger	Stavanger	Karl Nag – Karl Larsen – Thore Michelsen – Tollef Tollefsen. Cox: Christian Andreassen
	H4+	NSR	Gustav Røder – Hans Knudtzon – Olaf Helgesen – Herman Klem. Cox: Erling Didrichsen
1918/Christiania	H8+	NSR	Kristofer Borø – Eldar Bergene – Sindre Lunde – Simon Holmesland – Tommy Schjøtt – Hans Knudtzon – Olaf Helgesen – Herman Klem. Cox: Erling Didrichsen
1920/Stockholm	H8+	Stavanger	Theodor Nag – Conrad B. Olsen – Adolf Nilsen – Håkon Ellingsen – Thore Michelsen – Arne Mortensen – Karl Nag – Tollef Tollefsen. Cox: Christian Andreassen
1921/København	H4+ innrigger	Ormsund	Finn Bergfeldt – Rolf Magnell – Magnus Gunn – Alfred Pettersen. Cox: Olaf Bjørnstad
	H8+	CR	Henry Larsen – Per Gulbrandsen – C. F. Klyve – Alf Hafting – Johan Harbitz – Kaare Harbitz – Theodor Klem – Birger Var. Cox: Thoralf Hagen
1922/Christiania	H8+	CR	C. F. Klyve – Per Gulbrandsen – Johan Harbitz – Alf Hafting – Kaare Heiberg – Theodor Klem – Birger Var. Cox: Sigurd Fladager
1923/Göteborg	H8+	CR	C. F. Klyve – Per Gulbrandsen – Johan Harbitz – Alf Hafting – Bernt Fossum – Helge Berle – Theodor Klem – Birger Var. Cox: Sigurd Fladager
1924/København	H8+	Ormsund	Rolf A. Christiansen – Ottar Nilsen – Haakon Wallie – Alf Nilssen – Finn Bergfeldt – Rolf C. Christiansen – Trond Wikant – Gunnar Helliesen. Cox: Olaf Bjørnstad
	H4+	CR	Peter von Krogh – Theodor Klem – Bernt Fossum – Per Gulbrandsen
1925/Oslo	H8+	CR	Bernt Fossum – Sverre Aanensen – Kasper Kielland – Peter von Krogh – Erik Thorshaug – Gert Heiberg – Johan Harbitz – C. P. Klybe. Cox: Sigurd Fladager
	H4-	CR	Ernst Andersen – Frank Schjølderup – Gunnar Sandborg – Einar Jacobsen
1926/Stockholm	H4-	NSR	Th. Sverdrup Thygerson – Fridtjof Jebsen – F. Klykken – Haakon Larsen
1930/Kungälv	H8+	Stavanger	Karl Jonassen – Hartvig Nag – Sverdrup Amundsen – Sverre Øie – Leif Rødder – Håkon Johannessen – Alf Johannessen – Sofus Rødder. Cox: Leif Monsen
	H4-	CR	Gunnar Wessel – Helge Motzfeldt – Erik Brekke – Martin Mehren
1934/Horten	H4+ innrigger	Bærum	V. Hansen – A. Amundsen – E. Fridtjovsen – Franklin Olsen. Cox: A. Eckell
	H1X	CR	Carl A. Christiansen
1935/Kungälv	H8+	CR	Jens Grevstad – Henrik Horn – Ole Sverre jr. – Martin Mehren – Even Bakke – Gunnar Schjøll – Albert Heyerdahl – Rudolf Larsen. Cox: Sigurd Fladager
	H1X	CR	Carl A. Christiansen
1939/Stockholm	H4+ innrigger	Drammen	H. Dillerud – T. W. Røine – John Andersen – Nils Nilsen. Cox: Tharald Grimlid
	H4+ LV	NSR	Yngve Nakling – Hroar Olsen – Fredrik Ellefsen – Eigil Aas. Cox: Harald Brinchmann
1961/København	H2X	Fana	Sverre Kraakenes – Harald Kraakenes

Årstall/Sted	Båttype	Klubb	Navn
1965/Oslo	H1X	Fana	Harald Kraakenes
	H2-	Bærum	Ingolf Kristiansen – Ole Nafstad
1967/Mølndal	H8+	NSR/Bærum	Svein Nielsen – Tom Welo – Finn Tveter – Tom Amundsen – Kjell S. Johansen – Erik Hirsch – Ole Nafstad – Odd Waage. Cox; Willy Myhre
1969/København	H4+	Bærum/NSR	Tom Amundsen – Kjell S. Johansen – Svein Nielsen – Ole Nafstad. Cox: Tom Johansen
	H4+ LV	CR	Hans Engebretsen – Sigurd Durbeck – Gerhard Dürbeck – Jens Søderstrøm. Cox: Yngve Larsen
1971/Åbo	H4+	Ormsund/NSR	Tom Welo – Finn Tveter – Peter W. Wærness – Alf Hansen. Cox: Anders Formo
	H2-	Bærum/NSR	Åke Fiskerstrand – Erik Erichsen
	H4-	Bærum/NSR	Kjell S. Johansen – Tom Amundsen – Svein Nielsen – Ole Nafstad
	H4+ LV	Sandefjord	Bjørn Gogstad Thorsen – Per Hotvedt – Arild Pettersen – Christoffer Callahen. Cox: Pål Børnich
1973/Oslo	H4+	Ormsund/NSR	Svein Thøgersen – Finn Tveter – Tom Welo – Peter W. Wærness. Cox: Jørgen W. Cappelen jr.
	H1X	Ormsund	Frank Hansen
	H4-	Bærum/Drammen	Rolf Andreassen – Arne Bergodd – Odd G. Sørum – Ole Nafstad
	H2-	NSR	Tor Amundsen – Kjell S. Johansen
	H2+	Ormsund/NSR	Finn Tveter – Svein Thøgersen. Cox: Jørgen W. Cappelen jr.
	H4+ LV	Sandefjord	Richard Horntvedt – Arild Pettersen – Per Horntvedt – Christoffer Callahen. Cox: Terje Svendsen
	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	H8+	Bærum/Ormsund/ Drammen/NSR	Tom Welo – Peter W. Wærness – Tom Amundsen – Kjell S. Johansen – Rolf Andreassen – Arne Bergodd – Odd G. Sørum – Ole Nafstad. Cox: Jørgen W. Cappelen jr.
1975/Stockholm	H4+	Ormsund/Bærum/ NSR/Sarpsborg	Ole Nafstad – Tom Amundsen – Frank Hansen – Alf Hansen. Cox: Tom Grønberg
	H1X LV	Stavanger	Arne Gilje
	D4X+	Trondhjems/Bærum/ OKR/Sandefjord	Haldis Lenes – Tove Linderoth – Tone Pahle – Solfrid Johansen. Cox: Marianne Pahle
	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	H8+	Bærum/Ormsund/ NSR/CR/Sarpsborg	Jan E. Thygesen – Svein Nielsen – Åke Fiskerstrand Odd G. Sørum – Tom Amundsen – Alf Hansen – Frank Hansen – Ole Nafstad. Cox: Tom Grønberg
1977/Sorø	H4+	Stavanger/Bærum	Åke Fiskerstrand – Svein Nielsen – Edd Hillestad – Rune Dahl
	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	H2-	Stavanger	Edd Hillestad – Rune Dahl
	D2X	Trondhjems	Haldis Lenes – Solfrid Johansen
	D1X	Trondhjems	Ingun Brechan
	H8+	Ormsund/Horten/ CR/NSR/Sandefjord/ Bærum	Finn Tveter – Svein Johansen – Kjell S. Johansen – Tom Amundsen – Jan E. Thygesen – Sverre Nordberg – Frank Hansen – Alf Hansen. Cox: Kjetil Horn
1979/Helsingfors	H4+	Sandefjord/Ormsund/ Drammen/Bærum	Pål Sandlie – Jan Paulsen – Einar Fjøsne – Pål Børnick. Cox: Ludvig Olsen
	H2+	Bærum/Horten	Helge Lund – Rolf Sæterdal. Cox: Trond Gregersen
	D2X	Trondhjems	Haldis Lenes – Solfrid Johansen
	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	H4-	Ormsund/NSR	Knut Rysstad – Magnus Grepperud – Hans J. Arvesen – Anders Formo
	H1X LV	Stavanger	Arne Gilje

Årstall/Sted	Båttype	Klubb	Navn
	H8+ Horten/Bærum	Ormsund/NSR/	Hans J. Arvesen – Anders Formo – Magnus Grepperud – Knut Rysstad – Sverre Nordberg – Sverre Løken – Frank Hansen – Alf Hansen. Cox: Ludwig Olsen
1981/Oslo	D2X	Trondhjems	Haldis Lenes – Solfrid Johansen
1983/Stockholm	H2-	Ormsund/NSR	Magnus Grepperud – Sverre Løken
	H4X	Bærum/Drammen/ Horten/Ormsund	Vetle Vinje – Pål Sandli – Espen Thorsen – Lars Bjønness
	H2X	Horten/Ormsund	Rolf Thorsen – Alf Hansen
	H8+	Ormsund/Horten/ NSR/rammen/Fana	Thorvald Jacobsen – Atle Aamodt – Tom Torgersen – Morten Grepperud – Magnus Grepperud – Sverre Løken – Rolf Thorsen – Alf Hansen. Cox: Mark van Dock
1985/Århus	H2X	Ormsund	Alf Hansen – Frank Hansen
	H4X	Horten/Bærum	Espen Thorsen – Vetle Vinje – Rolf Thorsen – Ivan Enstad
1987/Tammerfors	H4X	Ormsund/Horten/ Bærum	Lars Bjønness – Vetle Vinje – Rolf Thorsen – Alf Hansen
	H2X	Fana/Horten	Per Sætersdal – Ivan Enstad
	D4X	CR/Horten/OKR	Christine Helle – Aina Enstad – Lisa Scheibert – Irene Aaberg
	H8+	Ormsund/Horten/ Bærum/Fana Stavanger	Kjell Voll – Morten Grepperud – Per Sætersdal – Ivan Enstad – Vetle Vinje – Lars Bjønness – Rolf Thorsen – Alf Hansen. Cox: Rune Østeråt
1989/Årungen	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
	H1X	Horten	Rolf Thorsen
1991/Stockholm	H1X	Horten	Rolf Thorsen
	H2X	Stavanger/Fana	Kjetil Undset – Per Sætersdal
1993/København	H2-	Aalesund	Snorre Lorgen – Lars Bjønness
	H2X	Ormsund/Horten	Rolf Thorsen – Lars Bjønness
1995/Oslo	D2X	CR/Drammen	Kristine Bjerkenes – Kristine Klaveness
	H2X LV	Porsgrunn/ RK Terje Viken	Magne Kvalvik – Tor A. Erdal
	H4X	Stavanger/Drammen/ Ormsund	Steffen S. Størseth – Kjetil Undset – Lars Bjønness – Fredrik Bekken
	H8+	Ormsund/Bærum/ Stavanger/NSR/ Aalesund/Fana/ Horten	Stian Kjennvold – Knut G. Engebu – Kjetil Undset – Steffen S. Størseth – Odd E. Bustnes – Øivind Skorgevik – Sigurd H. Olsen – Lars Bjønnes. Cox: Henrik Jensen
1997/Tammerfors	H1X	Drammen	Fredrik Bekken
	H2X	Stavanger	Kjetil Undset – Steffen S. Størseth

Norske seire i Nordisk Jr. Mesterskap

Årstall/Sted	Båttype	Klubb	Navn
1968/Oslo, Årungen	H2X	CR	Arnt J. Nilsen – Finn Haug
1972/Oslo, Årungen	D1X	OKR	Elisabeth Sørensen
	H4+	CR	Helge Bjonge – Jens P. Tronskar – Morten Lindholt – Bjørn Lindholt. Cox: Tom Petersen
	H2-	Horten	Petter Tofteberg – Trond Schmidt
	H8+	BSR/Arendal	Hroar Olsen – Trond Høye – Gunnar Vogt – Eivind Rosenlund – Roar Larsen – Arvid Rose – Freddi Larsen – Steinar Sørensen. Cox: Kia Simonsen
1974/Tammerfors	H2X	Fana	Arne Jensen – Jan Askvik
	H2-	Aalesund	Per Refsnes – Ivar Sølvsberg
	H1X	Trondhjems	Per Arvid Steen
	H8+	Bærum/Stavanger/ NSR/Horten	Rune Selvik – Geir Brokstad – Helge Lund – Eivind Hagen – Arne Gilje – Jo Toftedahl – Yngvar Hette – Arne Kjær. Cox: Thorleif Sonerud
	D1X	OKR	Christine Schjetlein
	D2X	Sandefjord/Bærum	Solfrid Johansen – Tove Linderoth
1976/Oslo, Årungen	H4+	Sarpsborg	Sten Strøm – Øystein Ullnæs – Hans Holøs – Eivind Westby. Cox: Nils Fjeld
	H2-	Horten	Tom R. Knutsen – Gunnar Sørbye
	H2+	Bærum	Helge Lund – Rune Selvik. Cox: Kjetil Horn
	H4-	Ormsund	Knut Rysstad – Einar Fjøsne – Rolf Bråthen – Magnus Grepperud
	H8+	Bærum/NSR/Moss – P. H. Bruun-Svendsen –	Geir Andreassen – Jørgen Øhre – Hans J. Arvesen – Hans Schjetlein – Claes Wennersten – Andreas Borg – Geir Foldvik. Cox: Gisle Wennersten
	D1X	Sandefjord	Else-Lill Børresen
	D2X	OKR	Cecilie Fossum – Helen Lucke
	D4X+	OKR	Fabienne Alsing – Benedicte Fossum – Karin Elgethun – Berit Raadim. Cox: Marianne Pahle
1978/Hjelmsjön	H1X	Horten	Rolf Thorsen
	H2X	Bærum/NSR	Geir Andreassen – Sverre Løken
1980/Bagsværd Sø	H2-	CR/Alvøen	Olav Krogh – Trond Ratheness
	H2X	Horten	Espen Thorsen – Guttorm Haraldsen
	H1X	Bærum	Vetle Vinje
	H8+	Ormsund/Moss	Espen Treider – Jens Chr. Riis – Nils J. Hundstad – Morten Grepperud – Lars Bjønness – Jarl Otto Strømmen – Trond Skaufell – Per I. Berg. Cox: Jon S. Riis
1982/Valleakoski	H1X	Horten	Ivan Enstad
1984/Oslo, Årungen	H2X	Stavanger	Ole Andreassen – Kjell Voll
1986/Hjelmsjön	H2X	Fana/Bærum	Trond Amundsen – Audun Hadler-Olsen
	H2-	Fana	Tore Oddfjell – Per Mjaatvedt
1988/Sorø	D4X	Fana/Trondhjems/ Namsos	Hilde Kristiansen – Ingrid Mohn – Kathrine Eidseter – Lena Utseth
1990/Tammerfors	H2X	Fana/RK Terje Viken	Sigurd Hadler-Olsen – Tor A. Ersdal
	H8+	Aalesund	Kristian Skorgevik – Rune Bang – Endre Larsen – Torgeir Emblem – Sverre Lorgen – Jan Åkernes – Øyvind Skorgevik – Are Berset. Cox: Johan Myklebust

Årstall/Sted	Båttype	Klubb	Navn
1992/Oslo, Årungen	H2X	Bærum/Drammen	Knut G. Engebu – Fredeik Bakken
	D4X	CR	Cathrine Wilhelmsen – Charlotte Wilhelmsen – Kristine Klaveness – Monica F. Johnsen
1994/Hjelmsjön	H1X	Ormsund	Stian Kjennvold
	H4-	Horten	Olaf Tufte – Geir Lohne – Vidar Dyblie – Ole Chr. Pettersen
1996/Sorø	H2X	Porsgrunn/Bergen	Lars E. Hegna – Christian Krohn-Hansen
	H1X	CR	Brage Baklien
	H2-	CR	Espen Nytvedt – Sondre S. Naadland
1997/Tammerfors	H4X	Porsgrunn/NSR/ Horten	Lars E. Hegna – Håvard Lium – Nils T. Simonsen – Andreas K. Borge
1999/Årungen	D2X	Christiania	Marianne F. Nordahl – Martha K. Helgeland
	H2X	Ormsund/Drammen	Knut M. Kolbe – Morten G. Adamsen

Rotinget 1999

Øverst til venstre:
Utdeling av NM-diplom er ett av formannens privilegier.

Øverst til høyre:
Utsnitt fra styrepodiet.

Nederst til venstre:
Festmiddagen lørdag kveld er for mange Rotingets høydepunkt med god mat, utdeling av hederstegn og diplomer, og ikke minst eminente taler.

Nederst til høyre:
Tingdelegatene følger interessert med i redegjørelsen fra Arne Aas.

I midten:
To nyvalgte styremedlemmer – Grete Stokke og Frederik Steenbuch.

OLYMPIATOPPEN

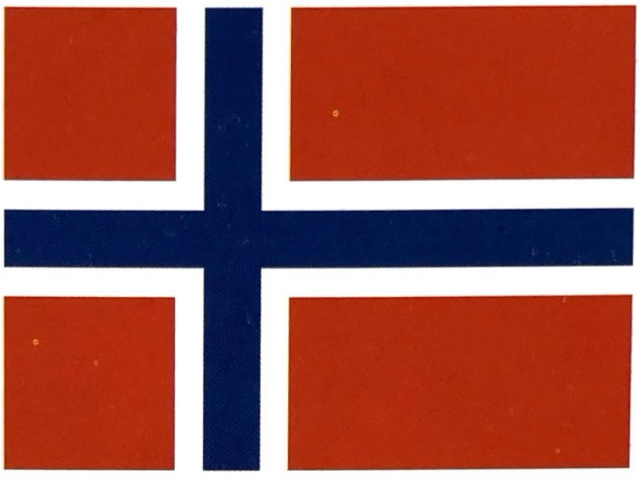

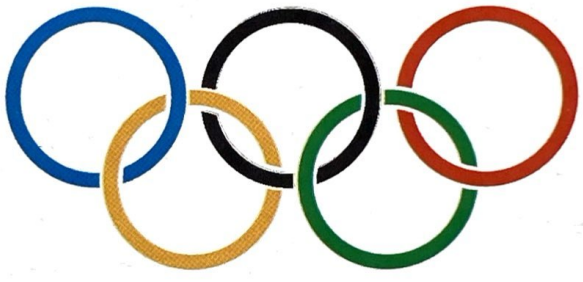

Hilsen fra
OLYMPIATOPPEN

Norges Roforbund har hatt en helt sentral rolle i utviklingen av norsk toppidrett i mange år. For det første har norske roere levert internasjonale topprestasjoner kontinuerlig gjennom 30 år, og for det andre har forbundet vært hovedleverandør av topp-idrettskompetanse til Olympiatoppen og norsk toppidrett forøvrig.

Vi takker for samarbeidet gjennom
mange år og ønsker Norges Roforbund
lykke til med hundreårsjubileet!

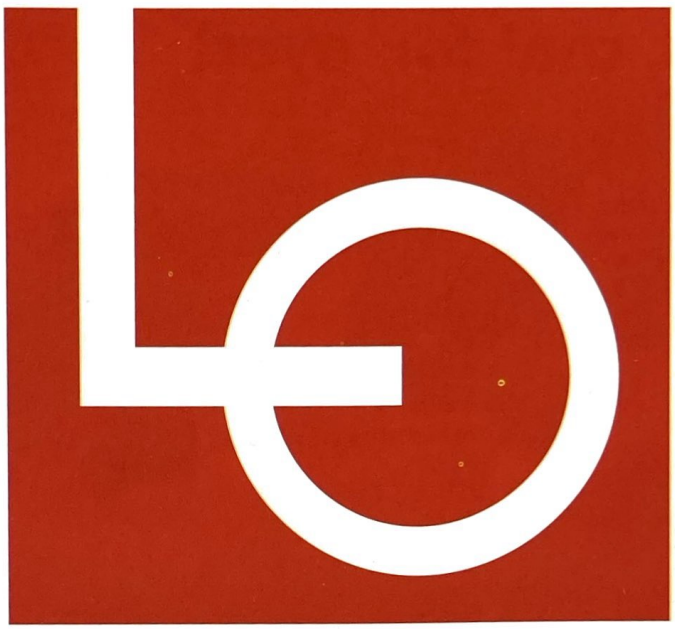

LO gratulerer
Norges Roforbund
med 100-årsjubileet!

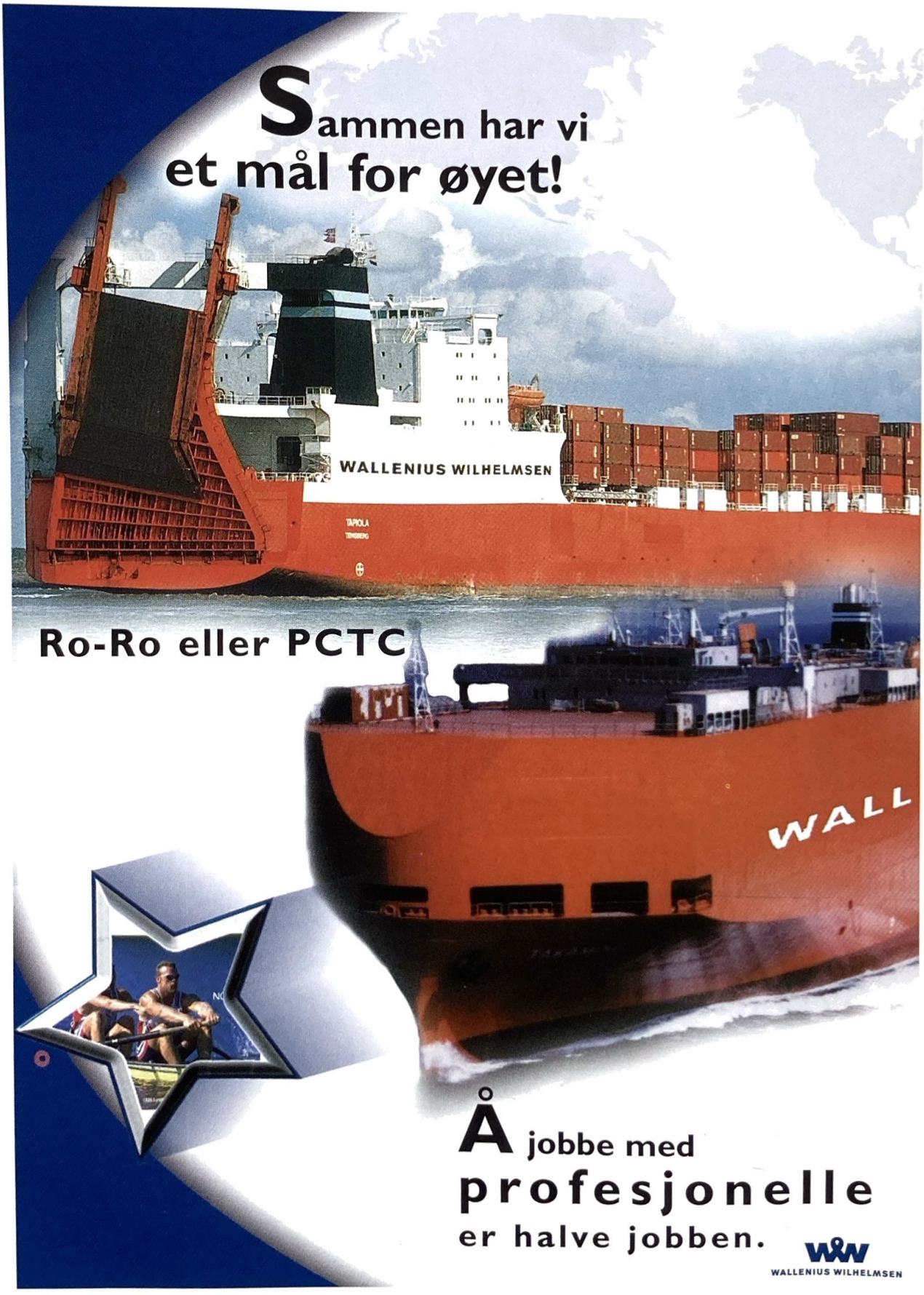
Sammen har vi
et mål for øyet!
WALLENIUS WILHELMSEN
Ro-Ro eller PCTC
WALL
Å jobbe med
profesjonelle
er halve jobben.
WALLENIUS WILHELMSEN

Vi gratulerer

Norges Roforbund med 100-års jubileet og håper at dere ikke vil hvile på årene

TRENINGSLEIR I SEVILLA

WORLD CUP I SVEITS

VM I ZAGREB

FISA MASTERS I BELGIA

Daglig *)	**3 avganger Oslo – Brussels**
Daglig	**2 avganger Oslo - Zürich**

Gode videreforbindelser til 300 andre destinasjoner i Europa og resten av verden.
Flere alternativer gir flere muligheter.

***) redusert avgang lørdager og søndager**

The *Quali*flyer Group

swissair / sabena

Ring oss på 81 00 00 12 / 81 00 00 14
eller kontakt ditt lokale reisebyrå.

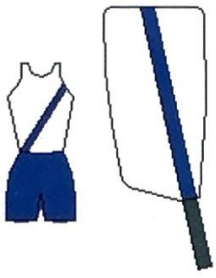

Alvøen Roklubb

Arendals Roklubb

Askøy Roklubb

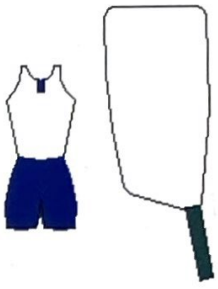

Bergens Roklubb

Fredrikstad Roklubb

Haldens Roklubb

Hamar I.L. Rogruppen

Horten Roklubb

Larvik Roklubb

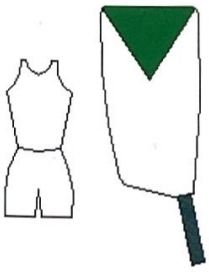

Lillehammer Ro- og Kajakk-klubb

Moss Roklubb

Namsos Roklubb

Os Roklubb

Oslo Kv. Roklubb

Porsgrunn Roklubb

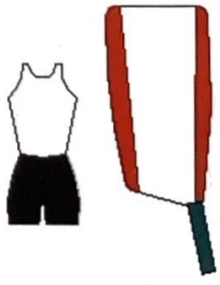

Ringsaker Roklubb

Stavanger Roklub

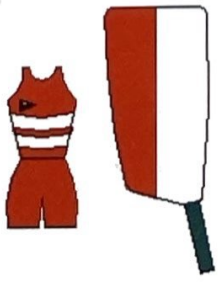

Trondhjems Roklub

Tønsberg Roklub

1. Felles logo og ensartet innbydelse.
2. De fire nordiske roforbund bidrar med kr. 15.000 hver for å «hente opp» internasjonale topplag.
3. Scandinavian Open skal kun arrangeres på baner med internasjonal standard.

Nettopp med tanke på å høyne standarden, klarte NR å knytte FISAs World Cup i singlesculler til arrangementet på Årungen i 1990, noe som bidro til at 20 nasjoner deltok. Arrangementet var til da det største som var arrangert i Norge, og dommen etterpå var entydig positiv og bidro blant annet til at Norge året etter ble oppgradert til A-nasjon i FISA.[34]

Likevel merker vi at enigheten mellom de fire forbundene om Scandinavian Open var nokså skjør, og i 1993 gikk et flertall mot å knytte World Cup til arrangementet. Både i 1994 og året etter sto NR som arrangør, og siste året ble regattaen arrangert i forbindelse med Nordisk Mesterskap. Året etter opplevde man så at det tiltenkte arrangørlandet meldte at det ikke ble noe Scandinavian Open i 1996. Under Nordisk Roforbunds kongress i 1997 engasjerte norske delegater seg sterkt i debatten om Scandinavian Open og den negative utviklingen som hadde vært, uten at man nådde frem til enighet og avtale om fremtidige arrangement.[35]

Uenigheten hadde trolig også en viss tilknytning til Nordisk Roforbunds organisasjon som ikke hadde vært endret siden starten. For å skape bedre kontinuitet og styrke det nordiske samarbeidet foreslo Norge i 1994 at Nordisk Roforbund skulle få et fast styre med en president som ble valgt for 4 år om gangen. Forslaget ble enstemmig vedtatt året etter, og samtidig var det enighet om å dele styret i to arbeidsgrupper der én hadde ansvar for konkurransene mens den andre skulle ta seg av breddeaktivitetene.[36]

De siste årene har Nordisk juniormesterskap blitt avholdt hvert år, og har hatt god deltakelse. Samtidig har det vært en tendens til at Dansk Roforbund har nedprioritert seniormesterskapet, noe som blant annet førte til at arrangementet i 1999 ble avlyst. Særlig virker det som Danmark de siste årene har ønsket å redusere den nordiske aktiviteten, og krisen toppet seg sommeren 1999 da Danmark valgte å ikke sende juniorlag til Nordisk Mesterskap på Årungen. At det nordiske samarbeidet står overfor store vansker ved inngangen til et nytt århundre, fremgår av Arild Marviks omtale i årsberetningen fra 1999:

> «Nordisk samarbeid er inne i en kritisk fase. Danmark krever til dels radikale endringer både når det gjelder den nylig vedtatte organisasjonsstruktur og avviklingen av Nordisk Mesterskap. Vi er innstilt på å imøtekomme flere av Danmarks forslag, men det er viktig at samarbeidet er forpliktende på nasjonalt plan og ikke bare noe som skal utøves på klubbplan. Tiden er inne for endringer som gjør deltakelse i Nordisk Mesterskap mindre økonomisk krevende, men det er viktig å opprettholde et tilbud i det minste for våre juniorroere.»

Problemene i Nordisk Roforbund var nok på mange måter et produkt av tiden. I de fleste idretter var landskampene og Nordisk Mesterskap en saga blott lenge før 1990. Fokus på World Cup, internasjonale mesterskap og OL – sammen med den økende kommersialiseringen – har ført til at mediainteressen har konsentrert seg om stevnene der alle de beste deltar. Scandinavian Open knyttet til World Cup var trolig en gylden mulighet til å opprettholde et spennende nordisk samarbeid. Denne muligheten ble dessverre skuslet bort. Arild Marviks omtale ovenfor av det nordiske samarbeidet bekrefter tydelig at medlemslandene har innsett begrensningene, og det beste en kan håpe på er at Nordisk Mesterskap vil bestå for juniorer.

Thomas Keller var president i FISA fra 1958 til sin død i 1989. Hans særegne lederstil og gode kontakt med både ledere og aktive la grunnlaget for et sterkt fellesskap innenfor FISA der små og store nasjoner sto sammen i arbeidet for å utbre rosporten – så vel topproing som turroing. (C. Dodd)

NORGES PLASS INNENFOR FISA

Mens samarbeidet mellom norsk rosport og rosporten i andre nordiske land hadde mer enn 100 år gamle røtter, ble NR medlem av FISA etter 2. verdenskrig (smlg. s. 100). Da vi meldte oss inn i 1946, var våre tre naboland alle ordinære medlemmer av FISA eller som de ble kalt – A-medlemmer. Frem til ca. 1970 var Norges tilknytning til organisasjonen nokså perifer og tilfeldig. Riktignok deltok vi i EM og VM som FISA arrangerte, men ellers prioriterte vi det nordiske samarbeidet, mens Danmark, Sverige og Finland hadde nær kontakt med FISA. Denne tradisjonen var kanskje noe av forklaringen på at vi helt frem til de siste årene har vært en pådriver innenfor Nordisk Roforbund.

Fremgangen for norsk rosport fra ca. 1970 kom til å øke interessen for FISAs virksomhet, og skapte et sterkere internasjonalt engasjement. På 1970-tallet ble Thor Nilsen en sentral mann innenfor FISA med nær tilknytning til FISAs mangeårige leder, Thomas Keller.[37] På flere måter ble Thor Nilsen brobygger mellom FISA og NR og samtidig norsk *goodwill-ambassadør*. Thor Nilsen var i flere år med i FISAs trenerpanel, og fra 1986 leder for FISAs *Competition Committee*. Da han gikk av for aldersgrensen i 1998 ble han utnevnt til h*onorær* leder av komiteen, noe som forteller det meste om den respekt han nyter. Etter at Thor Nilsen ble med i FISAs trenerpanel fra tidlig på 1970-tallet, ble det vanlig at norske trenere deltok på trenerkonferanser som FISA sto for.

Thomas Keller, blir i flere sammenhenger omtalt som Norgesvenn, en betegnelse som blant annet har sammenheng med hans nære kontakt med *Nordiska Roddföreningen i Zürich* og norske roervenner som var i Sveits under 2. verdenskrig. Allerede på 70-tallet fikk Norge de første henvendelser fra ham om å søke om arrangement av et FISA-mesterskap. Bakgrunnen for dette var trolig et ønske om å gi Norge A-status, slik at vi kunne få større innflytelse.

Masters-turneringene har de siste årene vært FISAs største arrangement. Her ser vi norske roere fra Fana RK, Christiania RK, NSR, Horten RK og Bærum RK som deltok i Masters-turneringen 1996 utenfor Budapest i Ungarn. (S. Monssen)

Da vi i 1989 påtok oss arrangementet av Junior-VM i 1993, var det bare et tidsspørsmål om når vi skulle bli ordinært medlem. Da Årungen ble godkjent som internasjonal bane i 1990 etter arrangementet av Scandinavian Open og World Cup, fikk Norge A-status på kongressen i Tasmania samme år.

NRs engasjement innenfor FISA har særlig vært knyttet til spørsmålet om hvilke båter som skulle være med i internasjonale mesterskap. I 1981 fremmet den norske delegaten forslag om å fjerne dobbeltfirer med styrmann i dameklassen, og erstatte denne med vanlig dobbeltfirer. Forslaget ble vedtatt med stort flertall, men derimot fikk vi ikke flertall for et forslag om å fjerne toer med styrmann i herreklassen.[38] Senere har norske delegater flere ganger tatt til orde for å fjerne firer og toer med styrmann i herreklassen i FISA-mesterskapene – uten å lykkes. Et annet viktig område der norske delegater har bidratt, er i FISAs arbeid mot doping.

På FISAs kongresser de siste 15 år har det særlig vært tre saker som har stått i sentrum – amatørreglementet, tilpasningskrav fra IOC om antall båtklasser og deltakertall i OL og seiersseremoniene i FISA-mesterskap.

I 1985 drøftet delegatene spørsmålet om reklame på båter og konkurransedrakter, og året etter ble mindre reklameinnslag på draktene godkjent også under mesterskap. Men samtidig var det en omfattende debatt om amatørbestemmelsene i forhold til den rådende holdning innenfor IOC der man ville gi profesjonelle utøvere ad-

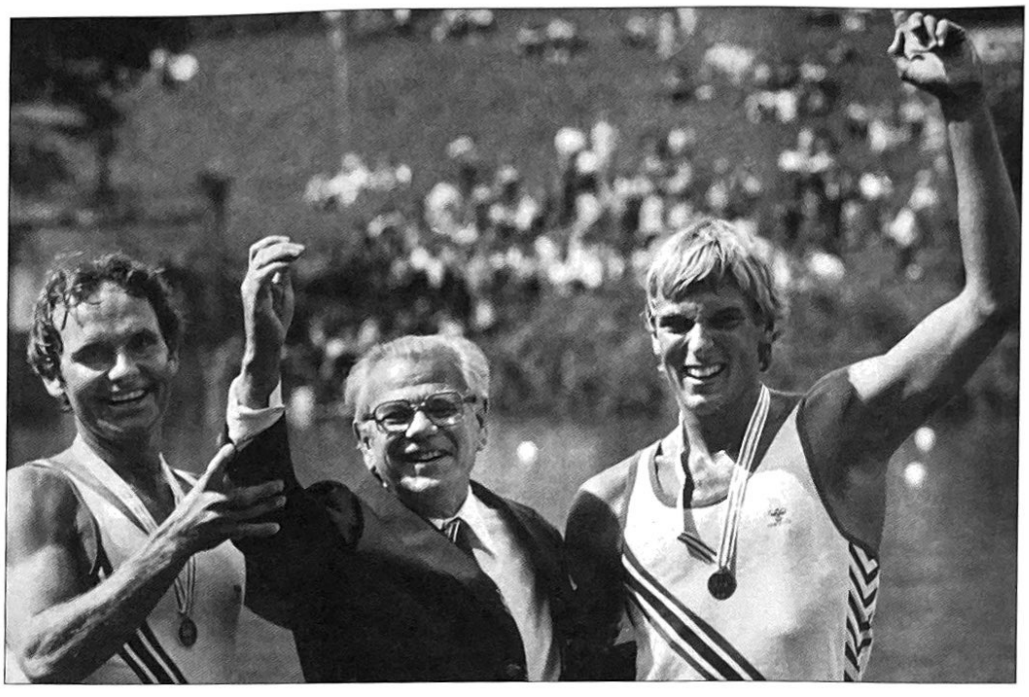

Både Alf Hansen (t.v.) og Rolf Thorsen (t.h.) er hedret med Thomas Kellers medalje for fremragende innsats for rosporten. Bildet er fra VM i Luzern 1982 der de to sikret Norge gull i 2x. I midten en lykkelig Thorleif Torgersen, formann i NR.
(R. Odiin)

gang i OL. Et stort flertall av delegatene sluttet seg til synet om at «roing fortsatt vil være en bevegelse av oppdragende, sosial og amatørmessig karakter».[39] I årene som fulgte ble reklamespørsmålet tatt opp med jevne mellomrom, og i 1997 ble reklamebestemmelsene endret, noe som blant annet førte til sterke reaksjoner i Tyskland og Frankrike med delvis boikott av World Cup året etter. På kongressen i 1997 vedtok delegatene med 92 mot 9 stemmer å fjerne begrepet *amatør* fra FISAs regelverk.[40] Dermed var også den internasjonale rosporten mer på linje med utviklingen innenfor andre idretter.

Spørsmålet om antall båtklasser i internasjonale mesterskap hadde særlig sammenheng med ønsket mange land hadde om å innføre lettvektsklasser i OL. Kravet fra IOC har vært at antallet båtklasser ikke skal økes, og dermed måtte innføring av lettvekt i OL føre til at noen tradisjonelle båttyper gikk ut. På en ekstraordinær kongress i Budapest 1993 vedtok delegatene med knappest mulig margin å innføre tre lettvektsklasser i OL – dobbeltsculler og firer uten for herrer, samt dobbeltsculler for damer. Båtene som ble fjernet var herrebåtene firer og toer med styrmann, og i dameklassen toer uten. For Norge som i en årrekke hadde vært en av pådriverne for å fjerne de nevnte herrebåtene, var dette utvilsomt en stor seier. Derimot har Norge ikke fått tilstrekkelig antall stemmer for sine forslag om å ta bort de samme båttypene i FISA-mesterskap. [41] I sammenheng med OL-arrangementene har FISA i samsvar med IOCs krav vedtatt kvotebegrensninger på antall roere totalt i OL og kvalifiseringsregler. Ved OL i Sidney er antallet roere fastsatt til 550 – en reduksjon fra 1996 da antallet var 606.[42]

Et problematisk tema i mange år var seiersseremoniene ved FISA-mesterskapene. For å unngå politiske markeringer vedtok FISA i

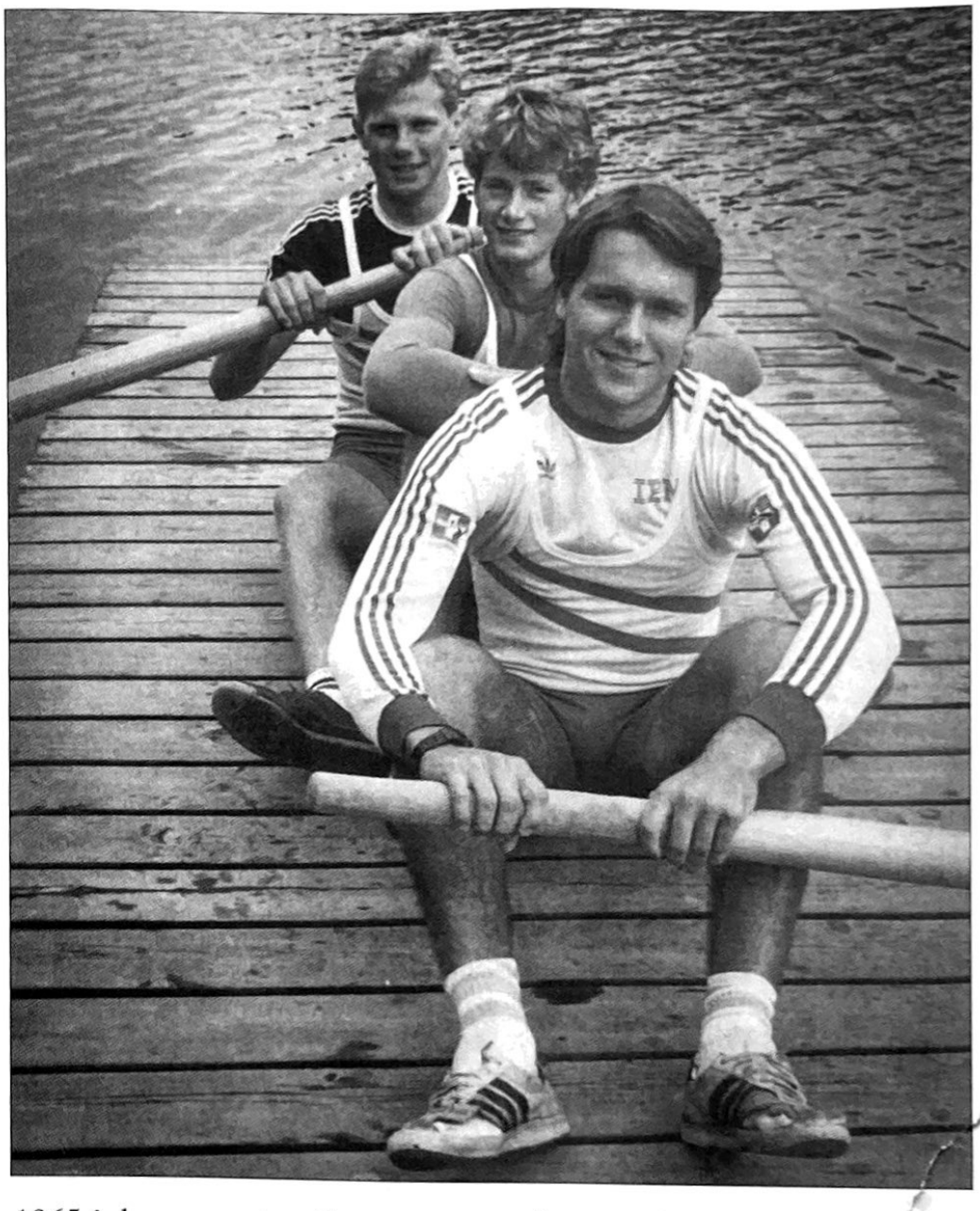

Stavanger RK har vært en av landets fremste under NM fra slutten av 80-tallet. Kjell Voll (bakerst), Tore Øvrebø (midten) og Ole Andreassen (foran) bidro alle til det løftet klubben fikk disse årene. (Stavanger Roklubb)

1965 å droppe nasjonsflagg og nasjonalsang under seiersseremoniene, og i stedet innførte man en fanfare. Særlig øst-europeiske stater ønsket å innføre tradisjonelle seiersseremonier, blant annet i 1978 og 1981, men forslagene fikk liten støtte. Forslaget ble fremmet på ny i 1995, men fikk da ikke nødvendig flertall. To år senere la danske delegater frem et tilsvarende forslag om nasjonalsang og flaggheising, og forslaget ble da vedtatt.[43]

Utenom Thor Nilsens plass innenfor FISA har Norge i dag ytterligere tre medlemmer i underutvalg. Tone Pahle Devor er med i *Masters Commission*, Lars Bjønness er medlem av *Athletes Commission* og Jens Kolberg (NSR) er med i *Rowing for all*. I tillegg har vi en rekke dommere som nyter stor tillit innenfor FISA, og blant andre er Tore Gulli uttatt som dommer til OL i Sidney.

FISAs største arrangement har i en årrekke vært Masters-mesterskapene med mer enn 2000 deltakere fra alle verdensdeler. Mester-

Norges Roforbund 1900 - 2000

Alle mann klar? RO!

25